# VERZAMELING
VAN
ONUITGEGEEVENE STUKKEN,
TOT OPHELDERING
DER
*VADERLANDSCHE*
# HISTORIE.

# VERZAMELING
VAN
ONUITGEGEEVENE STUKKEN,
TOT OPHELDERING
DER
*VADERLANDSCHE*
# HISTORIE;

*Opgezogt, byeengebragt, en met eenige aanmerkingen opgehelderd*

DOOR

MR. PIETER BONDAM

*Professor in de Rechten te Utrecht, en Historieschryver van Gelderland.*

---

*VYFDE DEEL.*

---

*Te UTRECHT,*
By BARTHOLOME WILD.
M. D. C. C. L X X X I.

AAN

*DEN HOOGGEBOREN HEERE,*

DEN HEERE

# JACOB HENDRIK, GRAVE VAN RECHTEREN,

HEERE *VAN WESTERVELD*, WOUDENBERG. ENZ.

RIDDER DES DUITSCHEN HUIZE, EN WEGENS DEZELVE ORDER COMMANDEUR VAN MAASLAND; OUD-DEÇAN, EN CANUNNIK DES KAPITTELS VAN S. PIETER TE UTRECHT; OUDSTE GEËLIGEERDEN RAAD, EN PRESIDERENDE TER VERGADERINGE VAN HUN EDELMOGENDEN, DE HEEREN STAATEN DES STICHTS VAN UTRECHT; EN DERZELVER ORDINARIS GEDEPUTEERDE. ENZ.

WORDT DIT VYFDE DEEL DER VERZAMELING VAN ONUITGEGEEVENE STUKKEN TOT OPHELDERING DER VADERLANDSCHE HISTORIE,

MET ALLE VERSCHULDIGDE EERBIED

Opgedraagen

*Door deszelfs ootmoedigen en geboorzaamen Dienaar*

P. BONDAM.

MURATORIUS, *Antiq. Med. aevi Diss.* XI.

*Has ego legitimas germanae Criticae regulas reor; scilicet in* Monumentis, primum edendis, *nihil opus esse discedere a lectione Codicis: imo rem poscere, ut, quantum fieri possit, eadem lectio retineatur, exclusis tantum apertissimis librarii mendis, quae tamen distinguere omnium est. Si quid vero gravius editori immutare, delere, supplere, animus est, id clanculum facere, lectoribusque minime conscitis, nequaquam licet.*

# VOORBERIGT.

In het laatste Stuk van ons voorgaande *Vierde Deel* hebben wy Graaf JAN *van* NASSAU voor de eerste reize, in hoedanigheid als Afgezonden van den Aartshertog MATHIAS, gemengd gezien in de Staatshandelingen van GELDERLAND; en wel in een tyd, dat het *gemelde Gewest Stadhouderloos* was, doordien de Heer van HIERGES, der partye van DON JAN aanhangig, by de Algemeene Staaten voor Vyand, zo wel als zyn Meester, verklaard was, en dus vervallen van 't Stadhouderschap gerekend wierd. Alle Stukken, welke wy hebben kunnen ontdekken, die hunne betrekking hebben tot de verkiezing en aanstelling van eenen nieuwen Stadhouder aldaar, hebben wy gemeend in dit *Deel* den Lezer niet te mogen onthouden. Uit dezelve zal men ten duidelykſten zien, hoe

 men

men in GELDERLAND ten vollen wel overtuigd was van de noodzakelykheid van een Stadhouder, zonder wiens invloed en gezag de bestieringe der gemeene zaken, en de eendragt onder de Staatsleden, niet wel uitgevoerd, noch behouden kon worden; doch tevens, hoe men aldaar in een zaak, waarin men meende geen overstemming plaats te mogen hebben, onderling niet eenstemmig heeft kunnen worden; te meer, dewyl verscheiden' Leden van Staat al nog in die gedagten waren, dat, indien de benoeming van een Stadhouder door hun geschiedde, daardoor te veel inbreuk zou geschiedenop het gezag en magt van den Koning, welken men voor als nog geen voornemen had te verlaten, maar op eene verzoening met denzelven steeds nog hoopte: omstandigheden, welke te wege gebragt hebben, dat men, na menigvuldige beraadslagingen, eenparig eindelyk goedvond, niemand te benoemen, maar het aanstellen van eenen Stadhouder geheel over te laten aan 's Konings plaatsbekleeder, den Aartshertog, om uit deszelfs naam hun eenen Stadhouder te stellen, en wel zodanig een, als volgends het *Tractaat* van *Venlo* met Keizer KAREL den V. overeengekomen was, dat over hun moest gesteld worden. Voorval-

vallen en omſtandigheden zekerlyk, welke de Vader des Vaderlands zig zeer wel heeft weten ten nutte te maaken, en tot zyn oogmerk te doen dienen; want Hy daardoor gelegenheid gekregen heeft, om zynen Broeder, Graaf JAN, door den Aartshertog tot die *waardigheid* te doen benoemen. Eene omſtandigheid verder, waardoor het Prins WILLEM eindelyk heeft mogen gelukken zyn zo lang geſmeed Ontwerp van eene *nadere* UNIE tusſchen de naburige Gewesten, (welke Hy als een plegtanker aanzag, in geval de *Algemeene* UNIE by onverhoopte toevallen, gelyk Hy voorzag, of verzwakt, of geheel verbroken mogte worden) by die van GELDERLAND, zonder welk gewest, wegens deszelfs ligging, eene zodanige *Unie* onbeſtaanbaar was, door het gezag en invloed van deezen zynen Broeder doortezetten en uit te werken; omſtandigheden derhalven, tot nog toe min bekend, welke verdienden in 't dagligt gebragt te worden, om zig daardoor een juist denkbeeld te kunnen maken van de grondlegging onzer Republyk, en wat medegewerkt heeft tot de opregting derzelve. — Wy hebben overzulks gemeend, dit *Vyfde Deel* onzer *Verzameling* te moeten voornamelyk beſluiten met dat tydſtip, waarin door

 den

den Aartshertog aan die van GELDERLAND de gemelde Graaf JAN, als Stadhouder, is voorgedragen by zynen *Brief* van den 26 *Februarii* 1578. alhier door ons geplaatst onder *Num.* 91. *bl.* 332. En wy hopen ons volgende *Deel* te beginnen met de besluiten, of het *Reces des Landdags*, den 10 *Maart*, en volgende dagen, des jaars 1578. binnen Arnhem gehouden, waarby de STAATEN van GELDERLAND, ingevolge van die benoeming des Aartshertogs, denzelven tot hunnen Stadhouder hebben aangenomen; gelyk wy alsdan de verdere Stukken en Staatspapieren, welke daartoe hunne betrekking hebben, den Beminnaren onzer Historie en Staatsregt, insgelyks, hoopen medetedeelen.

Gelyk men in GELDERLAND zwarigheid maakte in 't benoemen van een Stadhouder, eveneens stond het te deezen tyd in OVERYSSEL. De beide Hoofdsteden DEVENTER, en CAMPEN, waren alnog met vyandlyk Guarnizoen, 't geen DON JAN aanhangig was, bezet. Uit vrees voor het zelve hadden zy zig, voor zo ver hunne Steden betrof, nog niet in de *Algemeene* UNIE durven, of kunnen, begeeven, veel minder zig bepaalen op de verkiezing van den *Graaf van* RENNENBERG, welke door de overige Staatsle-

leden van dat Gewest tot Stadhouder benoemd, en op naam der Algemeene Staaten aangesteld was. Die van ZWOL weigerden egter op eene *Commissie*, door de Algemeene Staaten, en niet op naam des Konings, welken men voor als nog als wettigen Overheer aanzag, gegeeven, denzelven aanteneemen, of daar voor binnen hunne Stad te erkennen; niet zo zeer om reden, dat de Regeering dier Stad te deezen tyd nog al te Spaansch-gezind was, gelyk men dus ver doorgaands geloofd heeft; maar, gelyk uit de Stukken, welke wy in dit *Deel* ook gegeeven hebben, niet onduidelyk thands afgenomen kan worden, uit een gegronde vrees, dat, zo men eenen, door de Algemeene Staaten aangestelden, Stadhouder erkende, zy, en hunne Burgers, daardoor by de Guarnizoenen der twee overige Hoofdsteden voor openbare Vyanden zouden aangezien, en als zodanige behandeld worden, waardoor alle gemeenschap en handel, die tot dus ver tusschen die gemelde Steden onderling plaats had gehad, eensklaps zou verbroken geweest zyn. Wat ten dien opzigte ter Staatsvergadering van OVERYSSEL verder is voorgevallen, als mede hoe door de Bondgenooten eindelyk met geweld van wapenen DEVENTER, en CAMPEN,

aan

aan hunne zyde gebragt, en door die Steden de Algemeene Unie eindelyk is aangenomen, hopen wy in 't vervolg uit de Staatspapieren van dat Gewest, en andere Stukken, den Leezer met de oorſpronkelyke bewyzen te toonen.

Doch is ooit het Bondgenoodſchap in haggelyke en gevaarlyke omſtandigheden, om zig tegen Don Jan, en zynen aanhang, ſtaande te houden, geweest, het is zekerlyk dat tydſtip, waarop hun Leger, tot het byeenbrengen van 't welke men alle zyne kragten en geldmiddelen hadde aangewend, die aanmerkelyke nederlaag by *Gembloers* ontfing. Welke eene algemeene verſlagenheid dit by alle de Bondgenoten verwekte, kan uit verſcheiden' ſtukken, alhier thands uitgegeeven, vernomen worden; in zo verre zelfs, dat en de Aartshertog, met zyn gevolg, en de Algemeene Staaten, zig binnen Brussel niet langer vertrouwden, maar hunne woonplaats en vergadering naar Antwerpen overbragten. Door deezen ſchok onzagt gewekt, of, gelyk men in zeekeren *Brief* alhier op *bl.* 178. zig uitdrukt, *de oogen geopent en de ſlaap verdreven zynde*, behield men egter *zeer goeden moed.* — Dit kan men duidelyk niet alleen beſpeuren uit het gedrag der Regeering

van

van UTRECHT, welke, kort na deeze nederlaag, ten einde door de misnoegden, en heimelyke aanhangeren van DON JAN, welke thands weder 't hoofd overal begonden optesteeken, geene tweespalt mogte verwekt worden, een *Formulier* van eenen nieuwen *Eed* ontwierpen, waarby alle Ingezetenen, om zig dies te meer van derzelver trouw te verzekeren, zo wel Geestelyke, als Wereldlyke, Edel, en onedel, groot en klein, moesten belooven, *eendragtelyk tot behoef des* KONINGS, *en des Princen van* ORANJE, *als zynen Stadhouder, de Stad te zullen bewaren tegens* DON JAN, *alle Spanjaarden, en hunnen aanhang, en tegen alle des Stadts en gemene Vaderlants Vyanden lyf, goet, en bloet met elkanderen optezetten, goede eendragt te houden, by den anderen te leven en te sterven, en by de Pacificatie van Gent te blyven.* Hoedanig een manmoedig besluit, waardoor men de rust, vrede, en eendragt binnen de Stad meer en meer zogt te bevestigen, aan de nagedagtenis der Regenten van dien tyd, by de dankbare nakomelingschap, altoos eer zal aandoen, en daarom vooral verdiende met de verdere daarop gevolgde handelingen der vergetelheid onttrokken, en alhier door ons geplaatst te worden onder

*Num.*

*Num.* 47. 53. 59. 60. 61. en 88. —— Maar ten duidelykſten blykt dit ook uit de handelingen en beſluiten, by de Algemeene Staaten zederd die nederlaag genomen. Men zogt niet alleen het geledene verlies op de best mogelyke wyze te herſtellen, maar men beſloot zelfs een aanmerkelyk aantal Volks meerder in dienst te nemen, en dus alle uiterſte poogingen aantewenden tot behoud der vryheid, en wederſtand des Vyands. Men beſloot niet alleen ten dien einde den veertigſten Man in de Steden, en den twintigſten Man ten platten Lande overal opteontbieden, (*a*) en te wapenen; maar het geheele beleid des Oorlogs, en het aanwerven van Krygsvolk, aan den Aartshertog, den Prins van ORANJE, en Raad van Staaten, overtelaaten, (*b*) mits dat de onkosten daar van niet boven de zesmaal honderd duizend guldens ter maand beliepen.

De opbrenging van deeze maandelykſe Som, tot welke die van HOLLAND en ZEELAND niet verbonden waren, als hebbende zig, zonder in gemeenſchap van lasten te treden, verpligt (*c*) een zeker aantal Krygsvolk tot dienst

(*a*) Zie *Bladz.* 197. en 204.
(*b*) Zie *Num.* 56. *bl.* 211.
(*c*) Zie ons *IV. Deel*, *bl.* 272.

dienst der Generaliteit te onderhouden, moest noodzakelyk veroorzaken het invoeren en opſtellen van verſcheiden' ſchattingen en laſten in de overige verbondene Gewesten. En men vond, ter Algemeene Staatsvergaderinge, voor 't beste en toereikendſte middel, het inſtellen en verpagten der *Generale Middelen*, en dezelve op een *gelyken* voet in alle de Provincien te heffen.

Doch offſchoon men van de noodzakelykheid van dezelve ten vollen overtuigd was; en offſchoon men, gelyk die van Gelderland zig dienaangaande op *bl.* 228. uitdrukken, „ *voor ogen ſtelde en betragtte, dat by mangel van gelt niet alleen de Privilegien, dan* ooc *lyf ende goet, wyf ende kinder, eer ende glimp, jetſonder in perikel ſtonden ende ſweefden, ja eintlyc de eewige verderffnisſe, eygendom, ende onderganc des Vaderlants te beſorgen was, ende dat daerom de gelegentheit der zaken niet lyden kon, te ſien op Privilegien, maar te bedenken ſtonde op wegen, daer met de Privilegien van alle perikel, daar mede ſy gedrouwet werden, geconſerveert ende ſtaende gebouden mogten worden;* " vond egter deeze zaak in de verſcheidene Gewesten zeer veel zwaarigheid; deels wegens de on-

onderscheidene Privilegien en vryheden der Steden, deels wegens de verschillende belangen der onderscheidene Landschappen. Deeze aanmerkelyke zwaarigheden, welke deeze zaak ontmoette, hebben wy gemeend niet onaangeroerd te mogen voorbygaan, maar ten dienste van die genen, welken vermaak hebben het finantieele van onze Republyk, van deszelfs eerste begin af, met een staatkundig oog natevorschen, en te beschouwen, alle Stukken, welke dienaangaande ons zyn voorgekomen, en in handen gevallen, in deeze onze *Verzameling* insgelyks te moeten plaatsen. Waar door offchoon wel dit ons Werk wydloopiger wordt, dan wy in 't begin ons voorstelden, wy egter denken den Liefhebberen onzer Historien en Staatsrecht daardoor geen ondienst te doen.

Onder de Stukken, welke wy dienaangaande in dit ons *Vyfde Deel* geplaatst hebben, bevinden zig twee *Propositien*, door den Aartshertog, en de Algemeene Staaten, aan de afzonderlyke Gewesten ter goedkeuring en inwilliging overgezonden, en wel aan die van GELDERLAND by twee afzonderlyke *Brieven* van den Aartshertog van den 13. en 20. *Februarii* 1578., welke beide *Brieven* wy alhier geplaatst hebben onder

*Num.*

*Num.* 57. *bl.* 214. en *Num.* 78. *bl.* 293. Doch in het plaatſen van de daarby overgezondene beide *Propoſitien*, welke geene dagteekening hebben, hebben wy, by het uitgeeven van de *Reſolutie* der *Algemeene Staaten van den* 19. *Februarii* deszelfden jaars, alhier onder *Num.* 73. *bl.* 283. geplaatst, eerst ontdekt, dat wy een misſlag in de tydorde begaan, en wel, dat wy de laatſte *Propoſitie*, by den *Brief van den* 20. *Februarii* overgezonden, en waartoe men op den 19. dier Maand ter Algemeene Staatsvergadering beſlooten had, het eerſte geplaatst hebben, en de eerſte *Propoſitie* te onregt het laatst; en zulks in navolging van den Preſident VAN DER HELL, welke insgelyks in zyne *Verzameling*, waaruit zy door ons zyn overgenomen, dezelve verkeerdelyk geplaatst, en de laatſte voor de eerſte afgeſchreven had. Wy hebben deezen misſlag reeds zoeken te verbeteren in onze *Aanmerkingen* op *bladz.* 291. en 294. en wy verzoeken den Beſcheiden Lezer, op *bladz.* 214. *Reg.* 5. voor de woorden, *onder Num.* 58. te willen lezen, *onder Num.* 76. alsmede op *bladz.* 216. *Reg.* 8. voor, *den* 13. *Februarii*, te ſtellen, *den* 20. *Februarii*; en in de ondergevoegde *Aanteekening* aldaar, voor de woorden, *Zie*

** *den*

*den voorgaanden Brief onder Num.* 57. te willen lezen, *zie den Brief onder Num.* 78. Door welke kleine verbeteringen alle verwarring, die, door het verzetten van het eene dier Stukken voor het andere, zou mogen ontstaan, gemaklyk vermyd zal kunnen worden.

*Utrecht den* 3. *December* 1781.

VER-

# VERZAMELING
## VAN
## ONUITGEGEEVENE STUKKEN,
## TOT OPHELDERING DER
## *VADERLANDSCHE*
# HISTORIE.

## I.

### Extracten *uit het* Verbaal *der* Gecommitteerden *van* ZUTPHEN, *wegens het verhandelde op den Landdag van* GELDERLAND; *onder anderen, aangaande het verkiezen van eenen nieuwen* Stadhouder. *enz.*

1578. 22. *& seqq. Januarii.*

Also (*a*) op den 22. *Januarii* 1578., op 't aenschryven der Gedeputierden der Lantschap uyt Venlo, eenen Lantdach binnen Nymegen aengestelt es worden, zyn aldaer van wegen der Bannerheren erschenen; in name der Gravinne toe Bronchorst, Vrouwen toe

(*a*) *also op den* enz.] In de *Verzameling* van den President V. HELL, waaruit wy dit Stuk overgenomen hebben;

toe Wisch, &c., *Frederick van Boymer*, ende *Jorrien van Keppel.* In name des Graven toe den Ber-

was het Hoofd van 't zelve, „ *Verhandelinge op den Landt-* „ *dach te Nymegen in Januario* 1578. *gehoûden.*" Dat het egter niet het *Landdagsreces* zelve is, nog de Resolutien der Staaten, alstoen Staatsgewyze genomen, in zig bevat, blykt uit het *Reces* zelve, 't geen wy in 't laatst van ons voorgaande *Vierde Deel* den Lezer in zyn geheel reeds hebben medegedeeld. Het is een *Rapport*, of *Verbaal*, 't geen de Afgezondenen der Stad ZUTPHEN ten Landdage voor zig, binnen Nymegen, van 't verhandelde dagelyks hebben gehouden en opgeschreven, en 't geen zy by hunne terugkomst in geschrift hebben overgeleverd aan de overige Mederegenten hunner Stad, en op die manier verslag gedaan van hunne verrigting op die Dagvaard; waarom hetzelve ook onder de Papieren der Stad Zutphen bewaard is geworden. Wy hebben gemeend deeze uittrekzelen daaruit te moeten geeven, om dat dezelve in verscheiden' omstandigheden een aanmerkelyk licht en opheldering kunnen geeven aan verscheidene gewigtige besluiten der Staaten, welke toen genomen zyn, en in 't gemelde Landdagsreces bevat worden. Het zal voornaamlyk niet onaangenaam zyn, uit deeze uittrekzelen thands naauwkeurig te mogen verneemen de verschillende gedagten der Staatsleden, aangaande het verkiezen van eenen Stadhouder in plaats van den Heer van HIERGES, welke der Partye van DON JAN thands aankleefde, en dus als Vyand des Vaderlands, en over zulks vervallen van de Stadhouderlyke waardigheid, gerekend wierd. Een voorval zekerlyk, alleszins opmerkenswaardig, dewyl hierdoor aan ORANJE eindelyk gelegenheid gegeeven is, om zynen Broeder Graaf JAN *van* NASSAU met die waardigheid te bekleeden, en zonder het welk Hy naar alle waarschynlykheid nooit zyn oogmerk zoude bereikt hebben tot het in stand brengen, en ingaan, der *nadere Unie*, dewyl het meer dan zeker is, dat zonder de medewerking en invloed van deezen zynen Broeder, als Stadhouder, op de overige Staatsleden, het ORANJE nooit gelukt zou hebben GELDERLAND daartoe overtehaalen, zonder welk Gewest egter dat nadere Verbond naauwlyks zou hebben kunnen bestaan. ——

Berge, Graef *Herman Soen toe den Berge*, ende *Abraham Gier*. Ende in name des Heeren toe Anholt, de Licentiaet *Masschop* met *Jacob van Ommeren*. Wie dan ooc erschenen de wolgeboren Heer *Frederic Grave toe den Berge*, dewelcke (soe Graef *Herman* de eerste plaetse becledet) de tweede plaetse ingenomen. Wie dan ooc naderhandt gecomen is de *Grave van Culenborch*.

Alwaer, sonder dat eerst sonderlinge Propositie geschach, de Gesanten der Gedeputierden, als de Heer toe Loenen, Goer van Caldenbroec, ende Gerrit Canis, doen lesen sekere Missive geroerter Gedeputierden, insgelyc oere Credentie, ende lestlyc de (b) *Articulen*, by denselven Gedeputierden ingestelt; ende als doe gesacht, dat 3. derselver Articulen, als te weten id 4. id 14. ende 38. sonderlingen spoet vereischten; also dat ieder Quartier apart gegaen, ende sich daer op bedacht, ende *syn meininge schriftlyc* vervattet heeft; waernae de Resolutien genomen zyn. Ende soo dit Zutphensche Quartier eerst oere meyninge gereedt had, zyn voort in 't bedencken van 't 1. Artikel, betreffende den *Particulieren Stadtholder* getreden, waervan verscheiden propoosten geweest, d'een verstaende id deser, ende de andere anders gestalt; de Gesanten der Gravin toe Bronckhorst, ende Wisch, seggende, oer G. ware vredich, met 't gene dat by Ritterschap ende Steden deses Quartiers derenthalven gedaen solde worden; Die van den Berge vermanende overmael van den PRINCE; de

(b) *de Articulen.*] Wy hebben dezelven reeds in ons V. *Deel* geplaatst onder *Num.* 92., *bladz.* 327-341.

de Gesanten des Heeren toe Aenholt, daer aldoe *Ommeren* niet by was, seggende, men sol tselve Art. heim stellen den Generael Gouverneur; Ende de Gesanten der Gravin toe Bronckhorst by der vooriger meininge noch soo veel meer seggende, soo de *Grave van Bousſu* by den Ertzhertoch gestalt worde, dat oer G. bedochte, dat men sich daer met sedigen solde. De Ritterschap ende Stedegesanten ooc jeder bysonder afgetreden, ende volgens weder by den anderen erschenen wesende, sachten gemein Ritterschappen, men solde *aen den Generael Gouverneur solliciteren, ten einde om dese Landtschap met eenen Stadbolder te versien*, sonder dat men jemant naemhaftich maken soude; Dies nietteweiniger solde men den Heere PRINCE begroeten, om t beste daerin te willen doen, niemant evenwel voorslaende; wesende de sommige van meininge, soo syn Excie van den *Grave van den Berge*, ofte den *Heere van Heze* meldede, dat men alsdan seggen sold *te bevruchten, dat daer met de Landtschap niet ten besten solde gedient zyn;* De Stedegesanten, achtervolgende oere Instructie, sustinerende, dat *sonder jemants aentespreken* stracx de wervinge aen den Ertzhertoch doen souden &c. Soo nu sy sich niet verdragen conden, ende de Bannerheren na id gevoel vraechden, waert by de Ritterschap ende Stedegesanten geantwoort, men wol der anderer Quartieren gevoel eerst aenhoren.

—— ( *post alia* ) ——

De Gesanten des Heeren toe Anholt verhalend oeren bevel, ende volmacht, betreffende de *onde-*

*tei*

teickeninge der Union, zyn etlike tyt afgeweken, ende heeft men midlerwyl communicatie gehol-den, ende, woewal in de volmacht de *olde Pro-teſtatie* verhaelt wort, *van dat de onderteickeninge niet zyn ſol tot nadeel ſynes Eedts Con. Mat. ge-daen*, dacht dan noch id meerendeel, dat in aen-ſchou van de gelegentheit, ende dat id een jeder gelycker geſtalt verſtonde, ooc ſulcke proteſtatie met rechte doen mochte, ende dat men de vol-macht ſolde aennemen; Edoch is lestlyc goetge-vonden, dat men id gevoel der anderer Quartieren oick hooren ſolde.

—— ( *post alia* ) ——

Opten 23. Naedat de handel, betreffende de *on-derteickeninge* des Heeren toe Anholt afgedaen was in ſulcker voegen, als (*c*) id Artikel dairvan me-debrengt, heeft men voort den gantſchen dach, ie-der in ſyn Quartier, onledich geweest te reſolveren op den ingeſtelden Artikelen.

—— ( *post alia* ) ——

Aen id 23. Art., betreffende de *verſettinge der Magiſtraten*, gecomen zynde, hebben de Stede-geſanten geſustiniert, dat tſelve *den Steden alleen-lyc aentrefte, die daerin doen mochten, als hun goetduncken ſolde*; waerby id, woewal de ſommi-ge contrari ſustineerden, (*d*) verbleven is.

Op

(*c*) *id Articul.*] Zie de *Reſolutie*, dienaangaande by de Landſchap genomen, in 't *IV. D. bladz.* 346.

(*d*) *verbleven is.*] Naamelyk op deezen 23. *Januarii*; ge-

Op den 24. zyn de Stedegesanten by den anderen opt Raethuys ervordert; alwaer eertslyc by den Borgermr. *Bemmel* is voorgedragen, wie dat op de Artikelen, der Landtschap voorgestalt, een Eers. Raedt op ieder geresolveert had, uytgesacht twee derselver, eerstlyc van den *Stadholder Provinciael*, begerende des vals goet raet; waerop de Gesanten der anderer Steden oerer Ers. voorraem begeert, den sy eropent, te weten dat men den Generael Gouverneur om eenen Stadholder aenholden soude, ende verner in forma, als by de Stegesanten afgereedt, ende jeder syn Commission verlesen laten, bevindende in effecte deselve den anderen gemes, ende weder incomende tselve oeren Ers. gemeldet, ende daer by gesacht, also 2. Artikelen by den voorsz. voorraem bevonden, als naemtlyc, *dat de aencompstige Statholder geene andere Guvernementen hebben soude*, ende *mede conserveren de olde Catolycsche Religie*; welche 2. puncten gecomprehendeert weren in den *Tractate voor Venlo*, ende de *Pacificatie van Gent*. Waerop eintlyc geresolveert, dat men om eenen Stadholder aenholden solde, dewelcke soude beëeden den Tractaet voor Venlo, sampt Pacificatie van Gent, waerby men op beyde Artikelen verseker sol zyn.

Id

gelyk ook uit het vervolg van dit Verbaal blykt, dat men hetzelfde Poinct een en andermaal in bedenking heeft gehouden, dewyl men daarin met elkanderen niet heeft kunnen overeenkomen, tot dat men eindelyk by de Landschap besloot 't zelve geheel uittestellen, ter tyd toe dat men eenen nieuwen Stadhouder zoude hebben, *met wien* men dan *daarover zoude communiceren*. Zie *IV. Deel bl.* 362.

*Id* 2. Art. is om middel te vinden tot gelt; waerop. &c.

—— ( *post alia* ) ——

Daernae heeft men die, by de Gedeputierden ingeſtelde, Articulen by de hand genomen, ende ieders Reſolutien geleſen, wes tot de dertichſte omtrent, *waerover ſy* al den naemiddach doende geweest; dan is ſonderlinge op 3. ofte 4. Articulen ſtoot gevallen; Te weten, betreffende den *Particulieren Stadholder*; de Bannerheren ſeggende, men ſold aen den Ertshertoch eenen Stadholder bevorderen conform den Tractaet voor Venlo, ende de Extie des Princen begroeten de handt te willen houden, daer met men ſulcken Stadholder op 't ſpoedichſte voorſien worden mochte. De Ritterſchap des Nymegiſchen Quartier ſtemden op den *Grave van Alpen*, oft den *Grave van Culenborch*. De Stadt *Nymegen* verclaerden, gelyc op huyden verſproken was. De Ruremundiſche Ritterſchap verbleven by den Prince; aver de Stadt *Venlo*, ende *Stralen*, by de Reſolutie der Steden, op huyden genomen. De Zutphenſchen perſiſteerden by de meininge der Bannerheren, uytgeſacht dat de Stedegeſanten *onnodich erachteden den* Prince *te begroeten*. De Arnhemſchen verbleven van gelycken by den Prince; edoch dat ſyn Excie *geen Lieutenant* ſol *ſtellen* moegen, *dan met voorweten ende conſent der Landtſchap*; op welc punct harde disputatie geweest, edoch geſacht, men ſol wes morgen ſich daerop bedencken.

( *post alia* )

Noch betreffende id punct van *versettinge der Magistraet*, 't welcke aengaende groote disputatie gevallen, sustinerende ten deel, dat men, achtervolgende de Pacificatie van Gent, *een jeder behoorde te restitueren*; welc Art. ooc bes morgen in bedencken gehouden.

Op den 25. Januarii een Ers. Raedt der Stadt *Nymegen* begerende den anderen Gesanten te spreken, is daerop ontboden, dan tot mydinge der suspitien men begeert, sy wollen jemants by den Gesanten afveerdigen; alsso dat gecomen zyn de Borgermeester *Bemmel*, *Poyn*, *Underen*, ende een *van St. Claes Mrs.*, ende zyn alsso de Gesanten samptlyc gegaen binnen in de *Bibliotheca*, alwaer de swaricheit overmaels gemoveert is geweest op beyde voorsz. Puncten, ooc gelesen de opinie des Zutphenschen Quartiers betreffende den Stadholder, te weten aen den Ertshertoch, om eenen Stadholder te willen verordenen conform den Tractaet voor Venlo, ende dat de Gesanten aen den Prince aenholden, ende de sake recommanderen sollen, om de handt te willen houden, daer met men sulcken Stadholder solde mogen becomen; dewelcke opinie hun samptlyc gevallen, by alsso dat van jeder Hooftstadt eene mede verordent worde tot de reyse.

Ende betreffende id andere Art. van de Generale middelen. &c.

( *post alia* )

Comende id Zutphensche Quartier weder by den anderen, ende op 't 1. Artikel lange communicatie

hol-

holdende, hebben lestlyc, den Bannerheren aengaende, de Berchsche ende Antholtsche Gesanten der vrouwen toe Bronckhorst ende Wisch Gesanten *overstemt*, ende oere opinie verandert, te weten, men sol *den Ertshertoch bidden den* PRINCE *tot eenen Gouverneur te willen verordenen*, by also, ingeval syn Excie niet persoonlyc sold connen den Lande bywoonen, dat alsdan syn Excie jemants voor een *Lieutenant, den Lande aengenaem*, verordenen solde; den welcken voornem de Ritterschap *bywal gedaen*; waervan de Gesanten der Steden seer verwondert geweest, ende by oere meyninge gepersisteert, op gisteren gelesen, te weten, dat men *niemant* en sol *naembaftich* maken, om niet id tractaet voor Venlo te vernadelen.

—— ( *post alia* ) ——

De Gesanten van UTRECHT zyn by eenige Gedeputierden, soo van de Graefschap, als van de Veluwe, ontboden, ende allerhande Communicatie, de *Deventersche sake* betreffende, gehadt, ooc eenige der (*e*) Overysselsche Missiven, aen de Ridderschap van Veluwen geschreven, gelesen, den handel ten allen syden overwegende; doch is niet eintlyc geconcludeert. Dan die van Utrecht, bedenckende, dat, om den stroom te bevryen, men eenen uytlegger, ende 2. galeykens, op den Stroom leggen, ende deselve allenthalven varen sal la-

(*e*) *Overysselsche Missiven.*] Onder anderen, naar alle waarschynlykheid, ook de twee *Brieven*, door ons uitgegeeven in 't *IV. Deel* onder *Num.* 86. en 90. *bl.* 309. en 321.

laten, bevorderende aen den Furst toe *Cleve*, soo sy sich somtyts in syn F. G. landt ervinden lieten, om den vyant id overtrecken te behinderen, dat sulcx in genaden mocht verstaen, ende aengenomen worden. Die van UTRECHT evenwel belovende, soo sy nu vast 3000 gln. voor 3. maenden (*f*) contribueerden, dat nae expiratie derselver sy sich in alles naebuerlyc ende vriendtlyc wolden holden.

—— ( *post alia* ) ——

Eenige van den Zutphenschen Quartier, daer aver de Stedegesanten niet overgeroepen weren, afgeveerdicht zynde, om met toedoen der anderer Quartieren Gedeputierden *eedt forme*, ende *Articulen*, te vervatten, *om den Stadholder ende Adjuncte Raden voorteholden*, zyn wedergecomen, seggende, id wierde by de Nymegische Ritterschap dermaten verstaen, dat men *inlantsche Cantzler ende Raden aensetten* soude, ende alsdan *were niet noodich eenige Crychsraden te verordenen*; waerop in den Zutphenschen Quartier omgevraecht, bedunckende eenen jederen, ende sonderlinge den Stedegesanten, *dat men dermaten de hant in de auctoriteit van den Coninck niet behoorde te slaen*; in allen gevalle sol men hooren, also de Gesanten derenthalven eenige Commissie metgehadt op Brussel, wat daerop gevolcht were; seggende sy Stedegesanten, den Stadholder geene Artikelen te weten voor-

(*f*) *contribueerden.*] Volgends *Resolutie* van den 10. *December* 1577. Zie ons *IV. D. bl.* 150.

voorteholden, dan den *olden Eedt*, ende *inholt des Tractaets voor Venlo*; Duchte niettemin denselvigen Gesanten, (also eenige sachten, wanneer de PRINCE *van* ORANIEN tot Stadholder verordent worde, dat alsdan *niet noodich were eenige Crychsraden te verordenen*,) dat in allen gevalle, id worde dan Stadholder, wie id worde, der Landtschap voorbeholden blive jemants te deputeren.

——— ( *post alia* ) ———

Tusschen den Gesanten der Bannerheren, ende Ritterschap van 't Zutphensche Quartier, ende eenige Gesanten uyt Veluwen, is allerhande communicatie geweest, dat de Lantschap aenstont de *wet te Harderwyck versetten sol*; dan hebben sich de Stedegesanten, die ooc daernae niet gevraecht worden, sich daerin niet gemengt.

Opten 26.

——— ( *post alia* ) ———

Voor de handt genomen zynde id punct van den *Stadtholder*, zyn al de Bannerheren, Ritterschappen, wie insgelycx eenige Steden, opt gevoelen geweest den PRINCE te noemen; alleenlyc dat daerin *niet* en *condescendeerden* de Gesanten der Vrouwen toe Bronckhorst ende Wisch, de Steden *Nymegen*, sampt van den gantschen *Overquartier*, van de alinge Graefschap ZÜTPHEN, ende Stadt *Arnhem*, dewelcke tsamen int gevoelen waren niemant naembaftich te maken, om id Tractaet van Venlo niet te vernadelen.

Edoch

Edoch ſoo de Bannerheren, ende Ritterſchap, in ſich ooc van verſcheiden gevoelen weren, de ſommige verſtaende, ſoo de PRINCE tot id Gouvernement niet ſal connen vaceren, alsdan met *advys* der Lantſchap eenen *Lieutenant* te ſtellen; de ſommige anders, te weten dat in ſulcken geval ſyn Excie jemant anders bequaems voorſlaen ſolde. Ende ſoo ſy ſich hierin niet vereenigen conden, hebben ſy met veraffcheit ſich tegen morgen te willen bedencken, ende ſold als dan jeder ſyn gevoelen by geſchrifte overleveren.

Opten 27. de Quartieren jeder by ſich gegaen zynde, om ſich opt voorſz. different te bedencken, is der Bannerheren ende Ritterſchaps opinie geweest (uytgeſacht der Vrouwen Gravinnen toe Bronckhorst) dat de *Nomination op den Heere* PRINCE *verblyven* ſolde, welverſtaende, ſoo ſyn Excie *perſoonlyc* den Lande niet ſold connen bywoonen, dat men alsdan *met advys van ſyn Excie om eenen anderen genholden ſolde*, der Landtſcap aengeneem &c. De Geſanten der Vrouwen toe Bronckhorst verblyvende by ſyn vorige meininge. De Geſanten der Steden, gevraecht zynde, hebben ooc by oere voorige goetduncken, achtervolgende oere Inſtruction, geperſiſteert, ſeggende, dat eerenthalven hen niet gebeuren ſolde ſulcx aftewycken.

Zyn volgents verſcheyden Articulen by denzelven Zutphenſchen Quartier gereſolveert, te weeten. ——

—— ( *post alia* ) ——

Item, dat men 't *Placaat tegen* DON JAN noch een

een geringe tyt, dat men beter gevast zyn solde, *verblyven* laete.

—— ( *post alia* ) ——

Volgens 's avonts omtrent 4 uren de samptlike Quartieren weder by den anderen erschynende, is eerstlyc id punct des *Stadholders* voorgenomen; de Bannerheren oere meininge verlesen doende; daernae de Ritterschap des *Nymegischen* Quartiers, dewelcke sachten den PRINCE te sullen ersoecken, ende woe deselve de Landtschap niet *persoonlyc* bywoonen conde, alsdan te nomineren *den Grave van* CULENBORCH. De Ritterschap des *Overquartiers* in effectum, als de Bannerheren; wie dan ooc de *Zutphensche* Ritterschap. De *Arnhemsche* Ritterschap met de 4 cleine Steden aldaer seggende den PRINCE te ersoecken, ende woe syn Ex^tie de Landtschap niet conde bywoonen, *hielden alsdan sy de nomination aen sich*, wes tot aencompst van Grave JOHAN *van* NASSAU. De Stadt *Nymegen*, *Tiel*, item al die van den *Overquartier*, ende Graefschap ZUTPHEN, wie dan ooc de Stadt *Arnhem*, verbleven by oere voerige meininge. Doch naderhandt sachten die van *Tiel*, aengesien sy *overstemt* weren, *deden den meesten stemmen byval*. Die van de Stadt *Arnhem* sachten eenmael, soo de Landschap erkennen conde, dat sy *behoorden overstempt te zyn*, verblyven ooc by de meeste stemmen; doch lestlyc sich bedenckende riepen *overluyt* te *blyven by de andere Hoofisteden*. Deses puncts halven is lange ende breede communicatie geweest; ooc de Nymegische Ritterschap daer her onderricht, dat sy mede in der Bannerheren, ende anderer Ritterschap, voorraem conde-

descendeerden, hebben daerom onder sich verordent eene *Instruction* ende *Missive* tegen morgen aen den PRINCE intestellen; soo die van de Stede niet mede afveerdigen wolden, mochten 't laeten; waer met den avont der afscheit genomen.

Opten 28. is de Landtschap vast met lancwylicheit vergadert, ende midlerwyl hier ende daer in 't particulier van eenen *Stadholder* communicatie geweest, seer smadende op den Steden, dat sy *overstempt* weren, ende gelyckewal allenthalven *uytvluchten* sochten; seggende *Jacob van Hekeren, de Steden mosten eenige schelmerye van den PRINCE weten*, ende diergelycke; waerover de Raetsverwant *Wal*, ende hy, in harde woorden met malcanderen geraden. Midlerwyl is een Dienaer aengecomen van de Stadt *Nymegen*, begerende, dat de Stedegesanten jetwes by den anderen erschynen wollen, also dat de Raetsverwant *Kreynck*, ende *Avercamp*, om der minnester suspition, derwaerts gegaen, blyvende *Wal* aldaer; ende heeft men by de voorsz. Stedegesanten de sake in lange communicatie genomen, ende eintlyc een antwoort ingestelt, edoch op den name der Stadt *Nymegen*, 't welck de andere Steden van *Ruremund*, *Zutphen*, ende Stadt *Arnhem*, jeder tot syner tyt van stemmen, *approbieren* solde, in effecte, dat men in 't begeren eenes Stadholders niet anders procederen conde, dan nae inholt des *Tractaets voor Venlo*, 't welck by de 4. Hooftsteden met reversael ende transfixbrieven becreftiget, ooc noch alderjongst met eede in 't oprichten der *Union* becreftiget; weren niettemin willich jemants mede afteveerdigen aen den *Ertzhertoch*, ende PRINCE, om eenen bequamen Stadholder te versoecken, *niet con-*

*connende ſich in ſulcke ſaken*, rustende op den Tractaet, waerby de Steden ooc recht, ſoo wel als d'andere, verworven, *overſtemmen laten.* Zyn volgens de Borgermeesteren *Bemmel* ende *Loenen* aencomen, begerende, ſoo de aenweſende de bycompst der Steden vast qualyc namen, dat men de Communicatie cort maken wolde. Midlerwyl heeft *Westrum*, die met credents by den Gedeputierden van Venlo afgeveerdicht was, 'ſyn wervinge gedaen, weſende van gelts gebreck.

Als nu de Steden by de Landtſchap erſchenen, is van denſelve oere eintlike Reſolutie begeert. Edoch hebben de Bannerheren oere ſtemmen weder verleſen doen; waerna de Stadt *Nymegen* id voorſz. concept ooc heeft verleſen laten, 't welck de *Ruremondiſche* Stedegeſanten *geapprobeert*; volgens ooc de *Zutphenſche*, ſeggende, ſoo ſulcx conform were oere inſtructie, ende commisſie, dat ſy daerom 't ſelve byval deden, niet connende ſy oere inſtructie dienthalven te buyten gaen, wolden niet te weyniger van alles rapport doen; die van de Stadt Arnhem heeft ſulcx volgens ooc geapprobeert. Waerne by die van de Ruremondiſche Ritterſchappen geſacht, men ſold aldus wes ten euwigen dagen wel disputeren; id ſold goet zyn, dat uyt jeder Quartier eenige verordent worden om de ſtemmen metten anderen te confereren, ende deſelve, ſoo mogelyc, eenhellich te maken; 't welck alſoo voor goet aengeſien; midlerwyl by Jacob van Hekeren harde gedisputiert wordende, *dat de Steden retracteren ſolden de ſtemmen van Bannerheren ende Ritterſchappen*, men behoefde alſo geen Landtdach uytteſchryven, met diergelycke veelvoudige woorden.

De

De Licentiaet *Masjchop* seggende, hy vondt de meininge der Steden *niet soo onbillic*, ende, dwiel dan sy daervan niet afstaen wolden, dacht hem, dat men denselven daer in wel in 't gemoet comen mochte.

Tot de Communicatie zyn gedeputeert de voorsz. Licentiaet, item *Baer*, *Ripperda*, ende *Wal*, lopende Hekeren van boosheit ten dinge hen uyt.

—— ( *post alia* ) ——

Is ooc aengecomen Graef JOHAN *van* NASSAU, also dat sommige goetvonden, dat men syn G. *Propositie* aenhooren, ende als ten eenemael daerin resolveren solde.

—— ( *post alia* ) ——

Opten 29. Januarii 1578. Gegaen zynde nae id *Clooster*, ende aldaer weynich wachtende, zyn eenige afgeveerdicht, om Graef JOHAN van NASSOUW, sampt Gesanten der Generale Staten, intehalen. Waernae syn G., metten selven afgeveerdicht, in de vergadering erschenen, ende nae weynich wachtens heeft walgedachte Heer Grave gesacht in effecte. „ Welgeboren, Edle, Strenge, „ Eerentfeste, hoochgeleerte, wyse, ende voorsichtige Heeren; de Durchluchtige hoochgebo„ ren Furst ende Heer, Heer MATHIAS, Ertzher„ toch toe Oestenryck, Co. W. van Hispanien „ Stadholder Lieutenant ende Gouverneur Gene„ rael, heeft genedichlyc belieft my met sekere „ credentie aen u E. Str. ende L. afteveerdigen, „ om volgens denselven voortedragen, ende aente„ mel-

„ melden, tgene syn Hoocheyt my in commission
„ gegeven, begerende dat deselve credentie aenge-
„ nomen, ende my volgens goede audientie gege-
„ ven mach worden, ooc sich alzo daerop te er-
„ zeigen als in aenschou der saken gelegenheit er-
„ eigen solde, ende syn Hoocheyt sich tot der
„ Landtschap versege." Leverende voorts over syn
*credentie;* dewelcke verlesen zynde, heeft voorts
syn G. *aengeheven* met cierlike redenen in Hooch-
duytsche tale in de lengde syn wervinge te doen,
dermaten, dat een jeder, 't selve hoorende, ver-
wonderde, sonderlinge soo syn G. niet een verlo-
ren woort gebruyct, seggende in 't eynde, „ dat
„ hem by Hoochgl. Ertshertoge *instructie* met syn
„ eygen handt mitgegeven, die hy willich were te
„ vertonen." Waerop van wegen de Landtschap
syne F. Durchluchticheit opt hoochste bedanckt,
dat deselve belieft heeft de zaken ende gestalt der
Landtschap ten herten te *vueren*, wie insgelycx
syn *G. ter oorsaken, dat deselve* sich gevallen laten
de reise aentenemen; met seggende, woe wal men
niet en twyvelde, syn G. en had niet meer voor-
gedragen dan nae inhalt syner Instruction, begeer-
de men, syn G. onbeswaert zyn wolde, deselve
Instructie der Landtschap een geringe tyd ten han-
den comen te laten. Ende heeft syn G. daerop
geantwoort, „ eerstlyc de dancksegginge tegen
„ hoochgemelten Hertogen zyn F. G. te willen
„ aenmelden, niet twyvelende zyn F. G. sold tsel-
„ ve ten genedichsten herten vueren, ooc sulcx om
„ de Landtschap te erkennen aen sich niet mange-
„ len laten. En were averst niet van doen geweest
„ syn G. eenige dancksegginge te doen; dan daer

„ syn G. der Landschap gevallen te erzeigen wiste;
„ kende sich daertoe schuldich ende willich."

Waernae *Courteville* in name der Staten gepresentiert syn Credentie, ende volgens gedaen syne wervinge, daer her gereickende, om te comen tot de *Generale middelen*, daartoe alle middelen van inductie gebruyckende, ende onder anderen seggende, „ daer Don Johan tot syne meininge queme,
„ niet alleen te dreygen de Landen te willen over-
„ vallen, dan de mans te willen verdrencken int
„ bloedt oerer wyve, ende kinderen, " met diergelike redenen.

Is volgens syn L. gedaen de gebeurlike dancseggingе, ende volgens begeert te mogen hebben syne Instructie, waerop hy geantwoort de Articulen daeruyt te willen extraheren, ende der Lantschap overleveren; t'welck geschiet. Is volgens syn G. ende L. aengesacht, de Landtschap wolde sich bedencken, ende denselven met gebeurlike antwoort beiegenen.

Nae 't vertrec oerer is jeder in syn Quartier gegaen, ende hebben die van den Zutphenschen Quartiere sich volgens bedacht op 't Artikel eenes *Stadholders*, ende sich *eenhellich* gemaect *conform de meininge der Steden*, sulcx ooc by geschrifte gestelt, ende daer met nae den anderen Quartieren gegaen, ende denselven, om eens een einde te hebben, daer her geinduceert, dat sy, woewal de sommige daertoe qualyc verstaen conden, *lestlyc daerin ooc verwillicht*, uytgesecht dat die van den *Nymeschen* Quartier daerby hengen, dat syn G. idt Landt regieren sold met alsulcken *Raet* ende op alsulcke *instructie*, als syn G. bygevoecht sold werden; waerop

op de Zutphensche lange gedisputiert, aver is *lest-lyc met de meeste stemmen geresolveert.*

Zyn volgens de Gedeputierderden uyt ieder Quartier by den anderen geweest, alwaer de Nymegische Ritterschappen vertoonden eenige *Artikelen*, die sy *voer den Stadhölder ingestelt*, ende woewal sommige beducht, dat *sulcx* in der maeten *niet en betaemde*, is dan noch id *by de meeste stemmen* (g) *also verstaen.*

—— ( *post alia* ) ——

Op den 30.

De Gedeputierderden zyn al den dach onledich geweest te resolveren, soo op de reise nae Brussel, als andere Articulen, by Grave Johan geproponiert, dewelcke Resolutien sy by geschrifte gestelt hebben; ende volgens syn G. by si te comen begeert, waerop syn G., naedat hy by den Nymeschen om denselven tot de *Generale middelen* te induceren geweest was, by den Gedeputierderden erschenen, waerby men den Gesanten van Utrecht ooc gevordert, ende hebben also gelyckerhandt communicatie geholden, ende de meininge in margine aengestelt.

—— ( *post alia* ) ——

Opten 31. —— (*post alia*) —— De Gesanten, *Vyghe*, ende *Sander van Telcht*, hebben gedaen oer rapport van 't geene dat hen by den van den *Busch*, be-

(g) *also verstaen.*] Zie hier voren *IV. D. bl.* 356.

betreffende id huys te *Hedel*, ter antwoort bejegent was, te weten in effecte, dat sy willich weren eenich volck op den Huyse te leggen, ende te besolden, gesworen wesend beide Landen, soo van GELRE, als BRABANT, ende den *Generalen Staten*, ende dat uyt Gelderlant (daer sy eenen van de voorsz. beyde, Vyge, offte Tellicht, versocht hadden) een Capitein daerop gelacht worde, allet ter tyt toe, dat anders daerin verordent were by den Ertzhertoch, ende tot behoef van Graef Frederick, als jetsonder in de possessie wesende.

Id voorsz. Rapport gedaen wesende in tegenwoordicheit des Graven *Frederycx*, sachte syn G., dat de Ertzhertoch aen syn G. geschreven had den Heeren van Clutingen belast te hebben id voorsz., ende andere Huyseren, tot behoef ende versekerheit der Generalen Landen, met crychsvolc te besetten, edoch (als uyt syner F. Durchl. schryven, in François gedaen, scheen) tot syner G. behoef, ende dat hy van denselven Heere van Clutingen ontfangen sol alsulcken Recepisse, als tot syner versekerheit dienen sol; de Landtschap in bedencken gevende, wat daerin, (so id Geldersche Bodem were,) geschien solde.

Zyn op den naemiddach aen den *Grave toe Hohenlo* eenige afgeveerdicht, te begeren, dat syn G. id *Overige Ampt* continueren wolde, wes tot aencompst eenes Stadhouders; ende woewal syn G. daerin swaricheit gemaect, seggende, syn Broeder ware afgestorven, ende ooc had te huys te doen, also dat hy gern verlaten were, wol dan noch sich daerop bedencken, ende met Grave JOHAN van NASSOU sich bespreken.

Opten 1. Februarii.

De Landtschap by den anderen comende, hebben op de voorsz. Artikelen geresolveert, gelyc verner by de resolutien te vernemen. Is ooc de Raet ende Gemeinte deser Stadt *Nymegen* by den anderen geweest, sich eintlyc te resolveren op de middelen van Gelt, wie dan de *Grave* van *Nassouwen* sich daerin ooc *persoonlyc* met inductien gebruyct, ende soo de Nymeschen scheenen alle uytvluchten te soecken, gemeint synde sich metten anderen Stedegesanten te behelpen, hebben deselve by sich ontboden, ende, of sy volcomen volmacht hadden, gevraecht; alwaer *deser Stadt Gesante* (*b*) in effecte gesecht, dat op 't punct van gelt hy de resolutie ende meininge der Stadt by sich had, die hy, nae aengehoorte der van Nymegens Resolutie, te eropenen geneicht. Waer met sy oer afscheit genomen, aver en hebben den avont sy Nymegische geene resolutie genomen.

—— ( *post alia* ) ——

Op den 2. Februarii. Naedat de aenwesende van de Landtschap by den anderen gecomen weren, uytgesacht de Stadt Nymegen, die noch om te resolveren by den anderen was, is by eenigen, ende

(*b*) *deser Stadt gesante.*] Der Stadt ZUTPHEN naamlyk. En uit deeze uitdrukking blykt ten duidelykſten, dat dit Stuk geen *Verbaal*, of *Rapport*, is, 't geen de Afgezondenen van die Stad, by hunne terugkomst van den Landdag, aan hunne overige Mederegenten hebben ingeleverd, en 't geen daarom onder de Stads papieren bewaard is gebleven, gelyk wy hier voren ook reeds aanmerkten.

de ſonderlinge de *Grave van Culenborch* gedreven, dat men overmaels den *Grave van Hohenlo* tot *Crychsoverſte* te blyven verſoecken ſol, niet alleen voor 1 maent, 2, ofte 3., dan ſoo lange den Crych dueren ſolde, ende ſold hy ooc Overſte gemaeckt worden over HOLLANDT, ZEELANDT, ende (villicht) UTRECHT, die hem ooc *beſolden ſolden geſamender handt*, brengende tot ſulcken meininge veel propoosten, eensdeels om dat men onſeker were, wat Stadholder de Landtſchap verordent; item dat de Hollander des te liever mede contribueren ſolde.

Ieder Quartier is apart gegaen ſich hierop te bedencken; ende ſoo id Zutphenſche Quartier den Geſanten der Stadt, om mede te helpen reſolveren, by ſich gevordert, is by denſelven ter antwoort gegeven, daertoe geen Commiſſie te hebben, niettemin wol daervan rapport doen.

Nae dat jeder Quartier by den anderen wedergecomen was, zyn de Reſolutien eropent, ende den anderen meest conform geweest.

Volgens zyn geleſen de Reſolutien der Artikelen, op gisteren in bedencken geſtelt; ende als id nu omtrent 2 uuren was, waert by eene van der Ritterſchappen tegen *Bemmel*, Borgermeester der Stadt Nymegen, geſacht, „ of een Erſ. Raet noch „ niet gereſolviert en were, de Landtſchap lege „ tot groote costen ; " 't welck ſchynende den voorſz. Bemmel te verdrieten ſachte, „ id were „ geen ſake, daer men ſoo ylens in reſolveren conde, ooc ſoo weren de Geſanten der Steden niet „ dermaten met volmacht vervat om te reſolveren, " noemende den Burgermeester van Zutphen;

phen; 't welck de Secretaris *Avercamp* horende sachte, hy conde niet geloven, dat de Borgermeester dergestalt gesacht had, also dat geroerte Burgermeester geroepen waert; midlerwyl seggende de voorsz. *Bemmel*, „ wat? wy maken 't mal„ canderen op den hals; soo vroe als onse Borge„ ren t'Arnhem comen, worden aldaer *opgerist.* „ &c." Als nu de voorsz. *Wal* by hem gecomen, sachte, „ de woorden weren gevallen deser ge„ stalt, dat een Ers. Raet der Stadt *Zutphen* syn „ L. opt Art. van gelt oere meyninge met gege„ ven, dewelcke hy eropenen wolde nae aenge„ hoorte Resolutie der Stadt Nymegen. Doch of „ deselve den anderen gemes were, conde hy niet „ weten; " ende sachte geroerte *Bemmel* als doe; „ geeft ons uwe Resolutie in schrift; wy sullen u „ de onse alsdan geven; de Stadt Nymege were „ geresolveert, ende hadden sy Burgermeesteren be„ vel deselve Graef JOHAN *van* NASSOU te vermel„ den, " ende als gerepetiert waert, dat, als men oere Resolutie gehoort, als dan de syne ooc te melden, sachte lestlyc geroerte *Bemmel* in heevigen moede, „ woewal id voorgeven gantsch beswaer„ lyc were, ende tot naedeel des Tractaets voor „ Venloe, nochtans, dewyl lyf ende goet, wyf „ ende kinderen daeraen gelegen, (*i*) vonden voor „ id

(*i*) *vonden voor id redelicste.*] Tot nader opheldering hiervan zullen wy 't besluit zelve, zo als door die van Nymegen op deezen 3. *Februarii* in geschrift aan de Landschapsvergaderinge is ingeleverd, en zo als het door den Heer V. HELL *uyt het* 200 *bladt des Boecx der Stadt* ZUTPHEN *de Ao.* 78. *geteickent B. gecopieert*, en op een los blad in deszelfs *Tomus van Landsaeken de Annis* 1576–1578. tusschen „ *Fol.*

„ id redelicste de *Capitale middelen*, ende daerin
„ aenteslaen Geestlyc ende Wereltlyck, Edel ende
„ On-

*Fol.* 243. *G.* en 243. *H.* is ingevoegd, hierby voegen, zynde van volgenden inhoud:

„ *Bedenken der Burgermrn. Schepen ende Raet, Mees-*
„ *teren van Sunter Claes gilde, sampt Meesteren*
„ *van de Broederschappen ende Ampten der Stadt*
„ NYMEGEN.

„ *In aensiehinge des grooten noods, ende om te bescher-*
„ *men lyf ende leven, wyf ende kinderen, Privilegien, Vry-*
„ *heden, ende olden gebruyck, so bevinden Burgermeesteren,*
„ *Schepenen, ende Raedt, Mrn. van Sunter Claes gilde,*
„ *sampt Mrn. van de Broederschappen ende Ampten, de*
„ generale middelen *in allen oeren punten te beswaerlyc,*
„ *niettemin erachtende raetsam, dat enige puncten daer-*
„ *uyt getogen, ende ingestalt werden, die den schamelen*
„ *man niet aenroeren, noch beswaerlyc zyn sollen, te we-*
„ *ten: Eerstlyc, op Fluweel, ende allerley syllewerck; bor-*
„ *duerwerck; gulden ende silveren Laken; wullen Laken,*
„ *dat over 3 gulden gelt. Op vremde bieren, die buyten*
„ *den Furstendom Gelre ende Graefschap Zutphen gebrou-*
„ *wen worden; ende allerbande Westersche wynen. De im-*
„ *positie op de personen, Geestlyc ende Werltlyc, hooger en-*
„ *de cleiner Stands, niemants uytgenomen, nae qualiteit*
„ *van syn have ende ryckdom. Item van alle goederen, waa-*
„ *ren, coopmanschappen, op ende aff beneven Heeren ende*
„ *Steden tollen varende, ende die uyt den Lande gebracht*
„ *ende gedreven worden, Licenten optestellen; doch dat die*
„ *niet eer aengaen sullen, 't zy dan uyt bevel des Stadhol-*
„ *ders. Dat ooc de Landeryen, Tienden, ende andere in-*
„ *compsten, daervan de Grondtheren in den Furstendom*
„ *Gelre ende Graeffschap Zutphen niet geseten en zyn, mede*
„ *dragen sullen nae alsulcke settinge, als by de Landtschap*
„ *verdragen sal worden. Van dese Puncten by Bannerhe-*
„ *ren, Ritterschappen, ende Stedegesanten een Ordinantie*
„ *te maken, welcker maten dat die int werck gestelt, en-*
„ *de*

„ Onedel; daer beneffens wolden jetwes setten op
„ wyn, die uyt den Lande genge, op sydewerck,
„ ende al 't ander, dat de Rycdom 't meeste ge-
„ bruyckte, ooc op laken baey, 3 gl. d'elle; item
„ vreemt bier, ende diergelycke. Ende aengaen-
„ de de Licenten wollen daer mit vertoeven wes
„ tot aencomste eenes Stadhouders, want daeruyt
„ groot onverstant tusschen Steden verrysen conde,
„ &c" Seggende, „ woe zyt ghy nu geresolveert?"
Waerop geroerte *Wal* sachte; „ wel, daer staet
„ een

„ *de geexecuteert sullen worden. Actum den 2. Februarii*
„ *Anno 78.*"

Op den daaraan volgenden 8. *Februarii* is dienaangaande by de Gemeente der Stad *Nymegen* een nader besluit genomen, om op de toekomende Vergadering der Gedeputeerden, waarop de zaak der Capitale Impositie, en der Generale middelen eindelyk zou afgedaan worden, inteleveren; het welk wy insgelyks uit de gemelde Verzameling van den Heer VAN DER HELL hierby zullen voegen, zynde hetzelve bevat in deeze woorden:

„ *Is op desen derden Artikel by den Hoplieden ende Depu-*
„ *tierden resolviert op behagen der Gemeinte, dat uyt jeder*
„ *Hopmanschap ercoren sullen worden 3 oder 4 Borgeren,*
„ *met namen genoemt te worden, om een jeden nae syn qua-*
„ *liteit te quotiseren alles nae behoor ende redelicheit; ooc*
„ *daervan jeder Hopmanschap bewys, reliqua ende reke-*
„ *ning te doen. Dit allet sal gedueren den tyt van 3. maen-*
„ *den, doch op behagen der gemeiner Borgeren. Item van*
„ *alle goederen, waren, coopmanschappen, op ende af bene-*
„ *ven Heeren ende Steden tollen varende, ende die uyt den*
„ *Lande gebracht ende gedreven worden, Licenten optestel-*
„ *len. Doch dat die niet eer aengaen en sullen, 't zy dan*
„ *uyt bevel des Stadholders. Gepresenteert den 8. Februarii*
„ *78. van Deputierden der Gemeinte voor een Erbaer Raet,*
„ *begerende 't selve aen Bannerheren ende Steden te willen*
„ *verstendigen, om aenstont in 't werk te stellen.*"

„ een Borgermeester van Venlo, vraecht denſelven „ insgelycx; " 't welck geſchiet, ende ſachte deſelve; hy had de meininge niet recht verſtaen, begeerde deſelve noch eens te hooren, alſo dat ſy gerepetiert waert. Waerop in continenti deſelve antwoorde, dat in cracht hebbender volmacht hy *daerin accordierde.* Volgens als de voorſz. *Wal* ſyn reſolutie geven moste, ſachte, „ ingeval 't ſelve „ de eintlike meininge were, ende men daerby verblyven wolde, ſulcx ooc by de alinge Landtſchap „ geaccordiert worde, ſold als dan een Erſ. Raet „ der Stadt *Zutphen* ſich ſulcx ooc doen gevallen." De Borgermeester van *Arnhem* ſeggende, „ dat „ hem van de Gemeente mit gedaen, die nu, ſoo „ de dach ſoo lange duurde, vertogen weren; „ Doch betreffende de Capitale Impoſitie ende eenige andere verhaelde Puncten, twyfelde hy „ niet, 't ſold ſich de Stadt Arnhem ooc gevallen „ doen." Waer met ſy als doe, jeder om te eeten, nae de Herberge gegaen.

—— ( *post alia* ) ——

Opten 3. De Landtſchap by den anderen gecomen zynde, doch eerst de Gedeputierden om ſich op de *Generale middelen* te bedencken, hebben lange nae de Geſanten van Nymegen gewacht, die ten lesten aengecomen, den *voorraem* by geſchrifte metbrengende gelangende de Generale Middelen voorſz., ende woewal op de uytſtellinge lange gedisputiert, is dan noch eintlyc verafſſcheit, (*k*) als by de Articulen te bevinden.

De

(*k*) *verafſſcheit.*] Om naamlyk tegen *den 16. Februarii*

De Gesante der Staten is ontboden, ende hem de meininge in effecte voorgehouden, ende soo hy nae OVERYSSEL, ende UTRECHT, reysen wolde, is begeert, deselve te vermanen de saken tegen die van *Deventer* in goeden gedencke te willen nemen.

De

*rii* Gedeputeerden *met volcomen volmacht* binnen Arnhem te zenden, en dan dienaangaande een eindbesluit te neemen. Zie het *Landdagsreces* in ons *IV. Deel bl.* 373. —— De *Voorraem* nu der Stad NYMEGEN, alhier gemeld, was in deeze navolgende woorden bevat;

„ *Om desen Lantdach met vergeesliken ophoden niet lan-* „ *ger te verwylen, oorsaken, dat de Stadt* Arnhem *geen* „ *volcomen commissie om de middelen tot penningen te vin-* „ *den intewilligen, ende alle de Cleine Steden vertogen* „ *zyn; Ende de* Gemeinte *der Stadt* Nymegen *al noch niet* „ *resolveert, dan alleenlyc op etlike puncten, ende dat op* „ *behagen der alinger Gemeinten, die derhalven versamelt* „ *sullen worden, dat derhalven voor goet aengesien, dat* „ *Bannerheren, Ritterschappen, ende Steden etlike perso-* „ *nen deputeren, dewelcke erschynen sullen den* 16. *Fe-* „ *bruarii 's avonts binnen* Arnhem, *om volgens daechs een-* „ *drachtlike middelen van penningen te becomen te beramen.* „ *Ende dat midlertyt de Hooftsteden oere* Cleyne Steden *sul-* „ *len verwittigen om met* volcomen macht ende instructie „ *oere Deputierden, soo wel van de* Hooftsteden, *als* cleine „ Steden, *alhier te schicken, ende alse mit malcanderen te* „ *sluyten, ende te verdragen, dat de sake met goeder Or-* „ *dinantien eenmael effectueert worde.*"

Deezen Voorraam, of Voorslag, door die van Nymegen *by geschrifte* ingeleverd, had de President VAN DER HELL insgelyks *gecopieert uyt 't* 125. *bladt des Boecx der Stad* ZUTPHEN *de Anno* 1578. *geteikent B.*, en op een los blad ingevoegd in zyn *Tomus van Landsaeken de Annis* 1576—1578. tusschen *Fol.* 243. G. en *Fol.* 243. *H.*

De Gesanten deser Landtschap to Brussel hebben geschreven, ende daerby overgesant aenteikeninge van 't rapport des Gesanten (*l*) van de *Coninginne* van ENGELANT, aen DON JOHAN geweest hebbende, ende daerby verstendicht, dat op den 28. Januarii de Gesante des Rycx *N. van Swartsenborch* aengecomen, ende wolden desselfs wervingen metten eersten overschryven.

Nae den middach syn de Gesanten weder by den anderen ontboden, ende is alsdoen gelesen de afscheid, die men Heeren JOHAN Graven to NASSOU geven solde, dewelcke geapprobeert; daer met sy van den anderen gescheiden.

„ *Gecopieert uyt het* 12. *tot het* 26. *bladt in-*
„ *cluys des Boecx der Stadt* ZUTPHEN *van den*
„ *jare* 78. *geteickent B.*"

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 243. *B. verso* — 243. *H.*

(*l*) *Gesanten.*] Zie hier beneden de *Resolutie* der Algemeene Staaten van den 28. *Januarii*, 1578, onder *Num.* 14.

II.

## II.

De Eed *voor den* Raad van Staate *by de Algemeene Staaten gearreſteerd.*

*1578. 22. Januarii.*

XXII de Janvier 1578. — Arreſté la forme du ſerment (*a*) pour les Conſeillers d'Eſtat l'en ſon Alteſſe.

Uit de MSS. *Reſolutien*, van de Algemeene Staten, *van den 22 November 1577. tot den 20 April* 1578. ter Griffie van H. HOOGM. *Fol. 84. verſo.*

(*a*) *Serment.*] Wy hebben deeze aanteekening uit de *Naulen* der Algemeene Staaten alhier ingevoegd, om, daardoor, nader te bevestigen de waarheid van het Verhaal van BOR, by wien men ook het *Formulier* zelf van dien alhier vastgeſtelden *Eed* kan vinden, in 't *XII. Boek bladz.* 11.

III.

# III.

## Geloofsbrief *voor Graaf* Jan *van* Nassau, *om wegens den* Aartshertog *by de* Staaten *van* Gelderland *eene* Commissie *afteleggen.*

### 1578. 23. *Januarii.*

Mathias van Godts genaden Ertzhertoch toe Oestenryck, Hertoch zu Bourgoignen, Steyer, Karinten, Crain, Graef zu Habspurch und Tirol, Conincl. Mat. zu Hispanien Lieutenant Gubernator ende Capitein Generael uber dese Erfnederlanden.

Welgeboren, Edele, Gestrenge, Eersame, voorsichtige, und wyse, lieve bysondere. Nach dem wir met gemeinen consent van den Generalen Stenden in stadt Co. Mat. zu Hispanien &c. voor Gubernatoren Generael uber dese Erbnederlanden embfangen zyn, ende dem nach verstanden, das deselbige Generale Stenden auf euwren aenstaenden Landtdach ende versameling, binnen de Stadt Nymegen te erschynen, ire Verordente afgeveerdicht, soo hebben wy nicht onderlassen wollen den welgeboren onsen lieven besonderen *Graven* Johan *zu* Nassou zu verwilligen, und *in onseren namen* auf gemelten Lantdach auch *abzuschicken,* (*a*) om mit euch, nach nootturft ende gelegen-

(*a*) *abzuschicken.*] Zie *IV. Deel bladz.* 359. alsmede hier voren, in dit *V. Deel*, *Num.* 1. *bl.* 16.

genheit itziger zeit, zu communiceren, und bequame middelen voorzuwenden, daer met dat Furstendom GELRE ende Graefschap ZUTPHEN jegen alle *vyantlike inval ende verdruckinge* beschut, ende beschermt, worden moge. Ende ersoeken dem nach euch hier met genedichlyk te wollen wolgedachten Graven JOHAN zu NASSAU in allen, wes er euch *in onsen namen* aengeben, ende verhalen soll, *volcomen gelauben geben*, ihm auch sunst alle ensfliesliche gunstwillicheit erzeigen; daeraen geschiet ons een aengenemes genedichs gevallen, und wollen wir dagegen opgemelten Furstendom ende Graefschap met aller genediger, und treuwhertziger, *leibe*, nach allen onsen vermogen, voorzustehen, und behulflich zu zein, jeder zeit met gnaden geneicht empfonden werden. Datum Bruxell am 23. Januarii Ao. 1578. ondertekent. MATHIAS. Opschrift was dese. Den Hoochgeboren, Edelen, *Gestrengen*, *Eerentvesten*, *Voorsichtigen*, und *Wysen*, *onsen Lieven bysonderen*, Bannerheren, *Ritterschaft*, und *Steden* des Furstendoms *Gelre* und Graefschap *Zutphen.*

„ *Gecopieert uyt het* 82. *bladt des Boecx der* „ ZUTPHEN *de Ao.* 1578. *geteikent B,*"

Uit het MSS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL. *Fol.* 243. *H.*

V.

# IV.

## Instructie, *door den* Aartshertog *ten zelfden einde aan Graaf* JAN *van* NASSAU *gegeeven.*

1578. 23. *Januarii.*

*Instruction, (a) voor den welgeboren Heeren* JOHAN *Grave zu* NASSAU, *Catzenellenboge, Vianden, ende Diest &c. auch* Rutcharden van Meroden, *Heeren toe Oirschot, ende* Rolandt de Courteville, *van wegen des Durchluchtichsten, Hoochgeboren, Fursten und Heeren, Heeren* MATHIAS, *Ertzhertogens toe Oostenryc, Co. Mats. zu Hispanien &c. uber dessen Erfnederlanden Gubernatoren ende Capitein Generael, deses Furstendoms* GELRE *ende Graefschaps* ZUTPHEN *Stenden, itzo binnen Nymegen versamelt, te vermelden.*

Eerstlick das wolbemelter Grave sich met fleisch daerhin verfuegen wolle, volgens ihrer Durchluchticheit groes, genade, ende erbieding, denselven Stenden, ende den aenwesenden Gesanten, vermelden, das ihre Durchluchticheit sich genedich-

(a) *Instruction.*] Hoe ver Graaf JAN in deeze zyne *Commissie* by de STAATEN van GELDERLAND geslaagd is, kan men zien niet alleen uit het *Landdagsreces* zelve, het geen wy reeds

dichlyc bedancken wegens de goeder affection, die durch de Gesanten alhier oens congratuleren zu de aenneminge des Generaels Guvernements ihrer Durchlucht. bewesen, ende derhalven deselve allen fleis voorwenden wollen, om met genaden ende allergoethertzichheit opgedachten Furstendom ende Graefschap te believen, ende te bevorderen.

*Das ihre Durchlucht.* Gubernator Generael, ende der *Heeren* PRINCEN *zu* ORANIEN Lieutenant uber dessen Erbnederlanden soo metheilichlyc gevend, ende gemaect zyn, met sekerlike hofning, durch Gottes Genaden de Landen widerom zu ihren *vorigen* rhuw, vreden, rechten, privilegien, ende *wolstandt* wederom te brengen, te conserveren, ende in deselve daerin zu vermeeren.

Met der toeversicht, dat de Geldersche ende Zutphensche Stenden *met ihre Durchlucht. alſo* werden *halden*, als sich das van ihrer syden hin wederom *wol gebeurt.*

*Soo dan hoochermelter* Furstendom, und Graefschaft, auss *Ruremonde*, *Deventer*, ende *Campen*, von den Vyandt allerley zu besorgen haben, das sy auf de Generale middelen sich bedencken, daer met alsulcke gevaer afgewent, ader aufgelost, werden mogen.

Und nach dem de aengetogene hulp onse goede ordening nicht veel aufbrengen wert, derhalb met aufgedachten Stenden te communiceren, om *de Bor-*

reeds in ons *IV. Deel* onder *Num.* 93. hebben gegeeven *bl.* 359. alsmede uit het *Verbaal*, hier vooren in dit *V. Deel* onder *Num.* 1. geplaatst *bl.* 16. maar voornaamlyk ook uit het stuk, 't geen wy hier beneden in zyn tydorde op den 30. *Januarii* hebben medegedeeld.

*Borger auf weer te setten*, und sunsten aentestellen, das zu meerer versekerheid der Landtschaffen, und gemeinen wolvaert, bevonden sal worden te behooren.

Wyders soo auss *Ruremonde*, *Deventer*, ende *Campen*, niet alleen excursiones hostiles dagelycx geschien, sondern auch te besorgen, das de Vyandt sich in obermelte plaetsen soo sterck werdt maken, das er wyder inbrechen, ende das gantsche Landt obersiehen mochte, hier auf sich te beraetslagen, wie dem allen voor zu komen, id zy met garnisoon in den Steden, als *Stralen*, *Wachtendonc*, *Erkelens*, zu leggen, ende insonderheit elken met eenen goeden Officieren te besorgen; auch schantsen, dae es noodich, auffzuwerffen, oder eenige andere middelen zu gebruchen, daertoe ihre Durchlt. jnhen allen raedt, hulf, ende bevorderinge, metdeilen wirdt.

Lestlick wie allen anderen mangelen te helffen, und alles, was zu des gantschen Furstendoms ende Graefschaps heyl, ende wolvaert, insonderheit gedyen mochte, met obermelten Stenden te communiceren, concluderen, auch zu ordonneren, wolgedachten Graven hier met bevelend, ende volcomene macht gevend, und alles nach wyder inhalt der Instruction, den Heeren van Orschot, ende Courteville, van den Heeren Stenden metgegeven. Insonderheit toe *aller eendrachticheit ende eenicheit sy te vermanen*, om dae met des Vyants aenslege, ende practycken, (die ehr allein auf *onenicheit*, und partialiteyt, onder ons bouwet) zu breken, ende ihre eygene *verderving van sich te wenden.*

Hier beneven auch de Gebroederen Graeve *Wilhelm*, und Grave *Friderich von den Berge*, zu ver-

vergelycken, und zu verdragen, oder bequame middelen aenzunemen, und aenzuwenden, auf das, met verhuetong wyters verloufs, die twistige ſachen nedergelecht, ende vergelycht werden mogen. ondertekent. MATHIAS.

„ *Gecopieert uyt het* 82. 83. *en* 84. *bladt des* „ *Boecx der Stadt* ZUTPHEN *de Ao.* 1578. *geteikent B.*"

Uit het MS. *Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 243. *H.*

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

## V.

Extract *uit een* Brief *der* Afgevaardigden *ten Landdage aan de Regeering van* ZUTPHEN; *wegens den optogt der Vyanden naar* Maeſtricht, *en de onderhandeling der* Overysſelſchen *met het Guarnizoen van* Deventer.

1578. 23. *Januarii.*

Eerentfeste, Vrome. — (*post alia*) — Op gisteren morgen is alhier tydinge, die ſeker is, aengecomen, dat op verleden maendach 's avonds de Vyandt, buyten *Ruremund*-liggende, die eene brugge over de Rivier geſlagen had, ſonder pype ende trommeſlach opgetogen zy, id hooft nemende opwaert nae *Maeſtricht*. Men wil ſeggen, dat de Vyant by *Namen* merckliken afbreuck geleden

hebben, ende daerom genodicht is worden, id voorſz. Volck tot ſich te vorderen. Edoch wat eygentlic daervan zy, te weten, woe wyt de vyant opgetogen, is men noch deſen dach van den Drost te Stralen, die men verwacht, gewertich. Altyt hopen ten besten; ſonderling daer wy uyt velen circumſtantien bevinden, dat by Namen den Vyant de ſake niet ten besten nae ſyne meininge gelinget. Men holt het hier daervoor gewislyc, wanneer de *Furst van Cleve* in deſen handel gebruyct had goede naebuerlike bywooninge, ende den Vyant ſoo groote asſiſtencie niet had geſchien laten, gelyc ſyn F. G. by Kerckenſprake ende gebot gedaen, de Vyandt had mangelshalven van proviande al over lange moeten wycken uyt den Lande.

Die van OVERYSSEL hebben aen den *Arnhemſchen* antwoort (*a*) geſchreven, ende, woewel 't ſelve allerley *duncker van verſtande* is, can men doch daeruyt afnemen, dat ſy ('t welck wel anders gebeurt had) *durch interpoſitie der Steden ſich metten Soldaten geſat hebben.* Wat ons, jae ooc de *Veluwe*, daer durch ontſtaen can, is lichtelyck te bedencken, alſo dat men alhier noch op eenige andere middelen metten Deventerſchen, ſy den uytloop te behinderen, ſal trachten moeten. ——

Geſchreven te Nymegen den 23. Januarii 1578. (onderſtont) u L. ende Erf. dienstwillige. *Arent van*

(*a*) *Antwoort.*] Men bedoelt ongetwyfeld hiermede den *Brief* van den 20. *Januarii*, reeds in ons *IV. D. Num.* 90. *bl.* 321. uitgegeeven. Zie ook den *Brief*, daags na deezen, door de *Gedeputeerden* van OVERYSSEL ten zelfden einde geſchreven, en welken wy hier beneden geplaatst hebben onder *Num.* 8.

*van den Wall. Johan Creinck.* Het Opſchrift. Den Erentfesten, vromen, wyſen ende voorſichtigen B. S. ende R. der Stadt *Zutphen*, onſen gonſtigen Heeren ende Vrunden.

Uit 't *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. Hell, *Fol.* 243. J.

## VI.

### Reſolutie *der* Algemeene Staaten, *aangaande de bezoldinge, of tractementen, voor de Leeden van den* Raad *van* Staate.

1578. 24. *Januarii.*

XXIIII de Janvier 1578. — Reſolu, que les *Traittemens* de ceulx du *Conſeil d'Eſtat* (*a*), touchant les Prelats & Seigneurs principaulx, comme le Prelat de St. Geertruyd, le Prelat de Marolle, le Comte du Bouſſu, les Seigneurs de Froimont, de Willerval, Freſin, Steenbeecq, & Sinte Aldegonde, ſeront de *ſix livres Artboys par jour*; Et de Elbert Leonin, Meet-

(*a*) *Conſeil d'Eſtat.*] De aanſtelling zelve van de, alhier opgenoemde, Leeden van deezen Raad hebben wy reeds in 't *IV. Deel*, *Num.* 60. *bl.* 222., den Lezer medegedeeld.

Meetkercke, Liesvelt, maiſtre Pierre de Bevre, & maiſtre Jacques le Clercq, auront *quatre livres Artboys* auſſy *par jour*. les Docteurs Aſſeliers, & Sille, pour ſecretaires, ſeront payèz de XL. *patars le jour*, oultre & par deſſus xv. patars, que recepvront en qualité de Secretaires du Conſeil privé; à condition, que les deux Premiers Eſtats de Secretaires du dit Conſeil privé, qui viendront à vacquer par mort, ou aultrement, ſeron ſuprimeez & extaintz. Et Anthoine Beys, huisſier du dit Conſeil d'Eſtat, *treize Patars par jour*. Et que apres midy l'on demandera les deſſus nommez pour venir en l'aſſemblée des Eſtats Generaulx preſter le ſerment pertinent.

Uit de MSS. *Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. H. Mog. *Fol.* 86. *verſo.*

VII.

## VII.

Inſtructie *voor twee* Gecommitteerden, *om de* Bezetting *van het Slot* Hedel, *van wegen* Gelderland, *in eed te neemen.*

1578. 24. *Januarii.*

*Inſtruction (a) van Verordenten der Bannerheren, Ritterſchappen, Hooft ende Cleine Steden des Furſtendoms* Gelre *ende Graefſchaps* Zutphen, *gegeven den Eerentvesten ende fromen* Derck Vyghe, *Heere tot Soelen, ende* Sander van Tellich.

Sullen in cracht oerer hebbender beſegelder Commisſion ſich toe *Hedel* vervoegen, ende *dat Huys* aldaer van wegen de Landtſchap *innemen.*

Item de Soldaten, op 't Huys weſende, een *Eedt* te laten doen, van wegen der Lantſchap dat Huys te bewaren.

Item ſullen den Capiteinen ende bevelhebberen van *'s Hertogenboſch*, ende anderen, ſoo voor den Huys *Hedel* liggen *tot belegeringe desſelven*, afvragen, of ſy eenige onder den Knechten voor ſuſpect

(a) *Inſtruction.*] Men vergelyke hier mede de *Reſolutie* der Staaten, bevat in 't *Landdagsreces*, 't geen wy reeds gegeeven hebben in 't *IV. Deel*, *bladz.* 344. en 347.

ſpect houden, deſelvige te nomineren, ende voort nae goetduncken aftedancken.

Item dat een Bevelhebber over den Knechten geſtelt worde tot goetduncken, ende van wegen der Landtſchap.

De beſloten Misſive den Capiteinen te preſenteren, ende ſoo deſelve hier bevoren geſchreven, van deſe belegeringe aen de Stenden der Nederlanden te Bruesſel verſtendicht ende overgeſchreven te hebben, wat antwoort daerop gecomen.

De *Afgeſanten* voorſz. ſullen van oere vorderinge, ende wedervaren, rapport doen aen de Landtſchap; ende, ſoo die vertogen, aen den Erbaren Raet der Stadt *Nymegen*, ende ſoo voort aen de Generale Deputierden deſer Landtſchap. Volgens te doen nae behoor in der ſaken.

Des t'oorconde der waerheit ſoo is deſe Inſtruction metten ſecreet zegel der Stadt Nymegen bevesticht, den 24. Januarii 1578.

„ *Gecopieert uyt het* 74. *bladt des Boecx der* „ *Stadt Zutphen d'Ao.* 78. *geteikent B.*"

Uit 't *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 243. *H. verſo.*

VIII.

## VIII.

Brief *der* Gedeputeerden *van* OVERYSSEL *aan het Kwartier van* VELUWE, *aangaande de onderhandeling met het* Guarnizoen *van* Deventer.

*1578. 24. Januarii.*

Edele, Eerentfeste, Wyſe, ende voorſichtige, insonders gonſtige goede Vrunden. Uwer E. L. und gunſten *Misſive* in dato den 23. loopender maent, daerin deſelvige begeeren ſpecifice verſtendiget te worden, hoe, ende wat geſtalt, deſer Landtſchaps Geſanten *met den Hoplieden des Garniſoons*, binnen der Stadt van *Deventer* in beſettinge liggende, *verdragen* zyn ſollen, hebben wy ontfangen. Ende connen u E. L. ende Gonst. daerop fruntliker meininge niet verholden, dat, als jungstlich de voorſz. Geſanten gemelten Hoplieden oer verſoech gantſchlick afgeſlagen, ende daerin niet willen bewilligen, de Stede, met denſelven Garniſoon beſadt, nae vertreck der Geſanten, *met den Hoplieden veraccordeert* zyn; daervan doemaels deſelve Geſanten, noch ooc wy, de particulariteit niet geweten, noch etziger tyt bewost is; dan dat wy allerwegen verſtendicht zyn, de Hoplieden voorſz. *te vreden geſtalt te zyn.* Daer wy averst vernemen van eenich nadeel, ſoo u E. L. und Gunſten geſchapen zyn mochte te geſchien, werden u E. L. und Gunſten uyt nabuerliker vrundtſchap gern in aller yle daervan *verſtendigen.*

U E. L. ende Gunſten hiermede dem Almechtigen in ſynen Godliken ſchutz ende ſcherm ſaelich bevelende. Datum ilents den 24. Januarii Anni 78. (onderſtont.) De Verordente der Landtſchap van OVERYSSEL. (Het opſchrift.) Den Edelen, Eerentfesten, wyſen, ende voorſichtigen Ritterſchappen ende Geſanten der Steden des *Arnhemſchen Quartiers*, jetz op eenen Lantdach verſamlet, onſen inſonders gonſtigen goeden frunden.

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 257.

## IX.

Brief *der* Afgezondenen *ten Landdage aan de* Regeering *van* ZUTPHEN; *onder anderen wegens de verkiezing van eenen* Stadhouder.

1578. 25. *Januarii.*

Eerentfeste, vrome, wyſe, ende voorſichtige Heeren, byſonder goede frunde. Wy hadden u L. ende Erſame by onſe leste brieve (*a*) ge-

(*a*) *leste brieve.*] Van den 23. *January.* Wy hebben uit denzelven eenige uittrekſels hier voren gegeeven onder *Num.* 5. *bl.* 35. —— Het *Antwoord* van de Regeering van ZUTPHEN op deezen Brief hebben wy hier beneden geplaatst onder *Num.* 16.

geſchreven, niet verner te weten te ſchryven, aengeſien dat noch niet erheflycx uitgericht en was. Hoewal nu ooc op twie de voornaemſte puncten noch niet ſonderlings geſloten, ſullen dan noch u L. ende Erſ. van de itſige gelegenheit derſelver Articulen niet verhalden, dat de ſtemmen derenthalven ſoo wyt van den anderen verlopen, dat wy clein middel ſien deſelve in eener meyninge te brengen. Id was by onſen Quartiere, ſoo Bannerheren, Ritterſchap, ende Steden, veraſſcheit, dat men in der yl *den Ertsbertocb*, (die op maendach lestleden te Bruſſel ingecomen) *om eenen Stadbolder* (ſonder jemants naemhaftich te maken) *erſoecken ſolde*; latende de Bannerheren ende Ritterſchap ſich daer neven gevallen, dat men metten PRINCE, aldaer zynde, communiceren ſolde, om de handt te houden, daer met 't ſelve op 't ſpoedichſte geſchege. Dan in 't omſtemmen zyn ſoo vele ende diverſche opinien gevonden, dat men op 't ſelve weder heeft moeten afwycken ſich andermael te bedencken, d'eene willende den *Grave* van *Alpen*, oft *Culenburch*; de andere, ende meeste, den PRINCE; de derde, ende voornaemlyc de Steden, zynde van onſe meyninge. Ever op huyden daerop weder in onſe Quartier communicerende, is myn Vrouw van Stiroms Geſante by den Berchſchen ende Aenholtſchen Geſanten *overſtemt*; wie dan insgelycx de principale van de Ridderſchap by d'anderen *overſtemt* zyn, alſo dat beyde, Bannerheeren, ende Ritterſchap onſes Quartiers, oere vorige ſtemmen gantſchlyc verandert, ende *mede by den* PRINCE *verbleven* zyn. Doch de Stedegeſanten op huyden in 't geheim by den anderen zynde, ende geaccordiert hebbende *niet van oer ge-*

*voe-*

*woelen te willen afwycken*, hebben wy voor onſe opinie geſacht, geen redenen verſtaen te hebben onſe meyninge van gisteren te veranderen ; wie dan wy ooc tot deſelve veranderinge geen commisſion hadden, alſo dat wy veer in twee ſchepen ſeylen; wie wy dan beduchten, dat in de andere Quartieren gelykformich geſchiet, niet anders beſorgende, dan dat id afſcheit alhier op dat punct *ſeer confuus* vallen ſal.

Id tweede artikel is om raet te ſchaffen tot gelt; 't welc aengaende hier ooc noch geringe apparentie, om ons des eenhaftich te maken, ende ſonderlinge om den van Nymegen tot de meininge van velen te brengen; doch men is alhier eenige van den Staten verwachtende (gelyc op eergisteren de Geſanten van Brusſel geſchreven) alſo dat de Stedegeſanten in de communicatie van huyden voor goet aengeſien, dat punct wes tot aencompst der Heeren uyt te ſtellen.

Deſen naemiddach is Doctor *Voet* van Brusſel aencomen in meininge, wie wy noch anders niet ſpeuren connen, dan om te promoveren de *Generale middelen*, ſeggende, dat in onſen Leger voor Namen groot gelts gebreck were, ende de Staten weren thans 3 weken ſteets in de ſake onledich geweest, dan geenen anderen voet connen vinden, dan allenthalven de generale middelen intewilligen; ſeggende deſen avont oft morgen ſullen noch 2 aenſienlike perſonen van Staten aencomen, om de Landtſchap tot de voorſz. middelen te induceren. Dat ooc Grave Johan, Broeder des Princen, mede aencomen ſolde, om in velen gebreken der Landtſchap te helpen verſien; alſo dat ons beducht, dat de *questie des Stadbolders* by andere

re middelen *ſal opgeheven worden.* Summa, *de handel wort vreemt, ende met ſeltſame practiken gedreven.* Godt geve, dat ſy eintlyc ten besten gedyen. Die den quaden wech der Betuwe op deſen Lantdach niet behoeft te wandelen, is vry van vele moeiten. Woe de handel hier noch afgaen ſal, werdt ons wonder geven.

De Vyant, die uyt den Overquartier opgetogen, light toe der Capellen tusſchen Aken ende Luyck, gelyk de Grave van Hohenlo, die hem noch met eenigen peerden nae is, op gisteren alhier geſchreven. 'T ſchynt dat deſelve Vyant uyt vreeſe opgetogen zy, verſtaen hebbende, dat vyf peerden id rivierken de Roer ſollen beſichticht hebben, waervan de ſprake in des Vyants leger gecomen, als dat de Heer Schenck voor handen were. Sy holden ſich noch by den anderen. Wat wy verner vernemen, ſullen wy u L. und Er. verwittigen. *Soo wy geen ander bevel crygen, ſullen onſe meinunge aengaende den Stadholder niet veranderen connen;* wie dan ſchynt dat de andere Steden ooc niet ſullen doen. Hier met u L. in ſynen ſchuts bevelende. Geſchreven te Nymegen den 25. Januarii 1578. onderſtont. u L. ende Erſ. dienstwilliger. ARENT VAN DEN WALL. JOHAN KREINCK. Het opſchrift. Den Eerentfesten, fromen, wyſen ende voorſichtigen B. S. ende R. der Stadt Zutphen onſen gonſtigen Heeren ende Vrunden.

„ *Gecopieert uyt het* 182. *ende* 183. *bladt des* „ *Boecx der Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 1578. *geteikent B.*"

Uit het MS. *Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 143. J. *verſo.*

X.

## X.

Brief, *door de* Afgezondenen *der* Algemeene Staaten *geschreven aan die van* Gelderland, *wegens de* betaling *des Krygsvolks, 't geen de* Staaten *van* Holland, *ten dienste der gemeene zaak, tot hunnen laste genomen hebben.*

1578. 26. *Januarii.*

Welgeboren, Edele, Eerentfeste, Erbare, wolwyse, gonstige Heeren ende Vrunden. Als wy vermoge onser Instruction, den Gedeputierden u Ed. L. ende W. gecommuniceert, in den Hagen by den *Staten* van Hollant (*a*) gewe-

(*a*) *Staten van* Hollandt.] De Schryvers van deezen Brief waaren door de Algemeene Staaten afgevaardigd, om by die van Gelderland eene Commisfie afteleggen, en men had twee andere Leeden uit dezelve Vergadering besllooten aftezenden aan de Staaten van Holland. Zie *IV. Deel*, *bl.* 239–241. Doch het schynt, dat in die bezending naar *Holland* in zo verre verandering is gekoomen, dat deeze zelfde Gecommitteerden, wanneer reeds naar *Gelderland* op reis waaren, door de Algemeene Staaten gelast zyn geworden, om ook tevens naar Utrecht en Holland te vertrekken. Dit geeven zy zelve te kennen in hunnen Brief aan de Regeering van *Zutphen* op den 16. *Januarii* 1578. geschreven, waarin zy onder anderen melden, „ *woewel wy gemeint eygener persoen aen U E. W. de wervinge te doen*, *dewyl wy* „ *averst ilents op* Utrecht *ende* Hollandt moeten verreisen, *sullen wy U E. W. in stat* muntliker wervinge, *niet* „ *verhalden*, *dat*, *&c.*" Zie *IV. Deel*, *bl.* 279. Wat zy nu by de *Staaten* van *Holland* ten voordeele van die van *Gel-*

weſen, hebben wy u E. L. ende W. ſchryven van date Venlo den 18. jegenswoordiger ontfangen. Ende ſullen daerop in antwoort niet verhalten, dat de *Staten* van HOLLANT ons in antwoort, ende bericht gedaen, dat ſy gereſolveert, ende gemeint zyn, de 14. Veenlen Knechten, ſoo ſy *tot dienst ende behoef der Generaler Staten ende des Furſtendoms* GELRE *onderholden*, hen vorder aengerichter *geſtalt te onderholden*, ende toe welvarent des Furſtendoms Gelre, om aen den oorden, daer de nootdruft ende gelegenheit ervordert, gebruycken laten. Ende hebben de voorſieninge gedaen, dat 't gelt metter aller eerſten, om die te betalen, op *Nymegen* comen ſal, met begeren, dat 't ſelvige aldaer ontfangen, ende volgens den Soldaten uytgerichtet moge worden. Zyn ooc die van Hollandt ende Zeelandt wel te vreden, dat de 6 Veenlen Knechten, ſoo de Lantſchap van Gelre tot oeren lasten *onderholt, al noch* verblyven aen den *oorden*, daermen deſelvige van doen, ende van *nooden*, heeft. Ende woewal wy verhoopt hadden, dat gedachte Staten (*b*) de voorſz. Veenlen tot 200 *hoofden* ſolden furniert hebben, ende daertoe noch tot dienst der Staten aengenomen ſoo vele Veenlen *tot* 25. *Veenlen met* 100. *Ruyteren*, hebben

*Gelderland*, en wel voornaamlyk ten opzigte van het Krygsvolk, het geen de Hollanders ten dienſte der gemeene zaake betaalden, verrigt hadden, daarvan geeven zy by deezen Brief aan die van *Gelderland* kennis.

(*b*) *gedachte Staten.*] Welke zig tot het onderhouden van een zodanig getal Voetknechten en Ruiters verbonden hadden; en zulks in plaats van hun aanpart in de gemeene lasten van 't Bondgenoodſchap. Zie hier voren *IV. Deel. bl.* 174, 218, 273. en 374.

ben wy alnoch 't selvige niet connen erholden, dan hebben sy gelavet de voorsz. 14. veenlen, waeronder des Graven van Hohenlo veenlen is van 200 hoofden, tot sulcke Ordinantie ende op sulcken voet, als in Hollant opgerichtet is, te onderholden, ende daertoe noch elf Veenlen van gelycken getal, als voorsz., makende te samen 25 *Veenlen* ende noch 100 *reysigen.* Ende syn gedachte Staten van Hollant in wervinge van den 11 Veenlen, die (doch dat Veenlen, binnen de *Grave* liggende, begeren sy daerin comprehendiert te zyn) eerstdaechs gereet zyn sollen, ende sien derhalven voor raetsam ende goet aen, om alle onordeninge te vermyden, dat jemants van u Ed. L. ende W. in den Hagen, ofte op Delft, gecommitteert (*c*) werden om de Knechten, soo vele die veerdich, voorts ten minnensten schaden te voegen aan den oorden, daer men die meest van doen sal hebben; waerin sy oer uyterste devoor aenwenden willen. Hadden averst wel verhoopt, dat de 25 Veenlen tot 200 hoofden vermeeret zyn worden, ofte dat het getal der Veenlen aan de 30 Veenlen gebracht weren; daerin sy sich oerer beswaernissen halven, als voor hen ooc gedaen, ontschuldiget, ende voornaemlyc van wegen de differenten met die van *Amsterdam*; mede seg-

(*c*) *gecommitteert.*] Ik vermoede, dat men, op dit schryven, derwaarts gecommitteerd, en afgezonden heeft gehad *Willem van Zuylen van Nievelt.* Znlks blykt niet onduidelyk uit het *Landdagsreces*, alwaar men op den 3. *Februarii* aangeteekend vindt, wat dezelve *aan de Landschap schriftelyk geadverteert heeft van het geene hem in de reise aen den* Staten *van* Hollandt *bejegent was*, ten opzigte van de betaling des gemelden Krygsvolks. Zie *IV. Deel, bladz.* 374.

ſeggende, dat, wanneer 't ſelvige afgedaen, dat alsdan idt niet daerop ſtaen ſolde. Belangende de penningen op intereſſe te becomen, verclaren ſy daertoe geen middelen te hebben, ende dat ſy ſelfst oere Gecommitteerden op Antwerpen afgeveerdicht hebben, om eenige penningen te becomen, ende dat ſy van wegen de gemeine ſake noch groote penningen ten achteren zyn.

Wy hebben vermaent, dat de Uytlegger, ſoo boven aen den Bommelerweert licht, daer ondienſtich, ende dat men denſelvigen aen anderen oorden bequamer gebruycken conde, ſoo men denſelvigen met noch 2. ofte 3. cleyne Galeyen, om den pas den vyant te benemen, op anderen plaetſen behoefde, hebben ſy ſich daerin *goetwillich erboden*, ſeggende, dat de Bommelſche voorſz. Uytlegger aldaer buyten oeren geweten bis noch toe gelegen.

De handelinge met die van *Amſterdam* heeft ons in communicatie derſelvige, daertoe wy begeert ende gevordert geweſen, een ofte twee dagen langer opgeholden, alſo dat wy de Reſolutie niet eer becomen, noch den bode voor huyden, den wy om des te beter overtecomen bis hier aen medegenomen, ooc bis hertoe verpleget hebben, niet en hebben connen afveerdigen; End of men gehoopt had, dat de ſake met den van *Amſterdam* ſolde zyn geſlichtet geworden, ſoo hebben dan noch die van *Amſterdam* oer beraet, om te reporteren, tot 6 dagen toe erholden; ende ſoo anders daerin niet en wort geſocht noch gepractiſeert, bedunct ons, dat men ten beyden ſyden ſoo nae by den anderen is, dat die van Amſterdam geen weygeringe behooren te maken. Wolgeboren, Edele, *Erentveste*, Erbare, wolwyſe Heeren, der Al-

mechtiger wil deselve in geluckfalige regieringe lang gefristet erhalden, dewelcke wy aengename ende bereitwillige dienst te erzeigen meer dan willich ende oorboedich. Datum ſtrax nae onſen aencomen toe Utrecht op den 26. Januarii Ao. 1578. Onderſtont. u G. Ed. L. ende W. vrundt ende bereitwilliger, OTTO VAN APPELTERN; BERENDT VAN WINSSEN. d'opſchrift. Den welgeboren, Edelen, Erentfesten, erbaren, ende wolwyſen Heeren Bannerheren, Ridderſchap, groot ende cleine Steden des Furſtendoms GELRE ende Graefſchap ZUTPHEN, oft deren Gedeputierden tegenwoordelick te *Nymegen*, ofte te *Venlo*, vergadert zynde, onſeren gonſtigen Heeren ende Vrienden.

„ *Gecopieert uyt het* 115. *ende* 116. *bladt des*
„ *Boecx der Stadt* ZUTPHEN *de anno* 1578. *ge-*
„ *teikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 243. *K.*

XI.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

## XI.

Inſtructie *voor de* Gelderſche Afgevaardigden *aan den* Hertog *van* Cleef, *om den vyand den pas door deszelfs Land te beletten, en geen proviand te laaten toevoeren.*

1578. 26. *Januarii.*

Eerstlycken (*a*) ſyne F. G. deſe Lantſchap dienst und goetwillicheit onderdanichlyc te vermelden.

Syn F. G. te vermelden deſes erbarmlich jegenwoordigen emporing, ende crychsgelegenheit, daer deſe Landtſchap onverſchulter ſaken ingeraden, unde verlopen, ende de *nootwendige* onvermydelike *tegenweer*, die deſe Lantſchap aentenemen gedrongen wort.

Syn F. G. dienstlyck te verſoecken, dat de Lantſchap de ervarenheit becomen, als ſolde de vyandt bedacht, ende voornemens zyn, durch ſyn F. G. Landt *den pas nae den Ryn* te nemen, ende andere ſyner Mats. Landen oberylen, ende verwel-

(*a*) *Eerstlyken.*] Offchoon dit Stuk in 't Affchrift, waaruit wy het zelve thands geeven, geen dagteekening heeft, blykt egter uit het *Landdagsreces*, het welk in ons *IV Deel*, *bladz.* 352. te vinden is, alsmede uit het *Verbaal*, in dit *V. Deel* onder *Num.* 1, *bl.* 10. geplaatst, ten vollen, dat deeze *Inſtructie* niet voor den 26. *Januarii* deezes jaars 1578. kan ontworpen zyn. Wy hebben overzulks gemeend, dezelve in die tydorde alhier te moeten plaatſen.

weldigen; dat ſyn F. G. gelieven wil den vyandt *den pas te verweigeren.* Dat ſyn F. G. by derſelver G. onderdanen by expresſen bevel gelieven wolde te gebieden, *den Vyand geen proviand, amunition, oft andere nootdruft, uyt ſyner F. G. Landen toetevueren*, noch daeruyt laten volgen, dan goede correspondentie onder malcanderen te holden, volgende de *Verdragen* (*b*) tusſchen Keyſ. Majt. ende ſyn Genade opgericht.

Soo ooc de Vyant ſynen noch (*c*) ſoude aennemen op ſyn F. G. Landen, om aen den oorteren over de Stroomen te gaen, dat deſelvige in gene ongenade wolde opnemen, ſoo van deſer ſyden den Vyant op ſyn F. G. landen gevolcht worde, bejegent, ende denſelvigen te beſchadigen ende afbreuck te doen.

Syn F. G. dienstlyc te verſoecken, te verwilligen, dat een aental van Crychslieden op de andere ſyde des Ryns in F. G. Landen gelacht mogen worden, den vyant ſynen pas te verletten, ſonder ſyn F. G. onderdanen te belasten, beſchadigen, ofte beſwaren.

„ *Gecopieert uyt het* 133. *bladt des Boecx der*
„ *Stadt* Zutphen *d'anno* 78. *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. Hell, op een los blad tusſchen *Fol.* 243. *D.* en 243. *E.*

XII.

(*b*) *Verdragen.*] Men zie, het geen wy dienaangaande aangeteekend hebben in 't *IV. Deel bl.* 351.

(*c*) *ſynen* noch *ſoude aennemen.*] Dus heeft ons Afſchrift; doch

## XII.

Resolutie *der* Algemeene Staaten, *aangaande het in eed neemen* der Raaden *van* Staate, *en derzelver tractementen.*

*1578. 27. Januarii.*

XXVII. de Janvier 1578. Apres avoir mis en deliberation le formulaire du *serment*, que debvront faire les denommez pour ce *Conseil d'Estat* prez Monseigneur l'Archiducq d'Austriche, Gouverneur General des Pays bas, l'on a resolu de leur dresser quelque *Instruction* pour leur reglement, & conduitte, & pour leur advis, apres qu'il auront presté le serment, que dessus.

Sur la remonstrance, faicte par les denommez du Conseil d'Estat, de plusieurs pointz, avant que faire leur serment, les Estats leur ont accordé asscavoir aux Prelats & Seigneurs la somme d'xxv$^{c.}$ L. Arthoys *par an*, & à chacun d'eulx aux gens de robbe longue, & Conseillers xviii$^{c.}$ L. chacun, & aux Secretaires chacun mille L. dicte monnoye par dessus leur *traittement*, qu'ilz recepvront du Conseil privé; Ausquels Secretaires l'on pourverra de brieff pour le taux de depesches, que debvront faire, comme aussy aux Secretaires des Finances..

— (*post*

doch ik denke, dat dit een schryffeil is, en men leezen moet *synen* tocht *soude aennemen.* In deezen zin vindt men by Kiliaan: *Tocht des heyrs, Expeditio, agmen, incursus, incursio, hosticus incursus, excursio.*

—— ( *post alia* ) ——

Suivant la resolution, prinse du matin, du presenter à son Altesse denommez pour son Conseil d'Estat, & faire le serment es mains d'jcelle *au nom de sa Majesté*, ensemble aux Estats generaulx present quelques Deputez, que y seront de chacune Province des Estats Generaulx, se sont transportéz à la court prez son Altesse, & illecq en la presence de Monsieur le PRINCE *d'*ORANGE, le Duc d'*Arschot*, & plusieurs Prelats, & Seigneurs, les denommez cy presentes ont presté le *serment*, que dessus, solemnellement sur les saintz Euangeles tant à sa ditte *Altesse*, comme aus dits *Estats Generaux*; du quel serment lecteure leur a esté faicte par Maistre *Anthoine de Caulers*, deputé des villes d'Arthoys, comme *President sepmanner* des dittes Estats, sçavoir Monsieur le Prelat *de Marolles* & *St. Berthun*, les Seigneurs *de Froymont*, & *de Fresin*, *Elbertus Leonius*, maistre *Pierre de Bevren*, maistre *Adolf de Meetkercke*, & Monsieur l'Advocat *Liesfelt*. Et apres le Docteurs *Asseliers* a aussy faict serment pertinent comme Secretaire du dit Conseil d'Estat, & du Conseil privé. Et quant aux autres deputez pour le dit Conseil d'Estat n'estans presents, ny arrivéz en ceste ville de Bruxelles, on les recepvra à leurs serments, quant jlz viendront.

Uit de MSS. *Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. HOOGM. *Fol.* 89.

XIII.

## XIII.

Verklaaringe *der Stad* Nymegen, *dat in het verkiezen van eenen* Stadhouder *geen* overstemming *plaats heeft.*

1578. 28. *Januarii.*

*Verclaringe (a) eyns erbaren Raith, den Statholder belangende.*

Burgermeesteren, Schepen vnd Raith, sampt Meisteren van sinter Claes gilde der stadt van *Nymegen*, hebben resolviert, ende blyven by desen, dat der stadt *Nymegen* vursz. *in forderungh des Heeren* Statholders *nyet anders sich kan holden, dan vermoegen den* loefflicken *tractait, vur Venlo* opgericht, und van Verordenten der Bannetheren ende Ritterschap onder der 4 Hooftsteden grooten zegell besegelt, en met transfixbrief becreftiCht, und volgens van der gemeiner Landtschappen beëedt, ende besworen, und met der *jongster Union* van der Landtschap by eedts plicht becrefticht, to weten,

(a) *Verclaringe.*] Wat aanleiding tot het opstellen van deeze Verklaaring gegeeven heeft, en wel op naam der Stad Nymegen alleen, offchoon zulks ook met overleg der drie overige Hoofdsteden, *Ruurmonde*, *Zutphen* en *Arnhem*, geschied zy, kan gezien worden uit het *Verbaal*, hier voren in dit *V. Deel* geplaatst *Num.* 1. *bladz.* 14. Zie ook *IV. D. N.* 356.

ten, *dem Heeren Stadholder van der hooger Overicheit*, gelyc vur hen altyt geschiet is, *deser Lantschap gestelt tho werden*, den de Stadt voorsz. erbiedt aentenemen, ende gehoorsam nae gebeur tho leisten.

Vnd is dese Stadt onbeswaert uyt oer Eers. middel jemandt te deputeren, om aen den Heere Gouverneur Generael, ende den Heere *Princen* van ORANGIEN &c., neffens anderen Gesanten der Landtschappen, afteveerdigen, vmb *aenstelling eenes* Heeren *Stadholders* te helpen *solliciteren*, die vermogens den Tractaet voor Venlo tot handthavinge der Landtschappen, ende deser Stadt privilegien, sampt de *pacification* te Gent, qualificeert zy, *sonder daertoe jemant by de Landtschappen nomineert te worden*, vmb alle inconvenienten, die uyt de nomination tegen den Tractaet in compstigen tyden sollen vallen, te vermyden. Ende connen de Articulen der Staten, daerop tegen dit Tractaet gebouwt wort, den Tractaet niet veranderen, want der Landtschap condich is, hier bevoren tegen den Hertoch van ALVA, in voorstellinge der *Crimineel justicien*, by der Landtschap genoechsam allegeert te zyn, dat dit Tractaet voor Venlo sie een *contractus*, oder verdrach, *Co. Mats. onsern allergenedichste Heeren*, *soo veel als die Landtschap*, ende hin weder der Landtschappen, soo veel als syner Mats., *beyderssydts verbindende*; derhalven dat syne Mat tegen den Tractaet, ende der Landtschaps rechten, *buyten der Landtschappen*, geen vernieuweringe soll believen op te richten; 't welck hier dermaten te appliceren is, ende appliceert wordt, dat dan ooc, in der nomination des Stadholders, van anderen niet can geoorloft worden,

den, buyten toedoen van Bannerheren, Ritterſchappen ende Steden *gelyckeliken*, ende hierin gelden geen ſtemmen, als dat die Steden *niet connen overſtempt worden*, ſoo deſelve op den Tractaet oer recht ſoo wel vercregen, ende noch hebben, als die Bannerheren ende Riterſchap, van welcken oer recht, buyten oeren wil, daer met ſy den Tractaet eyns ingegaen ende verſegelt hebben, niet connen afſnyden. Ende bidt een Eerbaer Raedt der Stadt Nymegen, *dat Bannerheren* ende Ritterſchap de ſaken naerder genedichlick ende gonſtichlyck bedencken, daer met geen deur geopent en wordt, der Stadt privilegien, vryheden, rechten ende alden hercomen, in compſtigen tyden, durch ſulcken inbreuck des Tractaets, vercort, ende in onverwintliken ſchaden gevuert werden. Des oer Eerſ. ſich alſo gunstlich verlaten. Actum den 28. Januarii 78.

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 248. Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landſaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 12. en 13.

## XIV.

Extract *uit* de Resolutien *der* Algemeene Staaten, *behelzende onder anderen het* Rapport *van den* Engelschen Ambassadeur *wegens zyne onderhandelingen met* DON JAN, *en het afslaen van een stilstand van wapenen door denzelven.*

1578. 28. *Jauuarii.*

XXVIII. de Janvier 1578. — *Otto Henrich* Seigneur (*a*) *de Swartsenberch*, Seigneur de Lansberg, grand Marschal de l'Empereur, en qualité d'Ambassadeur est venu apporter Lettres de credance de la *Majesté Imperiale*, avecq Instruction, en langue d'Allemande, que l'on faict translater pour y rendre; Ayant proposé sa charge en presence de Monsieur le *Prince d'*ORANGE, & des Seigneurs du Conseil d'Estat.

En apres le Seigneur de *L'Ayton*, (*b*) Gouverneur

(*a*) *Seigneur de Swartsenberch.*] Dus staat uitdrukkelyk in de geschrevene *Resolutien*, waaruit wy dit Stuk geeven; doch ongetwyfeld, door overhaasting van den Schryver, in plaats van *Comte de Swartsenberch.* —— Waarin het voorstel van den Graaf van Zwartsenburg bestaan hebbe, alsmede wat antwoord hem daarop door de Algemeene Staaten gegeeven zy, kan men breedvoerig verhaald vinden by BOR, *XII. B. bl.* 14. Men zie ook M. VAN ISSELT *Hist. sui temp. pag.* 594. WAGENAAR *V. H. VII. D. bl.* 195. en anderen.

(*b*) *L'Ayton.*] Zie de *Resolutien* der Algemeene Staaten van

neur de l'isle de Garnſée, Gentilhomme, Ambasſadeur d'Angleterre, qui alloit ces jours paſſées vers Don Jehan à Luxembourg, eſt retourné en l'Asſemblée des [Eſtats] & a faict (*c*) rapport, que le

van den 5. en 8. *Januarii*, in het *IV. Deel* deezer *Verzameling* reeds geplaatst *Num.* 66. *bl.* 234. en *Num.* 68. *bl.* 243.

(*c*) *faict rapport.*] Genoegzaam woordelyk heeft de naauwkeurige BOR dit *Rapport* overgezet, en in zyn verhaal ingevlogten, *XII. B. bl.* 11. *B.* —— De Afgezondenen van Gelderland ter Algemeene Staatsvergadering hadden ook aanſtonds van dit gedaane Rapport kennis gegeeven aan hunne Heeren en Meesters, gelyk blykt uit het *Verbaal*, hier voren door ons geplaatst onder *Num.* 1. *bladz.* 28. —— Dewyl egter die kennisgeeving eenige aanmerkelyke, en ophelderende, omſtandigheden, welke by het doen van dit Rapport ter Algemeene Staatsvergadering verder zyn voorgevallen, in zig bevat, zal het den Beminnaaren onzer Vaderlandſche Hiſtorie niet onaangenaam zyn, dat wy hier dat ſtuk woordelyk ook byvoegen, zo als het zelve aan de Staaten van Gelderland uit Bruſſel alstoen door derzelver Gecommitteerden is overgeſchreeven, zynde het zelve van navolgenden inhoud:

„ *Den* 28. *Januarii voor den middach is de* Ambasſadeur
„ van ENGELANT *wederom van* DON JOHAN *gecomen*, *ſeg-*
„ *gende*, *dat hy by denſelvigen geen audientie heeft connen*
„ *crygen voor den* 23. *deſes binnen* Marche, *alwaer hy* DON
„ JOHAN *van* Luxenborch *gevolcht is*, *ende dat deſelvige* Don
„ Johan *ſyn* wervinge *gehoort hebbende geſacht hadde*, dat
„ hy niet en coste parlementeren, vermits hem den Coninc
„ bevolen geen ſprake metten Staten te ſullen holden, dan
„ metten Crych ten uyterſten voorttevaren, *daerby ſeggen-*
„ *de*, dat het vertoch ende ſuſpencie der wapenen hem quaet
„ doen ſoude, vermits hy nu veerdich were; doch ſoo ſich
„ de Staten wouden ſubmitteren, ende de wapenen afleggen,
„ ſoo ſolden ſy den Coninck wel goedertieren vinden, &c.
„ *Welcke voorſz. Ambasſadeur den* STATEN *wyder aenſachte*,
„ *dat*

le dit Seigneur Don Jehan ne luy auroit voulu donner *audience* au dit Luxembourg, ains l'auroit faict cheminer apres luy à *Marches*, ou le XXIIII. de

„ *dat hy aenstont wederom nae* Engelant *reisen wolde ende*
„ *oere Mat. rapport doen van't genige hem beiegent, pre-*
„ *sentierende soo van den Staten jetwes geliefden te bevelen,*
„ *dat hy deselvige schriften gern medenemen, ende, het ge-*
„ *nige hem by monde te doen bevolen worde, getrouwelyc*
„ *overbrengen, ende oere Mat. aenlangen wolde. Noch wy-*
„ *ders verhalende, dat* Don Johan *tegen hem gesacht had-*
„ *de,* dat hy Brussel eerstdaechs wolde comen beschrecken,
„ ende dat hy de Stadt hebben wolde, ofte daervoor doot
„ blyven. *Daerop hem de* Staten *durch myn Heere* den Prince
„ van Oranien (*denwelcken sy daer toe gebeden,*) *hebben*
„ *doen bedancken van syn moeite, die hy genomen; daer be-*
„ *neffens doen aenseggen, dat sy wel moeyelic waren, dat*
„ *syne aengewante vlyt ende arbeit niet meer vruchten uyt-*
„ *gebracht en hadde; doch weren de Staten ter ander syden*
„ *wel te vreden, dat hy had mogen vernemen, ende hooren,*
„ dat de faute by Don Johan alleen, ende niet by den Sta-
„ ten en was, *dewelcke niet dan ruste ende vrede begeerden,*
„ *ende* Con. Majt. oeren Heeren te bewysen alle gebeurlike
„ gehoorsamheit, wie sy ooc altyt gedaen hebben, *niet twy-*
„ *velende, dat hy oere Majt. van Engelant daervan goet*
„ *rapport doen soude, opdat deselvige mochte weten, hy*
„ wien de faute is; *biddende dat hy de handt daeraen wil*
„ *houden, dat oere Mat. ons alle assistentie doen wil, ende*
„ *ons metten eersten dat gelt ende Crychsvolc, dat door den*
„ Marquis van Havre *van wegen der Staten gevordert, en-*
„ *de hy oere Mat. geaccordiert, toesenden wille; met be-*
„ *geerte dat hy deselve oere Mat. van der Staten wegen wil*
„ *aenseggen, ende versoecken, dat sy alsulcke weldaden en-*
„ *de bystant niet vergeten, dan deselvige altyt nae oeren*
„ *vermogen aen oere Mat. te verschulden willich zyn sollen*
„ *&c. Ende dat de Staten aen oere Mat. schryven willen,*
„ *begerende hy deselvige schriften mede nemen wil &c. En-*
„ *so veel belangen doet de dreigementen van de Stadt van*
„ Brussel, *wort hy den voorsz. Heeren* Princen *van wegen*
„ *der*

de ce moys il auroit eu audience, & luy propoſé au nom de la ditte Royne, ſa Maiſtreſſe, qu'il ſe voulut faire abſtinence & *ceſſation d'Armes*, & qu'il jnduiroit les Eſtats Generaulx faire le ſemblable pour quelque temps, pendant lequel jcelle ſa Majeſté Regnale taſcheroit de tous moyens appaiſer les preſens troubles de ces Pays bas, & de les reconcilier avecq la Majeſté Catholicque, vers la quelle elle avoit envoyé en Eſpaigne ſon aultre Ambaſſadeur paſſé en quelque temps; ſur quoy icelluy Seigneur Don Jehan auroit reſpondu, *qu'il ne pouvoit entrer en communication de quelque appointement, ny moings de faire quelque treſve & abſtinence de Guerre*, & qu'il ne peult plus differer, comme ayant ſes forces preſtes, attendu qu'il a *Commisſion* de ſa ditte Majeſté Catholicque *de nous faire bonne Guerre*; Adjouſtant qu'il ne ſe ſcrupule pas des *Angloys*, *Franchoys*, n'y de l'*Empereur*, contre le quel jl ſera deſcendre le *Turcq* en Hongrie pour empeſcher de donner ſecours a l'Archiducq, ſon frere, en menaſchant le dit Archiducq de le traitter de mesme façon, que tous les autres de ces Pays Bas, lequel il viendroit voir avant peu de

„ *der* Staten *tot antwoort geſacht*, *dat* de honden die het
„ meeste blecken, en bijten niet."

*Gecopieert uyt het* 178. *bladt des Boecx der Stadt* Zutphen *d'Ao.* 78. *geteikent B.*

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. Hell, en wel uit een los blad, ingevoegd tuſſchen *Fol.* 251. en 252.

de jours à Bruxelles; usant des grandes menaches, & par quatre ou cincq foys, contre les habitans du dit Bruxelles, sy premierement les Estats ne posent les armes bas, se *soubmettent à sa bonne volonté.* Quoy ouy & entendu, les Estats ont requis le dit Ambassadeur, qu'il veulle faire la mesme declaration à la Majesté Regnale à son retour en Angleterre, & pour ces causes, qu'il luy plaise tenir la bonne main, que en deligence elle veulle envoyer les cincq ou six mille hommes de guerre, qu'elle avoit promis, & argent pareillement; ce qu'il a promis faire, & nous assister de tous bons Offices, & à ces fins on luy delivra lettres pour la dite Reyne sa Matresse.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. HOOG-MOG. *Fol.* 90.

## XV.

Brief *van de* Gecommitteerden *ten* Landdage *aan de* Regeering *van* ZUTPHEN; *om op hun boede te zyn tegens eenige Vendelen* Hoogduitſchen, *welke de* Maas *overgetrokken waaren; als mede wegens de aankomst van Graaf* JAN *van* NASSAU; enz.

1578. 28. *Januarii.*

Erentfeste, frome, wyſe, ende voorſichtige Heeren, byſonder goede frunde. Woe de gelegentheit alhier geſchapen, ſullen u L. ende Erſ. van den ooc Erentfesten ende fromen *Evert van Lintelo* genoechſam verſtanden hebben. Mogen u L. ende Erſ. daer nevens niet verhalden, 't welc nae ſyn L: vertreck voorgevallen, dat eenige *Hoochduytſche Soldaten*, die ſommige ſeggen van omtrent 3 ofte 4 veenlen, deſen nacht gelegen hebbende tot *Cuyck*, over de *Maſe getogen*, id hooft hebbende nae *Cranenborch.* Ende woewal nu ſy, als men ſecht, afgedanct ſollen zyn, hebben dan noch mennige alhier aen oer trecken geen gevallen. In allen gevalle wort ſeer noodich erachtet, dat *goet toeverſicht gedragen* werde, waervan wy in der yl u L. ende Erſ. niet hebben willen laten onverwitticht, ten einde dat niet alleen aldaer ernſtige wacht gehouden, dan ooc de *cleine Steden daervan verſtendicht* mogen worden, van gelycken te doen. Sus jetſonder is Grave JOHAN van NASSOU aengecomen met de Geſanten der Staten. Wat pro-

Propositie gedaen sal worden, wert den dach van morgen ohn twyvel verclaren. De Landtschap is meestendeel vertogen, 't welc wy verhopen, dat veroorsaken sal, dat wy des te spoediger van hier comen sullen. Wy disputeeren (*a*) noch om 't feerst betreffende den *Stadholder*, 't welc omtrent 5 ofte 6 dagen geduert heeft, doch wy en geven 't noch niet verloren. U L. hier met den Almachtigen bevelend. Geschreven te Nymegen den 28. Januarii 1578. Onderstont. u L. ende Ers. goetwillige, ARENT VAN DEN WALL. JOHAN KREYNCK. Het opschrift. Den Eerentfesten, vromen, wysen, ende voorsichtigen B. S. ende R. der Stadt Zutphen onsen gonstigen Heeren ende Vrienden.

„ *Gecopieert uyt 't* 184. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 78. *geteickent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 243. *L.*

(*a*) *Disputeren.*] De verschillende gedagten der Staatsleden, aangaande het verkiezen van eenen nieuwen Stadhouder, kan men vinden in 't *Verbaal*, 't geen deeze zelfde Gecommitteerden daarvan by hunne terugkomst overgeleverd hebben, en het welk wy hier voren geplaatst hebben onder *Num.* 1. *bl.* 1—28. Zie ook *Num.* 9. *bl.* 43.

XVI.

## XVI.

Antwoord *der* Regeering *van* ZUTPHEN *op den* Brief *van hunne* Gecommitteerden ten Landdage, *hier voren* Num. 9. *geplaatst; onder anderen, dat zy by hunne vorige meeninge, aangaande het verkiezen van eenen* Stadhouder, *verblyven; enz.*

1578. 28. *Januarii.*

Eerentfeste, vrome, ende voorsichtige, bysondere goede frunde, Uwer liefde *Missive*, (*a*) gedatiert den 25. hujus, hebben wy op den 27. hujus ontfangen, ende lesende verstaen, dat op de *principaelste Articulen* (*b*) al noch niet erhefcx uytgericht, ende geresolviert, zy. 't welc wy ongern (ken Godt.) vernomen, welverstaende ende behertigende de differenten, die aldaer in *erweginge eenes Stadholders* voorgevallen zyn, dem nochtans niettegenstaende achten wy in aenschou der tyden gevaerlickheit hoochnodich, dat men, *postponerende alle particulariteiten*, met allen vlyt, ernst, ende op 't spoedichste, bevorderinge doe den de Durchluchticheit des Ertshertogen MATHIAS

(*a*) *Missive.*] Wy hebben dien Brief hier voren reeds gegeeven *Num.* 9. *bl.* 42.

(*b*) *Principaelste Articulen.*] Het verkiezen van eenen Stadhouder, en het uitvinden van Geldmiddelen.

THIAS van Oostenryck, *op dat syn F. G.*, als wesende de Generael Gouverneur, genedichlyc gelieven wolle desen Furstendom (*aen welckers welvaert den omliggenden Provincien merclyc gelegen*) met een *Hooft ende particulier Gouverneur versorgen ende versien, wolde;* allet conform ende gemes den Tractaet voor Venlo. Ende hebben alsso uyt u L. Missive al noch geen oorsaac connen scheppen, waerom wy *van onse voorige meininge eenige veranderinge, noch afstand, doen connen, noch behooren;* sonder spoeren, ende vernemen, veel meer, dat met dese, ende diergelike altercatien, ende discordierende stemmen, dat genige, dat met allen ernst, vlyt ende spoedicheit voorgesat behoort te worden, behindert ende gediffereert wort, gelyc een jeder verstandiger, ende iegen den gemeinen Vaderlant wel geaffectioneert, lichtlike heeft aftenemen. Dan soo vern dese Lantschap met een getrouw ende wel gequalificeert Hooft versorget were, sold men alsdan wel fueglike wegen ende middelen erdencken, ende vinden, om *gelt optebrengen*, ende soo vele ongeregeltheits, die in uytsettinge ende lichtinge der ingewillichter penningen sich daechlichs begift, by te leggen.

Belangende de aencompst der Gesanten, van den Generalen Staten afgeveerdicht, zyn wy des verhopens, dat die alsulcke wegen ende middelen proponeren werden, als tot meesten dienst ende sustentatie des Legers voor Namen, und onsers, ooc in tyt der noot behooren sal. Willen ooc gerne alle lydtlike ende bequame middelen, welcke van de gemeine Landschap geproponiert, aengenomen ende ingewillicht worden, ooc aennemen ende ingaen, dwiel wy oogenschynlyc vernemen, dat wy

*tsa*

*t ſamenderhandt ons helpen moeten*, ſoo vern wy niet wederom begeren te comen in de claechlike, onmenſchelyke , ende onlydelike ſervituit, ende beſwaernisſe, daer wy ſus lange (God betere id) ingeſteken hebben, ende in de ſorge, daerin wy noch ſteken.

Ende alſo wy bericht worden, dat niet alleen die van Brummen, ſonder ooc dat Schultampt van Lochem met den *Deventerſchen ſich verdingen*, geen aenſchou nemende op het Garniſoon, voor Deventer liggende, achten wy raetſam ende noodich, dat ſelvige den aenweſenden te proponeren, ende daervan alſo te communiceren, dat de Lantſchap niet met *dobbelde contribution*, ende alſo volgens funditus, uytgemergelt worde.

Ende ſoo wy vast uyt diverſche plaetſen, nefſens ooc een ſchryvend van Venlo, allerley tydinge becomen, als ſolde Namen van den onſen erovert zyn, begeren wy daervan, ende ſunst van der *Staten*, ende ooc onſer *Adverſarien* leger, verſtendicht te zyn.

Wat averst van des Heeren *Schencx*, ende ſyner Ruyteren, aencompst te erachten, dat hebben u L. uyt deſe hierin verwaerte Misſive des Droſten van Lingen, aen ons geſchreven, aftenemen.

Ende woewel wy aen u L. diligentie niet hebben getwyffelt (als hebbende van ons op alle Articulen ſufficiente *Inſtructie*, (*c*) ende *Commisſie.*) ſoo hebben wy dan noch ten overvloet dit u L. onvermeldet niet willen laten. Deſelvige hier met in

(*c*) *inſtructie.*] Wy hebben dezelve den Lezer reeds medegedeeld in ons *IV. Deel*, *Num.* 83. *bl.* 292—306.

in ſchutz des Allerhoochſten bevelende. Geſchreven te Zutphen den 28. Januarii 1578. Onderſtont. B. S. ende R. der Stad ZUTPHEN. Het opſchrift. Den Eerentfesten, Vromen, ende voorſichtigen, *Arndt van den Wall*, ende *Johan Kreynck*, onſen lieven Raetsverwanten ende goeden vrienden.

„ *Gecopieert uyt het 28. ende 29. bladt des „ Boecx der Stadt* ZUTPHEN *d'Ao. 78. geteikent B.*"

Uit het MSS. *Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL. *Fol.* 243. *K. verſo.*

## XVII.

Request *aan den* Aartshertog, *ten einde de Burgers van* Deventer *en* Campen, *uit hoofde van hunne Guarnizoenen, niet voor* Vyanden *mogen gebouden worden; alsmede het Antwoord daarop.*

1578. 28. *Januarii.*

A Son Alteze.

Remonstré en toute reverence le Deputé du Païs d'Overyssel, comme il a entendu par lettres du Magistrat de la ville de *Deventer*, qu'il est à doubter, que soubs pretext du Placart, (*a*) publié le 10. de Decembre dernierement passé, contenant, que tous ceulx, qui tiennent la partie de Don Johan, seront tenus pour ennemis, remonstrans les Bourgeois & inhabitans des Villes de *Deventer* & *Campen* pourroient en aulcunes villes estre arrestés, par ce que les haults Allemans, y estans en Garnison soubs la conduicte de Polwiler, tiennent la partie du dict Don Johan. Et comme ce seroit contre l'intention du dict Placart, & aussy contre toute raison & equité, attendu que *les dites*

(*a*) *Placart.*] Men zie, onder anderen, het *Placaatboek van* Gelderland *I. D. bl.* 736. *van* Holland, *II. D. bl.* 2148. als mede 't *Charterboek van* Vriesland, *III. D. bl.* 1167.

*dites villes avecq toute le Païs de* OVERYSSEL *font unies avec les aultres Provinces*, & ne font nullement deliberez de tenir la partie de Don Johan; Ains que les dicts Allemans occupent & detiennent les dites villes *par force & violence* contre le bon gré, & avec le grandisſime desplaiſir, & mescontentement des Magiſtrats & Bourgeoiſie des dites villes, à leurs grands despens, dommaiges & totale ruine. Supplie pourtant le dict Député treshumblement, que, pour à tel inconvenient obvier & remedier, il plaiſe à ſon Alteze, de faire depeſcher ung Acte, ou aultrement ordonner, comme l'on trouvera convenir, afin que les Bourgeois & inhabitans des dictes Villes, comme non comprinſes desſoubs les dicts Placcarts, puiſſent paſſer & trafiquer librement & paiſiblement ſelon la pacification de des dictes. Supplie en oultre le dict Deputé en toute humilité, *qu'il* plaiſe par toutes moyens & voyes convenables, ſoit par force, ou traicte amiable, à quoy *les dictes* villes avec l'asſiſtence du Païs d'OVERYSSEL ſeront preſts d'employer toutes leurs debvoirs posſibles, ou aultrement par lettres du commandement ſur ce requiſes de ſa Majté Imperiale, ou Monſeigneur l'Archiduc Ferdinand, puisque *Polwiler* eſt vaſſal & ſubject de ſon Alteze, faire retirer la dite Garniſon des ſus dictes Villes, y ayans eſté continuellement oultre l'eſpace de cinq ans, & cependant faire depeſcher lettres du commandement aux Capitaines, gentilshommes, Officiers, & aultre gens de guerre de la dite garniſon, afin qu'ils ſe doibvent contenter avec le preſt de deux cens cincquante florins à l'une Compaignie par ſepmaine, combien que les Magiſtrats & Bourgeois des

des dites villes n'auront encore nulles moyens pour les dits prests furnir oultre ung mois seulement, & vivre d'ores en avant amiablement avec les Magistrats, Burgeoisie, & inhabitans des dites Villes, sans faire quelque tort ou outrage à eux, ou aussy aux villages voisins, & sans les composer & brantschatter; Ains qu'ils se doibvent tenir & demeurer en dedans les dictes villes sans en sortir en villages circonvoisines. Quoy faisant &c.

*L'Apostille.*

Son Alteze, ayant ouy la rapport de ceste Requeste, tient la demande du Remonstrant *bien fondée*, neantmoins, comme ceste cas reservé à Messieurs les Estats Generaulx, le remet à eux; faict au Conseil d'Estat le 28. de Janvier. 1578.

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 258. Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 65.

# XVIII.

Request, *uit naam van den* Magiſtraat *van* DEVENTER *gepreſenteerd aan 't* Kwartier *van* VELUWE, *ten einde hunne Burgers niet als* Vyanden *mogen behandeld, maar de reeds gearreſteerde Perſonen en Goederen ontſlagen, en wedergegeeven, worden.*

1578. . . . . . . .

Den Edelen, (*a*) Eerentfesten, wolwyſen, en de voorſichtigen Heeren Ridderſchap ende Steden des Quartiers van ARNHEM. Geeft met gebeurliker reverentie te kennen *Berndt van Winsſem*, mederaedsvrundt der Stadt Deventer, uyt hebbender ſpecialen bevel. Als naedem niet alleen [wt die Schantzen (*b*) voer Deventer] Roelof Lubeleiss Osſen, in 't Nyebroeck in der weyde gaende, aengehalden; ſonder ooc alhier t'Arnhem der Stadt

(*a*) *Den Edelen.*] Offchoon dit Verzoekſchrift geen dagteekening heeft, heb ik egter gemeend het zelve onmiddelyk te moeten laaten volgen op het voorgaande *Request*, om reden, dat men op het zelve zig in dit Stuk beroept, niet tegenſtaande het eenigen tyd daarna eerst ſchynt ingeleverd te zyn. Men kan uit beide deeze Stukken zien de netelige en lastige omſtandigheden, waarin zig alstoen die van DEVENTER en CAMPEN bevonden.

(*b*) *wt die Schantzen voer Deventer.*] Deeze woorden ontbreeken in het Affchrift van den Preſident VAN DER HELL.

Stadt DEVENTER *Borgeren*, als Jacob van Lyt, Evert Jorisſen ſoon, und anderen; ooc tien last molts, der weduwe Goosſens ten Berge met oeren Soon Evert Hemminck toebehorende, die op Doesborch, om aldaer vercoft te worden, geſcheept, *arreſteert* ende aengeholden zyn, ter oorſaken, als men berichtet, dat eenich geruchte geſpreidet zyn ſolde, dat de Borgeren der Stadt Deventer den ſoldaten, binnen der Stadt liggende, asſiſtentie in 't uytvallen gedaen ſouden hebben; ende dan by de Generale Staten uyt verſcheiden ende rechtmatige conſideratien die Stadt van Deventer, oere borgeren, ende oere goederen, *niet voor vyandt gehalden*, noch daervoor aengeholden te worden, verſcheidentlyc declareert, ende ooc by den Ertshertzoch MATHIAS, Gouverneur &c. deſer Con. Mats. Erfnederlanden, alſo by *Apoſtille* verclaert is, als uyt bygevoechder *Supplicatie* te vernemen, ende mede de goede Stadt ende Borgerſchap niet en behooren te misgelden (ſoo ſy doch binnen ende buyten der Stadt Deventer genoechſam getravailleert ende beſwaert worden:) des wes by den Soldaten aldaer liggende gedaen wordt, ende uyt meer andere redenen ende conſideratien, eenen Eerbaren Raedt der Stadt Arnhem des vals voorgedragen; Verſoeckt daerom gemelter Suppliant in namen als voorſz. dat u E. L. ende W. gelieve ſodane *feytelike handelinge* tegens gemelten van Deventer, als oeren naebueren, wegen der bewantnis und vriendtſchap hen vorder *te vermyden*, ende de *aengeholdene* bovenbenoemde *perſonen* ende *goederen*, die alnoch niet relaxeert zyn, cost ende ſchadeloos *te erledigen*, ende de verſieninge te doen, dat ſulcx hen vorder naegebleven und vermydet

 mo-

moge worden; Ende ooc dat de *Brugge* (*c*) voor de Stadt Deventer, soo op dat begeren van die van Veluwen, ende tot oeren geryf ende voordeel, mede getimmert is, *ongebrant* moge blyven. Dit doende &c.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 257. *verso.* Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 63.

(*c*) *Brugge.*] Zie *IV. D. Num.* 86. *bl.* 309.

XIX.

## XIX.

Propoſitie, *uit naam der* Algemeene Staaten *gedaan aan die van* GELDERLAND, *om intewilligen de* Generale Middelen, *alsmede om de* Ingezetenen *te doen* monſteren *en* wapenen.

1578. 29. *Januarii.*

Punčten, *ende* Articulen, (*a*) *die* Roelandt de Courteville, *Schepen 's lands van den Vryen van wegen myn Heeren, de* Generale Staten, *te Bruysſel vergadert, myn Heeren die Bannerheren, Ritterſchappen, ende Steden van den Hartochdom* GELRE, *ende Graefſchap* ZUTPHEN, *repreſenterende de Staten van denſelven Lande, vooren gehouden heeft binnen de Stadt van* Nymegen *den* 29. *Januarii* 1578.

EErst dat myn voorn. Heeren, de STATEN van den Hertochdom, ende Graefſchap van Zutphen, willen aenſien, ende overdencken, *den grooten noot*, daer myn voorn. Heeren de Generale Sta-

(*a*) *Punčten ende Articulen.*] Het zyn deeze *Punčten* en *Artikelen*, waarvan gewag gemaakt is in het *Verbaal*, hier voren onder *Num.* 1. geplaatst, *bl.* 18. Wy hebben gemeend dit Stuk, tot meerder opheldering, alhier in zyn geheel te moeten mededeelen. —— Dat deeze zelfde *Propoſitie* ook aan die van UTRECHT gedaan is, kan blyken uit de *Reſolutie* der Vyf *Kapittelen* van den 8. *Februarii*, hier beneden door ons uitgegeeven.

Staten, ende het geheele Landt, hen is bevindende, *deur gebrec van gelde* niet mogelyc wesende den vyandt, die hem daechlycx is versterckende, ende gelt comt by groote menichte, soo uyt Spaengnien, Italien, als elders, om dese Nederlanden, die hy behoorde voor te staen, te overvallen, ende verdrucken, te wederstaen, ten zy datter eenich prompt ende expedient middel gevonden zy, om eenige notabele somme van gelde by een te brengen; gemerct, dat de *principale cracht van der oorlogen in 't gelt gelegen* is, overmits dat men noch Ruyteren, noch knechten, en can becomen, noch deselve becomen hebbende in officie holden, ofte gebruycken, ten zy by middel van gelde, ende goede betalinge doende in behoorlike tyden, insgelycx ooc geen artillerie, noch munitie van oorloge te mogen crygen, sonder denselven middel van gelde; jae dat meer is, dat eensdeels het gebreck van gelde oorsake geweest is, dat men in den Leger van *Ruremondt* (ten grooten leetwesen van myn voorgen. Heeren de Generale Staten.) niet soo tytlyc en heeft connen volck ende geschut senden, gelyc men wel begeert, ende van noode geweest hadde, om alsulcke Stadt, (soo grootlycx importerende, niet alleenlyc om 't voorsz. Landt van GELRE, als wesende *eene van de principaelste Stenden* van denselven Lande, als om d'ander omliggende Landen,) te recouvreren.

Ende de voorgen. Heeren de Generale Staten eerst diversche middelen, om gelt tot de voorsz. oncosten van Oorloge op te brengen, soo met *quoten*, by jeder Provincie te contribueren, als andere middelen geproeft, ende noch diversche, den Heeren

ren voorgebracht, overleit hebbende geen bequamer, prompter, gelycker, noch den armen huysman ende borger min quetſende, dan by eenige *impoſitien* op 't gene in deſe geunieerde Nederlanden gebruyct ende geconſumeert wort, insgelycx op de coopmanſchap, die in ende uyt de voorſz. Nederlanden comt, te ſtellen; wel verſtaende, dat 't ſelve geſchieden ſal *met al ſulcke moderatie, dat daer deur de coopmanſchap uyt deſe Nederlanden niet en wert gebannen*, noch verjaegt; in welcke impoſitien, die meest verteert, meest is geldende; daer af ooc niemant exempt oft vry weſen en ſal, ende boven dien de buytenlanders, cooplieden, pasſanten, ende andere, daerin mede ſullen betalen, ende contribueren.

Met præſentatie van myn voorn. Heeren de Staten van den Hertochdom van Gelre ende Graefſchap van Zutphen te communiceren de *Lysten* (*b*) by myn voorn. Heeren de Generale Staten gemaect, ende geconcipieert, biddende, dat myn Hee-

(*b*) *de Lysten.*] Naamlyk tot het invoeren van eene *Hoofdſchatting*, of *perſonele Impoſitie* op die genen, welke zyden Lakenen, gouden Pasſementen, gouden Kettingen, en edele Geſteenten, wilden draagen; alsmede tot het ſtellen van *Impoſitien* op de *Generale Middelen*; zo als op den 11 *Januarii* deezes jaars binnen Brusſel ter Algemeene Staats-vergadering ontworpen waaren. Uit de laatſte *Lyste op de Generale Middelen* hebben wy eenige Uittrekzelen den Leezer reeds medegedeeld in 't *IV. D. Num.* 73. *bl.* 263. De eerſte hebben wy aldaar ook geheel geplaatst onder *Num.* 72. *bl.* 250—263. Wy voegen hier thands by, 't geen wy ons by de uitgave van dat Stuk niet herinnerden, dat die gemelde *Perſonele hoofdſchatting* in de Provincie van VRIESLAND niet alleen toen aangenomen, maar zelfs ook by een

Heeren deselve willen accepteren, ende in heure Provincie ende Steden te wercke stellen, gelick men in alle andere geunieerde Provincien ende Steden oock sonder vertreck doen sal.

Versoeckende daerenboven van wegen myn voorn. Heeren de Generale Staten, dat myn Heeren de STATEN van GELRE ende ZUTPHEN daer in geen swaricheid en willen maken, gemerct de voorsz. oorloge een gemeine sake is, eenen jegeliken even vele, ende even nae rakende, ende alle gemeine saken met gemeine costen ende lasten behooren gedaen, ende uytgevoert, te worden.

Te meer, dat dese sake niet en is een Oorloge, gelyc men in voorleden tyden in dese Nederlanden plach te voeren ter contemplatie van de Heeren, ofte Prince desselfs Landts, om de querellen, die sy mochten hebben tegens andere Princen, heure gebeuren, 't ware van jurisdictien, andere Hertochdommen, Coninckrycken, ende diergelycke, gelyck wy ten tyden van hooger Memorien Keyser KAREL, ende syne voorsaten, gesien hebben.

Noch ooc een Oorloge *tegens ons eygen Vaderlantslieden, patriöten, oft eenige van de geunieerde Provincien* van dese Nederlanden, *gelyc ten tyden van den Hertoch van* ALVA, ende syne naeco-

een *gedrukt Placaat*, alomme in de Steden van die Provincie, van de Raadhuyzen in 't laatst van *April* gepubliceert is geweest; gelyk het zelve ook uit een zodaanig gedrukt Placaat, 't welk op den 23 *April* van den Raadhuyze te *Sneek* afgekondigd is, in 't *Charterboek van* VRIESLAND door den Heer G. F. BARON THOE SCHWARTZENBERG gebragt is geworden, *III. Deel bladz.* 1176.

comelingen in 't Gouvernement van deſe Nederlanden, (tot onſer aller leetweſen) *gevoert is geweest*, hebbende nochtans ſoo wel de voorn. van Gelderlant ende Zutphen, als d'andere Provincien, daertoe *doen contribueren om d'een* (c) *met des anders macht ende gelt te vernielen, ende onder hen tyrannie te brengen.*

Maer dat myn Heeren ter contrarie behoorden te conſidereren, dat *deſe oorloge*, ende oncosten, die men daertoe apparentelyc is te moeten doen, alleenlyc zyn *tot bewaernisſe ende beſchermenisſe van onſen goeden, huyſen, familien ende kinderen*, dewelcke deſe onſe Vaderlants vyanden, *onder den naem van den Coninck*, die ons van Godt gegeven is, om al 't ſelfde tegens de gene, die ſe ons ſouden willen nemen, te beſchermen, *denſelven name misbruyckende*, willende ons allen tſamen afſlyvich maken, hen vanterende, al dat daer in 't Landt is te willen vernielen metten vyere ende ſweerde, hen handen te waſſen in ons bloet, ende de mans te verſmachten in 't bloet haerlieder huysvrouwen ende dochters, onſe huysvrouwen ende Dochters te ſchofferen, ons goet onder hen lieden te deilen voor een roof, ende onſe hoirs ende naecomelingen te houden onder hen ſlavernye ende tyrannie, 't welck Godt door ſyne genade niet en ſal toelaten, *in geval wy ons ſelven willen helpen*, ende gebruycken de middelen, die hy ons daertoe gegeven heeft, weſende onder anderen *het principaelſte* van met

(c) *d'een.*] Die van HOLLAND en ZEELAND naamlyk; en hunne *Geasſocieerden.*

met *eendrachticheit ende gemeene middelen*, ende al sulcke vlyticheit, als de noot ende swaricheit van der sake is verheysschende, gelt op te brengen om de macht ende gewelt van alsulcke ons eygens Vaderlants, huys, huysgesins, levens, vryheits ende privilegien, vianden te wederstaen.

Ende ontwyvelyck den goeden [wil] ende eendrachticheit, die sy deur d'acceptatie ende affectie van de voorsz. impositien betoonen sullen metter daet te hebben, ende te willen onderhouden mette andere geunieerde Provincien, en het groot gelt, dat daer deur de Staten sullen becomen, sal den vyandt alle syn hope (die gantschlyc op *dese twee saken* is berustende, als de *tweedracht ende desunie*, die hy onder de Provincien is verwachtende, ende op *het van gelt*, (*d*) 't welck principalyc toecomen soude deur de faute van gewillige ende gemeene imposten) van dese Landen onder te brengen doen gantscheliken verliesen, wel wetende, dat sy soo om hare gelegentheit, als om de menichte van de stercke ende machtige Steden, ende plaetsen, die er in zyn, onwinbaer, ende ontuynbaer, ende in geval sy *eendrachtich* blyven van met vrymoedigen ende getrouwen wille totten uytersten toe met goet ende lyf bystaen, 't welc doende, sullen hebben een corte oorloge, ende becomen voor ons, ende onsen naecomelingen, eene eeuwige ende onsterflike eere ende glorie, ende daerenboven een volcomen ende vast gebruyc van onse

(*d*) *op het van gelt.*] Dus staat in onze beide Afschriften. De zin zou duidelyker zyn, indien er stond, *op het* gebrek *van gelt*, of iets diergelyks.

se oude vryheit, rechten, costuymen, ende privilegien, *dewelcke geen welgeboren lieden van eeren, ofte van couragien, souden willen verliesen, soo lange sy met haar lyf ende goet die souden connen*, ofte menen te mogen, *beschermen*, hopende ende niet twyffelende de voorn. Heeren de Staten, ende andere Provincien, of die van Gelderlant, voor oogen nemende de redenen voorsz. en sullen in geenen gebreke zyn, hun te voegen in 't gene voorsz. is met den anderen Provincien, noch door faute van dien willen oorsake geven eenige *desunie, door dewelcke sy niet alleenlyc gantschliken heur privilegien, oude hercomen, ende tractaten, souden verliesen*, daer heur mogelyc eenige van hen niet ten besten bedacht nu op souden willen betrouwen, maar oock heur selven, huysvrouwen, ende kinderen brengen in dangier van lyf ende goet, haer selven ende hare naecomelingen eender *eeuwiger onverdrageliker slavernye onderwerpen*, sulcx als *is het* Gouvernement der Spaenjaerden, het welcke dese Nederlanden, ende oick insonderheit het voorn. Hertochdom van Gelre, ende Graefschap van Zutphen, wel geproeft hebben, hoe onverdraechliken dat het is.

Ende mits dat alsulcke oorsake, ofte noot, nooit binnen menschen, ofte voorouderen, gedenckenisse en is voorgecomen, en is niet te letten, noch en behooren de voorsz. Staten, oft Steden van 't Hertochdom van Gelre, oft Graefschap van Zutphen, t'excipieren op 't olde gebruyck, geplegen in tyden van de Oorlogen van den voorsz. Keyser Carolus, oft voorsaten, mits de redenen hier voren geallegeert.

Ten tweeden sal myn voorn. Heeren de Staten ende Steden des Hertochdoms van Gelren, ende Graefschap van Zutphen, believen 't haer lieder laste te nemen 150 Ruyteren, wesende onder myn Heere den Grave van Hoiloch, ende dat in minderinge van de Impositien, hier voren vermelt, ende verclaert.

Ten derden soo sullen myn Heeren van de Landen van Gelre ende Zutphen *alle ingesetenen* (*e*) van dien selven Hertochdom, ende Graefschap, soo wel binnen de besloten Steden, als ten platten Lande, *doen monsteren*, *ende*, nae de monsteringe, doen *wapenen*, eenen jegeliken nae syn qualiteit, ende gestaltheit, met vliegende veendlen op ende af de wacht laeten gaen. Ende even verre, datter oock eenige borgers, goetwillige, ofte jonge gesellen, weren, die lust hadden *een Veendel ofte meer opterichten tot defentie hares Stadts*, *ende Vaderlants*, dat de voorn. Heeren Staten van Gelderlant, ende Zutphen, *hun 't selve* willen, met bevel ende consente van de Bannerheren, Ridderschap, ende Steden, *toelaten.*

Ten vierden, ende laetsten, dat myn voorn. Heeren de Staten des Hertochdoms van Gelre, ende Graefschap van Zutphen, op de voorgaende punčten ende articulen rypelyck believen te letten, adviseren ende resolveren, ten fine de andere geunieerde Provincien geen oorsake gegeven en werdt van eenige *desunie* ende *disjunctie*, 't welck soude we-

(*e*) *alle ingesetenen. &c.*] Het doen van een zodaanig voorstel was by *Instructie* door den Aartshertog uitdrukkelyk bevolen. Zie hier voren *Num.* 4. *bl.* 33. en 34.

wesen *de begeerte van onse gemeine vyanden*, *ende bederfnisse van ons gemeens Vaderlants*. Actum te Nymegen desen 29 Januarii 1578. Onderteickent. R. DE COURTEVILLE.

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 253. Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 55—59.

## XX.

Resolutie *der Stad* UTRECHT, *om den* Prins *van* ORANJE, *als Stadhouder*, *te verzoeken*, *de* Regeering *van* AMERSFOORT *te veranderen.*

*1578. 29. Januarii.*

Den XXIX. Januarii. — Op huyden is by den Rade geresolveert, dat men terstont committeren sall, die an de Excellentie van den PRINCE van ORAENGIEN, als Stadthouder, vervolgen sall, *dat de Weth binnen Amersfoort vernyeuwt*, ende de Burgeren aldaer mede *onder de Vendelen gebrocht* mochten worden, ten eynde men die van Amersfoert geheel *versekert* mach zyn. —

Uit het MS. *Dagelicx Boeck der Stad* UTRECHT, *begonnen den* IX. *Novembris anno* 1577. *Fol.* 16. *verso.*

## XXI.

Artikelen, *tusschen de* STAATEN *van* GELDERLAND, Gecommitteerden *der* STAATEN *van* UTRECHT, *en Graaf* JAN *van* NASSAU, *onderling beraamd, ter bezetting der Steden, en bescherming des Lands tegens de vyandelyke Guarnizoenen binnen* Ruurmonde, Deventer, *en* Campen.

1578. 30. *Januarii.*

Op den am 29. Januarii durch den welgeboren Graven JOHAN van NASSOUW voorgegeven *Punčten*, (*a*) belangende de besettinge der Steden ende Huyser in 't Overquartier, is id goetduncken der Landtschap, dat niet alleen id huys toe *Gelre*, sonder ooc te *Wachtendonck*, met eenen Officier te versien zy, ende dat de Drost te Gelder daertoe, sampt tot id *onderteikenen der Union*, eerstlick sol ersocht worden, ende in val van onwillicheit,

(*a*) *voorgegeven Punčten.*] Het zyn deeze *Punčten*, of *Artikelen*, waarop, alsmede op de *Resolutien, in margine derselver gestelt*, men zig beroept in 't *Landdagsreces* zelve, hier voren door ons uitgegeeven in 't *IV. Deel*, *bladz.* 360. alwaar wy in onze aanteekening beloofden, deeze Artikelen in 't volgende *Deel* te zullen mededeelen; aan welke belofte wy thands voldoen. —— Dat verders deeze Artikelen dus in geschrift gebragt zyn op den 30. *Januarii*, kan ook blyken uit het *Verbaal*, 't geen wy in dit *V. Deel* geplaatst hebben onder *Num.* 1. *bl.* 19.

heit, oder ongelegentheit, wort daertoe nomineert *Derck van Westrom.*

„ Nae met syner G., ende de *Gesanten der*
„ STATEN *van* UTRECHT, hierop gehol-
„ dene communicatie wort dit gantsch noo-
„ dich eracht.

*Item tot den* huyse Wachtendonck, *Gielis van Riemsdyck* (*b*).

Verner, dat de Steden *Wachtendonck*, *Stralen* ende *Erclens*, gantsch ernstlyck (op pene, in val van weygering, *vyanden des Vaderlants* geacht te sullen worden) te bevelen, sy aenstont *Garnisoon innemen*, te weten jeder een veenlen. Aver dewyl *Gelre*, van wegen des huys, met een veenlen niet nootturftichlick te besetten, ende *Stralen* met een veenlen etwas overladen, soo sullen van den veenlen der Stadt Stralen etlike tot besettinge des huyses Gelre genomen worden, ende de overige in Stralen blyven.

„ Dit insgelycken; ende heeft syn G. aengeno-
„ men, in craft hebbender Commission, (*c*)
„ aen den Steden, hier gemeldet, te schry-
„ ven. Wort daer nevens noodich eracht,
„ dat jemants in persoon afgeveerdicht wor-
„ de, sie te induceren met alle mogelike
„ middelen.

Oock

(*b*) *Gielis van Riemsdyck.*] Het Arnhemsche Exemplaar heeft, *Gielis van Boeckholt.* De President VAN DER HELL teekende op den kant van zyn Affschrift ook aan; „ *Alii habent* Boeckholt."

(*c*) *Commission.*] Zie hier voren *Num.* 4. *bladz.* 34.

Oock een, oder twee, Rot uyt *Wachtendonck* tot besettinge des huyses *Criechenbeeck* te nemen.

Ende wort ooc raetsam eracht, dat huys *Hillenrade*, ende de schantsche tot *Asselt*, met een Veenlen, ende etlike Ruyter, te besetten, om de excursiones van Ruremond te verhinderen, ende dat uyt *Venlo*, in val der noot, het huys *Arssen* te besetten zy, ende de schans aldaer te slichten.

„ Dese articulen sullen verblyven, om in 't
„ werck gestelt te worden, ter tydt toe,
„ dat by den Stadholder, ende Gedeputier-
„ den der Landtschap, anders geordineert
„ sal wesen. 30 Januarii 78."

By welgedachten Heeren Graven JOHAN, in craft derselver hebbender Instruction, aengegeven zynde van den *onderdanen te stellen op geweer* &c. is by de Landtschap goet, ende noodich, bevonden, aenstont aen alle Steden ende Amptlieden, daer sulcx gewoontlyc, te schryven, ende denselven opteleggen, oer onderhorige borgeren ende ondersaten *op geweer te stellen*, se oock (mits hen tot costen der Lantschap verveerdigen doen eenige veenlens) te *monsteren*, ende in goede ordening van Hoplieden, Bevelhebberen, als sunst, op 't allerspoedelicxt te brengen. De monsteringe ooc, ten allen 8 oft 14 dagen, te vernieuwen. Item een plaetse, om, op den *clocken* ende *trommenslach*, by den anderen te comen, aenteteickenen, ende sunst allenthalven nootwendige ende gebeurlike ordinancie te maken; daertoe sy gebruycken sullen de hulp ende assistencie der Ridderschappen in jeder ampt, dewelcke *Ridderschap*, *neffens den Bannerheren*,

*beren*, *sich ooc*, jeder nae syn gelegentheit, *op peerdt ende harnasch rusten sal*, met sulcken bescheide, soo sy, ofte de voorsz. Ondersaten, *buyten oere Ampten*, in dienst der Landtschap, *gevuert* worden, dat sy als dan, jeder nae syn qualiteit, *besoldet* sullen worden.

Betreffende de sake van DEVENTER, ende CAMPEN, staet eerstlyck te vragen, of men de borgeren ende inwoonderen van Deventer ende Campen voor *vyant*, ofte *vriendt*, holden sal?

„ Om verscheiden redenen, ten beyden sy-
„ den geallegeert, wort dit punct etlike da-
„ gen in bedencken gehouden, sonder dat
„ als noch daerop jetwes eintlycx geresol-
„ veert zy, om midlerwyl desenthalven aen
„ syn Furstlike Durchluchticheit te doen
„ gelangen durch Gesanten, die onlangs
„ aen syn F. Duchluchticheit afgeveerdicht
„ sullen worden."

Item of ooc noodich weert zyn, de stroomen, steegen, ende straten, te sluyten, om te verhinderen, dat de voorsz. Steden hen vorder niet toegevuert en wordt?

„ Deses puncts halven wort noodich gevon-
„ den, dat de pas, ende id invoeren van
„ provianden, behindert worde; ten min-
„ sten de stromen; welcke men met eeni-
„ ge uytleggers aen *Ysselfoort*, oft daer-
„ omtrent, sal mogen doen; ende insgelycx
„ beneden de Stadt *Campen* by deselve
„ middelen."

 Item

Item of niet noodich zyn ſal, de Stadt met blockhuyſen te beleggen, om id vyantlyck uytlopen te behinderen, met toeſtandt der Hollandtſche knechten, dewelcke der Landtſchap gepreſenteert zyn by den van *Hollant* beſoldet te worden; jnsgelyck met behulp der Staten van *Utrecht*, in aenſchouw van onvermogentheit deſer Landtſchap?

„ Id worde wel raetſam eracht, deſe Schan-
„ ſen alſus te maken; aver de *Geſanten*
„ van UTRECHT, geen macht hebbende
„ ſich als noch te reſolveren op de Contri-
„ butie, hebben aengenomen oere Princi-
„ palen hiervan te rapporteren."

Item of niet raetſam zy, aen de Durchluchticheit des Ertzhertogen aenteholden, daer met den van OVERYSSEL geſchreven, ſy ooc daertoe geholden worden, dat, in cracht der opgerichter UNION, ſy den vyandt op oeren ſyden, ende op oeren costen, ende lasten, dermate keeren, daer met van oeren ſyden id Furſtendom GELRE, noch ooc de Graefſchap *ZUTPHEN*, niet beſchadicht en worden?

„ In allen gevalle wort noodich eracht, voor
„ alle, goede proviſie ende voorraet te ma-
„ ken; tot welcke meininge is goetgevon-
„ den, dat tegen den 6 naestcomende
„ maents die van *Overyſſel* beſchict wor-
„ den, met ſe hier van te tracteren, ende
„ oere eintlike meininge te verſtaen, ende
„ daernae voorts aen ſyn Furstlike Durch-
„ luchticheit geſchreven werde, om tegen
„ den

„ den voorsz. 6. dach de Overysselschen
„ genedichlic te schryven, ten einde alhier
„ gemeldet."

Item of niet noodich, dat eenige *roeybaerssen*, und *Galeyen*, aenstont gevordert, ende boven op ten stroom gelacht worden, om also de *drie Quartieren*, insgelycx Utrecht, Hollandt, ende Overyssel, van allen vyantliken overval, ende onraet, te bevryen?

„ Dit is hier boven resolveert."

Daer benessens, of men niet en behoort aen syn F. Durchluchticheit aenteholden, daer met den Steden van *Deventer*, ende *Campen*, geschreven werde, om op wegen ende middelen te dencken, om *van den Garnisoon ontledicht* te mogen worden, ten einde dat de Landtschap van denselven niet beschadicht, ende also oorsake gegeven worde, oere goederen, in desen Landen liggende, ende becomen wordende, aentevangen, ende daermede den vyandt tot redelicheit te brengen, ende bedwingen.

„ Dit wordt in bedencken gehouden."

Item toe raetslagen op middelen, om de *Deventersche brugge in brandt te steeken*, tot becroeyinge ende sekerheit deser Landtschappen.

„ Desenthalven sal mede aen syn F. Durch-
„ luchticheit geschreven worden, om der-

 „ sel-

"selver genedige meyninge ilents te ver-
" staen."

[Die Statt *Wageningen* (*d*) sal noedich syn myt ennige knechten tho versorgen, in anschouw, dat daer aen soe mercklichen gelegen.]

Uit het MS. *Tomus van Landsae-
ken de annis* 1576—1578. van
den President V. HELL, *Fol.*
251. *verso*, en 252. Gecollatio-
neerd met het *MS. Boek van
Landsaeken* der Stad ARNHEM,
*Num.* 9. *Fol.* 43—46.

(*d*) *Die Stat Wageningen.*] Dit laatste *Artikel* hebben wy hier bygevoegd uit het *Exemplaar* der Stad ARNHEM. In 't *Affchrift* van den Heer VAN DER HELL ontbreekt hetzelve. Met dezelve woorden vindt men dit besluit ook aangeteekend in één Affchrift van 't *Landdagsreces*, Zie ons *IV. D. bl.* 361, schoon 't zelve in andere Affchriften aldaar ontbreekt; de reden daarvan is ongetwyfeld, om dat het zelve onder deeze Besluiten, welke als een Aanhangzel van dat Landdagsreces moeten aangemerkt worden, aangeteekend gevonden wierd.

XXII.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

## XXII.

### Brief *van den Oversten* Schenck *aan de* Regeering *van* ZUTPHEN, *aangaande zyne, ten dienste van 't Vaderland aangeworvene,* 1000 *Ruiters.*

*1578. 30. Januarii.*

Onsen vrientliken dienst, ende was wir meer leibs ende goets vermogen, zu voor. Edle, Ernveste, und voorsienige, besonder gonstige Heeren, ende goede Frunde. Wir wollen niet zweivelen, u L. zy noch wol in frisser gedachten, das wir E. L. hier bevoor durch onseren Burchgraven of der Schulenburch aensprechen, und vermelden lassen, woe das wir *ons mit dem Generael Staten zu bescherming und defension des algemeinen Vaderlants eingelassen, und* 1000 *Reisigren zu zufueren versproken;* die wir auch onlancx auf der munsterplaets gehadt hetten, wan ons nicht de wasserstroome, so dermassen desser orten uberlaufen, das men nergent met peerden ind wagenen ubercomen mach, daer aen verhindert hetten. Wollen gleichwal, vermiddelst Godliker hulp, deselbige Reisigeren, innerhalb 14. dagen, in, oder auf der munsterplaets brengen. Wan wir dan verner aen euch gelangen lassen ons *voor onsen persoon* met een *paer goeden peerden* zu verhelpen, waer auf ihr euch doemaels gonstlich tegen erwenten onseren Burchgraven erboden ons daerin wilvarich zu zyn; waer voor wir tegen E. L. ten hoochsten dancbaer.

End

End is verner onser *frundlichs bitten*, E. L. wollen onbeswaert zyn, ende gemelte 2 peerden onseren Diener Zeiger diss uberantwoorden, dae met er uf deselbige, wes daer auf aen rusting geburet, tegen onser zukompst mochte vervengren lassen, we wir dan zu E. L. derer goeten zuversicht, deselbige werden sich hierin onbeswaert erzeigen, wie wir solchs om E. L. sampt und bysonder, soo wel om de algemeene Landtschap, *zu* vorderen wissen, wirden E.. L. *spueren*, *das an onsern* moeglichen vleis nicht erzitsen wirdt, erkenne Godt, denselbigen wir euch getroulich bevelen. Datum in. . . . . Bremen am 30 Januarii 1578. onderstont. E. L. Vrundtwilliger, *Christof. Schenck*, Vreyher zu Tauttenborch, Pfantheer auf Schulenburch, Oberster. Geteikent. CHRISTOFF. SCHENCK. Het Auffschrift; Den Edelen, Eerentvesten, wolwysen, und voorsienigen, onsen bysonderen Heeren, ende lieben Vrunden, B. S. end R. der Stadt ZUTPHEN.

„ *Gecopieert uyt het* 263. *ende* 264. *bladt des* „ *Boecx der Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 78. *geteikent B.*"

Uit 't *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 243. *M.*

XXIII.

# XXIII.

Brief *der* Gecommitteerden *ten Landdage aan de* Regeering *van* ZUTPHEN, *om uit hun midden éénen te benoemen tot het Gezantſchap, om van den Aartshertog eenen* Stadhouder *te verzoeken.*

1578. 30. *Januarii.*

Eerentfeste, frome, wyſe, ende voorſichtige Heeren, byſonder goede frunde. Wy hadden verhoopt, in plaatſe deſes onſes ſchryvens, de tydinge ſelfs overgebrocht te hebben; dan heeft noch niet willen zyn. de oorſaec is, daer wy nu wel meestlyc op alle punčten gereſolveert weren, dat id *principaelſte noch* reſteert, (*a*) dat is *middel van gelt*, buyten 't welck allen anderen handel te vergeefs angegrepen wort. Men is deſen dach derenthalven vast in onlede geweest, dan ſyn van 't einde noch gantſch onſeker; *de naem van Generale Middelen is hier ſoo verhaet, dat voortaen 't ſelve ſonder ſorge van perikel nauwelycx genoemt mach worden.* Verhopen dan noch, 't ſal noch by den Heeren Graven JOHAN van NASSOUWEN, die ſus by den Heeren van *Nymegen*, om ſe te induceeren, gegaen is, jetwes vruchtbaerlycx met de ton-

(*a*) *noch reſteert.*] Vergelyk hier mede het *Landdagsreces*, in het *IV. D. bl.* 373. Men zie ook dit *V. Deel*, *bl.* 23. *en volgg.*

tonge, *die syn G. seer wel dient*, uytgericht worden. Men heeft een exempel van anno 26. voorgehaelt, daer Hertoch CAREL bynae gelycke vorderinge gedaen. Syn G. is men sus van id Raethuys weder verwachtende; wat hy aenbrengen sal, sullen u L. ende Ers. ter eerster gelegentheit vernemen.

Voort sullen u L. ende Ers. niet verhalden, 't welck de principale oorsake deses onses schryvens is, dat, (naedat wy onse meininge niet sonder harde disputeren betreffende eenen *Stadholder* erholden.) verordent is, dat Vyf personen, (*b*) eenen van den Bannerheeren, twee van adel, als uyten Ruremondischen, ende Arnhemschen Quartieren, elck eenen, ende twee van de Hooftsteden, *Nymegen*, ende *Zutphen*, ooc elck een, op alsulcke instructie, als alhier ingestelt wort, aen den Ertshertoch afteveerdigen, *om eenen Stadholder aentehölden*; ende sullen de Gesanten op den 5. dach deser compstiger maent Februarii alhier binnen Nymegen innecomen, om volgens daechs voort te reissen. Hebben daerom dese ylents afgeveerdicht, op dat u L. ende Ers. sich bedencken, ende jemant uyt oeren middel *deputeren* willen, sich tegen den voorsz. dach gereet te maken alhier te erschynen, ende de reyse uyt te helpen richten. U. L. ende Ers. den Almachtigen bevelende. Geschreven te Nymegen den 30. Januarii 1578. (onderstont.) U L. ende Ers. goetwillige, ARENT VAN DEN WALL; JOHAN KREINCK. (in margine.) De bode sal hebben 32 stuv. daerop ontfangen 6 stuv. 1 oort. (Het op-

(*b*) *Vyf personen.*] Zie het *IV. Deel*, *bl.* 357.

*opſchrift.*) Den Eerentfesten, fromen, wyſen, ende voorſichtigen, B. S. ende R. der Stadt ZUTPHEN, onſen gunſtigen Heeren ende Vrunden.

„ *Gecopieert uyt het* 180. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'anno* 1578. *geteikent B.*"

Uit 't *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 243. *L. verſo.*

# XXIV.

Brief *der* STAATEN *van* GELDERLAND *aan den Aartshertog* MATHIAS; *onder anderen, om die van* OVERYSSEL *aantemaanen tot de belegering van* Deventer *en* Campen, *met belofte van alle* nabuurlyke hulp ende onderſtand *daartoe aan dezelven, van hunnen kant, te zullen bewyzen.*

1578. 30. *Januarii.*

Durchluchtiger und Hoochgeboren Furst, onſer onderdanige dienst zey E. F. Durchlt. zu voor. G. Furst und Heer. Wir haben auss den Welgeboren Graven ende Heeren, Heeren *Johansſen*, Graven zu NASSOU &c. ſchriftlike *inſtruction*, (*a*) ende muntlich werbinge met ſonderlichen

(*a*) *inſtruction.*] Zie hier voren *Num.* 3. en 4. *bladz.* 10—35.

chen freuden verstanden, das E. F. D., nach aenneming des Guvernements ober desen Nederlanden, sich soo genadich zu desen Furstendom ende Graefschap vrying, besettonge, und restitution zu der vorigen wolstant, erboden ende erzeigt haben, ende zu dem einde wolermelten Heeren Graven, met etlike articulen, zu ons auf jegenwoordigen Lantdach genedich abgefertiget; verhopend das daer durch, vermittelst *Godlicher genaden*, wir einmael von onseren *vyants tyranni* ende gewalt erloset, und *hin* widerom zu den vorigen wolstant verholffen, gebracht, ende erholten sullen werden; dar zu dan wir, soo veel aen ons is, nichts mangelen und ersitzen werden lassen. Ob nu wir wol deselbige Instruction met allen vleis erwogen, auch u F. D. beduncken nachzucomen gar willich, soo zyn dan noch etliche obermelter Articulen also geschaffen, das sy, ohn voorgaende relatie aen etlike onseren Principalen, niet connen arresteert worden. de andere aber der gelegentheit, das desselbige *ons* allein zu verrichten, und auszuvoeren, niet wel gebeuren wil, auch onmoegelyc; als onder anderen de *belegering* der Stadt DEVENTER, ende CAMPEN, das, onses erachtens, merendeels (in erweging daer aen niet weiniger OVERYSSEL, als ons, gelegen.) van den Overysselschen bescheen solte. Is derhalven ons onderdanich bidden, E. F. D. wollen aen den *Overysselschen Stenden* met der yl, ende swar voor den 7 aenstaenden Monats, (so sy als dan eenen Lantdach zu *Swoll* haben werden) schryven, ende doen auferleggen, das sy *in de obgemelte belegeringe auch wolten dapper raden, ende stueren*, ende volgens sulche middelen aen de handt nemen, daer met sy eenmael aus de

ver-

erderblich besetting irer Vyandt, roven, bran-
en, ende gleich gewalt, mogen erloset, ende ge-
ryet worden; dae zu dan wir tsaem *alle naebuer-
ke bulp ende stuer*, nach onser vermogen, *zu
usetzen ons gern werden erzeigen.* Wat sunsten
e besetting der Huesser ende Steden, *Wachten-
donck*, *Gelre*, *Erkelens*, *Stralen*, auch etlicher
nderer Huesser, ende Steed, belangen doet, heb-
en irer etliche albereits de besetting ingenomen,
le andere aber wollen wir durch beschicking ende
rieven da zu met aller fleis ende ernst ersuchen;
Das E. F. D. onderdaniger meining zu vermel-
len, und zubidden, wy niet haben mogen om-
gaen, met onderdanige bidt, E. F. D. wolten ons
le gebedene Antwoort auf Venlo onsern Deputier-
den in originali verslöten zuschicken, om volgens
daerin voortenemen, als sich nae gelegenheit ge-
beuren wirdt. und doen ihr. F. D. hier met dem
Almachtigen in hoogen welstant, ende geluckige
regieringe, bevelen. Datum Nymegen am 30 Ja-
nuarii Anno 78. (onderstont.) E. F. D. onderdani-
ge, dienstlike, des Furstendoms GELRE ende
Graefschaps ZUTPHEN *Stende*, auf desen tegen-
woordigen Lantdach zu Nymegen versamelt.

„ *Gecopieert uyt het* 150. *bladt des Boecx der*
„ *Stadt* ZUTPHEN *d'ao.* 1578. *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landsae-
ken de annis* 1576—1578. van
den President V. HELL, *Fol.*
243. *M.*

## XXV.

Acte *van* aanstelling *van een* Commissaris Generaal, *en* Executeur, *in* GELDERLAND, *om* [illegible]len *den geenen*, *welke weigerden de Schattingen te betaalen*, *de* Unie *te onderteekenen*, *of te* ge*hoorzamen aan de Resolutien der* STAATEN, *of derzelver* Gedeputeerden, *daartoe* met reële executie *te noodzaaken.*

1578. 31. *Januarii.*

Wy Bannerheren, (*a*) Ritterschap, ende Steden des Furstendoms GELRE ende Graefschap ZUTPHEN doen condt, ende bekennen in craft deses Briefs, naedem by allen Stenden deses Landtschap groote versuymenisse voorvalt in betalinge der *inbewillichder Ruyter.*, *ende anderen schatpenningen*, ende daer neven by velen bevonden wort een *onbillike verweigeringe*, *ende ongehoorsamheit* niet alleen by den privaten, sonder ooc des *Con. Mats. Officieren*, (*b*) in *t'obedieren den*

(*a*) *Wy Bannerheren.* enz.] Wy hebben gemeend deeze *Commissie* of aanstellingsbrief, alhier in zyn tydorde te moeten mededeelen, en uitgeeven, als kunnende strekken tot nadere ophelderinge van het geene men dienaangaande vindt aangeteekend in 't *Landdagsreces*, hier voren in 't *IV. Deel bl.* 360.

(*b*) *Co. Mats. Officieren.*] Men bedoelt hier ongetwyfeld, onder anderen, voornaamlyk mede 's Konings Raaden in 't Hof van Gelderland, welke voor als nog al te *Spaansch*-ge-

*den bevelen ende Resolutien*, *soo wel by de alinge Landtschap* binnen Arnhem, ende sunst, *genomen*, *als de Generale Deputierden* derselver, in cracht oerer Commission ende Instruction, gedaen, ende gegeven, ende ooc *in 't onderschryven der opgerichter Union*; dat wy uyt sulcke noorsaeclickheit veroorsaect zyn worden een *Generael Commissaris ende Executoor* te deputeren, ende te ordonneren; wie wy dan in craft deses ordonneren ende committeren den Erentfesten *Johan van Holthuysen* tot *Bisel*, om gegen allen, ende jederen, soo in *betalinge* der inbewillichter schatpenningen, in *onderschryven der* opgerichter *Union*, in 't forderen der rekeninge van den Rentmrs., ende anderen ontfangers van de leeningen van Ruyter ende Knechten by tyden des Heeren *van Hierges*, Stadholders, ende in 't *obedieren der Landtschap ende oeren Gedeputierden bevelen ende Resolutien*, als boven, *suymich*, *weygerich*, *ofte ongehoorsam* sullen bevonden worden, met de *reale executie* nach de Ordinantie, Instructie, ende maet, soo ihme van Heeren Deputierden sal gegeven worden, ernstlyc voortevaren, niemant, van wat qualiteit oder condition hy ooc zyn mochte, te verschonen, ende de maat der Execution niet te overschryden. Ordonneren ende bevelen daerom allen Officieren, ende Steden, den voorsz. Commissaris in verrichtinge synes Ampts nootdruftige hulp ende bystant te leis-

gezind waaren, en uit dien hoofde zig dikwils verzetteden tegen de besluiten der Staaten, of derzelver Gedeputeerden. Geen onduidelyke blyken hier van kan men vinden in het *I. Deel bl.* 26., *III. D. bl.* 117. en 181., *IV. D. bl.* 90., en elders.

leisten; ende hebben voor syn tractement hem dagelycx ses Carolus gulden, die de onwillige Partye, daer tegens de Executie voorgenomen wort, geholden sal zyn te betalen. In oorcond der waerheit soo hebben wy Bannerheren, Ridderschap, ende Steden voorgl. met der Stadt *Nymegen* secreetsegel, dat wy voor ditmael hier toe gebruycken, desen besegelt opten 31. Januarii, 1578.

„ *Gecopieert uyt 't* 122. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 78. *geteickent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 243. *O. verso.*

## XXVI.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *wegens de* Propositie, *door den* Vryheer van Selles *uit naam des* Konings *ter Staatsvergadering gedaan; alsmede wegens de aanstelling van den* Graaf *van* Bossu *tot* Oversten Hofmeester *des Aartshertogs.*

1578. 31. *Januarii.*

Ultima Janvier 1578. — Monsieur le Baron de *Selles*, (*a*) envoyé de la part de sa Majesté d'Espagne compare aux Estats, & declaire, que sa Ma-

(*a*) ***Baron de Selles.***] **Wy hebben gemeend den Beminnaa-**

Majesté ne desire autre chose, si non que la *Religion Catholique*, & deue *obeisſance* à luy soyent observées punctuellement en conformité des *Lettres*, (*b*) que les dits Estats Generaulx ont auparavant envoyéz à sa Majesté; ce que plus amplement estoit reprins es *lettre* (*c*) de sa ditte Majesté, dressé aus dits Estats, mais d'aultant que l'on pourroit avoir arriere pensée sur la legation du dit Seigneur de Selle; jl exhibe certaine *Instruction*, (*d*) signé de sa Majesté, & plus bas *d'Armentieres*, affin de mettre leur fundament à son besoigne, & le contenu de la ditte Instruction en substance estoit, que sa Majesté ne desire rien, tant que de voir ces Pays en leur ancien Estat, mettant en oubly tout ce qu'il s'est passé, moyennant l'entretiennement de deux points sus dits. Bien entendu touttesfois, que

naaren onzer Vaderlandsche Historie geen ondienst te zullen doen met dat gene thands uittegeeven, 't welk men in de *Staatspapieren* van dien tyd aangeteekend vindt aangaande de onderhandeling van vreede, welke door *Johan van Noircarmes*, Baanderheer van *Selles*, te dien tyde uit naam des Konings met de Algemeene Staaten gehouden is; aangaande welke men verder kan nazien MICH. VAN ISSELT *Hist. sui temp. p.* 594. STRADA *de Bell. Belg. Dec.* I. *Lib.* 10. *p.* 590. WAGENAAR *V. H. VII. D. bl.* 194. en anderen.

(*b*) *des Lettres.*] Door de Algemeene Staaten aan den Koning geschreeven op den 24. van *Augustus*, en den 8. van *September* des vorigen jaars 1577. Beide deeze Brieven kan men vinden by den naauwkeurigen BOR, *XI. B. bl.* 282. en *volg.*

(*c*) *Lettre.*] Dien Brief des Konings heeft ons BOR ook, in zyn geheel, gegeeven in zyn *XII. Boek bl.* 16.

(*d*) *Instruction.*] Men vindt dezelve insgelyks by BOR, *XII. B. bl.* 16. *B.* en 17.

que le dit *Selles* rendra compte, & fera soigneuse advertence au Seigneur *Don Jehan*. Quelles choses meurement considerées les estats Generaulx ont resolu de demander Copie de la ditte Instruction, & que les dits Lettres de sa Majesté seront exhibées à Monseigneur l'*Archiducq d'Austriche*, pour ce faict donner responce, que conviendra. Exhibées aultres Lettres du Secretaire *d'Armentieres* en date du VI. de Janvier, combien que celles de sa ditte Majesté fussent du 20. de Decembre 1577.

Sur la sus ditte responce faicte au dit Seigneur Baron, jl a declaré avoir Lettres de la part de sa Majesté dressées à Monseigneur l'Archiducq. Quoy faict, fust requis de ne faire aulcune ouverture de la sus ditte Instruction, ne delivrer aulcune Lettres particulieres devant la responce de mon dit Seigneur Archiduc, ouy & entendu, ce qu'il a dict d'effectuer.

Le Seigneur Comte de *Bossu* declaire estre pourveu de l'estat de Grand Maistre d'Hostel de *son* Altesse, & que au moyen de ce feroit requis de pourveoir de Chieff aux vielles Compagnies, bien entendu que les Enseignes Allemandes pourront demeurer dessoubs sa charge.

Le Duc *d'Arschot*, & Seigneur *de Willerval*, & les Prelats de *Crespin*, & *Marolles*, sont commis pour exhiber les dits Lettres & Instruction à son Altesse, avecq celles de *d'Armentieres*; affin que la lecture faicte les Originelles se rendent aux Estats.

Monsieur de *Selles* a dict, que en cas que son Instruction apporte quant à soy quelque diffidence, qu'il declairera autre chose plus de contentement,

*ment*, quant les Eſtats l'auront ſatisfaict de points de ſon Inſtruction.

Uit de MSS. *Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. H. Mog. *Fol.* 97.

## XXVI.*

Inſtructie, *door den* Prins *van* Oranje *gegeeven aan Jonker* Oliv. van den Tempel, *om de* 20. Vendelen, *die door de* Hollanders *betaald wierden, en thands in* Gelderland *lagen, naar* Braband *te brengen.*

1578. 31. *Januarii.*

Inſtructie *voor* Juncker Olivier van den Temple *beroerende 't gene hy van wegen Syner Excellentie ſal aendienen den welgeboren Grave van* Hohenlo, *mitsgaders ooc den* Staaten *van* Gelderlant, *ende* Hollant.

Eerstlyc ſal de voorgl. *Van den Temple* hem vervoegen by den bovengemelden Graven van *Hohenlo*, ende, hem overleverende de Brieven van ſyn Excellentie, verclaren, dat, alſo de Vyant *van Gelrelant is vertrocken*, ende alle ſyne macht, ſo

 het

het schynt, herwaerts nae *Brabant* wendet, dat syn Excellentie ende de Generale Staten daerom voor goet aengesien hebben de 20. veenlen Knechten, by die van HOLLANDT hier te voren in GELDERLANDT gesonden, herwaerts over in aller diligentie te doen comen, hebbende toe dien einde syn Extie den bovengl. Van den Tempel afgeveerdicht, om deselve Veenlen *herwaerts te geleiden, ende nae den Leger te voeren;* versoeckende daerom den voorgl. Graven hem Van den Temple alle hulp ende vordering daer in te doen, ende dien volgens de Capiteinen ende Officieren te bevelen, denselven Van den Temple te volgen, ende onder wegen te gehoorsamen.

Sal van gelycken syner Extie brieven presenteren aen den STATEN van GELDERLANT, ende henlieden de bovengl. synder Extie meininge voorhouden, ende verclaren, hoe noodich dat het zy de bovengl. Veenlen herwaerts over te hebben; het en ware nochtans, dat die van Gelderlant, overmits den noot, ofte eenige waarschouwinge, *die* sy van den vyandt mochten hebben, *eenige* van denselven Veenlen aldaer *noch begeerden te houden.*

Sal van gelycken medebrengen alle de peerden, tegenwoordich ooc in Gelderlant zynde, ende aldaer by die van Hollant gesonden.

Sal de voorgl. van den Temple hem voorts transporteren by den STATEN van HOLLANDT, ende, denselven, 't gene voorsz. is, verclarende, seggen, dat de 25 Veenlen, by hen tot assistentie van de Generale Staten belooft, promptlyk gefurneert werden; dat daerom syn Extie hem afgevaerdicht heeft, om de 20. Veenlen, van den Staten

we-

wegen in Gelrelant zynde, herwaerts te doen naederen. Begerende daerom syn Excie, dat de Heren Staten de resterende Veenlen van stonden aen willen suppleren, ende ooc herwaerts senden.

Welverstaende nochtans, dat 't veendel, binnen den *Grave* liggende, aldaer blyven, ende des niet te min onder de 25. Veenlen gerekent sal worden.

Soo ooc sal de *Compagnie van de Guarde* van syn *Excie; het* en were, dat de Staten te vreden waren deselve Compagnie buyten de bovengl. 25. Veenlen te betalen, also de Generale Staten wel souden begeren, dat die van Hollandt tot 30. Veenlen furnierden, 't welc ooc den noot, daer sy in *zyn, is* eisschende.

Ende ingeval de Heeren Staten voorgl. eenige van den Veendlen, iegenwoordich in Gelderlant zynde, by hun in Hollant begeren te hebben, *sullen deselve mogen vorderen*, ende van stonden aen andere in heure plaetse senden, om by den voorn. *Temple overgebracht* te worden.

*Sullen* de Heeren Staten alle de Veendlen betalinge doen hebben, op dat sy hier comende in geene weigeringe en zyn van hun tegens den Vyandt te laten gebruycken, daer den noot sal eisschen, ende voorts ordre stellen, dat hen alle maenden de betalinge volge, sendende penningen in handen van syn Excellentie, om die ten behoorliken tyden gedistribueert te worden.

Ende also syn Excellentie den Heeren Van den Temple gestelt heeft tot *Overste*, ofte *Coronel*, over 10. oft 12. Veendlen van den genen hy uyt Gelderlandt medebrengen sal; sal de bovengl. Grave van Hohenlo, ende Heeren Staten, jemanden nomineren, die se nut ende orber daertoe bevin-

den ſullen, om over de reſterende Veenlen als Overſte te gebieden, om 't ſelve by ſyn Excellentie geapprobeert te worden. Welverſtaende, dat altyt alle de Veenlen onder gebiedt van den welgeboren Graven van Hohenlo als *Generael Overſte Lieutenant* van ſyn Excellentie over 't Crychsvolck in Hollandt ſullen blyven. Aldus gedaen binnen de Stede van Bruſſel op den leſten dach van Januario Anno 1578. onderſtont. GUILHELM DE NASSAU. Leger. van Bevele van ſynder Excellentie. *N. Bruininck.*

Uit het MS. *Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 262. A.

## XXVII.

Brief *der* STAATEN *van* GELDERLAND *aan den* PRINS *van* ORANJE, *om by den* Aartshertog *te bevorderen het* aanſtellen *van eenen* Stadhouder.

1578. 1. *Februarii.*

Durchluchtige, (*a*) hoochgeboren Furst, Gen. Heer. Naest onſer goetwilligen dienst, ende erbiedinge, ſullen u F. G. wy dienstliker walmeininge

(*a*) *Durchluchtige*, enz.] Men voldoet over zulks door deezen Brief aan het beſluit, 't geen men dienaangaande ten Landdage genomen heeft. Zie *IV. D. bl.* 357. Vergelyk ook hier voren *Num.* 1. *bl.* 14. en *Num.* 13. *bl.* 56.

ninge niet verholden, woe dat, in aenſchou deſer gevaerliker tyden, wy eendrachtlyc ontſloten, ende verdragen, om durch onſe Geſanten aen den Durchluchtichſten hoochgeboren Furſten, ende Heeren, Ertzhertogen van Oostenryck, Generael Gubernatoren, onſen genedichſten Heeren, in onderdanicheit *te gelangen*, *om deſe Lantſchappen van* GELRE *ende* ZUTPHEN in aller yl ten eerſten *(b) met eenen Stadholder*, derſelver nut, bequaem, aengenaem, ende achtervolgende den Tractate voor Venlo qualificeert. Ende want dan u F. G. der Heeren toe Bruſſel, ende deſer Lantſchap, gelegentheit goede kenniſſe dragen, hebben derhalven tot dienst der Landtſchap noodich bevonden, u F. G. by deſer Landtſchap Verordenten in onderdanicheit *te verſoecken*, *ten einde dat de Landtſchap op oer wervinge genedige reſolutiones becomen moge*, daer aen u F. G. onderdienstlyc te erſoecken, dat deſelve onbeſwaert zyn willen genedich *de handt daer aen te holden*, ende helpen bevorderen, dat ſonder langer vertoch, nootwendiger gelegentheit nae, ſulcx geſchien moege, met dienstliker bidt, u F. G. deſelve Afgeordenten, vermoegens oerer Inſtruction, *(c)* tot welvaert der Lantſchappen aen ſyn F. D. bevorderen, daer met dat deſe ſake (daer aen ſoo hooch gelegen)

(*b*) *met eenen Stadholder.*] Denkelyk heeft de Heer VAN DER HELL door overhaasting in zyn afſchrift hier een woord uitgelaten. De zin ten minſten vereiſcht, *ten eerſten [te verſien] met eenen Stadholder*; gelyk men ook leest in 't *Landdagsreces*, *IV. D. bl.* 357.

(*c*) *Inſtruction.*] Wy hebben dezelve hier beneden geplaatst onder *Num.* 32.

gen) in genen vertoch mogen hen gestelt worden. Sulcx om u F. G. in onderdanicheit te verschulden, sullen wy jeder tyt bereitwillich ervonden worden, ende aen onsen vermogen niet ersitten laten. u F. G. hier met den Allerhoochsten in syнen genadentrycken schuts ende scherm bevelende. Geschreven onder 't secreet zegel der Stadt Nymegen, dat wy hier toe gebruycken, den 1 Februarii anno 1578.

„ *Gecopieert uyt het* 141. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 78. *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 243. *O. verso.*

## XXVIII.

Resolutie *der* STAATEN *van* UTRECHT, *onder anderen, op de* bewaaring *van 't Huys te* Duurstede. *enz.*

1578. 1. *Februarii.*

Opten 1en Februarii 1578. — (*post alia*) — Ten zelven dage opt poinct van Mr. *Floris Thin* syn de Staten geresolveert, dat Mr. *Floris Thin* altyt *in de vergaderinge van de Staten zall compareren*, om alzoe alle resolutien te anhoiren, ende kennis, als Advt, te hebben.

—(*post*

—— ( *post alia* ) ——

Ten zelven dage opte reqte van die van *Wyck* es gereſolveert, dat die van *Wyck* zullen een ordonnantie concipieren, volgende d'welcke men bequamelick het huys tot *Duerſteden zal mogen bewaren tot laste van de Dorpen, onder Wyck behoirende*, die zy den Staten zullen communiceren.

—— ( *post alia* ) ——

Noch es geordonneert, dat men mitten eerſten alle differenten mit die van de *Stadt* ende *cleine Steden* zall anteyckenen, ende by Commisſarien alhier doen verhoeren, ende t gene niet gevonden ean worden, aen zyn Excie *remitteren* (*a*) zall.

Uit 't MS. *Derde Boeck van Beſchryvinge, of Protbocolle der* STATEN *van* UTRECHT *de Ao.* 1577. *tot den* 15. *Februarii* 81. *Fol.* 50.

(*a*) *remitteren zal.*] Men vergelyke, 't geen wy hier voren aanteekenden *IV. D. Num.* 24. *bl.* 112.

XXIX.

# XXIX.

## Resolutie *der* Vyf Kapittelen, *om* FLORIS THIN, *als 's Lands* Advocaat, *ter Staatsvergadering van* UTRECHT, *zitting te verleenen.*

1578. 1. *Februarii.*

Eodem die (1. *Februarii* 1578.) hebben de voorsz. Heeren van de *vyff Godshuysen* by de meeste stemmen geresolveert, (*a*) dat Mr. FLORIS THIN altyt *in de vergaderinge van de Staten* sall *compareren*; vuytgesondert die Heeren van *Sinte Marien*, (*b*) die ter contrarie haer Resolutie overgelevert hebben, daerby persisterende, ende versoeckende Acte, ende *protesteren*, ingevalle van andere Resolutie, de nullitate Actus.

Uit de MSS. *Resolutien des Capittels ten* DOM *te Utrecht* 1574—1581.

(*a*) *geresolveert.*] Tot meerder opheldering van de straks voorgaande *Resolutie* der STAATEN van UTRECHT, hebben wy dit Stuk gemeend alhier ook te moeten plaatzen.

(*b*) *Heeren van S. Marien.*] Indien men opmerkt, dat FL. THIN zig altoos een ieverig Voorstander der Vryheid, en in 't stuk des Godsdiensts zeer verdraagzaam gedroeg; dat in tegendeel het *Kapittel van* S. MARIEN te deezen tyd nog, het meest van allen, Roomsch- en Spaansch-gezind was; zal men gemaklyk de reden bevroeden van dit hun *Protest.*

XXX.

## XXX.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *wegens het vertrek des Aartshertogs, der Algemeene Staaten, en van den Raad van Staaten, uit* Brussel *naar een andere plaats.*

1578. 2. *Februarii.*

II de Februier 1578. — Les Estats Generaulx ne trouvans convenable (*a*) de laisser serrer *en ceste ville* son Altesse, ny son Conseil, ont conclu d'en communiquer avecq les dixhuict advoyez des Nations de ceste Ville pour les induire à souffrir la *retraitte de sa ditte Altesse, de son Conseil d'Estat, & des Deputez des Estats Generaux en aultre lieu*, ou ilz puissent librement pourveiir aux affaires du Pays.

Uit de MSS. *Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. Hoogm. *Fol.* 99. *verso.*

(*a*) *ne trouvans convenable.*] Dat de nederlaag van 't Leger der Staaten, op den 31 *Januarii* by Gemblours voorgevallen, aanleiding tot het neemen van dit besluit gegeeven heeft, kan men aangemerkt vinden by Mich. van Isselt, *Hist. sui temp. p.* 591. en Wagenaar, *Vad. Hist. VII. D. bl.* 194.

XXXI.

# XXXI.

Artikelen, *door de* Staaten *van* Gelderland *aan den* Graave *van* Hohenlo *voorgehouden, om denzelven, als* Overften des Krygsvolks, *aldaar te blyven behouden.*

1578. 2. *Februarii.*

Articulen (*a*) *den welgeboren Graven ende Heeren, Heeren* Philipfen Graven toe Hohenlo, *van wegen des Furftendoms* Gelre *und Graeffchap* Zutphen *zu vermelden ende erfuchen.*

Wort voor goet gevonden, dat de *Grave van Hohenlo* nochmaels in bywefen des wolgeboren *Graven toe* Nassou fal erfocht worden, om defen Furftendom ende Graeffchap henvorder in crychshandel voor te ftaen, foo lang als defe Lantfchap fyn G. van doen werdt hebben; doch alles op gevallen, ende approbatie, des Ertzhertogen, ende compftigen Stadhouders.

Sal

(*a*) *Articulen.*] Dat deeze Artikelen op den 2. *Februarii* by de Staaten ontworpen zyn, om den Graave van Hohenlo voortehouden, blykt uit het *Verbaal*, hier voren in dit *Vyfde Deel* door ons geplaatst onder *Num.* 1. *bl.* 221 tot opheldering van het welke wy gemeend hebben dit Stuk alhier ook in zyn geheel te moeten geeven.

Sal ooc ſyn G. vry ſtaen in HOLLANDT, ZE-
.ANT, UTRECHT nae gelegentheit, ſoo vern de
ıoot ſyn G. hier iegenwoordich niet ereiſchet, ſich
:e begeven, ende midlerwyl ſyn plaetſe durch an-
lere bequame lieden, die ſyn G. daertoe ſtellen
werdt, te vertreden met voorweten ende conſent
des toecompſtigen Stadholders, ende der Landt-
ſchap.

Ende *om* ſyn G. hiertoe ſonderling te bewegen,
ooc tot weiniger beſwaetniſſe deſer Landtſchap, ſol
ſyn G. onderholt van den *Hollanders*, *Zelanders*,
ende *deſer Landtſchap*, ooc, ongetwyvelder hope-
ninge, *Utrecht*, *ſamentlyc erlegt* worden.

Ten leſten is noodich, dat men dat tractement
noemt, naemtlyc, *hoe veel* over de *Gelderſcher*
*Quota* (*b*) hiertoe nae advenant dragen wert; en-
de metter ſake ylents voortvare voor ſyn G. verrei-
ken, om deſe Lantſchap voor alle gevaer te beſchut-
ten, ende ſal ons ſyn G. reiſe op Bruſſel ſeer ſchaed-
lyc zyn.

*Welverſtaende dat de toecomende Stadholder*,
*ſampt de Gedeputierde Raeden der Landtſchap*, *ſoo*
*wel in crychshandel*, *als in andere ſaken*, *de hooch-*
*ſte autoriteyt hebben ſullen.*

„ *Gecopieert uyt het* 124. *bladt des Boecx der*
„ *Stadt* ZUTPHEN *d'ao* 78. *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Land-*
*ſaeken de annis* 1576—1578. van
den Preſident V. HELL, *Fol.*
243. *O.*

(*b*) *Gelderſche Quota.*] Welke men ter Staatsvergadering bepaald had op 1000 *Carolus Gulden alle maent*; Zie het *Landdagsreces* in 't *IV. Deel bl.* 374.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

## XXXII.

Instructie *voor de* Afgevaardigden *van* GELDERLAND *aan den* Aartshertog; *onder anderen, om van den selven het aanstellen van een* Stadhouder *te verzoeken.*

1578. 3. *Februarii.*

Instruction *voor de* Gedeputierde (*a*) *des Furstendoms* GELRE *ende Graefschaps* ZUTPHEN *aen den Durchluchtichsten Hooggeboren Fursten ende Heeren, Heeren* MATHIAS *Eertshertoch toe Oostenryck, Co. Mats. Gubernatoren over alle Nederlanden in onderdanicheit te vermelden navolgende Articulen, gegeven van Bannerheren, Ritterschappen, ende Steden des Furstendoms* Gelre *ende Graefschaps* Zutphen.

Eerstlyc sullen de Gedeputeerden, eenen Gesanten van de Gravinne van Bronckhorst, *Gerit Voet* der Rechten Doctor Gesante des Graven van den Berge, van wegen der Bannerheren; *Alof van Goer* toe Caldenbroec, *Henrick van Steen-*

(*a*) *Gedeputierde.*] Zie, aangaande dit Gezantschap, *IV. Deel bl.* 357. en hier voren *Num.* 1. *bl.* 18. en *Num.* 13. *bl.* 56. —— Het *Verbaal*, 't geen deeze Gedeputeerden van hunne verrigtingen gehouden, en overgeleverd, hebben, zullen wy op zyn plaats hier beneden mededeelen.

*Steenbergen*, Ridderſchappen; *Derick van Onderen* Borgermr. der Stad Nymegen, ende *Steven Bentinck* Borgemr. der Stadt Zutphen, nae *Bruſſel* in der yl reiſen, ende met toedoen der Gedeputierden, die jets van wegen des Furſtendoms ende Graeffſchaps Zutphen te Hove zyn, oer F. D. te vermelden der Landtſchappen onderdanigen dienst.

Ten anderden, dat, *durch overtredinge des Heeren van* Hierges *tot* DON JOHAN, deſe Lantſchap Gelre ende Zutphen een geruyme tydt *ſonder Stadholder* geweest, daer durch alle onordeninge, gevaer, ende ſchaden, in obgemelten Furſtendom ende Graeffſchap ingereten, ende, ſoo denſelven niet voorgecomen, noch verner te beſorgen.

Derhalven oere F. D. onderdanelyc te bidden, deſe Landen genedich te willen *verſien met eenen* goeden, getrouwen, bequamen, aangenamen, ende achtervolgende den Tractaet voor Venlo gequalificierden, *Stadholder*, ſonder dat de Geſanten *jemant daertoe ſullen nomineren*, oder preſenteren, ooc de Articulen, die oer F. G. in 't aennemen des Generalen Gouvernements met eede bevesticht.

Ten derden volgens *Articulen*, daerop de Stadholder aengenomen ſal worden, ende dat, op eene Generale Lantdach, ſal geloven, ende ſweeren, Bannerheren, Ridderſchappen, Stede ende Ingeſeten des Furſtendoms Gelre ende Graeffſchap Zutphen te holden, ende te laten by oere Privilegien, vryheden, olden gebruyc ende gewoonte, volgende den *Tractaet voor Venlo* ao. 1543. ende de *Pacificatie van Gent* ao. 76. opgericht, ſampt de *Articulen*, daerop de Ertzhertoch MATHIAS voor Gouverneur ende Capitein deſer ſyner Mats. Nederlan-

den aengenomen, ende dat verner in conformiteit *den Eedt*, *ſoo Con. Majt. deſe Landen gedaen.*

Item de Raeden, die neffens ſyn G. geſtelt ſullen worden, ſullen *geboren Landtſaeten* zyn, aldaer geërft, gegoet, ende genoechſam gequalificeert, gelyc ooc geſchien ſal van alle andere *Drosten*, ende ſullen ooc de Lantſchap eenen behoorliken Eedt doen.

Id getal van den Rade neffens den Canceler ſal weſen 12. perſonen, ſoo *van Adel*, als *anderen*, daertoe nut ende bequaem zynde.

De *Inſtruction* van de Cancelrie, *buyten voorweten der Lantſchap opgericht*, *te niet te doen*, indem deſelvige den Tractaet voor Venlo, ſampt der Lantſchappen ende Steden Privilegien, Rechten, Vryheden, ende Gewoonheden te weder is, ende wes derhalven daertegen by de Cancelrie voorgenomen ende gedaen wort, is in ſich nichtich, ende ſal te niet blyven.

Item te bevorderen met allen ernst, dat *de Stadt Saltbommel* met oeren Geasſocieerden aenſtont wederom ſich onder 't Furſtendom van Gelre, de Hooftſtad van Nymegen, ende denſelven Quartier begeven ende comen ſollen, ende in alles ſich te halden ende te doen, als *Lidtmaten eenes Furſtendoms*, gelyc voor den jare 1572. gebeurt is, „ *achtervolgende den 17. Articul* (*b*) *der Inſtruction* „ *Her-*

(*b*) *den* 17. *Artikel.*] Dezelve is eigenlyk de *vyftiende* der ontworpene Artikelen, welke men aan de Provincien had overgezonden. Zie hier voren in ons *IV. Deel*, *Num.* 4. *bl.* 19. Of de *festiende* der Artikelen, zo als die by VAN METEREN, *VII. B. Fol.* 128. *B.*, worden opgegeeven. Doch dien geheelen Artikel zal men te vergeefs zoeken onder die,

„ *Hertoch Mathias gegeven, roerende de interpre-*
„ *tatie van duisterheit op de Pacificatie van Gent,*
„ *welcke Articulen behooren wel gerestitueert te*
„ *worden, als nut ende bequaemlyc.*" [Nota. Dese
Clausul wort in wyderen bedencken genomen.]

Sullen de Gedeputierden ooc aenholden, dat de 25. *Articul* (*c*) van de Instructie, den Ertshertoch van Oostenryc gegeven, toegedaen ende geëxtendiert worde, als volcht.

„ Dat de Castelen, die noch niet omgeworpen
„ zyn, maer geconsenteert zyn om te vernielen, sul-
„ len alsoo vernielt ende afgeworpen worden son-
„ der eenige contradictie; ende soo veel de andere
„ Castelen aengaet, voor de welcken men sich sol-
„ de vreesen, sy waren dan tot dienst oft ondienst
„ der

die, welke op den 8. *December* 1577. ter Staatsvergadering der Algemeene Staaten vast gesteld, en by Bor te vinden zyn *XII. B. bl. 7.* en 8. De reden is ligtelyk te begrypen, waarom men dien Artikel eerst wel ontworpen, doch naderhand weder overgeslaagen heeft. En het schynt my toe, dat zulks met meerderheid van stemmen ter algemeene Staatsvergadering zal besloten zyn; wanneer ik gemaklyk reden kan vinden, waarom eenige Staatsleden van Gelderland hunne Gecommitteerden by deezen hebben willen gelasten, om nader aantedringen, dat deze *Artikel*, in de Instructie van den Aartshertoge, weder *gerestitueert wierde, als nut ende bequaemlyc.* Doch dat men by de meerderheid dit onnoodig geoordeeld heeft, ten minsten dit nog tot een nadere overweeging heeft uitgesteld, blykt niet onduidelyk uit de volgende aanteekening, die op den kant van 't Afschrift staat; „ *Nota. Dese Clausul wort in wyderen bedencken* „ *genomen.*" Welke aanteekening wy gemeend hebben hierby tusschen [ ] te moeten voegen.

(*c*) 25. *Articul.*] Zo als die by Bor ter aangehaalde plaats gevonden wordt; of de 28. en 29. *Artikel* van 't *Ontwerp*, door ons uitgegeeven in 't *IV. D. bl.* 22.

„ der Landen ende Provincien, daer onder die ge-
„ legen zyn, nae behoor; welverſtaende des Hee-
„ ren ende Edellieden Huyſen in 't Furſtendom
„ van Gelre ende Graefſchap van Zutphen verbly-
„ ven, ende *niet hier onder comprehendiert* noch
„ begrepen zyn zullen." (*d*) Hier van raet te
nemen.

Ooc ſyn F. D. den grooten ſchaden van onthal-
den penningen boven *Stapelrecht* den Borgeren
der Stadt Nymegen, ende andere Onderdanen van
Gelderlant, te *Dordrecht*, in onderdanicheit te ver-
melden, ende genadelyc behulp van ſyn F. D. daer-
toe verſoeckende, om tot reſtitutie derſelvige te
geraken.

Aenteholden, dat aen den Keurvorst, ende Stadt
*Colen*, Biſchop van *Luyck*, aen den Furst van
*Cleve*, geſchreven worde de verſieninge te doen,
dat men denen, ſoo handel ende coopmanſchap
vueren, geen waer late volgen, dan op voorgaen-
de *Caution*, *den Vyant niet toe te vueren.*

Item dat van nu voort aen alle Acten, Misſiven,
ende Copien, in *Duytſcher talen* verveerdicht, en-
de overgeſonden worden.

Item dewyl id Huys *Hedel* een Gelreſchen Bo-
dem, ende den Furſtendom Gelre aenhengich, dat
derhalven de beſettinge des voorſz. Huys geſchede
ſon-

(*d*) *Hier van raet te nemen.*] Deeze woorden ſchynen insgelyks niet onduidelyk te kennen te geeven, dat men dit byvoegzel, zo wel als het voorgaande, nog *in wyderen bedencken heeft genomen.* Wat men op 't een en andere eindelyk beſloten heeft, en of deeze twee ontworpene verzoeken uit deeze Inſtructie naderhand geligt zyn, is my voor als nog niet gebleken.

ſonder naedeel hoochgemelten Furſtendoms, ende beyde Heeren Gebroederen Graven tot den Berge; ende volgens durch eenen Capitein, weſende *geboren Gelders*, bewaert worde; van gelycken te laten geſchien met den Huyſe *Oyen*, op aengeven van *Jan van Gent*.

Item dat ſyn F. G. tot bevryinge des Strooms, ende de Lantſchap, te willen gȇnedelyc verſien met eenige roybaerde, ofte uytleggers, beneden *Campen*, ende *Yſſeloort*, oft daer des ſunst noodich.

Van id ſolliciteren ende wedervaren ſullen de Verordente voorſz. tot oeren wedercompst der Lantſchap Gelre ende Zutphen, als ooc der Stadt Nymegen, relatie ſchriftlyc doen.

Des t'oorconde der waerheit is deſe Inſtruction met den ſecreet zegel der Stadt *Nymegen*, dat wy hier toe gebruycken, bevesticht, den 3. Februarii Ao. 78.

„ *Gecopieert uyt het* 135—138. *bladt des Boecx* „ *der Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 78. *geteickent B.*"

Uit het MS. *Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, en wel uit een los blad tusſchen *Fol.* 243. *D.* en 243. *E.*

# XXXIII.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten; *wegens hun vertrek uit* Brussel *naar* Antwerpen; *alsmede het* bestuur des Oorlogs *opgedragen aan den* Aartshertog, *den* PRINS *van* ORANJE, *en den* Raad van Staate.

1578. 4. *Februarii.*

IIII Februarii 1578. — Messieurs les Estats Generaulx des Pays Bas declairent, que la seulle necessité presente donne occasion de leur *retraitte de ceste ville en la Ville d'Anvers*, lieu plus esloingné de l'ennemy, pour la meillieure direction de affaires du Pays, tant en *general*, que en particulier, selon les occurrences. la quelle *necessité cessante* les dittes Estats sont intentionéz, & promettent de retourner en ceste Ville, pour y negocier, comme ilz ont faict jusques à present.

—— ( *post alia* ) ——

Messieurs les Estats Generaulx ont resolu, pour la meilleure & plus prompte expedition & direction des affaires de la guerre, de delaisser, comme ilz delaissent par cestes l'entiere *conduite & provision* d'iceulx à son *Altesse*, l'Excellence de Monsieur le *Prince* d'ORANGES, & *Conseil d'Estat*, les

les authoriſant quand ad ce ſi avant que beſoing eſt.

Uit de MSS. *Reſolutien*, van de Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577 *tot den* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. HOOGM. *Fol.* 102. *verſo* en 103.

## XXXIV.

*Nadere* Reſolutie *der* Algemeene Staaten, *verklaarende, dat zy, door hun* vertrek uit Bruſſel, *zig niet willen van een ſcheiden, maar by de bezworene* Unie *gedenken te blyven, en intusſchen de gemelde Stad van Volk en Krygsbehoeften zullen voorzien tot afweering van den Vyand.*

*1578. 5. Februarii.*

V de Februier 1578. — Comme pour les occurrences preſentes eſt trouvée convenable, que Monſeigneur l'Archiducq, Monſeigneur le PRINCE d'ORANGES, avecq le *Conſeil d'Eſtat*, enſemble les *Eſtats Generaux* pour ung temps ſe departent de ceſte ville de *Bruxelles* vers *Anvers*, avecq leurs hardes, bagaiges, ſerviteurs, & ſuitte, affin de donner meilleur ordre à la direction des affaires, & obvier à plus grands inconvenients, & ce non obſtant que l'aſſemblée des dits Eſtats a eſté deſtiné eſtre faicte en la ditte Ville, mais actendu, que par ce departement ſembleroit, que les dits Eſtats ſe

ſe desioindrent, iceulx *Eſtats* en general, & chacune Province en particulier, deſirans donner contentement & ſatisfaction à tous, & demonſtrer leur bon zele & affection, qu'ilz ont au bien publicq, & de la Patrie, ont declairé, & declairent par ceſtes, *qu'ilz ne ſe desjoindrent pour nulle choſe*, que ſe ſoit; ains continueront & entretiendront l'Union *par eulx jurée*, promettans unaniment, que chacun membre des dits Eſtats retournera en la ditte Ville de Bruxelles, ſi toſt, que ſeurement on y pourroit aller, venir, & ſejourner, à l'effect, que deſſus; & que cependant donneront ordre, que les Gens de Guerre, qui ſont, & encores s'envoyeront pour garde de la ditte Ville, ſeront bien payez pour eviter touttes foulles, & les pouvoir tenir en bonne discipline; enſemble, qu'ilz rendront toutte peine d'aſſiſter jcelle Ville des gens, munitions, & autres choſes, requiſes à leur tuition, & à la repulſion du commun Ennemy. En confirmation de quoy ont ordonné à leur Greffier Weellemans de ſigner ceſte.

Uit de MSS. *Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. Hoog-Mog. *Fol.* 103. *verſo.*

XXXV.

## XXXV.

### Verandwoording *van* Wilhem van Merwyck *wegens het overgeeven en verlaten van het Huys, of Slot,* Montfoort, *in het* Overkwartier *van* Gelderland.

1578. .... *Februarii.*

*Verantwoordinge* Willems van Merwyck, (*a*) *Drost toe* Montfoort, *wegen de overgevinge desſelven Huyſes.*

Edele, Eerentfeste, hoochgelerte, ende wolachtbare Verordente der Bannerheren, Ritterſchaft, und Steden deſes Furſtendoms GELRE und Graefſchap ZUTPHEN, meine gepietende und gonſtige Heeren, und freunde.

Wie

(*a*) *Willems van Merwyck.*] Dit Stuk heeft wel geene dagteekening, doch wy hebben gemeend hetzelve in deeze tydorde ongeveer te moeten plaatzen, deels om dat in 't Landdagsreces op den 28. *Januarii* aangeteekend ſtaat, dat deeze Willem van Merwyck binnen *een termyn, ſoo cort te ſtellen als mogelyk, ten hoochſten* 14. *dagen, ſyne defenſie* zou *doen, en in handen der Gedeputeerden overleveren.* Zie ons *IV. Deel bl.* 364; deels ook, om dat de Zutphenſche Afgezondenen in hun gehouden *Verbaal* van dien Landdag, onder anderen, aangaande deeze gevorderde Verandwoording aangeteekend hebben dit navolgende; „ *Op den* 27. (Janua„ rii) *zyn volgents verſcheyden Articulen by den* Zutphen„ ſchen

Wiewol ick voer lang, achtervolgende ſoo wel der Heeren Generael Deputierden, als der alinger Landtſchap ordinantie, de ware gelegentheit van den Hauss *Montfoort*, und wilcher geſtalt und oorſaken halber dasſelbich van mich, und den Landtknechten, ſei *verlasſen*, ſchriftlich hab ontdeckt, und aen wolgemelten Heeren Deputierden ubergeben; nochtans dweill ſulche meine ſcriefftlich ubergeben *Verantwoorting* auf den jongst alhier gehaltenen Lantdach niet is uberſchickt, noch voorcomen, und alſo daſelbst van den Verordenten der Bannerheren, Ritterſchap, und Steden deſer alinger Landtſchap mir auferlacht worden, *meine verantwoorting* ſchriftlich, und in handen der Heeren Gedeputierden zu Venlo, *inwendich* 14. *dagen* zu ſtellen; ſoo can ich onvermelt niet lasſen, das ich, zu gepuerliche gehorſamb des Nymegiſchen Landtdachs abſcheidts, (*b*) mein im geſchicht und rechten begronte defenſion vur langs wolgemelten Hern Gedeputierden in Venlo ſchriftlich, mit aengehanchten

„ ſchen Quartier *geresolveert*, *te weten* —— (post alia) ——
„ *dat de Drost* Merwyck, *opgegeven hebbende 't Huys* Mont-
„ foort, *tegen denwelcken groote ſuſpicie viel*, *binnen Ven-*
„ *lo*, *daer hy by den Deputierden verſekert is*, *verſtrict bly-*
„ *ve*, *dermaten dat de Lantſchap ſynes perſoons verſekert*
„ *mach zyn*, *ende dat* binnen 8 dagen *by ſyn* defenſion *doe*
„ *met overleveringe der Originaler Brieven van den Heer*
„ *van Hierges*, *ende ſyn antwoort daerop gegeven.*" ——
Heeft hy nu, ingevolge van dit beſlotene, zyne verandwoordinge binnen een termyn van *agt*, of, *ten hoogſten*, *veertien dagen* moeten inleveren, blykt daaruit, dat dit ſtuk ongeveer tot deezen tyd, in welken wy het alhier geplaatst hebben, moet gebragt worden.

(*b*) *abſcheidts.*] Zie ons *IV. Deel bl.* 364.

cten noottorftigen beweisſtucken, hab ubergeben, und das ich jetzo, zu errettung meiner eeren, und zu ontneming alles verdachts, by deſen gegenwortigen Lantdach niet onderlasſen can, auss dragender vurſorg, ob villicht meine ubergeben defenſion abermael (wie voor hen eenmael beſchehen) vergesſen wurdt, die voor hin montlich by den Heeren Gedeputierden erzalte, und volgens ſchriftlich ubergeben, ware gelegentheid und veroorſaching abermael alhier wyder ſchriftlich zu repetiren, und zu dem met waerheidts grundt abzulenen, wes naederhand zu meiner unpillich verunglimpffing, oder beſchuldiging, is aussgebreidt, und lestlich hier mit mich offentlich zu erpieten, de erzelte waerheit eerstlich by *adeliger eeren*, und met meinen *leiblichen Eidt* zu Godt, und das Heilich Euangelium, zu bethauren, volgents met meiner Commisſion, und beſtellung, ſampt etliche bevelſchriften, in gleiche crychslauffen by regiering des Hertogen van *Alba*, von den welgeboren Graven zu *Megen*, und Fryhern zu *Hierges*, aussgangen, und lestlich mit waerhaftigen gezeugnisſen uberfluslich zu beweiſen; und wol mich gantſchlich verſien, und in erwoging meiner becanter ontſchult niet zweivelen, es ſal de informatie, ſoo wolgemelten Heeren Gedeputierden by den Befelchhaber der Crychsleute, ſoo auf den hauss neben mich geweſen, genomen haben, mit deſer meiner waerhaftiger onſchuldigung gleichſtimmen, und accorderen.

Daer ausſen dan jedermanlich de waerheit des geſchichts offentlich, und handtgrieflich, wol con erſpueren, und alſo ſich, wie gleichfals Bannerheren,

ren, Ritterschap, und Steden deser alinger Landtschap mit deme niet langer irren lassen, was von eenigen lichtveertigen, und mir ongonstigen, leuthen auss alten oder nieuwen hais mach erdicht, und ausgegossen zyn.

Und sol dem nach onder voorgaener erpieting niet verhalten, das ich, vermugh meiner Commission, und bestelling, niet widers noch ferners verplicht zy, dan zu onderholt 8 *personen und funf reisiger pferdt*, wie auss des Hern zu Horst pandtverschriebing, daer zu meine Commission sich doet referiren, claerliken zu ersien is.

Zum anderen waer, das ich zu onderhalt sulcher personen met uberflussich *provision* versien gewesen, wie jedermanlyc, auch meine wyddersegger, bekennen doen.

Dweil aber dass Hauss *Montfoort* mit sulchen *geringen gezall van personen* gegen crychsgewalt niet is zu halten, mir auch in vergangen crychslauffen van den Hertzogen zu Alba, Graven zu Megen, und Vryhern zu Hierges, ausdrucklich is bevolen worden, de aenstaende Crychsgewalt ader gefahr *niet zu erwarten*, sonder das hauss in zeiten zu *raumen*, und des hausses nootturft, entweder in Ruremond, ader veel lieber in der Stadt Venlo, in gewaernis zu stellen, wie ieder manlich condich, daervan de brieven originall onder der Heeren zur Horst, als Pfandhern daeselbst, noch berusten.

Soo hab ich jeder zeit onnotich eracht mit eenige Crychsmunition, zu erhaltung des hauss noetich, (als pulver, buxen, lonten, haicken, und sunst andere crychs nootturft) mich zu beladen; ich

ich *geswyge*, das es mir niet raetsam gewesen sulcke costliche bestellung, ohn voergaender commission, aenzuvangen.

Wiewol aber vergangener tach, vur aufbrechung des Ruremundischen Legers, van den welgeboren Graven zu *Hobenlo* &c. etliche Soldaten auf das Hauss Montfoort, und zu bewarung desselben, sein gescickt wurden, soo hab ich gleichwol dair bie *uber al geine notturft* van proviand, und nur *ein ton pulver*, becomen, die nur soo gross ader clein gewesen, das sie van zwei persoon auf den hauss Montfoort is gedragen, und by de opeischung des Hauses soo weit uytgedeilt und verschossen wair, das de rest mit einen aenlauf sol aufgaen zein.

Daer her dan im geschickt wair, das ich wolgl. Heeren Graven der nootturftiger provision halber zu onderscheidtlichen zeiten hab aengesucht, und ire G. de *bloisheit des hausses* ausdruchlich vermelt, *ader ontdect, drauf* auch ire G. mir jeder *zeit gnadige vertroosting* gedaen, nootturftige provision *und munition* durch den Heeren Gedeputierden bestellen zu laissen.

Und als ich nur in hofnung gestanden, sulche der munition und proviand notturft entweder von ire G. oder van den Heern Generael Verordenten dieser Landtschap zu becomen.

So is immiddels gegen allen zuversicht, und hofnung, das Leger voor Ruremund aufgebroken, und de hoochberumpte, wolgelegene, und gar feste Schantz, dair in das gantsche Leger (ausserhalb weinich veendel) sich begeben hette, van den samptlicken crychsleuten verlasen worden.

Welche Schantz dan noch (meines erachtens) mit

mit den aensienlicken *houf der* beraumpter Crychs-leuthen bess *is zu erhalten* gewesen, dan das Hauss Montfoort *mit* den bloss ubergeschicten Soldaten; sonderling in erweging, das die Vleck *Montfoort* mit *geinen* Crychsvolc besatt waire, soo doch van wegen der gelegenheit stercker, als das hauss, is; neben deme wair auch deselbige schantz lichtlich uber der Maissen zu spiesen, ader zu proviandern, dergeleiche gelegentheit das Hauss *nit* gehabt.

Durch wilche onversienliche verlaissungh der schantzen, und obahgezogen verscheiden mangel, soo wol der Crychsmunition, als Provianden, den aenwesenden Soldaten neben mich sulche angst und forcht hat aengestossen, dirn sich ein jeder behertzter man pillichlich sol ontsetzen. Und als dem nach das hauss van den viandt is aufgeheisschen worden, und wyr auss aufbrechung des Legers, verlaissung der wolgeruster Schantzen, und abweichung des Crychsvolcx uber der Maissen, ons *geines ontsatz* vertroistet, auch durch das gemein geschrey von den groissen gewaldt des vyandts sein erschrooken gewesen, und daegegen mit der vurnemster Crychsmunition und notturft (als saltz, broot, haicken, lonten, pulver &c.) aen weinichsten sein versien gewesen; soo haben wir alle eindrechtlich erkennen mussen, das mit der cleiner Provision das Hauss voorsz. gegen den vyandt niet zu erhalten gewesen, und das wyr auch in kurtzer zeit daer auss zu smachten weren, der wegen, und auss sulch notturft und forcht (dern sich ein jeder behertzter man ontsetzen sol, und dewilche, vermugh algemeiner recht, eine rechtmasige ontschult gibt) haben de samptliche Knecht neben mich, und ich neben den Knechten, *mit onser al-*

*ler*

*ler voorwisfen das Hauss verlaisfen*, und nach geſtalten ſachen dair voir halten musſen, das durch onſere bloetsvergiesſung, ader hongerich erſticken, dem Vatterlandt weinich furtheils ſol ontſtanden ſein.

Dan auss oberzalter wairer beſchaffenheit connen E. Ed. und L. verſtandtlich ermesſen, das wir in kurtzer zeit entweder mit dem ſchwerdt, oder honger, *ſolten zu vergweldighen* ſein geweſen.

Waer gegen irrit nichts, das auf den hauss noch zimlich vleiſch und korn geweſen, dar es an ſaltz, dae mit das vleiſch zu erhalten is, wie gleichvals aen der Molen, om das korn zu broodt zu bringen, und ſunst aen fuller ander notturft, und munition (wie obſtehet) ons gemangelt hadt.

Dan es can in geine abredt geſtalt werden, das van wegen der Lantſchap geine proviandt is auf den Hauss geſchikt geweſen, und das mit meiner gering *notturft das gantſche bloss* aufgeſchicte Crychsvolck niet lang is zu onderhalten geweſen.

Das aber van etlichen ongunſtigen ausgeben is wurden, als ſolt ich den Crychsleuthen den voorraedt van proviand und munition *verborgen* haben, ſulchs ist in ſich onglaufwurdich, und der waerheit ongemes; dan nachdeme de Crychsleuthe fill ſtarcker auf den hauss geweſen, dan ich mit meinen hausgeſindt, ſoo hetten deſelbe in ſulchen ancx, und notturft, mich und meinen geſind, ires gevallens, wol hand und fues binden, und alles durchſuchen mogen.

Gleicher geſtalt is onglaufwurdich, und geines wechs vermudtlich, als ſolt ich eygen willens, ohngefahr, und den Vyandt zu guthen, das Hauss *eroffent*, und *verlasſen* haben.

Dan wan ich des gemoet gewesen, soo hette ich sulchs zu oftermail, und zu besser gelegenheit, und mit minderen schaden, voor langhs wol aufrichten connen, als nemplich bie der langer zeit, als das Hauss mit geinen Crychsvolch is bezatz gewesen, und sonderlich bie der zeit, als die seben vendel Hoichttheutzer Knecht, soo auss der Eiffel comen, und etlich der Staten volck bie *Ercklents* erslagen, auf *Ruremondt*, und in den Vlecken *Montfoort*, comen waren, bie welcher zeit auch das Hauss niet bezatz waire.

Dweil auch dese onvermeidtliche verlaissing des Hauses mir uber die *zwei thausent gulden schadens* zugevoecht, soo connen E. Ed. ende L. hoohverstendtlich ermessen, das ich in dese nootwendige verlaissingh des Hausses ongern verwillicht hab.

Und gibt zwair mich gantsch wonder, weshalben ich van wegen der onvermeidtliche verlaissung des Hauses *so hohe beschuldicht*, ader bedacht werde; nachdeme mir, als einen *Drosten*, voornemlich de *verwaltung des Hauses und Ampts*, und *niet als een Crychsman, das Haus zu bewaren*, bevolen is gewesen.

Lestlich soo fill das *scrieben* aenlanght, soo *der gewesener* Geldrischer *Stadholder*, Fryheer zu *Hierges*, bie d'opheissching des Hauses an mich hadt laissen aussgaen, wiewol dar van etliche ongonstige ein gross fest machen; nochtans can dair auss kein boisser archwoon gegen mich erweckt worden, in betrachtung, das sulch scrieben niet heimlich, sonder offentlich mit einen Trommenslager, aencomen, oder aenbracht zy.

Zum anderen, das derselber brief niet heimlich, sonder offentlich in *gegenworticheit des Fendregs*, sampt

*sampt* des Corporaels, und Rentmeisters, *van mich is erofnet*, und voor denselben offentlich gelesen worden.

Hab auch denselben Brief *niet heimlich*, sonder mit voorwissen des Bevelhabers van den Knechten, *beantwoort*, und de andtwoort wol geschrieben, aber das antwoordtlich schrieben van den Vendrech niet allein lesen, sonder auch zuslyssen, und de aufschrift van ime dair aufstellen laissen, wie sulchs alles der Vendregh selbst bekennen muss.

Das ich aber des van *Hierges* schrieben in *originali* sol vurbringen mit der Copien meiner antwoort, wie bie den jongsten Landtdach verabscheidet, sulchs is mir *niet mueglich*, dwelch ich bie meinen leiblichen Eidt, sampt adeliger eeren, eirpietich zei zu bethauren.

Dan ich niet anders wisse, dan das ich sulch scrieben mit der antwordt, durch das onversiehens und erschrickleich verlaissen des Hausses, dae selbst in meiner cameren *auf der taffeln vergessen* hab.

Dae mit aber sulches scriebens undt andtworts inhalt E. Ed. und L. onverporgen bliebe, soo hab ich meinen bessen wijssen nach, de waire substantz, inhalt, und meinung *beider brieven* aufs pappir bracht, oder schriftlich aingestalt, wie auss bieverwarten mit A. notirtten *Copien* (c) zu ersehen.

Und

(c) *Copien.*] Wy hebben, tot meerder opheldering, dezelve hier ondergevoegd. De eerste was van deezen inhoud:

„ *Ernveste, frome, lieve, besonder. Der* Freiher *vom* „ Konigsiegh *heeft ons gesacht, dat ghy ons, op onse schry-*

Und wil mich abermail zu Gott, und sein Heilich Euangeliums, bezeught haben, das ich, nach flyssich betrachtung, mich geines andern inhalts weis zu erinneren, dan wie van mir geschrieben.

Das aber zu sterckung diesses wydder mich gesuchten archwoens gesacht is wurden, als solten de Hern Generael Deputierten zu Venlo, und anderen, mich gefraght haben, ob ich von den van *Hierges* einich schrieben becomen hette, und das ich dasselbich eerstlich soll *gelauchnet*, und dair nach *bekant* haben; sulchs ben ich starck auss in abredt, und mit nichten gestandich; glaub auch nicht,

„ *ven*, *dat* Huys toe eropenen *willich. Nu seindt wir hier.* „ *Betracht nu u ehr, und eidt, dem ghy Con. Mat. gedaen,* „ *gelyc wy van u van syn Mat. wegen altyt toebetrouwt heb-* „ *ben. Und wy bevelen u den Almechtigen. Datum voor* „ *Ruremunde den 5. Januarii. 78. (Onderteikent.)* GHILIS „ VOM BERLAIMONDT. *P. D. sulchs doende sullen wy het* „ *Ampt* Montfoort *altyt verschoonen, ende den twist, soo* „ *tusschen u und dem onderdanen van Montfoort tegens den* „ *Hoochduytschen, soo binnen Ruremund liggen, is, sullen* „ *wy slichten.*"

Het Antwoord hierop was in deezer voegen ingerigt:

„ *Wolgeborner, Gnediger Heer. U. G. schryven is mich* „ *itzond durch den Trommenslaeger overlievert; can u G.* „ *daerop nicht verhalden, dat ich den Vryheren von* Konig- „ siegh *nicht en kenne, auch niet gesproken noch gesien.* „ *Dwiel mich averst dit* Huys *von Kon. Mat. und Banner-* „ *heren, Ritterschap, und Steden des Furstendoms Gellere* „ *und Graefschap Zutphen bevolen, can ich u G. dat selve* „ niet eropenen; *es must mich von* Con. Majesteit, und den „ Staten von Gelderlandt bevolen *worden. E. G. sunst ge-* „ *beurliche dienste toe erzeigen, ben ich geneicht, und doe* „ *deselve Godt den Almechtigen bevelen. Datum Mont-* „ *foort. &c.*"

nicht, *das* sulchs der Heern Gedeputierden Verbael *sal* mit sich bringen.

Sonder beken wol wair sein, das wolgedachte Heern Gedeputierden voor der *abfraeg van des van Hierges brief*, mich noch etliche ander fraegstucken haben vurgestelt von der Graven zu *Hohenloe*, und den Heern zur *Horst*, ob ich dairvan eenige brief ontfangen hadde; drauf ich *nein* geantwoort.

Als aber der nach gefraigt wurden, ob ich von den van Hierges screiben becomen, soo hab ich dasselbich aenstont niet allein bekandt, sonder auch den inhalt des briefs, und wes ich mit voorwissen der *Bevelhabers* drauf geantwoort, freiwillich erzalt, ader referiert, wie dasselbich mit der Scheffen der Stadt Venlo glaubweerdige condschappen, soo auf zeit der aiffraich bie mir gestanden, van mir is bewiesen, und den Hern Generael Deputierten in Venlo onder *derselver* Schepen zegel ubergeben.

*Dwiel nur* auss diesen allen offentlich am tach, das *gein ander* gelegenheit des Hauses Montfoort is gewesen, als voorsz. und das alle, und jede, saichn oberzelter massen sich zugetragen, soo wol ich zu E. Ed. und L. auch der alinger Landtschap, mich dienstlich vertroisten, dieselbe werden nur mehe mich niet allein *des verdachts*, sonder auch der *haftung* ganzlich *verlaissen*. Wol auch hier mit zum uberfluss gegen jeder menlichen mich friewillich erpotten haben, so fern noch iemant in 't particulier mich in eenigen saichen (die dem Vatterlandt thoe wydder weren) beschuldigen wolt, das ich urpietich zy daegegen *hals und fuiss zu setzen*. Woll derwegen in der ongezwevelter zu-

verlesicheit plieben, E. Ed. und L. sampt der alinger Landtschap werden dieser meiner rechtmesiger *defension*, und *presentation*, statt geben; dair aen geschicht, was recht, gotlich und pillich, und bin es jeder zeit zu verschulden dienstwillich, wil Godt, den E. Ed. und L. zu gluckzalich regierung in gueten wolstandt langwylich muss gefristen. Onderstont. E. Ed. und L. Dienst und Frundtwilliger. WYLHELM VAN MERWYCK, Drost.

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 258. *verso* — 260. Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 248—254.

## XXXVI.

Verzoek *der* Gedeputeerden *van* DOETINCHEM *aan de* STAATEN *van* GELDERLAND, *om, ter verdediging van hunne Stad, in tyd van nood, de* Huislieden *van het* Drostampt *van* Zutphen *te laten opontbieden.*

1578. . . . . *Februarii.*

Den welgeboren, (*a*) Edelen, strengen, Eerentfesten, hoochgeleerden, Ersamen, wysen, ende seer voorsichtigen Bannerheren, Ridderschap, en-

(*a*) *den Welgeboren*, enz.] Dat dit Stuk, het welk wel gee-

ende Gedeputierden der Hooft ende Cleine Steden des Furstendoms GELRE ende Graefschap ZUTPHEN, bynnen *Nymegen* versamelt.

Welgeboren, Edele, strenge, hoochgeleerde, Erfame, wyse, ende seer voorsichtigen Heeren ende frunde. By den *Articulen*, (b) waerop de gemeine Landtschap alhier verschreven, bevindende, als dat in der noot op goetdoncken der Heeren Gedeputierden de Steden *garnisoen sullen* doen *innemen*, waerin, wiewal sich onse arme schamele gemeinte beswaert bevonden, seer hertlyc sich beclagende, dat sy in desen langdurigen inlantschen oorlogen met

geene dagteekening in ons Afschrift heeft, in 't begin deezer Maand *Februarii*, of mogelyk op het einde des voorgaanden maands *Januarii*, geschreven zy, zal ten uitersten waarschynlyk voorkomen, wanneer men opmerkt, dat hetzelve ingeleverd is aan de Staaten, *bynnen Nymegen versamelt*, of vergaderd. Nu blykt en uit het *Landdags reces* zelve, door ons geplaatst in het *IV. D. bl.* 342–375. en uit het Zutphensche *Verbaal* van dien Landdag, hiervoren in dit ons *V. Deel bl.* 1–28. medegedeeld, dat die Vergadering den 3. *Februarii* gescheiden is. Hier by komt, dat men op den 28. *Januarii* aan den Magistraat van ZUTPHEN heeft geschreven, en vermaand, om niet alleen *goed toeversicht te dragen* in haar Stad, maar ook *de kleine Steden te verstendigen van gelyken te doen*. Zie hier voren *Num.* 15. *bl.* 63. Hoedanige *Verstendiging* en schrywen der Stad Zutphen aan die van *Doetinchem*, naar alle gedagten, gelegenheid zal gegeeven hebben, om door hunne *Gedeputeerden*, of Afgezondenen ten Landsdage, dit verzoek, voor 't scheiden derzelve, schriftlyk te laten inleveren. Wy hebben overzulks gemeend dit Stuk, agter het voorige Stuk, tot dat Landdags-reces insgelyks zyne betrekking hebbende, alhier te moeten plaatzen.

(b) *Articulen.*] Zie voornaamlyk den 17. en 36. *Articul*, in ons *IV. Deel bl.* 337. en 340.

met allerhande onderholdingen van Crychsvolc, ende Garnisonen, jamerliken bedroevet, beschadicht, ende bedorven in de uyterste elende ende armoede geraden, *geen macht langer hebben* eenigen *Garnisoon*, oder crychsvolc, te onderholden. Dat sy nochtans, wanneer de hooge noot voorhanden, sich in dem *niet* sullen *willen weigerich holden*; sonder wal begerich eenige garnisonen te doen innemen, als men, met eenige *obsidien*, und ander gevaer, overlastet und benoodicht, *van de gemeine Landtschap* (wiewal sal gebeuren,) handgehavet, assisteert, ende untfath, ende *dat Crychsvolc onderholden* mochte worden. Dan soo men vast daechlycx meer ende meer gevaerlicheits, ende eenen gemeinen Landtschaden, verdrucking, beroving, beplondering, moorden, hangen, ende branden, over de schamele Onderdanen te verwachten, in val den Vyandt geen andere resistentie, als noch bisher gedaan, gebeurdt, dunckt by ons nae onsen geringen verstant, op goetduncken der welgedachte Bannerheren, Ridderschap, der Gesanten der Hooft ende Cleine Steden, raetsamer ende beter te zyn, dat in ider Quartier eens deels *inwooneren*, die daer nut sullen zyn, *uyt te rusten*, den Crychlieden te adjungeren, om den vyandt onder oogen te trecken, ende allen wercliken vlyt voortenemen, den vyandt soo wel van den platten Lande, als buyten den Steden te mueten, oock hem allen mogelycken afbreuk te doen, eer ende bevorens hy, gevast ende gesterckt, zig onderstonde dem platten Lande voortenemen.

Demnae dienstliken begerende, dwiel *van olts gebruyckelyc*, *dat*, in tyt der noot, *tot de besettinge*

*ge onser Stadt* Doetinchem *de Huyslieden des Drost-ampts ingeschickt werden*, dat Bannerheren, Ridderschap, ende Gedeputierde der Steden oer G. Ed. L. ende Gunsten gelieven wollen den Lantdrosten *Baer* te bevelen, dat, in val de noot gebeurden, ende wy, soo bald als van nooden, geen Garnisoen conden becomen, dat als dan *de Huyslieden ons toegescbicket mochten worden*, om deselve soo lange in besetting te holden, bes ons Garnisoen toegeschickt worde. &c. onderstont. U. G. Ed. L. ende Gunsten Gehoorsame, *Gedeputierden der Stadt* Doetinchem.

„ *Gecopieert uyttet* 120. *bladt des Boecx des* „ *Stadt* Zutphen *d'Ao* 78. *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. Hell, *Fol.* 262. *A.*

# XXXVII.

*Afzonderlyke* Instructie, *door die van* Zutphen *mede gegeeven aan hunnen Burgemeester* Steven Bentink, *eenen der Gelderſche Afgevaardigden naar* Bruſsel, *om van den Aartshertog eenen* Stadhouder *te verzoeken.*

1578. 6. *Februarii.*

*Inſtructie voor den Burgermr.* der Stadt Zutphen Steven Bentinck, *van wegen derſelver Stadt, achtervolgende den Recesſe,* (*a*) *nu jongst binnen Nymegen by de Lantſchap genomen, afgeveerdicht.*

Eerstlyc ſyn L., comende te Nymegen, *ſal aldaer* den anderen aenweſenden Geſanten der Lantſchap vermelden van t ſchryven (*b*) der welgeborner Vrouwen Gravinnen toe *Bronckhorst*, ende Vrouwen toe *Wiſch*, van dat oer G. voor ditmaal nyet ſoo ylens gevat, jemants, nae de meininge der Landtſchap gequalificeert, mede afteveerdigen.

Nae dat ſyn L. te *Bruſſel* (*c*) ſal aengecomen zyn,

(*a*) *Recesſe.*] Zie *IV. Deel bl.* 357. Vergelyk ook hier voren *Num.* 23. *bl.* 94.

(*b*) *ſchryven.*] Vergelyk hier mede *IV. D. bl.* 358.

(*c*) *te* Bruſsel *ſal aengecomen.*] Men wist namelyk op dezen 6. *Februarii* in Gelderland nog niet, dat twee dagen te voren by den Aartshertog, en de Algemeene Staaten, het besluit

*zyn*, *sal* doen de dienstwillige erbiedinge deser Stadt toe den Heere President *Sasbout*.

Sal voorts syn L. sich aldaer in saken der Landtschap bewysen, ende reguleren, nae inholt der *Instructie*, (*d*) by de Landtschap voor syn L. ende anderen Gedeputierden ingestelt.

Sonderlinge sal syn L. met vlyt aenholden op 't punct derselver Instructie, belangende de *Garnisonen* in de Steden van *Deventer* ende *Campen*; ende steets een Erf. Raet alhier op 't vlytichst vermelden, woe de saken aldaer geschapen.

Syn L. sal ooc aldaer by de Heeren van de Financie, oft sunst, entweder by supplicatie, oft andersints, nae gelegenheit vermelden, dat, woewel in den jare van 76. in Julio dese Stadt van Co. Mat. onsen allergen. Heeren *gecocht een rente* van 400 Carolus gulden, geconstitueert uit den *Tol* alhier; ende de hooftsomme gantsch geheel, ende daerover, aen den Garnisoen alhier verstrect, ende uytgericht; dat ooc tot twee verscheiden reysen welgemelte Heeren van de Financie aen die van de Rekencamer in Gelderlant, naedat deselvige eenige swaricheit gemaeckt hadden, verordent ende geschreven, van, te rugge gestelt alle swaricheit, te procederen tot interinement der voorsz. brieve. Dat dan noch wes hertoe, niet tegenstaende alle aenvorderingen derenthalven gedaen, de voorsz. Stadt id gebruyck ge-

sluit genomen was, om uit vrees voor den aannaderenden Vyand *Brussel* te verlaten, en hun verblyf en vergadering binnen *Antwerpen* voortaan te houden. Zie *Num.* 33. en 34. *bl.* 120—122.

(*d*) *Instructie.*] Wy hebben dezelve hier voren reeds medegedeeld onder *Num.* 32. *bl.* 114.

geroerter Brieve heeft moeten ontberen, ſonder dat id voorſz. twyvoldich ſchryven eenige ſtat gewonnen; ende ſold te beduchten zyn, dat de voorſz. Stadt noch verner daervan opgeholden ende gefrustriert blyven ſol, ten ware dat daerin eenmael eintlyc verſien worde; daerom te begeren, dat alſulcke proviſie verleent worden moge, daer met, ſonder langer uytvlucht, gemelte Heeren van de rekeninge tot den interinement procederen, ende de voorſz. Stadt de genedichtſte meininge ſyner Majeſteit genieten laten.

Ooc te bevorderen by den Solliciteur deſer Stadt *Johan Smeyers*, dat de deſcharge geriet gemaeckt, ende ſyn L. overantwoort worde, om mede herwaerts te brengen.

Syn L. tot derſelver wedercompst ſal van alles rapport doen.

Oorcondt der Stadt *Zutphen* ſecreet zegel, dat beneden opt ſpatium deſes gedruckt is. den 6 Februarii 1578.

„ *Gecopieert uyt 't 289. bladt des Boecx der Stadt* „ ZUTPHEN *d'Ao.* 1578. *geteickent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 262. *B. verſo.*

XXXVIII.

## XXXVIII.

Brief *van den* Prins *van* Oranje *aan den* Graave *van* Hohenlo, *om met al zyn Volk aanstonds naar* Antwerpen *optetrekken.*

1578. 6. *Februarii.*

Wolgeboren Grave, Vruntlike lieve Neve. By 't gene de Wethouderen deser Stede u L. hebben geschreven, sal deselve onderricht zyn van de *gestaltenisse onser saken;* ende zedert heeft den Vyandt gisteren de Stadt van *Loeven* ooc inbecomen; ende aengesien daerom meer dan tyt is, dat u L. met den *heelen hoop* herwaerts comen, is ons vrientlich begeren, dat u L. sich wil *haasten, soo vele immer doenlyc oft mogelyc is*, nemende uwen wech recht nae deser Stede, alsso leech als mogelyc weert, ende dat wy van dage tot dage mogen weten, waeromtrent u L. is, om u L. des te beter *van alles te mogen waerschouwen.* Hier mede u L. den Almachtigen Heeren bevelende. Uyt *Antwerpen* met groter haest op den 6 Dach Februarii Ao. 78. Onderstont E. L. Dienstwilligen Vetter und Broeder, Wilhelm Printz zu Oranien. De opschrift holdende, aen den Graef van *Hohenlo.*

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. Hell, *Fol.* 263. *C.*

XXXIX.

## XXXIX.

Brief *van den* Graave *van* Hohenlo *aan de* Gedeputeerden *van* Gelderland *te* Venlo, *aangaande de overwinning der Vyanden by* Gemblours.

1578. 6. *Februarii.*

Onsern gantsch vruntlicken groes bevor. Edele, Erentfeste, ende wolgeleerte, insonders lieve Heeren ende goede Vrunde. Wir connen niet lassen de Heeren zu adverteeren, wie das das leger voor *Namen* grossen schaden, ende zertrenning, erleden, ende etlike soo in een Stadt *Gimbloers* geweken, ende durch frucht sich den vyandt, ende als *schelmen*, met *overleveringe irer Overicheit*, in dienst des Vyandts begeven, ende den Vyandt de Stadt met etlyck geschut, soo auch daerin gevlucht, overgelevert. Auch had der vyandt met consent der Borger, sonder daertoe gedrongen, de Stadt *Loeven* inbecomen; aber, Godt sy lof, de Borger zu *Brussel* ende *Antorff* zyn *wel geresolveert*. Graef Gunters reuter verhopentlich werden boldt aencomen. Wy overschicken, hier met, den Heeren das *schryben*, (*a*) soo onser G. H. geschreven; bidden, de Heeren, ons derselver wille ende goetbeduncken versten-

(*a*) *das schryben*] Den straks voorgaanden *Brief* namelyk van den Prins *van* Oranje.

stendigen, ende den Brief widderschicken; ende verhopen, ende zwyffelen niet, *post nubila Phoebus.* De Heeren wollen ons auch verstendigen, wie sterck de Vyandt im *Ruremond* is. &c. Onderstont. PHILIPS Graef zu HOHENLO. Oberste &c. Aen den Gedeputierden. Auss *Hoochstraten* den 6. Februarii geschreven.

*Uit het MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 262. *C.*

## XL.

**Brief** *der* **Gedeputeerden** *aan* **ZUTPHEN**; *of men, op order van den* **PRINS**, *het* **Krygsvolk** *uit* **GELDERLAND** *zal laten naar* **BRABAND** *trekken.*

1578. 7. *Februarii.*

Edele, Eerentfeste, Ersame, ende voorsichtige, insonders gonstige goede frunden. Er is huyden als van wegen des Durchluchtigen hoochgegeboren Fursten ende Heeren, PRINCEN *toe* ORANIEN, met credents ende instruction afgeveerdiget de Edelen ende Erentfeste *Olivier van den Temple* by ons aencomen, ende te kennen gegeven, welcher gestal syn L. expresliken van syn Ex^tie^ operlacht, aen dese Lantschap te gelangen, welchermaten *de vyant synen aentoch op* Brabant *aanneemt*, ende wel ver-

moet-

moetlyc, dwiel hy nu *eenige victorie* (*a*) *becomen*, dat hy *deselvige* met allen ernst sal willen *vervolgen;* alsso dat de onvermydtlike noot daer hin solde erstrecken, dat *alle de Ruyteren ende Knechten*, in dese Landtschap zynde, *aenstont op Brabant geschickt* solden werden, gelyc E. L. ende Ers. uytter *Instructie* (*b*) hierby copientliken connen vernemen. Ende nachdem wy daerin niet hebben connen resolveren, noch verwilligen, *sonder voorgaende wetenschap* E. L. ende Ers., als anderen (*c*) van de Hooftsteden, daervan te doen; soo hebben wy nicht connen onderlaten hiervan goetliken te verstendigen, ten einde E. L. ende Ers. met den naesten bygesetenen van de Ritterschap hierop rypeliken, ende wol op 't allerspoedelicst, willen *delibereren*, ende derselver *goetbedencken oberschryven.* Soo veel onser eenvoudiger raat gedragen doet, solden wy wel raetsam ende goetvinden, dat men etlike van onse 9. Veenlen, neffens onse Ruyteren, ende de 14. Hohenlosche Veendlen, noch opten platten lande liggende, *nae den vyandt overgeschict hadde.* Bevruchten aver, dat de *mangel* alleen *aen gel-*

(*a*) *eenige victorie.*] Welke egter gewigtig genoeg was, om eene algemeene verslagenheid by groot en klein uit te werken; gelyk niet onduidelyk uit dit, en de vorige Stukken onder *Num.* 32, 33, 38, en 39. kan afgenomen worden. Zie ook M. VAN ISSELT, *Hist. sui temp pag.* 590., WAGENAAR, *V. H. VII. D. bl.* 194., en anderen.

(*b*) *Instructie.*] Zie dezelve hier voren onder *Num.* 26*. *bl.* 103—106.

(*c*) *anderen van de Hooftsteden.*] Hieruit blykt ten duidelyksten, dat soortgelyke Brieven, als deeze aan *Zutphen*, ook aan de twee overige Hoofdsteden, *Nymegen* en *Arnhem*, gezonden zyn.

gelde wil wesen. Hebben derhalven den Erntves-
en *Johan van Holthuysen* toe Bisel, als generali-
ten daertoe (*d*) gecommitteert, afgeveerdicht, om
nochmaels den ongehoorsamen tot de betalinge te
vermanen, ende de penningen daermede overge-
fonden; sunst werdt de onvermydelike noot daer-
hin bewegen de *reale executie* achtervolgende den
jongsten Lantdages afscheit (*e*) daerop te doen. Be-
gerende E. L. ende Erf. de handt daer aen willen
houden, ende alle goetlike bevorderinge (*f*) hel-
pen

(*d*) *Gecommitteert.*] By een *Acte* van den 31. *Januarii* 1578. welken wy den Lezer hier voren reeds hebben medegedeeld onder *Num.* 25. *bl.* 98.

(*e*) *Afscheit.*] Zie *IV. Deel. bl.* 360.

(*f*) *goetlike bevorderinge.*] Dat zulks ook door die van Zutphen werkstellig gemaakt is, kan, onder anderen, blyken uit den navolgenden *Brief*, welken wy tot verdere opheldering gemeend hebben hier onder te moeten voegen:

„ *Aen den* Drost *te* Bredevoort *ende* Richter *te* Does-
„ borch.

„ *Eerentfeste ende frome, bysonder goede frundt. Also*
„ *om te versien tegen de naelaticheit, by eenigen wes her toe*
„ *gebruyckt, int* betalen der schatpenningen, *op den al nu*
„ *geholdenen Landtdach by de Landtschap goetgevonden is te*
„ *stellen eenen* Generalen Executeur; *wie dan ooc geschiet,*
„ *die deselve* Executie *doen sal tot coste der gebrekeliken,*
„ *allet met gebeurlike assistentie; hebben wy, tot verhoedin-*
„ *ge alsulcke oncosten, ende moeyten, u L. in allen goeden*
„ *wel willen waerschouwen, ten einde, dat sich deselve daer*
„ *nae stellen willen* de betalinge *aenstont aen handen* Johan
„ Fredericx *te doen. U L. den Almechtigen bevelende. Ge-*
„ *schreven te* ZUTPHEN *den* 8. *Februarii* 1578."

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 262, *D.*

pen doen; daeraen sal de Landtschap een sonderlinge gevallen geschien, ende wollent nae onsere auctoriteit ende vermoegen te verschulden oorbiedich zyn tegens E. L. und Ers. die wy in schuts des allerhoochsten doen emphelen. Datum Venlo den 7. Februarii Ao. 78. Onderstont. Verordente der Bannerheren Ritterschap ende Steden des Furstendoms Gelre ende Graefschaps Zutphen, jets binnen Venlo. Leger. by Ordonnantie der Heren Verordenten. D. Anthony. Het opschrift. Den Edelen Eerentvesten Ersamen ende voorsichtigen B. S. ende R. der Stadt Zutphen, onseren insonderen grootgonstigen goeden vrunden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 262. *D.*

## XLI.

Resolutie *van 't* Capittel *van* S. JAN *te* Utrecht, *om met de overige* Capittelen *een* Protest *te ontwerpen tegens die van de Stad, ten opzigte der* belastingen *tot de nieuwe* Fortificatien.

*1578. 7. Februarii.*

Die veneris 7. Februarii 1578. deputatus Dns. *Knoop* ad cum Deputatis aliarum Ecclesiarum concipiendum certam *protestationem contra Civitatenses* quoad *impositionem ratione fortificationis Ci-*

*vitatis factam*; non quod velint impedire, sed quod *limitandum* putent huiusmodi impositionem ad certum tempus &c. Actum in Capitulo, Presentibus Dnis. Hamstede, Rumelar, Knoop, Reness, Rengers, Esch, & Berck, ac me, quo supra, Notario.

Uit het MS. *Prothocol van 't* Capittel *van* S. JAN *te* UTRECHT, *van* 1577—1585., *Fol.* 23.

## XLII.

*Bedreigingen, door den* Spaanschen Bevelhebber *binnen* Ruurmonde *gedaan aan die van 't Dorp* Virssen, *van dezelven* te vuur en te zweerde *te zullen* vervolgen, *zo zy den* Gedeputeerden *te* Venlo, *of* Canceler en Raaden, *eenige geboorzaamheid, of bystand van geld, bewezen. enz.*

1578. 7. *Februarii.*

Mynen groes ende alles goes zu voor. Eerwerdige, Ersame, lieve, ende goede vriende. Nachdem mir der Con. Mat. zu Hispanien &c., onses allergenedichsten Heeren, Stadholder ende Gubernator deses Furstendoms Gelre ende Graefschaft Zutphen, Heer *Gillis van Berlaymont*, vry ende Bannerheer van *Hierges*, Ritter, mein Genediger Heer, de Heubstat *Ruremond*, samt Slot ende Ampt *Montfort*, irer Mat. aengehorige onderdanen, zum ernstlicsten bevolen zu verwaren,

 auch

auch de Onderdanen daer hen zu halden, *dat sy niemant gehoorsam zyn*, als hoochstgemelter jrer Mat. deren Stadholder, ende mir, in abwesen syner G.; Soo is aen Euch in namen irer Mat., auch gemeltes Heeren Stadholders, myn ernstlike bevel, das ir den Gedeputierden van Gellern, auch Canceler ende Raden zu Arnhem, noch anderen, als irer Mat. *wissentliche ende openbare Vyanden*, geen gehoorsam leisten, noch gelt geven, oder eenigen bystant, waer met es immer zyn cond, auch, woe ihr deswegen jetwes onderschreven, oder verbintenis met innen gemaect, als baldt wederroepen by verlies leib und goet, in was Heeren Landt das aen zu treffen zyn wert, zu *vervolgen met vyer ende sweert*.

Sonst can ich auch hierneven nicht verhalten, das ich mein bevolen volck in goeden regiment *ohn gelt* niet erholten can. Is derhalven aen euch myn begeren, das ihr mir, zu onderhalt des Crychsvolcx, in 8. dagen 1500 gulden gegen gebeurlike quitinge hier her leveren; sunst moes ich de wegen soecken, die ich liever omgaen wold, wie ich 's becomen mach; welches ohn grossen schaden niet abgaen wirt. Dis hab ich Euch zu verhueting meeres nachteils niet verhalten wollen, und ben euch zu goeten wolgeneicht, und wil euch also uf uwer welvaring verlaten. Datum Ruremond den 7. Februarii Ao. 78. Onderstont. Uwer goeter Vrundt. Bl. . . . van Fegersheim, Hisp. Con. Mat. Polweilischen Regiments Obrister Lieutenant. De Opschrift. Den Erwerdigend und Ersamen, Geistlich und Werltlichen, Scheppfen, Gesworen, ende allen anderen Onderdanen ende aengehorigen des Dorps

*Vir*s-

*Virssen*, meinen goeden frunden, sampt, und sonder.

„ *Gecopieert uyt het* 268. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 78. *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL; en wel uit een los blad, ingevoegd tusschen *Fol.* 261. *C.* en 261. *D.*

## XLIII.

Extract *uit de* Resolutien *der* STAATEN *van* OVERYSSEL, *bevattende onder anderen de* Propositie tot vrede, *uit naam des* Keizers *door den* Grave *van* Zwartsenburg *aan de Algemeene Staaten voorgesteld; als mede den* Graaf van Rennenberch *voor als nog geweigerd aanteneemen tot* Stadhouder, *om dat deszelfs* Commissie *op* naam der Algemeene Staaten, *en niet op dien* des Konings van SPANJEN, *was ingesteld. enz.*

1578. *7. en* 8. *Februarii.*

Den VII. Februarii Anno 1578., sinnen Ridderschap ende Steden van OVERYSSEL wederom versamelt gewest binnen *Swolle.* —

— ( *post alia* ) —

Ierstelick heft die Drost van Sallandt, nae ge-

woentelicke *gedaene Propositie*, laten lesen etlicke Breven van den Eertzhertoch MATTHIAS van Oestenryck an der Ridderschap, Steden ende Verordenten des Landes van Overjssel binnen Swolle versamelt, die eene in dato den 26. ende die andere in dato den 29. *Januarii* 1578. vth Bruessel geschreven, mit noch eenen Breeff van Graeff JOHAN *van* NASSOUW an den Verordenten der Lantschap van Overjssel und Stadt Swolle, *gedatiert Nymegen* den 3. Februarii *1578. op den* voerigen *Brieven* van den *Ertzhertoch* van Oestenryck voerbenoempt *responderende, daervan* die Copien hiernae geregistreert staen, luydende als volcht:

*Copia.*

„ MATTHIAS, von Gottes Gnaden Ertzhertoch
„ zu Osterreich, Hertzoch zu Burgundien, Steyrn,
„ Karndten, Crain &c. Grave zu Habspurg und
„ Tyroll &c. Gubernator und Stathalder General
„ dieser Erbniderlanden.

„ Unser gnedich gruss zu vor. Edle, Ern-
„ veste, Hochgelerte, ersame und weise, liebe
„ besondern. Wes ihr den 17. dieses lauffen-
„ den monats an die Gmeine Stenden dieser Erb-
„ niderlanden geschriben, sollichs haben wir auss
„ relation derselven mit bedrubten gemuet nach
„ der lenge angehort. Und weil nun wir, mit ein-
„ helligen consent derselben Erblanden in stat Ko-
„ nigl. Mat. zu Hispanien, unsers lieben Herren
„ Vettern und Schwagers, zum Gubernatorn Ge-
„ neral derselben angenommen, wir auch jeder
„ zeit mit gnaden vnd sonderlichen getreuwen af-
„ fection gmelten Landen zugethan gewesen, soe

„ wol-

„ wollen wir auch *hin furter* das gantze Landt von
„ *Uberjssel* nach unsern vermugen zu bescirmen,
„ demselben vorzustehen, vnd von allen kunfti-
„ gen uberfal und anstoss des Feindts zu bewaren,
„ uns angelegen sein lassen; und haben daerumb,
„ nach dem wir verstanden, das jhr jetziger zeit
„ binnen Zwoll versamblet, den wolgebornen un-
„ sern lieben besondern, Graven JOHAN *zu* NAS-
„ SAU &c. zu Euch abfertigen wollen, und durch
„ denselben vnser wegen mit Euch von ietzigen
„ bedrubten emporungen, und wie die sachen am
„ besten ins werck gestelt werden muchten nach
„ notturft, communiceren lassen, vmb diese gue-
„ te, und nun so vil jaren her bedruckte, Landen
„ von dem Feindt zu weren, und in ruhe und
„ fried zu bringen; der gnediger Hoffnung, ir
„ werden Euch mit gleichen fleiss das gmeinen
„ Vatterlandt (mit aufbringung notiger contribu-
„ tion vnd andern beistandt) hertzlich angelegen sein
„ lassen. *Daran geschicht uns gnedige wilfarung.*
„ *Datum Brussel am 26. Januarii Ao. 1578.* MAT-
„ THIAS. *Van Asseliers.*

„ Den Edlen, Ernvesten, Hochglirten, Ersa-
„ men und weisen, unsern lieben besondern Rit-
„ terschafft Stetten und verordenten des Landts
„ UBERISSEL, jetz binnen *Zwoll* versamblet."

*Copia.*

„ MATTHIAS, von Gottes Gnaden Ertzhertoch
„ zu Oisterreich &c., Hertzoch zu Burgundien,
„ Grave zu Tyroll &c. Gubernator vnd Capitein
„ Generael dieser Niderlandischen Burgundisschen
„ Erblanden.

„ Unser Gnedig *gruss zu* vor. Edle, Ernves-
„ te, Ersame, fursichtige, vnd weise, liebe, be-
„ sondern. Wir haben dem wolgebornen vnseren
„ lieben besonderen Graven JOHAN *zu* NASSAW
„ &c. geschrieben, jm vall er zu Euch, gen Zwoll
„ auff den Landtag, so eilendt nit erschienen kun-
„ te, das er alss dan Euch zu sich an dem ort, da
„ es Im am besten gelegen, zu erscheinen ver-
„ schreiben und heisschen sollen. Wan dan dar
„ durch dieses gemeinen *Vatterlandts gedeien*, und
„ Ewer *selbst best* und wolfart, bie diesen schwa-
„ ren zeiten, mircklich gefordert; so bevelen wir
„ euch hie mit gnedichlich, das jr auff gedachts
„ Graven screiben etliche aus Eweren mittel zu
„ Im ungesaumpt abfertigen, vmb vnseren willen
„ vnd meynung anzuhorn, auch sonst, nach in-
„ halt vnserer Instruction, mit demzelven zu com-
„ municeren, vnd schlieslich zu handlen, wie solchs
„ die ietzige nhotturft vnd gelegenheit erheischen
„ wirt. Das wollen wir uns mit *gnaden also* zu
„ Euch vnweigerlich versehen. Datum Brusel *am*
„ 29. Januarii Anno 1578, MATTHIAS. Mit auss-
„ drucklichen jhrer Durchl bevelh also abgangen.
„ Den Edlenn, Ernvesten, Ersamen, Fursich-
„ tigen, vnd weisen, vnsen lieben besonderen,
„ Ritterschaft, Stetten, vnd Verordenten des Lan-
„ des van OVERYSSEL jetzo zu *Zwoll*."

*Copia.*

„ JOHAN, Graff zu *Nassau*, Catzennellebogen,
„ Vianden, vnd Dietz, Heerr zu Beillstein. &c.
„ Unsern gunstigen gruess, und geneigten wil-
„ len zu vor; Ernveste, Erbare, vnd weise, in-

„ son-

„ sonders liebe, vnd guete gonner. Ess hatt der
„ *durchleuchtichst* vnd Hochgeboren Furst vnd
„ Herr, Heer MATTHIAS Ertzhertog zu Oester-
„ reich &c. Koniglicher Wurde zu Hispanien in die-
„ sen Niederlanden Gubernator und Capitein Ge-
„ neral, unser Gnedigster Furst und Heer, an ons
„ geschrieben, vnd gnedigst begeert, das wir
„ vns auf den angesetzten Landtag, den 7. hujus,
„ ghen *Schwoll* verfuegen, jrer Furtsl. Durchl.
„ gnedigsten *willen* und gemut Euch vermelden,
„ vnd ferners, was in desen vorstehenden beschwer-
„ lichen leuften zu thun, und zu gemeiner ruhe,
„ wolfart, und gedyen, so wol Ewerer, als auch
„ der gemeinen Landtschaften gereichen mochte,
„ neben euch berhatschlagen helfen; oder aber im
„ fall wir einiger vngelegentheit halben dis orts *in*
„ *der person* nicht erscheinen kondten, Ewer et-
„ liche *zu vns beschriben*, vnd erfordern sollten.
„ Dieweill nun ire F. Durchl. uns hier beneden
„ noch ettliche andere Commissiones, (welche wer
„ zum theill noch zu verrichten haben, und nicht
„ woll versuyck leiden konnen) gnedichst aufer-
„ lecht, also das wir dieser vnd anderen bedenck-
„ licher vrsachen halben dismals auf eweren Land-
„ tag persoenlich nicht erscheinen konnen; als ist
„ vnser gunstig begeren, jr wollet ettliche auss ew-
„ ren mittel ghen *Herenberge* zum furderlichste *zu*
„ *vns abfertigen*, also das sie, wo nicht ehr, jedoch
„ zum lengsten gegen neghstkunftigen Donnerstag
„ (welcher sein werdt der 6. dises monats) daselbst
„ ahnkhommen mogen. Wollen wir alsdan uns mit
„ denselbigen aller notturft nach vertrouwlich vn-
„ derreden, und Ewer, vnd der gemeinen Lant-
„ schaft, nutzenn vnd frommen (so viel vns mog-

 „ lich)

„ lich) gern befurderen helpfen, dan Euch, sambt
„ vnd sonder, angeneme wilfarung und gunstigen
„ willen zu erzeigen seindt wir geneigt, vnd vr-
„ bietig. Datum Nymwegen den 3. Februarii Ao.
„ 1578. Euer gutter gonner vnd Freund JOHAN
„ Graff zu Nassaw, Catzenelnbogen.
„ Den Ernvesten, auch Ersamen, vnd wiesen, vn-
„ sern insonders lieben, vnd gutten gonneren, Ver-
„ ordneten der Lantschap OVERJSSEL, vnd Statt
„ *Schwolle*, sambt vnd sonder zu erbrechen."

*Propositie (a) des Graven van Swartzenbourg; Keys. Matts. Ambassaduers an den Generalen Staten der Nederlanden.*

*Translaet.*

„ Hoechwerdige in Godt, Durchluchtige Prin-
„ cen, Genedige Heren, ende andere Edele Rid-
„ deren, weerdige, wyse, ende Groetgunstige He-
„ ren, ende Vrunde. Die seer durchluchtige,
„ Hoech-

(a) *Propositie.*] Hier voren *Num.* 14. *bl.* 58. hebben wy reeds uit de *Notulen* der Algemeene Staaten gezien, dat de Graaf van Zwartsenburg op den 18. *Januarii* ter Algemeene Staatsvergadering dit Voorstel uit naam des Keizers gedaan heeft. Buiten twyvel heeft men aan de Staaten van de afzonderlyke Gewesten aanstonds Afschriften van 't zelve gezonden, om het goeddunken van een ieder derzelven daarover in te neemen, voor dat men Staatsgewyze daarop antwoordde. Dus ook aan de STAATEN van OVERYSSEL gezonden, en in deeze hunne Vergadering ingebragt zynde, is het zelve ook onder de overige Brieven en Verhandelingen, te deezen tyd op die Vergadering ingeleverd, en voorgevallen, geregistreerd geworden in 't *Dagvaardboek* der Stad CAMPEN.

Wy

„ Hoechvermoegende, ende onverwintlicke Prin-
„ ce ende Here, Heer RUDOLFF der anderde, ge-
„ koren Roomſche Keyſer, altoes vermeerder des
„ Rycks, Coninck van Germanien, Ungeren, Be-
„ hemen, Dalmatien, Croatien, ende Sclavonien,
„ Ertzhertoch van Oeſtenrick, Hertoch van Bour-
„ gondien, Stir, Carinthen, Carniole, ende Wir-
„ tenberch &c. Grave to Tyroll &c. myn gene-
„ dichſter Heer, heft my hier tho bevoirens ge-
„ ſonden van ſyn Keyſerlicke Hoff, ende bevolen
„ my in aller diligentien te vervoegen by ſyne ſeer
„ lieven Heren ende Broeder, den durchluchtigen
„ Princen ende Heren, Heren MATTHIAS, Ertz-
„ hertoch van Oiſtenryck, myn Genediger Heer,
„ ende by u, Durchluchtige Heren, ende u, en-
„ de denſelven te remonſtreren ende voer te dra-
„ gen van wegen ſyne Keyſ. Matt. t gene naevolght.
„ Ende hoewel an my nyet gemangelt en heft
„ ſulcks in aller diligentien ten effecte te brengen,
„ ſoe heft dan noch ſyn Hoicheit my binnen Cöln
„ achtien dagen doen verthoeven, ende daer nae
„ ſoe wel to Antwerpen, Mechelen, als hier; der-
„ ge-

Wy hebben gemeend hetzelve Voorſtel den Liefhebberen onzer Hiſtorien hier te moeten mededeelen, dewyl my niet voorſtaat hetzelve ergens in zyn geheel aangetroffen te hebben. Den hoofdzakelyken inhoud van 't zelve, alsmede van 't daarop gegeevene *Antwoord* der Staaten, heeft ons de naauwkeurige BOR opgegeeven in 't *XII. B. bl.* 14. —— Te meer zal het niet onaangenaam zyn dit Voorſtel thands in zyn geheel te hebben, om dat het ſchriftlyk *Antwoord* der Staaten aanſtonds in drie verſchillende taalen gedrukt en afzonderlyk uitgegeeven, en naderhand weder in zyn geheel geplaatst is geworden in het *Byvoegſel van Authentike Stukken tot de Hiſtorie van* P. BOR, *I. Deel bl.* 176.

„ gestalt, datter eenige dagen verlopen sinnen; bid-
„ dende derwegen dat uwe Durchluchtige Heer-
„ licheiden, ende u, gelieve voer entschuldiget te
„ holden, ingevalle die Keyserlicke Breeff van cre-
„ dencie eetwes olt van date is, ende dat selvige
„ ten besten nemen.

„ Daerenboven verkundiget syne Keys. Mat. u
„ Durchluchtige Heerliekheiden, u, ende den Ge-
„ neralen Staten, syne Keyserlicke Guedertierent-
„ heit, ghiensfins twivelende, uwer Heerlickhei-
„ den, ende ji, hebben noch in gueder vrisscher
„ memorien allet gene, wes syne Keys. Matt. voer
„ syn persoone, ende ten anschouwen van syn Key-
„ serlicke Officien ende debvoir, van gelycken doer
„ syne besundere guedertierene affectie (dewelcke
„ syn Mat. tot desse Landen draget als oick tot
„ die Generale Staten) heft soe voele gedaen, af-
„ feerdigende oire Keyserlicke Commissarien ende
„ anseenlicke Gedeputeerden, als by andere mid-
„ delen; als oick syne Mat. int generael nyet on-
„ derlatet te vervorderen, t gene hy heft moegen
„ bedencken te behoiren tot wederoprichtinge van
„ den stanthaftigen vreden, ende tranquilliteit, en-
„ de insonderheit tot cassatie alle wantrouwicheitz,
„ hierto bevoirens ingevallen, soe schaedelick, als
„ U Heerl. ende ghy, sonder faulte verstaen heb-
„ ben, van t gene syn Keys. Matt. gepresentiert heft
„ op die leste Breven van den Staten, gebracht by
„ *Mälstede*; toe weten, in vall dattet denselven
„ Staten angenaem wesen mochte, dat syn Matt.
„ van nyes syner Mats. Keyserlicke Commissarien
„ senden wolde, ende denselven bevelen antowen-
„ den oire uterste ende moegelicke neersticheit in
„ den name van syne Keys. Mat., ten einde dat
„ die

„ die saken doer drechlicke middelen wederomme
„ op guede wegen gerichtet moegen worden; dat
„ oick die *Pacificatie* onderholden mochte wor-
„ den; ende dattet geheel, soe van die eene, als
„ van die ander zyde, vthgelesschet mach wesen;
„ angesyen dat *die Staten altoes hebben gepresen-*
„ *tiert sich nyet te willen begeven van die geboer-*
„ *licke geboersambeit van syne Matt. van Spaeng-*
„ *nen*, noch dat minneste attentieren tot *innovatie*,
„ *soe wel in saken van religie*, *als van den Gouver-*
„ *nemente*, noch onderwynden andere saken, die
„ syne Matt. van Spaengnen solde mogen prejudi-
„ cieren, oft offendiren, mer alleenlicken *versoec-*
„ *ken cassatie van alle overvallingen*, hier bevoe-
„ rens by deselve Staten geallegiert, ende *begeren*
„ *beter gouvernement*; Soe en hebbe syne Keys.
„ Matt. nyet moegen onderlaten nyet alleenlicken
„ om my te senden an syn Hoecheyt, mer oick van
„ gelycken an die Generale Staten, met commis-
„ sie van alle tgene boven verhaelt deselve gene-
„ dichlicken to erinneren, ende vaderlicken to ver-
„ maenen, dat die voorsz. Staten altoes willen bly-
„ ven onder die *geboirlicke geboersambeit* ende de-
„ votie van syne Matt., ende *nyet attentieren*, *soe*
„ *wel op die saken van de religie als werltlicke*,
„ twelck syn Con. Mat. oirsake geven mochte *by*
„ *force* die sake toe vervolgen, in consideracie dat
„ daer doir sekerlick volgen solde die elendige ver-
„ woestinge ende onverwintlicke schade, nyet al-
„ lene van desen Landen, *tot soe lange jaren on-*
„ *derdrukt*, ende verarmet; mer oick int gemein
„ dem gehelen Ro. Ryck Duytscher nation, als die
„ experientie hier tho bevoirens genoechsam be-
„ we-

„ wesen heft. Ende *bedunckt syner* Keys. Mat. be-
„ ter ende profiteliker te wesen, dat sich die Staten
„ allene daerna richten, op dat alle dingen wederom-
„ me gebracht moegen worden in oer olde fleur en-
„ de tranquilliteit, ende to onderholden ende bewa-
„ ren die reputatie van den Coninck.

„ Ende soe die Keys. Mat. doer syne gnedige
„ Affectie, ende goeden yver, daer to seer wel
„ geneiget is ende begerich, is die *geresolveert* te
„ senden eene ansyenlicke *Legatie* in *Spaengen*,
„ om na oeren vermoegen neerstelicken daertoe te
„ vermanen ende inducieren den Coninck, ende
„ die saken richten op eenen guiden wech, ende
„ allet t gene dat reycken mochte tot eenen ruste-
„ licken vrede, soe lange begeert; Daerenboven
„ soe het nyet en is tegens die intentie van den
„ Staten, presentiert syne Keys. Matt. te doen com-
„ municeren, ende tractieren doer die Commissa-
„ rien, ende doer alle andere redelicke wegen, ten
„ einde dat, by *cessatie van bitterheit* ende *inge-*
„ *wortelde wantrouwicheit*, soe wel van die eene,
„ als andere zyden, die saken van nyes wederge-
„ bracht moegen worden tot een guet ende perfect
„ accord, ende vrede. Ten lesten is syne Keys.
„ Matt. altoes een Genedich Keyser ende Heer van
„ u Heerlicheiden, van u, ende den Staten int
„ generael. Ende van all t gene ick voer antwoor-
„ de ontfanghen sal van deselve uwe Heerlichei-
„ den, heb ick in bevel in aller demoet syne Keys.
„ Matt. to adverteren; ende gemerckt die vervor-
„ deringe der saken is van groter importantie, ist
„ dat u Heerlich., ende ij, dat wel sullen weten te
„ erwegen, als die noottruft des vereysschet, ende

„ daer-

„ daerna op alles rypelicken to resolviren. Ende „ mynent wegen presentiere jck uwe Heerlich. te „ doene neirstige dienste.

„ Van uwer Heerlicheiden gehoersame ende „ geaffectioneerde, OTTO HENRICK *Grave van* SWARTZENBURG, Heer van Hogen Lansperg, Raitsheer ende grote Marschalck van Keys. Mats. Hoff."

Item *Richardt van Merode*, Heer van Oerschot, ende *Roland de Courteville*, Scepen van den Vrye, Gedeputierde der Generael Staten (volgende oer credents) angelangt, om toe verwilligen in sekere *Generale Middelen*, by den Staten tot een gemeene contributie beraempt. Welcke Propositie sie seeden daernae in scriften te willen stellen; wairop den voirsz. Gedeputierden in antwoort is laten geven, dat men die sake an den Overn ende Olsten overbrengen, ende hoer F. L. in hoer wederkompst *vth* VRIESLANT (daer sie seeden te willen reisen) mit geboerlicke *antwoort* beiegenen wolde; alsoe dat oick voor guet angesyen is an Graeff JOHAN VAN NASSAU in name van Ridderschap ende Steden ter antwoort te doen schrieven, als hier nae volcht.

„ Edele und welgeboren, Genedige Heer. U „ Gen. sinnen onse bereytwillige dienste, und wes „ wy vermogen, steetz tho bevoiren. Genedige „ Heer. U G. breeff, an onsen Gedeputeerden in „ date den III. hujus verveerdiget, hebben wy „ verlesen anghehoert. Wairop u G. wy (volgende gedachter Gedeputierden voirige schrivent) „ dienstlicken nyet kunnen verholden, dat desen

„ mor-

„ morgen alhier in *onse Versamlinge* erschenen sin-
„ nen die Edele ende Erentfeste Heren *Richart*
„ *van Merode* Here van Oerschot, ende Joncker
„ *Roeland van Courteville*, Schepen van den Vrye,
„ als Gesanten der Generale Staten deser Neder-
„ landen, dewelcke mit overleveringe hoerer Cre-
„ dentsbrieffs ons voorgedragen ende angelangt heb-
„ ben, om to *verwilligben in sekere Generale Mid-*
„ *delen*, by den Heren Staten voirsz. tot ene ge-
„ mene contributie beraempt; *Dewyle* wy dan uth
„ relation derselviger Gesanten verstaen, dat u G.
„ gelycke wervinge an ons hebben, ende dan oick
„ nyet moegelick en is gewest den dach ende plaet-
„ se, in u G. Breef geroert, vermits cortheit des
„ tyts, te doen respicieren; ende daer neffens wy,
„ *sonder beraet onser Overn ende Olsten*, op soe-
„ dane propositie nyet eyntelicks resolvieren kun-
„ nen, hebben u G. wy daervan opt spoedichste
„ wel willen advertieren, dienstlick biddende, u
„ G. gelieve ons van wegen onses uthblyvens voer
„ entschuldicht te holden. Wy hebben oick opge-
„ dachten Heren Gesanten der Generalen Staten
„ tot deser tyt ghien ander resolutie geven kunnen,
„ dan dat wy die sake an onsen Overn ende Olsten
„ overbrengen, ende denselven Gesanten in hore
„ wederkompst vth *Vrieslant* (waer hen sie van
„ hier reisen) met geboirliken antwoort beiegenen
„ wolden. Imvall averst u G. eenige andere Com-
„ misſion (dan ons van gemelten Gesanten voerge-
„ komen) hebben mochten, dat dan u G. ons dair-
„ van schriftlick willen verstendigen omme u G.
„ met behoirlicke antwoort te bejegenen. Doende
„ u G. hier mit den Almechtigen in geluksaliger wal-
„ faert bevelen. Datum den 7. Februarii Ao. 1578."

Item

Item belieft an den Droſt van Averveluwe, *Henrick Bentinck*, te ſchriven, als volcht:

„ Edele &c. Die Gedeputeerde der Stadt CAMPEN hebben ons to kennen gegeven, welcker
, geſtalt den Kerkmeester des Gasthuyſes van S.
, Cathrine to Campen verhinderinge geſchiet by
, den Schulten van *Heerde* in de betalinge ende
, toevoeringe hoeres pachtkorns tot behoeff der
, armen aldaer; Wie wy dan oick verſtaen, dat
, van gelycken tegens anderen Burgeren, ſoe van
, Deventer, als van Campen, op etlicke andere
, oerden in *Veluwe* voergenomen wort; Twelck
, wy erachten *een gantz onguerlicken handel te*
, *weſen*, ende nyet geloeven kunnen ſoedanes mit
, u E. L. conſent toe geſchien. Is demnae onſe
, vruntlick begeren, dat u E. L. tott onderhol-
, dinge goeder naberlicke verwantenisſe die verſie-
, onge doin willen, dat voer ierst den voirſz. Gast-
, huyſe, ende voorts allen anderen Burgeren, en-
, de Ingeſetenen der beyden Steden voerſz., hoire
, koornpachten ende guederen *onverweigerlich en-*
, *de ſonder eenige beſpieringe volgen ende toecomen*
, *moegen*, des wy ons alſoe gantzlick verlaten. &c."

—— ( *post alia* ) ——

Item verhaelt van die *nederlage* der Staten, ende verſtroeytheit des gantzen Legers derſelver Staten voir Namen; dan dat men die particulariteiten daer van alnoch niet weten konde.

Item alſoe die Ridderſchap van TWENTHE ſich beclaeehden totter contributie (*b*) to hooghe geſettet te

(*b*) *contributie.*] Waartoe die uitgezette *Contributie*, in de

te syn, sinnen *Robbrecht van Ittersum*, *Johan Mulert*, ende *Macharis van Oldeneel* gecommitteert, om

deweike die van TWENTHE vermeenden *te hoog gezet te zyn*, gestrekt heeft, zal best gezien kunnen worden uit de *Resolutien* zelve, welke dienaangaande zo by de Gedeputeerden, als by de Staaten, genomen zyn op den 16, 20, en 29. *Januarii*, en welke wy, om dat dezelve tot opheldering van dit, en van eenige andere Stukken deezer Verzameling, kunnen dienen, in haar geheel uit het *MS. Boek van Dagvaarden der Stad* CAMPEN *Ao.* 1578–1579. *Fol.* 4–6. hieronder zullen voegen, zynde van navolgenden inhoud:

„ *Den* XVI. *Januarii Ao.* 1578. *Sinnen to* Windesem *erschenen die Edele ende Erentfeste*, Eggerik Ripperda *Drost van Sallant*, Johan Sloet *Drost van Vollenboe*, Eusebius Bentinck *Drost van Isselmuyden*, Henrick van Laer, Johan Mulert, Bartolt Sloet, *ende* Herman van Echten *vth die Ridderschap; Gedeputierde van Deventer* Willem Huirninck, Winolt van Mouwick; *van Campen* Arent to Bocop, Gheert van Endoven; *van Swolle* Thomas Knoppert *ende* Dirck Hartgers; *alwaer verhaelt is, tgene mit den* Hopluyden to Deventer *ten besten versproken was; ende daerop voor guet angesyen*, die beraemde besendinge op Deventer voort te laten gaen, *ende den Hopluyden opt vlichtichste toe ermaenen, ten eynde dat die soldaten nyet vthvallen mochten, mit presentatie dat die Lantschap van Overjssel* den Steden bihulpelick wolde wesen, *omme ergentswaer penningen vthtegaen, dair mit sie die olde Leninge mochten continueren.*"

„ *Den* XX. *Januarii Ao.* 1578. *sinnen wederom binnen Windesem erschenen* Eggerich Ripperda *Drost van Sallandt*, Eusebius Bentinck *Drost van Isselmuyden*, Johan van Laer, Robrecht van Ittersum, Bartolt Sloet, Johan Mulert, *ende* Herman van Echten *vth die Ridderscap; Gedeputeerde van Deventer* Willem Huirninck, Winolt van Mouwick; *van Campen* Arent toe Bocop, Gheert van Endoven; *van Swolle* Bitter van der Marssch, *ende* Berent van Ittersum; *alwaer verhaelt is, dat to* Deventer *by den* Hopluyden, (*betreffende 't* vuytvallen der Soldaten vp

„ den

binne neffens den Gedeputeerden der drier Steden die Registeren van vthsettinge to visiteren.

Item

„ den Huysluyden) *opruckinge gescbiet was, bess wonsdagen* „ *avent oft donredagen margen, ende dat bet scbeen, dat* „ *sie vellicht wel* mit hondert Carels guldens op yder venlyn „ ter weke (boven die gewoentelicke Leninge) gefedigt sol- „ den syn; *Demnae voir guet angesyen worde, dat die Lant-* „ *scbap den Hopluyden* dat gevorderte surplus der hondert „ Carels gulden op yder Venlyn ter weke *sol* ontrichten, „ *anvangende een wonsdage naestcomende over acbt dagen,* „ *geduyrende* een maent lanck, *mit sulcken bescheide, dat* „ *die Hopluyden ende Krycbsknecbten alle ingesetenen des Lan-* „ *des, soe van den Adel, als anderen gemenen luyden, sullen* „ onbeschediget *laten blyven, und dat bet* gemene Landt „ den beyden Steden Deventer ende Campen, tot vollen- „ streckinge hoirre leninge (*als dewiel sie sicb beclagen die* „ *gewoentelicke Leninge nyet langer te kunnen doen*) op ver- „ schrivinge assistentie ende behulp wil doen van penningen, „ *ende dat men op den* neegsten Lantdach *van* middelen om „ t gelt toe krygen sal adviseren; *docb dat men nyet en be-* „ *boefde toe vermelden, als dat men* t surplus tot die Lenin- „ ge, (*als voirsz.*) *die maent lanck solde doen willen; sonder* „ *dem pretext voertowenden, dat die beyde Steden* op sich „ genomen den Garnisonen voer een maent lanck to conten- „ tieren, ende dat die Steden daertoe gelt begeren *op ver-* „ *scrivinge.*"

„ *Den* XXIX. *Januarii Ao.* 1578. *Sinnnen Ridderscbap ende* „ *de Steden slandtz van Overjssel vergadert gewest binnen* „ *Swolle;* —— (*post alia*) —— *Alwaer raport gedaen is* „ *durcb den Drost van Vollenboe, ende* Bitter van der Marsch, „ *Gedeputeerde an den* Hopluyden toe Deventer *gewest, van* „ *tgene mit denselven aldaer gesproken was, tot voerkomin-* „ *ge des vtbvallens van den Soldaten op den Dorperen; ende* „ *welcker gestalt* die Steden den penninck voer een maent „ lanck op sich genomen (*gelyck biervan am lesten* to Wins- „ hem versproken.) *Daernae bebben die Gedeputeerde der* „ *Steden* Deventer *ende* Campen *boer beclacb gedaen, als dat* „ *sie die Leninge voer den Garnisonen nyet langer toe wege* „ *brengen konden, begerende alsoe van der Lantscbap* behulp

Item verhaelt t gene in der saken des welgeboren

„ van penningen op behoerlicke verschrivinge, *des men den*
„ *beyden Steden voersz. lestlick toegesacht heft: toe weten*,
„ *der Stadt* Deventer 4200 *Carels gulden, ende der Stadt*
„ Campen 2800 *Carels gulden, op behoerlicke verschrivinge*,
„ *als boven.*

„ *Ende sinnen volgents* vthgesettet, *om binnen* 14. *dagen*
„ *naestcomende ontfangen*, *ende tot des gemenen Landes*
„ *noattruft geëmployert t worden*, XIIm. VIc. Carels guldens,
„ *makende* IXm. golden gulden, *daervan die Lantheer den*
„ *derden penninck draegen sall.*

„ *Welcke IXm. golden gulden, op den* dreen Landen *van*
„ Overjssel *verdeelt sinnen als volcht; toe weten, op*

| | | |
|---|---|---|
| „ Sallandt. | 3334. gg. - | 14. St. |
| „ Twenthe. | 8075. gg. - | |
| „ Vollenhoe. | 2590. gg. - | 14. St. |
| „ Somma | 9000. gg. - | |

„ *Hiernae volcht die subdivisie der penningen op* Sallandt
„ *geslagen*;

| | | | |
|---|---|---|---|
| „ Colmeschaten. | 300. gg. - | : - : | |
| „ Olst. | 197. gg. - | 7. St. - | |
| „ Wye. | 288. gg. - | 21. St. - | |
| „ Swollerkerspel. | 360. gg. - | : - : | |
| „ Ampt van Isselmuyden. | 360. gg. - | : - : | |
| „ Dalffzen. | 405. gg. - | 21. St. - | |
| „ Ommer Kerspel. | 308. gg. - | 7. St. - | |
| „ Hardenberger Kerspel. | 302. gg. - | 7. St. - | |
| „ Raelte. | 295. gg. - | 14. St. - | |
| „ Hellendoorn. | 197. gg. - | 7. St. - | |
| „ Holthen. | 97. gg. - | 3. St. - | 7½ plakke. |
| „ Bathmen. | 97. gg. - | 3. St. - | 7½ plakke. |
| „ Heyne. | 71. gg. - | 7. St. - | |
| *Cleyne Steden.* | | | |
| „ Hardenberch. | 22. gg. - | 14. St. - | |
| „ Ommen. | 25. gg. - | 24. St. - | 7½ plakke. |
| „ Gramsberge. | 5. gg. - | 17. St. - | 7½ plakke. |
| „ Somma | 3334. gg. - | 14. St. - " | |

en Graven van Rennenberch (c) gedaen was; en-
e als die van SWOLLE hoir beraet inbrengen sol-
den,

(c) *gedaen was.*] Namelyk ter Staatsvergadering van OVER-
SSEL op den 29. *Januarii* hier te voren. . Wy zullen tot
neerder opheldering niet alleen van dit Stuk, maar ook tot
adere bevestiging van het Verhaal, het geen de Heer DUM-
AR ons hiervan gegeeven heeft *Analect. Tom. III. p.* 506.
iet voorgevallene van dien dag met dezelfde woorden,
vaarmede het in het *MS. Boek van Dagvaarden Ao.* 1578—
1579. der Stad CAMPEN *Fol.* 6. staat aangeteekend, hieronder
nsgelyks voegen:

„ *Den* XXIX. *Januarii Ao* 1578. —— *Item die Drost van*
„ *Vollenhoe, ende* Derck Hertgers, *Gedeputeerde, an den*
„ *Stadtholder in* Vrieslant *affgeveerdicht geweest, hebben*
„ *hoer* raport *gedaen, ende verhaelt, tgene sie volgende hoere*
„ *Commissie*" (Wy hebben die *Commissie*, of *Instructie*, hier
voren reeds, nevens andere Stukken, hiertoe betrekkelyk,
den Lezer medegedeeld in ons *IV. Deel bladz.* 183.) „ *syn*
„ *Genade voirgedragen; dairop syn G. ghien ander affge-*
„ *scheidt gegeven, dan dat syn G. eenen gequalificerden per-*
„ *soon, mit credentz, an der Lantschap van* OVERJSSEL *aff-*
„ *schicken wolde, gelyck dan syn G. oick in syner G. breeff,*
„ *den Gedeputeerden mitgegeven, an die Lantschep ge-*
„ *schreven.*

„ *Daernae ingebracht zekere Credentzbreeff van syn Gen.,*
„ *op syner Gen. Rhaet,* Pompejum Uffkens, *gestalt, om den-*
„ *selven in syn angevent ende verhandelinge vollencomen ge-*
„ *love toe te stellen.*

„ *Die Gesante des* Graven van Rennenberch *ingekomen*
„ *synde heft anfenglick van syner Gen. wegen ehrbiedinge*
„ *gedaen, ende volgents verhaelt, dat syn G., angehoert*
„ *hebbende der Lantschaps* besweringe van wegen syner G.
„ Commission, *dede daerop vermelden, dat, als die Gene-*
„ *rale Staten die regieringe deser Nederlanden angenomen,*
„ *worden* alle Commissien onder hoeren name vthgegeven; *ge-*
„ *lyck dan oick syner G. Commission van Vrieslant* in dersel-
„ ver forme *geexpedieert were; Edoch, indien die Lantscap*
„ *van Overjssel solde begeren die* Commission *in* anderer for-

 „ me

den, begeerden sie, dat die van *Deventer* ende *Campen* ierst sich verclaren solden; Daerop die van Deventer ende Campen seden, *dat sie ghiene verclaringhe van de anneminge des voirsz. Graven* (d) *doen konden, begerende dat men hoer oick daermede nyet beswaren wolde.*

Die

„ me *gestalt* t *worden, dat dan die Lantschap neffens syn* „ *Gen. daeromme solde* solliciteren; *Doch dat syn G.* nu „ eevenwel voorts angenomen *mocht worden; want syn Gen.* „ *anders der Lantschappen saken nyet dirigeren konde; Dat* „ *gedaen synde, wolde die Gesante andere saken proponieren.* „ *Dan soe* die van Swolle mit hoer Gesworen Gemeente „ *hierop al noch* nyet eū weren geresolveert, *wolden sie hoere* „ *Meente des volgenden dages* dairop, *ende oick mede opt* „ *punct van* bewairinge hoirer Stadt, *by eene laten komen,* „ *als geschiet is; dewelcke hoir resolutie op schrifte hadden* „ *laten stellen, ongeveerlick des inholts*, dat sie hoer Burge„ ren by Rotten wolden stellen, die Stadt trouwelick bewa„ ren, oick in tyt van noot knechten innemen; ende angaen„ de den *Graven van Rennenberch*, deselve solde sich der „ regieringe in *Overjssel* entholden, ter tyt toe syn G. die „ Commisie *onder Con. Matts. name ende segel* verworven „ solde hebben.

„ *Waernae is den voorsz. Gesanter in antwoort gegeven,* „ *dewyle die van der* Twenthe *nyet tegenwoordich en weren;* „ *ende die Steden op dit syn angeven* an hoiren Overolsten „ hoer ruggesprake hebben mosten, *en konde men syn F. L.* „ *ghien zekere Resolutie geven; dan die Lantschap solde op* „ *den* vi. Februarii *aldaer te Swolle wederom by eene wesen.* „ *Die Gesanten gesacht: Wen hy verhopentlick alstan een* „ beter antwoort *solde moegen bekomen, soe wolde hy den* „ *dach affwachten.*"

(d) *doen konden.*] Wanneer men in aanmerking neemt, dat te deezen tyd die beide Steden nog bezwaard waren met het Hoogduitsche Guarnizoen van het Regiment van Polwyler; het geen der Partye van Don Jan aanhangig was; zal men gemaklyk de reden kunnen begrypen, waarom die beide Steden zig voor als nog niet hebben durven *verklaren* over het aannemen van een nieuwen Stadhouder.

Die van Swolle weren alnoch van advys, wie am lesten; alsoe dat men den Commissario Uffkens oick gheen ander antwoort, dan am lesten, heeft geven laten; wie insgelycks an den voirtz. Graven geschreven is, (*e*) als volcht. —

Uit het MS. *Boek van Dagvaarden Ao.* 1578—1579. der Stad CAMPEN, *Fol.* 9—16.

(*e*) *als volcht.*] Wy zouden dien Brief hierby gevoegd hebben, zo niet dezelve in zyn geheel reeds uitgegeeven was by DUMBAR, *Anal. Tom. III. pag.* 507. werwaarts wy den Lezer verwyzen.

## XLIV.

### Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten; *wegens het* veranderen der Magistraten, *die door den Hertog van* ALVA *waren aangesteld in* Gelderland.

1578. 8. *Februarii.*

En *Anvers au Monastere du St. Michiel.* VIII. de Februier 1578. — Receu Lettres du Seigneur *de Courteville*, escriptes en la Ville de Nimegen, ou que est aussy arrivé le Comte Jehan de Nassau; les quelles lettres seront envoyéz à son Altesse, & son Conseil, pour y ordonner comme de raison, nommement pour *renouveller* (*a*) *les Magi-*

(*a*) *les Magistrats.*] Dat te deezen tyd nog verscheidene Magi-

*giſtrats, eſtabliz par le Duc* D'ALVE en la Duché de GUELDRES.

Uit de *MSS. Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van HUN HOOGM., *Fol.* 105.

XLV.

giſtraatsperſonen in de Steden van Gelderland al te Spaanſch-gezind waren, ten minſten by veele anderen Leden, welke voor de Staatſche partye openlyk uitkwamen, daar voor gehouden wierden, blykt uit veele omſtandigheden. Voornaamlyk wantrouwde men de genen, welke ten tyde van ALVA in de Regeering waaren ingedrongen. Dit blykt niet onduidelyk ook hieruit, dat men, onder andere *Poincten van Uitſchryving* voor den Gelderſchen Landdag, ook dit gemeend heeft der Landſchap te moeten voorſtellen, om te beraadſlagen, *de Magiſtraet, ende Officiers in Steden, te veranderen, die durch bevel ende Ordonnantie des Hertogen van Alva, oft der Stadholderen, aengeſet zyn worden.* Men zie het 22. *Artikel* dier *Poincten* in ons *IV. Deel bl.* 338. Dat over dit Poinct onder de Staatsleden *groote disputatie is gevallen*; dat een *gedeelte* derzelven *ſustineerden, dat men achtervolgende de Pacificatie van Gent, een ieder behoorde te reſtitueren*, en dus die genen, welke ten tyde van Alva uit de regeering gezet waaren, weder behoorde te herſtellen; dat in tegendeel de *Stedegeſanten ſustineerden*, dat dat Poinct zo zeer niet behoorde ter beſlisſing der Staaten, maar *dat 't ſelve den Steden alleenlyc aantrefte, die daerin doen mochten, als hun goetduncken ſolde*; zulks alles blykt uit het *Zutphenſche Verbaal* van dien Landdag, hier vooren in dit *V. Deel* geplaatst onder *Num.* 1. *bl.* 3. *en* 8. Deeze verſchillendheid van gevoelens, en voornaamlyk, om dat die van Zutphen, en Arnhem, aannamen *haare Principalen, die hier van geen weetenheid gehad hadden, te zullen rapporteren, om derſelver gevoelen te verſtaan*, heeft veroorzaakt, dat de afdoening van dit Poinct is uitgeſteld geworden, tot dat men een nieuwen *Stadhouder* zou hebben, *met wien men dan daarover zoude communiceren, om daar in na behoren te voorzien.* Men vergelyke het *Landdagsreces* in ons *IV Deel bl.* 362.

# XLV.

Resolutie *der* vyf Capittelen *op de* Propositie, *van wegen de Algemeene Staaten door* Courteville *gedaan aan die van* UTRECHT, *tot invoering der* Generale Middelen.

1578. 1. *Februarii.*

Q*uinque Ecclesiarum.* Die octava Februarii 78. Capittele geindiceert zynde opte Propositie van Myn Heer *Courteville*, hebben Myn Heeren van de *vyff Godtshuysen* goetgevonden, dat men dese saecke ophouden, ende nyet beantwoorden en zall, voer ende aleer die *Staten* van den Lande van GELRE, die dese ofte diergelyke (*a*) *Pro-*

362. Intusschen egter schynen die Staatsleden, welke voor deeze Veranderinge der Magistraten yverden, daarover met *Courteville*, Afgezant der Algemeene Staaten in Gelderland te deezen tyd, geraadpleegd, en hem verzogt te hebben, om daarover het goedvinden der Algemeene Staaten inteneemen, ten einde zy, door de goedkeuring derzelven gesterkt, dit poinct naderhand tegens de weigeragtige Steden dies te beter zouden kunnen doorzetten. En dit schynt *Courteville* gedaan te hebben in zynen Brief aan de Algemeene Staaten, waarvan alhier in de *Notulen* derzelven gewag gemaakt wordt. Dit zy genoeg tot opheldering van dit Stuk. Wat naderhand hieromtrend in Gelderland is voorgevallen, wanneer Graaf JAN *van* NASSAU de Stadhouderlyke waardigheid reeds bekleedde, zal men uit verscheiden andere Stukken, in 't vervolg door ons te geeven, kunnen verneemen. ——

(*a*) *Propositie.*] Wy hebben dezelve hier voren reeds medegedeeld onder *Num.* 19. *bl.* 75.

*Propositie* yerst gedaen is, daerop gereſolveert, ende die *Staten* van UTRECHT van dſelve geadverteert zullen zyn.

Uit de *MSS. Reſolutien des Kapittels van den* DOM *te Utrecht*, *van* 1574—1581.

XLVI.

Verbaal *der Gelderſche* Afgezondenen *aan den Aartshertog* MATTHIAS; *voornamelyk om van denzelven te verzoeken het aanſtellen van een* Stadhouder.

1578. 6—28. *Februarii*.

*Verbael, ende anteikeninge, van 't gene D.* Boeymer, Bentinck, *ende* Steenbergen, *als Gedeputierde der Bannerheeren der Quartieren* Zutphen *ende* Arnhem *reſpective nae anfanck oerer Bruſſelſcher legation vermogens operlachten bevel ende* Inſtruction (*a*) *beiegent, ende by hun verricht.*

B*entinck*, ende *Steenbergen*, binnen Arnhem den 6. Februarii aengecomen, heeft Bentinck *Boeymer* (*b*) van wegen der wolgeborener Bannervrouwen, Gravinne toe Bronckhorst, Vrouwe toe Wiſch

(*a*) *Inſtruction.*] Van den 3. *Februarii.* Men zie dezelve hier voren *Num.* 32. *bl.* 114—119.

(*b*) *Boeymer.*] Offchoon in ſoortgelyke *Commisſien*, als deeze

*Wiſch* &c. aengeſocht, ende gerequireert ſich totten voorſz. Legation, volgende der Heeren toegeſanter Commisſion, veerdich te willen maken. Daerop Boeymer (alhoewel ſyn zal. Huisvrouw weinich dagen bevorens in Godt gerust) alle ſyne private ende particuliere ſaken postponerende, ſich goetlyc erclaert tot dienst der Landtſchap die reiſe te willen aennemen.

Ende is aenſtont geſchreven geweest an *Goir van Caldenbroeck*, und den Borgerm. *Derick van Onderen*, om te weten, of ſy insgelycx te reyſen veerdich mochten zyn, ende om den anderen dach ende plaets te mogen aenſtellen, alwaer men by den anderen ſolden comen, und de ſtroomen van der Waalen, oft den Ryn, nae Hollandt af te varen. Daerop by den Borgermr. Onderen op den 7. Februarii gereſcribeert opgemelten *Goir* al noch niet aengecomen, ooc gevende te bedencken, dwiel daer tydinge gecomen, dat *het Leger voor Namen opgeſlagen*, of de Legation voertganc gewinnen ſolde, oder niet.

Opten 8. Februarii hebben Doctor *Voet*, Goir, ende Onderen geſchreven, dat ſy te reyſen veerdich

deeze, gewoonlyk maar *één* Afgezondene door de Bannerheeren gevolmagtigd wierd, en het benoemen derzelven onder hun by toerbeurten omgong, treft men egter thands, tegen gewoonte, *twee* Afgezondenen aan, welke van wegens de Bannerheeren tot het doen en afleggen van deeze Commisſie gevolmagtigd zyn, naamlyk van wegen de Gravin van Bronkhorst deezen *Boeymer*, en van wegen den Graaf van 's Herenberge, Doctor *Gerrit Voet.*—— De reden nu, waarom men, in deezen, van de oude gewoonte is afgegaan, kan men vinden in het *Landdagsreçes*, door ons uitgegeeven in het *IV. Deel, bladz.* 365.

dich waren, alle 't welcke Borgermrn., Schepenen ende Raet der Stadt Arnhem te kennen gegeven, die voor goet aenſagen onſe reyſe te accelereren.

Ende ſoo den Deputierden des Nymegiſchen ende Ruremondiſchen Quartier de *Waal*, ende ons den *Ryn* af te varen best gelegen, is raetſam bedacht den anderen aentetreffen binnen der Stadt van *Dordrecht* in de Herberge van *St. Ewolt*, alwaer wy op den 10. Februarii des morgens by den anderen gecomen, ende denſelvigen dach omtrent den middach voor geſelſchap met den ſchultis *Nievelt*, ende Borgermr. *Jacob Muis*, te ſchepe gegaen nae *Antwerpen*, alwaar wy gearriveert des vrydachs 's morgens ter poorten opganck.

Aldaer gevonden hebbende den Ertzhertoch MATHIAS, den *Prince* van ORANJEN, den Raet van Staten, ſampt de Generale Staten, denſelven dach hebben onſere aenliggende ſaken met den anderen, in byweſen *Carl van Gelder*, ende *Cornelis van Boidberg* (ſoo *Joachim van Lyer* uyt Hollandt (c) noch niet weder gecomen ware, ende *Johan van Gent* (d) nae Colen op einen Creitsdach van den Ertz-

(c) *Hollandt.*] Werwaarts dezelve door de Algemeene Staaten te deezen tyd was afgevaardigd. Zie *IV. Deel bl.* 274. en 287.

(d) *Johan van Gent.*] Uit de *Notulen* der Algemeene Staaten is my gebleken, dat men goedgevonden had den Heer van *S. Aldegonde* aan den Westphaalſchen Kreits aftezenden, gelyk ook de ontworpene Inſtructie en Geloofsbrieven voor denzelven ter Algemeene Staatsvergadering op den 11. *Februarii* zyn vastgeſteld en goedgekeurd. Doch Aldegonde, intusſchen ziek geworden zynde, kon die reize niet ondernemen. Men beſloot derhalven de benoeming van eenen anderen Afgezant overtelaaten aan den Aartshertog, door wien daartoe op den 12. *Februarii* benoemd is *Doctor* SILLE, wien als

Ertzhertoch, und Staten, verschicket, doemaels noch niet weder gecomen) gecommuniceert, ende onse *instruction* gevisiteert; ende Saterdachs daer aen volgende, in conformiteit onser instruction, hebben

alstoen door de Algemeene Staaten deeze JOHAN VAN GENT, *Heer van Oyen*, welke toen een der Geldersche Afgevaardigden ter Generaliteit was, is toegevoegd geweest. Wy zullen, 't geen dienaangaande in de *MSS. Resolutien* der Algemeene Staaten *Fol.* 110. en *volg.* aangeteekend gevonden wordt, tot verdere opheldering van dit, hier byvoegen, zynde van volgenden inhoud:

„ *XI. de Februier* 1578. — *L'*Instruction *pour Monsieur* „ de Sinte Aldegonde, *& les lettres* de Credence *sont arre-* „ *stéz; bien entendu, que les Deputez des Provinces en pour-* „ *ront tirer Copie de la Greffe.*

„ *Apres Midy.* — *Est remonstré, que le Seigneur* de „ Sinte Aldegonde est demeuré malade. *a raison de quoy est* „ *necessaire de* deputer aultre en son lieu, *pour se transpor-* „ *ter à* Coloigne. *Du quel la* nomination *est remise à son* „ *Altesse, affin de declairer celluy, qui s'envoyera aus dits* „ *Estatz Generaulx.*"

„ *XII. de Februier* 1578. — *Le Secretaire* van Asseliers „ *declaire de la part de son Altesse, & son Conseil, que le* „ Docteur SILLE *est* denommé, *pour se transporter* a Coloi- „ gne en l'Assemblée des Princes & Seigneurs du Circle de „ Westphale, *en la place du Seigneur* de St. Aldegonde, *le-* „ *quel est* devenu malade. *La quelle denomination est approu-* „ *vée & advoyée des Estatz Generaulx, adjoustant au dit* „ Sille *le Seigneur* GHENT D'OYEN, *Deputé de la Duché de* „ *Geldres.*"

Dewyl nu in deeze *Communicatie*, welke de Geldersche Afgezanten op *Vrydag na den* 10. *Februarii*, en dus op den 14. van dien Maand, onder zig gehouden hebben, de gemelde *Johan van Gent* wegens afwezigheid niet heeft kunnen tegenwoordig zyn, blykt daaruit niet onduidelyk, dat hy

ben durch Boeymer de Ex^tie^ des *Princen* toe ORANIEN onse werving, ende propositien belangende id *aenstellen eens Stadbolders over den Furstendom* GELRE *ende Graefschap* ZUTPHEN gedaen. Daerop syn Ex^tie^ met corten woorden antwoorden, „ sich „ te bedancken der van wegen des Furstendoms „ Gelre ende Graefschaps Zutphen gedane erbie- „ dinge, und genedich erclaerden opgemelter Landt- „ schappen in alles gerne te willen *met uytersten* „ *vlyt assisteren*, ende behulpelyc zyn." Edoch dwiel men versocht eenen Stadholder gecommitteert te hebben in conformiteit van den Tractaet van Venlo, ende sekere andere Articulen, op 't aennemen des Ertzhertogen tot een Gouverneur Generael by den Staten Generael geconcipieert, daervan de meyninge Boeymer syner Ex^tie^ naerder ontdecken, sacht syn Ex^tie^, „ dat het wel goet „ had geweest, dat men *eenen* hadde *genomineert*, „ om eygentlyc te weten, *wie der Landtschap aen-* „ *genaem mochte zyn*, insonderheit soo sulcx der „ Landtschap heim 'gegeven." Daerop Boeymer gerepliceert, dat sulcx opten lesten binnen Nymegen gehaldene Lantdach was in deliberatie gestelt, dan also die van de Landtschap sich in den *niet hadden connen vergelycken*, was geresolveert, (*e*) dat men by der Hoocht. des Ertzhertogen, om een Stadholder by voorgaende communicatie van syner Ex^tie^

hy voort, na het neemen van dat gemelde besluit der Algemeene Staaten op den 12. *Februarii*, met zynen medeafgezondenen de reize naar Keulen, en dus een, of ten hoogsten twee dagen voor de aankomst deezer Geldersche Gezanten, zal aangenomen hebben.

(*e*) *geresolveert.*] Zie *IV. D. bl.* 357. en hier voren *Num.* 1. *bl.* 4. 6. 7. 8. 11. en 18.

Ex^tie^ solden aenholden, *sonder jemants te nomineren*, alleenlyc om eenen nutten, und bequamen ende aengenamen persoon, aldaer in den Lande woonhaftich, geerft ende gegoet, ten weinichsten den Landen aengenaem.

Daerop de Ex^tie^ des *Princen* van Oranien &c. sachte, „ voorhandts niemants te weten, als een „ van *vieren*, namentlyc, den *Hertoch van Arschot*, den *Marquis van Havre*, den *Graef van Boussu*, ende den *Heeren van Heze.*" Ende soo syn Ex^tie^ haesten om wech te gaen, verclarende met den Ambassadeur van Engelandt bysonder te doen te hebben, ende dat syn Ex^tie^ wael eenen dach, oder twee, daer met geoccupeert solde zyn, sinnen wy daer met vertrocken, syn Ex^tie^ biddende een dach oder twee op onse gedane proposition sich genadichlic te willen bedencken, ende soo onse instruction noch etlike meer articulen contineerden, ende inhielt, begeerden wy daerop met syn Ex^tie^ op gelegener tyt ende stonden te communiceeren, daerop syn Ex^tie^ beloofden ons eenen dach aen te stellen.

Op den 17. dach *Februarii* namiddags is ons durch assistentie Doctoris *Leonini* audientie gegeven by den Ertzhertogen Mathia, und, nae gedane dienstlike erbiedinge und congratulation syner D. und Hoocht. (dat hier in 't gemein *Alteze* genoemt wort) aencompste in dese Landen, ende vermeldinge onser werving in specie, met bidden oir F. D. wolde ons daerop met eene genedichste antwoort metten eersten vertroosten, dede syn F. D. selfs montlyc sich der Landtschappen Gelre ende Zutphen alsulcker erbiedinge genedelyc bedancken, ontfangende onsere brieven van Credents, und

und copie der Instruction, belovende deselvige te sullen doen visiteren, ende presenterende derselver Landtschap met uyterste vlyt in alles voor te staen, ende te defenderen, begerende dat men syn F. D. der gebeur nae assisteren ende behulpelyc wilden zyn; het welcke by den Doctorem *Leoninum* etwes breeder daer nae montlyc verhaelt is worden.

Opten 18. Februarii hebben wy wederom durch Doctorem *Leoninum* by den *Prince* van ORANIEN een corte expeditie op dat gedane versoec gesolliciteert, die ons ter antwoort gegeven, dat syn W. de overgeleverde copie onser instruction ten handen gestelt ware, om deselvige in den Raet van Staten te laten visiteren, ende daernae syn F. D. van alles rapport te doen, dat noch een dach oder twee solde verwylen, begerende soo lange gedult te *willen* dragen.

Dit aldus geschiet, ende wy bedenckende, dat de *Heer van Bousfu* om beweechlike oorsaken *den Landen niet aengenaem*, und gelycke wel syn G. *by den Staten Generael* der Landtschappen Gelre und Zutphen *tot een Gouverneur was gepresenteert*, hebben goet gevonden durch den Heeren Doctorem Leoninum *heimlicher wyse te doorsteken*, daer mede de Extie des Heeren *Princen* tot ORANIEN te weten solde mogen crygen, dat de Heer van Bousfu, behalven dat syn G. aldaer niet geboren, noch geërft, *der Landtschap niet aengenaem* solde zyn; ende dat volgens, om *alle jalousie ende wedirweerticheit* (soo veel mogelyc, en insonderheit in desen gevaerliken tyden, in den welcken men vrienden te maken, ende niet te verwerpen) *voor te comen*, ende te practiseren den *Heeren van Bousfu contentement te geven*, dat syn G. willichlyc,

en-

ende sonder indignatie der Gelderschen, van den gedaner *nominatie* der Staten Generael *solde afstaen*; 't welck dan goet gevonden, ende *durch dexteriteit des Princen van* ORANIEN, by middel van andere hoogere ampten aen den Heeren van Boussu te geven, *wel uytgericht conde worden*, in mercking syn G. alrede *Overste Haefmeister* (*f*) des Ertzhertogen, ooc *Gouverneur van Brussel* gemaect, ende apparent was, dat syn G. tot een *Overste Veltheer der Staten leger* gecommitteert solde worden; Ende 't schynt, dat dit, (woe voor verhaelt) in 't werck gestelt, ende uytgericht, de *nominatie* tot een Stadholder op Graaf JOHAN *van* NASSAU by provisie wal mochte vallen; Godt Almechtich verleen ons dat nutst, ende salichst, wil zyn?

De staet ende gelegenheit van onser viant DON JOHAN can men soo eygentlyc niet vernemen; halt sich in ende omtrent *Loeven* ende *Tienen*, welcke Steden sich tot oeren grooten leetwesen opgegeven, also wol binnen Loeven 3 veendlen knechten Schotten waren, die sich metten hulpe Godes de Stadt te defenderen erboetten. Hebben ooc *Bovingnes* ingecregen. DON JOHAN versoect op allen oorden; is geweest voor *Diest* ende *Zichem*, daer nae voor *Vilvorden*, edoch niet erovert, und is voor *Vilvorden* durch den Hollandschen Soldaten (daer binnen liggende) ende Brusselsche, die met grooten aental uytgecomen, binnen Loeven verjaegt, niet sonder tameliken afbreuck der vyanden.

Die, voor Namen durch *groote schandelike suppine negligentie* nedergelacht, ende *verslagen Regi*-
*ment*-

(*f*) *Haefmeyster.*] Zie hier voren *Num.* 26. *bl.* 192.

*menten knechten* worden wederom opgericht, sullen baldt weder vol, ende suppleert zyn; hopen alle gelyc, hier durch, *hun die oogen geopent*, *ende die slaep verdreven te sullen worden*. De Staten verwachten alle dage eenen grooten aental Ruyteren, men seit van seven oder 8000. Connen sulcx niet eigentlyc weten, dwiel by den Staten Generael de Crychordening, ende id aennemen van Ruyter ende knechten *absolutelyc* (*g*) gestelt is in handen des Ertzhertogen, ende *Princen* van ORANIEN, ten einde sulcx *secreet soude mogen blyven*, op conditien nochtans, dat de costen van dien niet sullen *excederen* 600,000 *gulden* (*h*) *ter maent*.

De Staten Generael hebben alhier *seer goeden moet*; soecken niet anders, dan dat DON JOHAN voor d'een, oder d'andere Stadt, solde mogen legeren, ende 3 weken, oder een maent, opgeholden mocht worden; daer met sy als dan verhopen eenen corten crych te maken.

Alhier is voor etlike dagen tydinge aengecomen, (die al noch continueert,) dat die van *Neapolis* insgelycken niet langer connende supporteren ende verdragen de *stinckende hovaerdye ende tyrannische regieringe der Spaenjaerden*, den Viceroy met vele Spaenjarden solden hebben doot geslagen; welcke tydinge (soo Godt gunt deselve waer te zyn) wil des vyants voornemen gantsch swichten; gelyc alrede eenige gevangen voor Namen van t Regiment des

(*g*) *gestelt is.*] By *Resolutie* der Algemeene Staaten *van den* 4. *Februarii* 1578. welke hier voren reeds geplaatst is onder *Num.* 32. *bl.* 120.

(*h*) 600,000 *gulden ter maent.*] Zie, onder anderen, WAGENAAR, *V. H. VII. Deel bl.* 196.

des Heeren van Montigny, in een schermutsel tusschen Brussel ende Vilvorden los gecomen, op gisteren gesacht, dat deselve tydinge onder Don Johans volck aengecomen, die daer durch gantsch perplex, ende verslagen waren.

De *Ambassadeur* van ENGELANDT heeft van wegen der Coninginnen den Staten Generael versekert secours ende assistentie van 5000 Engelschen ende 1000 peerden, ende 800,000 gulden.

Gisteren den 18. is tydinge gecomen, dat Don Johans volck voor *Arschot* liggen, niet sekers wetende, of sy sulcx verovert, oder niet, hebben.

Men secht ooc hier, dat etlike benden van den Vicomte van Gent solden verslagen hebben 300 Françoisen, comende tot dienst van Don Johan.

Desen morgen den 19. Februarii is tydinge comen, dat etlike peerden van Don Johan over een Revierken, den Neet genant, tusschen Arschot ende Zichem nae de Campen (*i*) getogen zyn.

*Ver-*

(*i*) *getogen zyn.*] Hiermede eindigt het *Exemplaar* der Stad ARNHEM, het welk aan de Regeering dier Stad op den 20. *Februarii* uit Antwerpen is overgezonden met deezen navolgenden *Brief*, welken wy uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576–1578. van den President V. HELL, *Fol.* 273. gemeend hebben hierby te moeten voegen:

„ *Erentveste, Eersame, und voorsichtige, groos gonstigen* „ *Heeren, ende goede frunden. Wy senden u L. ende Eers.* „ *hier by verwaert* Copie van id Verbael, *ende aenteikening* „ *van 't gene by ons, als Gedeputierden, vermogens oper-* „ *laebter* Instruction, *is uytgericht, bejegent, und wes wy* „ *ooc voor* nieuwe tydong *alhier, (daer aen ietwes gelegen)* „ *vernomen; daervan wy ooc aen de Generael Deputeerden* „ Copie *algereit overgesant; und daer ons hin vorder ma-* „ *terie ende occasie voorvalt wyders te schryven, sullen daer-*

*Verbael van den 21. Februarii, wes tot den lesten derselver Maent.*

Opten 21. Februarii hebben om antwoort aengeholden, ende is by de Ex$^{tie}$ des PRINCEN aengesacht, „ woe dat de Ertzhertoch, ende die van „ den Raet van Staten, als noch voor goet aensien, „ en

„ *in tot dienst der Landtschap niet suymen, kenne Godt Al-* „ *mechtich, die u L. ende Eers. in syn schutz ende scherm* „ *lang erhalden wil. Uyt Antwerpen ylents den 20. Februa-* „ *rii* 1578. *P. D. Ons dunct onder correctie, dat u L. und* „ *Eers. met allen vlyt moeten* trachten nae eenich bestandich „ middel, om de Rivieren te bewaren, *dat* DON JOHANS „ *volck niet mogen passeren op* Deventer , *soo te besorgen* „ *(dwiel de Steden van importancien albier seer wel versien)* „ *sy durch inductie des* Heeren van Hierges *het hooft der-* „ *waerts mochten keeren. Onderstont. U L. end Eers. goet* „ *ende dienstwillige*, Karll van Gelder, Henrick van Steen- „ bergen. *Het opschrift. Den Eerentvesten, Eersamen, und* „ *voorsichtigen Heeren, Borgermrn. S. ende R. der Stadt* „ ARNHEM, *onsere gonstige Heeren, ende goede Vrunden.* „ *Arnhem.*"

Een diergelyk *Verbaal* had de Burgemeester van Zutphen, *Steven Bentinck*, aan de Regeering van zyne Stad ook overgezonden, en wel vergezeld met deezen navolgenden Brief, welken wy insgelyks gemeend hebben uit dezelfde *Verzameling* van den Heer V. HELL, *Fol.* 285. *verso* hierby te moeten voegen:

„ *Erentfeste, voorsichtige, ende vrome, goetgonstige Vrun-* „ *den ende Medebroeders. Ich hebbe u L. durch een Bode* „ *van Deventer een* Missive, *van datum den* 18., *toegesandt,* „ *waerin ich summarie myn* Verbael *nae mynen besten ont-* „ *holt verhaelt hebbe, wes wy nae luyt onser* Instruction *uytge-* „ *richt*

„ ende noodich erachten, dat men op 't spoedelic-
„ *ste tot nominatie eens Stadholders* solde proce-
„ de-

„ *richt hebben, ende ons weder tot daertoe daervan bejegent*
„ *is. Soo ist nochtans, gunstige Vrienden, dat de Raetsheer*
„ Boeymer nae syn behoor dat selvige Verbaal, netter ende
„ schicklicker met woorden gestoffeert, in 't reyn van dach
„ tot dach ingestelt heeft, *ende daervan* een jeder Quartier Co-
„ piam af laten nemen, *ende voor eerst op desen dach de Gedepu-*
„ *tierden op Venlo toegesant; wie ooc die van* Nymegen *ende*
„ Arnhem *gedaen hebben. Hebbe ooc derhalven niet connen*
„ *gelaten u. L.* des Verbaels Copiam toetesenden, *waeruyt*
„ *u L. onse gescheften ende meer andere nyeuwe tydingen te*
„ *vernemen hebben. Wy verhopen van dage oder morgen*
„ *eens op allen onsen Artikelen verhoort te worden.* Wes ons
„ alsdan bejegent, sullen wy niet onderlaten u L. dat selvige
„ mede te deilen, *kenne Godt Almachtich, den welcken jck*
„ *u L. in syn beschuts ende bescherminge bevolen wil hebben.*
„ *Uyt Antwerpen den* 20. *Februarii Ao.* 78. *Onderstont. u*
„ *L. samentlike goetgunstige Frundt*, STEVEN BENTINCK. *Post*
„ *datum. Wy hebben desen morgen aen Doctor* Leonino *aen-*
„ *gehalden, om eens antwoort te hebben; waerop syn W. ons*
„ *ter antwoort gaf, dat toe Brussel aen* Myn Heer van Bos-
„ *su geschreven.*" [De reden van dat schryven, gelyk uit het *Verbaal* zelve niet onduidelyk kan opgemaakt worden, is denkelyk geweest, om gewaar te worden, of dezelve zig ook als een mededinger naar het Stadhouderschap van Gelderland zou willen opgeeven.] „ *Dat antwoort comende, wol-*
„ *de syn W. verschaffen, dat wy in communicatie van onse*
„ *Artikelen treden souden.*

„ *Deze naevolgende Clausel hebben der Landtschappen Ge-*
„ *deputierden, alhier aenwesende, den Gedeputierden op*
„ *Venlo toegesant onder anderen, welck ick ook raetsam ge-*
„ *vonden hebbe u L. dat selvige te vermelden.*

„ *Ons dunct onder correctie.* enz." [Zynde deeze *Clausel* in dezelfde woorden, als het *Post datum* in den voorgaanden Brief aan die van Arnhem,] „ *Het Opschrift; Den Erent-*
„ *vesten, Voorsichtigen, ende Vromen, B. S. ende R. der*
„ *Stadt Zutphen, mynen bysonderen gunstigen goeden Vrien-*
„ *den. toe Zutphen.*"

„ deren, " Ende soo sulx op eene gemeine Lant-dach moste geschien, heeft syn Durchlucht. tot dien einde brieven doen veerdigen, ende aengestelt den *Dominica lætare*, den avent t'Arnhem in te comen. Ende soo de tyt seer cort is, ende vermoedelyc was, dat de brieven so balde niet sollen worden geveerdicht, hebben wy in alleryl den Gedeputierden te Venlo, ende ooc de 4. Hooftsteden geadvertiert, opdat den Lantdach aenstont uytgeschreven solde worden.

Op den 22. Februarii is alhier tydinge aengecomen, dat *Sichem* by DON JOHAN was erovert, ende vele Capiteinen, Soldaten, ende Borgers, daer in *erworgt*, *gehangen* ende *vermoort*, ende dat aen Don Johans syden de Lieutenant van den Prince van Parma, ende dat Ferdinando de Donsago geschoten was, niet sonder afbreuk van vele Soldaten.

Ende ontfangen hebbende het schryven van de Gedeputierden, dat seer noodich soude zyn het huys *Wachtendonc* met garnisoon te besetten, ende te furneren, hebben dat selvige met syn Extie gecommuniceert, die daervan gesproken hebben met den Ertzhertoch; is daerop verordent, als by de vooraengetogen missive van syn Durchlucht. te bevin-

Ingevolge nu van die belofte, by deezen Brief gedaan, heeft *Bentinck*, 't geen vervolgens in deeze zaak by de Gecommitteerden verrigt is, aan zyne Mederegenten ook overgeschreven. En dit *vervolg des Verbaals* had de President VAN DER HELL, gelyk hy op 't einde aanteekende, *gecopieert uit het* 316. *bladt des Boecx der Stadt* ZUTPHEN *d' Ao.* 1578. *geteickent B.*, en, op een los blad afgeschreven, ingevoegd in zyne *Verzameling* tusschen *Fol.* 264. en 265. In navolging van hem hebben wy hetzelve hier ook achter gevoegd.

vinden; wie ooc belangende seker 1500 gl. tot behoef van Heer *Schencken* Ruyteren te furneren geordonneert is.

Op den 20 Februarii soo de Gesanten ende verordente der Landtschap binnen Arnhem versamelt, gisteren, (*k*) in datum den 21. des voorsz. maents, aen syn Durchlt. ende Staten Generael, ten einde van *op 't spoedelicxt met eenen Stadholder te mogen versien worden*, is den 25. alsulc schryvens syn Durchlt., als ooc aen den Staten Generael, overgegeven, daerop dan by syn Durchlt. geantwoort, als uyt deselvige te vernemen.

Heeft ooc de Extie des *Princen* toe ORANIEN montlyc verclaert, „ dat de Durchlt., syn Extie „ ende de Staten Generael *lyf*, *goet ende bloet* by „ den Furstendom Gelre, ende Graefschap Zutphen, in val der noot, vermogens opgerichter „ *Union*, wilden *opsetten*, ende alle noodige assistency doen, ende dat wy ons daerop vryelyc „ hadden te verlaten. Edoch dat men ooc reciproce alle gebeurlike behulp, ende succours met „ gelde, behoorde te doen, wie alle andere Provincien nae oere gelegenheit gantsch willich, niet „ met

(*k*) *gisteren.* enz.] Dus heeft het Afschrift, waaruit wy dit Stuk geeven. De zin egter is onvolkomen, en zyn mogelyk in het afschryven eenige woorden door overhaasting uitgevallen, welke men dus zou kunnen aanvullen, *binnen Arnhem versamelt*, [ende] *gisteren*, *in datum den 21. des voorsz. maents*, *aen syn Durchlt. ende Staten Generael*, *ten einde van op 't spoedelicxt met eenen Stadholder te mogen versien worden*, [geschreven hebben;] *is den 25. alsulck schryvens.* —— Op die manier is de zin ten minsten verstaanbaarder. —— Den *Brief* nu, waarvan hier gewaagd wordt, zullen wy den Lezer hier beneden in zyn tydorder mededeelen.

„ met woorden, dan metter daet ooc hadden be-
„ wesen, ende dagelycx bewysen; daer toe men
„ den *generale middelen*, als den jngesetenen der
„ Landen nutst, niet langer behoorden te weige-
„ ren. Ende dan vellicht etlike van de geroerte (*l*)
„ in al sulcke bewilliginge der Generale middelen
„ sich mochten weygerich maken, stonde te be-
„ sorgen, gelyc in vele plaetsen alhier bevonden,
„ dat 't selve niet anders geschien en conde, als
„ durch *quaetwillicheit des Magistraets*, ende *boo-*
„ *se ende sinistre informatie*, als dat het selve sou-
„ de zyn een sake van quade consequentie; niet
„ betrachtende, dat het selve soude zyn een goet-
„ like bewilliginge voor een corte tyt van 3. oder
„ 4. maenden; nae expiratie van welcke tyt de
„ *Magistraten* met de *Gemeinten* nae expiratie der
„ saken sollen mogen afstellen. Ende dat 't selve
„ niet en ware een impost, of diergelycke onge-
„ hoorde schattinge, tegens de privilegien van den
„ Lande *by tyrannie* den onderdanen *aen ende op-*
„ *gedrongen*." Gesinnende derhalven syn Ex$^{tie}$,
„ dat wy Gedeputierden ons op aengestempten
„ Lantdach selven laten vinden, ende dit onder
„ anderen ten bestendichsten ende beweechlicxt
„ voorgedragen, aen Bannerheren, Ridderschap
„ ende Steden voor oogen houdende de *grousame*
„ ty-

(*l*) *etlicke van de geroerte.*] Dus heeft wel het Afschrift, doch zonder eenigen zin. Ik denke, dat men lezen moet *etlicke van de Gemeente*. Ten minsten dit is zeker, en uit eenige vorige stukken reeds kennelyk, dat in een en andere Stad van Gelderland de *Gemeenten*, en *Gildens* derzelven, zwarigheid in 't aanneemen der *Generale Middelen* voor als nog maakten.

„ *tyrannye des algemeinen Vaderlants vyant*, de-
„ welcke algerede grasserende, ende in 't werck
„ gestelt; ende dat men deselve niet conde resiste-
„ ren, noch wederstant doen, sonder groote ex-
„ cessive costen ende sommen van gelde, ende dat
„ by faute van dien ons ende onse naervolgeren in-
„ combiert *eewige slavernye ende servituyt*; om de-
„ welcke ten eewigen dagen af te wenden, ende
„ ons daervan te bevryen, wy als nu durch schic-
„ kinge des Almachtigen goede middel ende gele-
„ genheit hadden, dewelcke soo verre wy *durch*
„ *tweedracht ende quaetwillicheit van niet gebeur-*
„ *lyc te willen contribueren ende assisteren*, gescha-
„ pen solden zyn te vallen in eewige slavernye
„ voor ons ende onsen naecomelingen, sonder ho-
„ pe, dat gelycke gelegentheit ende occasie tot
„ eenigen tyden voorcomen mochten;" met meer-
der dergelycken, ten selven einde tenderende, pro-
poosten. Ende soo wy begeerden, dat jemant van
wegen syn Durchlt., ende der Staten Generael, op
den Lantdach gesonden mocht worden, sacht syn
Ex^tie^ „ sulcx gern te willen doen; dan waren soo
„ vele in desen tyden in legatione uyt, dat als nu
„ syn Ex^tie^ weynich by der handt hadde; oock ten
„ fine, voor hen verhaelt, 2. oder 3. mael Com-
„ missarien gesonden; 't ginck ons ende der Landt-
„ schappen welvaren principaliken aen; wy behoor-
„ den selven het beste daerin te doen;" seggende
by exempel, „ *wanneer myn huys branden, solde*
„ *selfs nae water ende hulp lopen*, ende niet nae
„ Commissarien wachten." Daer mede wy syn
Ex^tie^ dienstlyc bedanckende zyn gescheiden, ende
erboden sich syn Ex^tie^ am hoochsten der Landt-

 schap-

schappen Gelre ende Zutphen jeder tyt met lyf, goet, ende bloet, te willen dienen, ende assisteren.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 263. Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 146—155.

## XLVII.

Formulier *van den* Eed, *by de Vroedschap der Stad* UTRECHT *vastgesteld, tegen* DON JAN, *en zyne aanhangers, alsmede om rust en vrede in de Stad te houden.*

1578. 10. *Februarii.*

Den xen Februarii. De Raet op huyden geladen ende vergadert wesende, soe is aldaer opgelesen dit navolgende *Ontwerp van Eedt*, geconcipieert om *rust ende vrede jnder Stadt* te mogen houden.

„ Wy Schout, Burgermrn., Schepenen, ende
„ Raidt deser Stadt UTRECHT geloven, ende swe-
„ ren, den gemeyne burgeren tot allen tyden voir-
„ standich te zyn; Ende wy Hopluyden, beveel-
„ hebbers, ende voirts alle burgeren ende ingese-
„ tenen, soe Geestelick, als Weerlick, Edele, off
„ onedele, geloven ende zweren wederom van on-
„ sen

„ sen Heren ende Raet voirn. *nyet te sullen schey-*
„ *den*, noch affwycken, maer *eendrachtlicken*, en-
„ de gelyckelicken, *tot behouff Co. Majts. onses*
„ *alre Genadichsten Heren*, [*ende* (*a*) *den Prince*
„ *van* Oraengien, *als Stadthouder*,] deser Stadt
„ te sullen bewaren, jegens Don Johan van Oi-
„ stenryck, alle Spaengairden ende haren aenhang,
„ ende jegens alle deser Stadts, ende des gemene
„ vaderlants, vianden, *lyff goet ende bloet mit mal-*
„ *canderen op te setten*, goede correspondentie,
„ ende eendracht te houden, by den anderen te
„ leven ende te sterven, ende by de *Pacificatie*
„ *van Gent* te bliven. Soe helpt ons God ende alle
„ zyn heyligen."

Ende gelesen zynde, is het voirn. *Ontwerp* by den Rade *geapprobeert ende belieft*; Ende geresolveert, dat men het een vendel voor, ende het ander nae, op te monsteringe comende, den voirn. Eedt afnemen sall, gelycx geschiet es; ende heeft *de Raedt* van de Stadt *onder het eerste vendel de voorsz. Eedt eerst gedaen*; Sed notandum, dat *de woirden*, *alhier in mergine gestelt*, *geaddeert* zyn, nadat drie vendelen gemonstert waren.

Uit het MS. *Dagelicx Bouck der Stadt* Utrecht, *begonnen den* ix. *Novembris Anno XVC. seven ende seventich*, *Fol.* 19.

(*a*) *Ende den Prince van Oraengien, als Stadthouder.*] Deeze woorden, alhier tusschen [ ] gesteld, waaren in het oorspronkelyke Resolutien Boek op den kant 'er bygevoegd.

XLVIII.

# XLVIII.

Brief *der* Algemeene Staaten *aan die van* GELDERLAND, *om den* veertigsten man *uit de* Steden, *en den* twintigsten man *ten platten Lande*, *en uit de* Dorpen, *op te ontbieden*, *tot wederstand der vyanden.*

1578. 10. *Februarii.*

Wolgeborne, Edele, Eerentveste, Hoichgeleerte, Ersame und wyse, liebe, besondere, und gunstige Freunde. Wes wihr ain ersten dieses lauffenden monatz wegen *des Feyndts einfall* in onser Leger fur *Namur* geschrieben, und das wihr darauf E. L. und G., wie auch alle andere vmbligende Provincien diser *Niderlanden*, freundtlich ersucht, die möchten, (ein jeder nach seiner qualiteit) jetz in der noth zu trost onsers gemeinen Vatterlandts eine summa geldts vnweigerlich auffbringen, vmb das selbig zu auffurung der Schenckischen Reutern zu gebrauchen, solchs, und sonst weitern inhaldt vnsers schreibens, werden E. L. und G. ohn zweivel vor diesen verstanden, auch durch den wohlgepornen Heren JOHAN *Graven zu* NASSAU &c. und *Roelandt de Corteville*, ihrer Durchlt. und vnseren respective Gesandten, weiter gelegen- vnd geschaffen-heit vnserer gemeinen beswernissen nach notturfft mundtlich angehort haben, der hoffnung und eigentlicher zuversicht, E. L. und G. werden mit getrauwen raedt, hulf, und beistandt,

dat

dat gemeinen pest eendrechtiglich mit bevordert, und inſonderheit die begeerte ſumma geldts auff-gebracht haben.

Und mogen demnach E. L. und Gunſten jetz ferner nit pergen, nachdem *der Feindt vnſer Leger fur Nahmur* im auffprechen *beſchedicht, zerſtrennet, und auffgeſlagen*, und ons derowegen noch zur zeit nicht muglich das ſelbige Leger im feldt ferner zu unterhalten, dat darumb van notten ist zu radtſchlagen, da mit allenthalben die Stadt, Schlosſer und andere Vestungen mit garniſon gegen dem Feindt bewahret werden mogen, bis zur zeit wihr mittel und macht haben khonnen dat zertrennet Leger widerumb auffzurichten; wair zu wihr dan jetz in der eyll mit den minſten unkosten khein besſer mittel erdenckhen khonnen, dan das uns von E. L. und G., auch anderen obgemelten Provincien, mit volck und geldt beyſtandt geſchehe, nemblich *das man in allen Stetten den* vierzigſten, *und auff dem platten Lande in den Dorffern den* zwantzigſten *Man*, (und das von den besten und wehrhafftigſten perſonen) *aufnemen;* und das jeder Stadt und Dorf alſolch ihr auffgenomen volck *drey monat lanck mit ihren eygen gelde unterhalten* ſolle. Weil nun diſer geſtaldt jetz inder hoher noot dem gemeinen Vatterlandt mercklich geholffen, der feindt auch durch ſolchs mittel, und inſonderheit durch des Allmechtigen Godts hulff und gnadt, in kurtzer zeit gantſch und gahr nidergelegt, und alſo diss betrubt gemein Vatterlandt (welchs nuhn beynahe durch den lanckwerenden krieg verdorben, und zu bodem aussgezehret) in voriger ruhe, nahrung und wolſtant reſtituiert werden kan, und mach; ſo erſuchen wihr E. L. und G. hir mit gants freundtlich,

die

die wollen diss alles mit getrouwen eyffer bedencken, und hierin das peste, nottigste, und nach jetziger gelegenheit erfrieslichste rathen helffen; und da dieselben neben uns sich diese unsere Proposition wegen der auffnehmung des *vierzigsten* und *zwantzigsten* man gefallen lassen khonnen, (wie dan zwar die eusserste notturft erheisschet,) die wollen als dan zum schleunichsten die gebur hier inne versehen, und solche ordnung stellen, damit wihr auf onseren weiteren bescheidt das volck an dem orthen, da man als dan solchs van nothen haben wirdt, auffheisschen, und ankhommen lassen mogen. Und was wihr uns nun dis fals zu E. L. und G. sicherlich, und ohne einige weigerung, versehen sollen, das begeeren wihr zum allerforderlichsten durch euer andwort verstendigt zu werden, da mit wihr die gemeine sach ferner darnach richten mogen. Dar an geschicht, was dieser zeit hoich nottig, und unserer unter ein ander eingangener und zur staitlich beeydter *Union* gleichformich. Soo sol dar durch auch dem gemeinen Vatterlandt einmael geholffen werden. E. L. und G. hie mit den Almachtigen in friedsamen wolstandt zu gefristen bevehlende. Datum Antorf am 10. Februarii Ao. 1578. Onderstond. E. L. und G. wolgeneichte freundtwillige. Gemeine diser Niderlanden Stende. Mit gemeinen derselben bevehl und willen abgangen. Ondertei-kent. CORNELIUS WEELLEMANS. Post datum. Als baldt E. L. und G. die nahmen des *vierzigsten* und *zwantzigsten* mans in den Stetten, ende Dorfferen, wie obgemeldt, versamblet, pitten wir freundtlich, das dieselben uns unverzuglich mit gewisser potschafft verstendigen wollen, wie starck die anzahl, E. L. und G. beduncken nach, zein khan,

und

und wie baldt, im fahl der noth und auf unser weitter ersuchen, E. L. und G. mit allsolchen volck zum anzug fertich zein khonnen. Datum ut supra. Het opschrift. Dem Wolgebornen, Edlen, Eerentfesten, hoichgelerten, ersamen und wysen Bannerhern, Ritterschafft, gross und kleine Stetten des Furstendumbs GELRE und Grafschafft ZUTPHEN, onsern lieben, besonderen, und gonstigen gueden freunden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 262. Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landlycke Saecken over* 1566—1584. der Stad HARDERWYK, *Fol.* 278. als mede met den oorspronkelyken Brief zelf, ervintelyk in 't *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 161.

## XLIX.

Brief *van den Hopman* Henrik van Broeckhuysen *aan het* Kwartier *van* VELUWE, *wegens zyne afdankinge.*

1578. 10. *Februarii.*

Mynen gantsch willigenn dienst te voren. Edele, Eerentveste, und manhaftige, Joncker, ende Heeren. Ick hebbe u E. F. L. schryven ontfangen, en-

ende daer uyt lesende verstaen, hoe dat u E. L. gesinnet niet meer dan *eenen Hopman over de 2. Veendel* te holden voor DEVENTER, 't welck my niet weynich vervreemt, aengemerct u E. ende F. L. *geen ander oorsaec voorwerpt, dan myn outheit*, die doch dese Landen geen schaden gedaen, doch met hoochster vlyt daer aen gewesen voor dat beste myns Vaderlants te setten.

Dwiel dan u E. ende F. L. also gesinnet *my af te dancken*, is myn dienstlyc begeren, dat u E. F. L. nu Commissarii wollen verordenen, daer met ick *nach crychs bruyck* meine verschoten penningen, soo ick met reissen op Hollandt gedaen om de Knechten te wege te brengen, auch voortaen aan geweer und loopgelt gedaen, wider erstaden, dae met ick *niet als een schelm* von dat veendel wyckende, dan *als een vromer Haupman* myne Knechten te vreden stellende, mach aftrecken opentlyc ende sonder smaedt aen myner eeren und glimp; daer met ich huyden oft morgen bey andere Heeren, und Fursten, mich can verdedigen, hoe ich mich zu u L. und F. duyt; dan ick denck niet lang stil te sitten, sondern mich *in* u E. L. *Bontgenoten dienst te vervoegen*. Dat aber u E. F. L. solden meinen sus flecht my aftedancken sonder rekeninge met myn Knechten, die ick myn reede gelt tot behoef, ende vorderinge der Landes besten, verschoten heb, is *onerhoort, ende den crychshandel niet gelycmatich*. Dus wollen u E. und F. L. wel doen, ende my hier te *Twell* myn afrekeninge doen; want ick weet mich te voegen op andere oorden ende plaetsen, daer ick *niet te oldt* werdt zyn, noch aengesien. Te Twell den 10. Februarii Ao. 78. onderstont. U. E. F. L. dienstwilliger HENRICK

VAN

VAN BROECKHUYSEN. Het opschrift. Den Edelen, Eerentvesten, und manhaftigen Joncker und Heeren Gedeputierden, und Borgermrn., des Veluwens quartiers, mynen gebiedenden Heeren, dienstlyck.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 263. *A.* Gecollationeerd met den oorspronkelyken Brief, in het *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 408.

## L.

Brief *der* Geldersche Gecommitteerden *uit Antwerpen aan de Landschaps* Gedeputeerden *te* Venlo; *aangaande verscheidene besluiten, ter Algemeene Staatsvergadering genomen na de nederlaag by* Gembloers.

1578. 11. *Februarii.*

Edele, Eerentveste, Eirsame, wyse, ende voirsichtige, gunstige Heren, ende besondere goide frunden. Wy hebben vast verscheiden veel schryvens aen de Landtschap, als aen u E. L. ende Eers., gedaen, daerop ons dan seer bevreemt noch ter tyt over al geen antwoort te hebben becomen, noch dat ons niet is toegeschickt Copiam van 't

gene tot Nymegen, opten *lesten* geholdenen Lantdach, is verafgescheit; welcke wy demnae wel frundtlic begeren, ons al noch spoedelyc te worden van u E. L. ende Eers. overgesant.

Wyders hebben u E. L. ende Eers. ontwyvel uyt deselve onse vorige brieven, (die wy vertrouwen u E. L. ende Eers. tsamen verhandtreickt te zyn,) verstaen de gelegentheit onses Legers &c. Daer nae is, den 4. *itziges*, tydinge den Staten aencomen, dat den 2. de Stadt *Gemblours* in der vyanden handen overgegeven is, ende die Soldaten daer uyt sonder geweer vertrocken zyn. Volgens soo die Vyandt sich met etliche peerden nae *Loeven* begeven heeft, is hem die Stadt durch etliche *quade geneichde des Vaderlants* ooc eropent, ende gelyc vals die Stadt van *Tienen*; daeruyt dan (als wy verstaen) dat Garnisoon ooc in maten, als boven, vertrocken is. Sulcx alles wy voor een tyt lanck *in lydsamheit dragen moeten*, verwachtende ende betrouwende, dat, naeden het verstroeyde Crychsvolck wederom versamelt zy, ende in ordening gestalt, gelyc algereets ein deel geschiet, ende noch wort effectueert in dese naevolgende plaetsen, te weten, de Schotten tot *Mechelen*, de Heer van Montigny met syn Regiment tot *Nivelle*, de Heer van Lume tot *Vilvorden*, Boussu tot *Brussel*, Champigni tot *Hall*, Lalain tot *Bergen* in Henegouwen, ende daeromtrent. &c. Want dan die ander Crychleut, van verscheiden Landen comende, daerby gevoecht zyn, sullen aenstont wederom een ander meer vaster *Veltleger slaen*; ende den Vyandt bejegenen, verhopende, dat die Vyandt middeler tyt geen middel heeft om wyders in te breken, vermits alle Steden van importancien met

gar-

*garniſoon* verſien binnen, tot dat de Ruyteren ooc aencomen.

Den 4. tegenwoordiger Maents is geſloten ende verordonneert by de Generale Staten, dat de Ertzhertoch MATHIAS tot Ooſtenryck Gouverneur Generael &c. ende de Excellentie des Heeren *Princen* tot ORANIEN, mits den Raet van Staten, ſullen van nu voortaen *abſolutelyc den crychshandel dirigeren* ende regieren, weſende daer toe behoorlick ſyn F. D., Excellentie, G. ende W. L. auctoriſeert by een *Acte*, per Copiam getranslateert hierby gevoecht *ſub A.*

Wyders dwiel ſich dat ongeluk dergeſtalt toegedragen, dat de vyandt dat voordeel (leyder!) gehadt, is raetſam by gemein advys, om veel oorſaken, bevonden, dat de Heeren, boven mentioneert, ooc de Generale Staten *uyt Bruſſel* zyn vertrocken, ende ſich in deſer Stadt *Antwerpen* begeven, om des te beter alle ſaken voor te ſien; doch mit den aanhanck, ende geloften, (*a*) *ſich niet te ontſcheiden*, ende ooc te ſchryven aen de afweſende Provincien, om oire Gedeputierden alhier te ſchicken; wyders, aldaer de ſaken wederom in beteren ſtaet gebracht, ſullen ſy ſich weder op Bruiſſel ergeven, gelyc u E. L. ende Eerſ. ooc copielyc uyt dat translaets Acte, daerop verleent, vernemen mogen, *ſub B.*

Al-

(*a*) *Aanhanch ende geloften.*] Wanneer men op den 4. Februarii ter Algemeene Staatsvergadering beſlooten had Bruſſel te verlaten, heeft men des anderen daags, den *vyfden* namelyk, die belofte en declaratie gedaan. Dat nader beſluit, waarop men hier ziet, is wel by deezen Brief niet overgezonden; doch wy hebben 't zelve hier voren reeds gegeeven onder *Num.* 32. *bl.* 121.

Also der Westphaelscher Creits den 13. deses Maents te *Colen* vergaderen sal, heeft daerhen syn F. D., ende syn Excellentie, den Heer van *St. Aldegonde* gesant, by denwelcken die Generale Staten gevoecht, ende ooc committiert hebben, den Heer van *Melroy.*

Der Overster Schenck van Toutenburch heeft den 26. verledener maents uyt *Bremen* den Staten toegeschreven, met ontschuldiging, dat hy, volgens der Staten begeren, alhier met syn Ruyteren algereit aengecomen sol zyn, dan vermits de inondation der wateren van der *Elft*, ende *Weser*, zyn die dycken doorgebroken, bruggen afgedreven, ende dien nae die wegen soo verdorven, dat deselve ongebruyckelyc geweest, is hy daer durch verhindert; gelovende niet te min binnen 14. dagen, nae datum des Briefs, tot *Lingen* met syn Ruyteren voorgemelt sich te vervoegen, om volgens herwaerts aen te comen, tot welcken einde den Monsterheer *Sallasar* voor etlike dagen van hin afgesant is, om alle vlyt in 't voortrecken aentewenden.

Gelycvals sullen met allen ernst de Ruyteren des Graven van *Swartsenborch*, ende des Marcgraven toe *Havrech*, vermoedelyc ende sekerlyck ylens volgen.

Derwegen overmaels (gelyc in onse vorige Brieven ooc geschiet) gantsch ernstlyc biddende u E. L. ende Eers. gelieve alle middelen, om den vyandt te wederstaen, voortewenden, mit gebeurlike toeversicht, *blyvende altyts in eendracht ende standthafticheit.* Want soo het Crychsvolc des Vyandts vast herwaerts ende derwaerts treckt, ende dewyl de Heer van *Hierges* ontwyvel *alle practyken sal voor-*

*stel-*

*stellen*, beduchten wy, of sy wel nae onsen oordt intrecken mochten. Derhalven nochmaels biddende, alsboven, ende niettemin ons gantschlyc vertrouwende tot u. E. L. ende Eers. ernstliken vlyt in deser gestalt.

Seger Gerrits, gesworen gaende Bode tot Nymegen, heeft ons den 8. behandet eenen Brief van die Landtschap aen syn F. D. geschreven, den welcken wy *aenstont* nae ontfanck overantwoort hebben, ende schicken hierby daerop antwoort.

Die van VLAENDEREN boven allen oeren last ende contributie hebben gelooft te lichten ende onderholden noch dartich Veendlen Lantsknechten, ende 600 peerdt, die dan metten eersten ooc veerdich zyn sullen.

Daer is geschreven nae ENGELANT, opdat het beloofde der Coninginnen secours, soo in gelde, als Ruyteren, ende Soldaten, met ernst ende allen vlyt overcomen; daervan voormaels u E. L. ende Eers. *particulierlyc zyn* vermeldet, niet twyvelende 't selve secours sal vermeerdert worden.

Daerenboven is ordonneert, dat in alle Provincien der Nederlanden, soo in de Steden, als op de platte Landen, *den* 40. ende 20. *Man* op sullen zyn; wie dan u E. L. ende Eers. uyt bygelachte Missive, van syn F. D. geschreven, verstaen sullen, ende is dergelycken aen alle Provincien geschreven.

Vinden ooc u E. L. ende Eers. hierby verwaert een translaet Copie etliker *Articulen*, by syn Hoocheit, ende Excellentie, met den Raet van Staten, voorgegeven den Generalen Staten, daerop ooc oer *Advys* gegeven is, *sub C.*

Is hier ooc tydinge aencomen, dat die Stadt

'*Amsterdam* met die van HOLLANDT ende ZEE-LANDT verdragen is; daer met wy hopen, dat het Crychsvolc ooc, deses oorts her, sich begeven werdt tegen den gemeinen Vyandt.

Gisteren avondt hebben wy u E. L. ende Eers. uyt Venlo geschrevenen brief ontfangen, den inhalt, betreffende den Graven van Hohenlo, verstaan; sullen derhalven niet onderlaten nae inhalt desselven briefs de sake eerster gelegentheit soo aen syn F. D., als syn Excellentie, te bevorderen.

Hier met doen wy u E. L. ende Eers. (neest vrundtliker erbiedinge) den Almachtigen Godt in gelucsaliger gesontheit bevelen. Datum Antwerpen den 11. Februarii 1578.

P. D. Is huyden omtrent 10 uren by syn F. D., Excellentie, Raet van Staten, ende Generale Staten ordonneert, dat in plaets bovengemelter Deputierden op den Creitsdach toe Colen reysen sullen *Johan van Gent* tot Oyen, ende Doctor *Sille.*

Onderstont. U Ed. L. ende Eersf. grootgonstige toegeneichde Vrienden. Onderteickent met verscheiden handen. *J. de Gent. Cornelis van Boedtbergen. Karll van Gelder.* Het Opschrift.

Den Edelen, Eerentvesten, Eersamen, wysen, ende voorsichtigen Heeren, Generael Deputierden der Bannerheren, Ritterschap, ende Steden des Furstendoms Gelre ende Graefschap Zutphen, itzond tot Venlo ainwoordich, onsere gonstige Heeren, ende besondere goede Vrunden.

A. *Trans.*

A.

*Translaet.*

Myn Heeren (*b*) de Staten Generael hebben resolveert, om de beste ende meer ernstlike expeditie ende versiening der saken van den Crych, te verlaten, als sy verlaten by deesen die *geheele regiering ende provision derselver aen syn Hoocheit*, de Excellentie van myn Heere de *Prince* van ORANGIEN, ende *den Raet van Staten*; die authoriserende dien aenlangende alsoo vern als noodich is. Gedaen tot Bruyssel in de Vergaderinge der voorgenoemte Staten den 4. van Februario 1578. onderstont. By ordonnantie der voorseyder Staten. Onderteickent. *Cornelius Weellemans.*

B.

*Anderde Translaet.*

Myn Heeren, de Staten Generael der Nederlanden, verclaren, dat de eenige tegenwoordige necessiteit oorsake geeft van oer *vertreck van dese Stadt in die Stadt van Antwerpen*, een plaetse meer verner van den Vyandt, om die beste uytrichtinge ende direction der gescheften van de Landen, soo wael in 't generael, als particulier, nae die occurrentien; welcke necessiteit stil staende, die voorn. Staten zyn gemeint, ende geloven *weder-*

(*b*) *Myn Heeren* enz.] Wy hebben deeze beide Besluiten, zo als dezelve in het Fransch in de *Notulen* der Algemeene Staaten oorspronkelyk voorkomen, hier voren reeds gegeven onder *Num.* 32. *bl.* 120.

*dertekeeren in dese Stadt*, om aldaer te negotieren oder handelen, gelyc als sy wes noch ter tyt gedaen hebben. Geschiet tot Bruyssel in de vergaderinge der voorn. Staten den 4. van Februario 1578. Onderstont. By ordinantie der voorseyden Staten. my anwoordich. Onderteikent. *Cornelius Weellemans.*

C.

*Translaet.*

1. Die Brouwer (*c*) sal van *ieder ton Biers* betalen *twee stuyvers*, om die penningen, daervan comende, te worden gebruyct, om de provision van bussencruyt, salpeter, ende diergeliken; ende dat selvige voor een jaer lanck.

„ Den inhalt des eersten Artikel aen de Sta-
„ ten der Provincien in 't particulier zynde
„ pro-

(*c*) *die Brouwer.* enz.] Wy hebben gemeend, tot meerder opheldering, hieronder te moeten voegen, 't geen aangaande deeze Articulen, en de daar op gegeevene Antwoorden der Algemeene Staaten, aangeteekend gevonden wordt in de *MSS. Resolutien* derzelven *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578., *Fol.* 106. zynde van volgenden inhoud:

„ *IX. de Februier* 1578. — *Les* Points *&* Articles, *proposéz par le Conseiller d'Estat* Liesfelt *de la part de son Altesse, sont resoluz & arrestéz, se referent l'Acte verbal aux Appostilles, mises en la marge en date de ce jour IX. de Februier.*"

Uit dit *Translaet* nu, 't geen wy hier geeven, kan men thands zien, waarin die *Artikelen* bestaan hebben.

„ proponeert; welverſtaende, dat dat bier
„ van 15 St. de tonne, ende daeronder,
„ niet ſullen den impost betalen, verſtaen-
„ de de tonne voor de Antwerpſche Aem,
„ haldende 50 gelten."

2. Want de Staten Generael goetvinden dat Advys van myn Heeren van den Raet van Staten, dat welcke is, dat ſyn Excellentie ſchryven ſal aen de Ritmeesters ende Ruyters, om ſich te verſamelen in aller diligentie, met verheisſching oer aenſtont te ſenden dat aenritsgelt.

3. Memorie; dat oer hebbende geſchreven de voorgl. brieven, men ſal in allen geval oer moeten betalen 3 *maenden ſolts*, wiewall dat ſy niet en weren gebruyckt.

„ De Staten Generael bidden ſyn Hoocheyt
„ te effectueren den inhalt des 2. Artikels,
„ mitsgaders, dat de Ruyteren ſullen zyn
„ verſekert voor 3. maenden betalinge, al
„ ist, of men ſy in dienst ſtelt, oder niet;
„ aver dat voor eerst ſal geſtelt worden den
„ ſtaet, ſoo wel van 't aenritzgelt, als van
„ de 3. maenden; voor al verſtaende, daer-
„ van de Propoſitie te doen by de Provin-
„ cien in 't particulier."

4. Item ſoo men ſol ſenden den Heer van *St. Aldegonde* op de Dachvaert van Westphalen, die men ſal holden te Colen, ende wie men met hem ſeinden ſal?

„ De Staten Generael remitteren den inhalt
„ des vierden Artikels aen de discretie van
„ ſyne Hoocheit, ende van ſynen Raet;
„ vindende niet te min den Heer van *St.*
„ *Aldegonde* ſeer gevoechlyc, om hem by
„ te voegen den Heer van *Melroy* tot ſyn
„ onderſtant."

5. In geval dat ſy goet vinden te berichten die Prelaten, ende andere, hebbende *ſilverwerck*, *cleynodien van gout*, *ende van ſilver*, dat ſy deſelve willen *leenen den Staten*, om ſich daer mede te dienen *by forme van verpandinge*, mit verobligeringe deſelve te reſtitueren in deſelve forme ende ſtaet, als ſy tegenwoortelyc ſyn, ende wie men daertoe ſoude mogen deputeren, ende committeren?

„ De Staten Generael bidden, dat het believe
„ ſyn Hoocheyt te doen de propoſition,
„ ende inductien, naevolgende ende in con-
„ formiteit des inhalts van deſen 5. Ar-
„ tikel."

6. Of men ſal ſchryven aen de *Collegien*, ende *Cloosters*, aldaer eenich gelt is van verſparinge, als gelyck ter oorſaken van leedige oder vacerende beneficien, om dat te *leenen*, ende ſeinden aen de Staten?

„ Dat het believe ſyn Hoocheyt te bevelen,
„ te ſchryven aen de Collegien ende Cloos-
„ ters. Geſloten binnen Antwerpen in de
„ Ver-

„ Vergaderinge der Staten Generael den 9.
„ van Februario 1578."

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 260. *verso* — 262. Gecollationeerd met het *MS. Boek van Landsaeken* der Stad ARNHEM, *Num.* 9. *Fol.* 140—145. als mede met het *MS. Boek van Landlyke Saeken van* 1566—1584. der Stad HARDERWYK, *Fol.* 282.

## LI.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten; *aangaande het schryven des* Aartshertogs *aan den* Keizer, *om hulp en bystand tegen den Vyand.*

1578. 11. *Februarii.*

XI de Februier 1578. — apres midy. — Se faict lecture de *Lettres* de son Altesse à l'Emperiale Majesté, demandant *ayde & secours* pour l'expulsion du commun Ennemy, avecq *l'observation de la Religion Catholicque* & *deue obeissance* de sa Majesté.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. HOOG. MOG., *Fol.* 110. *verso.*

LII.

## LII.

**Bevel** *des* **Aartshertogs**, *om*, *tot wederstand der Vyanden*, *den* veertigsten man *overal uit de* Steden, *en den* twintigsten *uit de* Dorpen *op te eisschen*, *en in de wapenen te brengen.*

*1578. 11. Februarii.*

Wir Matthias, von Gottes Gnaden Eertzhertog zu Oesterreich, Hertzog zu Burgunde, Steyer, Karndten, vnd Crain, Graue zu Hapsburg, vnd Tyrol &c. Gubernator vnd Capiteyn General dieser Burgundischen nider Erblanden &c. endtpietten Euch, Bannerheren, Ritterschafft, Stadt, vnd Stenden, auch andern hoch vnd nider beuelhabern des Furstenthumbs Geldre, vnnd Graffschafft Zutphen, vnsere gnadt vnd gruess; vnd fugen demnach Euch, vnd menniglich, hir mit zu wissen; nachdem der Don Johan d'Austria, sampt seinen mithelffern, vns, vnd diese gemeine Erbniderlanden, gegen alle reden, recht, vnd pillicheit, mit gewalt zu vberfallen, vnd anzugreiffen, auch schon mit hehres krafft alhier jn Brabant auff den platten Lande synen Tyrannischen muetwillen gegen die arme vnderthanen zu treiben vnderstehet; also vnd der gestaldt, dat wihr *zur gegenwehr* zugreiffen, vmb das gemeine Vatterlandt von alsolchen Tyrannen zu beschermen, genottrengt werden, derwegen auch die Gemeine alhier anwesende Landtstende, neben

Kho-

*Kho.* Rath von Staten, nach reiffen bedencken fur guet angeſehen, vnd beſchloſſen, dat man in allen eyll *jn allen Stetten den vierzigſten, vnd jn den dorffen den zwantzigſten man auffordern* ſolle, vmb mit ſolchen vnd andern vnſern Kriegsvolck den feyndt auss diſer Landen zu treiben, wie dauon weitter notturfft van Gemeinen Landtſtenden Euch, vnd allen andern Prouincien, zu geſchriben worden; wan dan diſer geſtaldt, mittelst Godtlicher hulff vnd gnaden, den Feindt nottiger widerſtandt geſchehen, auch diss gemeine Vatterlandt jn vorige ruhe, nahrunge, vnd wolſtandt dardurch gebracht werden kon; So erſuchen wir Euch hiemit gnedichlich wegen jhrer Mat., aber beuehlen wihr wohl ernstlich, darzu wir dan auch jn krafft dieſes offnen brieffs Euch, ſampt vnd beſundere, vollkhommene macht, gewaldt, vnd auctoriteit verlehnen, jnd geben ain allerbeſtendigſten, wie dat enniger maſſen zu Recht geſchehen kan, oder mag, dass jhr, neben allen andern bevelhaberen, vnd officieren, von ſtondt an *jn den Stetten den vierzigſten*, vnd *auss den dorffern den zwantzigſten man*, (jn alwege von den peſten vnd wehrhafftigſten mennen) *auffheiſchen, vnd fertig machen*, auch der wege gutte ordnung ſtellen, damit ſolchen volck auff vnſer ferner ermanen zum anzug bereidt ſein moge; alles nach luut der gemeinen Landtſtenden ſchreiben (*a*) von x[ten] *Februarii* &c. deſſen jnhaldt wihr auch jn krafft dieſes gemeint zu halten vnd beueſtigen. Datum Antorff

(*a*) *Schreiben.*] Zie den voorgaanden Brief onder *Num.* 48. *bl.* 188.

torff den XIen Februarii nach Christi vnsers Selig-makers geburth in fumzehenhundert vnd acht vnd sibentigsten Jahre. Onderteikent; MATTHIAS. Onderstondt geschreven; mitt ausstrucklichen beuellh jhrer Durchl. abgangen. Onderteickent. N. SILLE.

Naar een gelyktydige *Copie*, ervintelyk ter Secretarie van ELBURG, in *Lade* 15. *No.* 57. gecollationeerd met het *MS. Boek van Lantlycke Saeken van* 1566—1584. der Stad HARDERWYK, *Fol.* 277. als mede met het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 262. *E.*

## LIII.

Commissarissen, *door de Vroedschap van* UTRECHT *benoemd, om den* Heeren van den Hove *voorte-houden het doen van den* Eed, *dien de gemeene Burgers thands deden.*

1578. 12. *Februarii.*

DEn XII. Februarii. *Jan van Apcoude van Meerthen*, *Lubbert van Suydoort*, Scepenen, *Jacob van der Eem* ende *Valentyn van der Voort*, Raden, zyn *gecommitteert*, om te gaen by myn Heren van den *Hove van* VTRECHT, ende d selve voir

voir te houden, dat zy mede *den Eedt* (*a*) *doen willen*, die de gemene Burgeren nu doende zyn.

Uit het MS. *Dagelicx Bouck der Stadt* UTRECHT, *begonnen den* 9. *Novembris Ao. XVc. ſeven ende ſeventich*, *Fol.* 19. *verſo.*

(*a*) *Eedt.*] Het Formulier van denzelven hebben wy hier voren reeds medegedeeld *Num.* 47. *bl.* 186.

## LIV.

Brief *van den* Aartshertog *aan de* STAATEN *van* GELDERLAND, *nogmaals verzoekende de inwilliging der* Generale middelen; *als mede om die van* OVERYSSEL *in het belegeren van* Deventer *en* Campen *trouwlyk te helpen; gelyk ook om den* 40. *man in de Steden, en den* 20. *in de Dorpen, opteligten.*

1578. 12. *Februarii.*

MATHIAS, by der gratie Gods &c. Welgeboren, Edle, Eerentfeste, wyſe, ende voorſienige. Ons is van wegen der Generale Staten getoont ſekere uwe Brief, gedatiert den 30. Januarii, daeruyt met vreuchden verſtanden uwen *goeden gemeinen wil tot de defenſie van den gemeinen Vaderlant.* Connen derhalven niet onderlaten euch deſſen te bedancken, ende nochtans te verſoecken in der voorſz. deuchdelike affection te continueren,

ren, ende in effecte te toonen, woe nae euch de gemeine noot ende welvaert ter herten gaet, ende dat doende in aller yl in de *generale middelen*, als andere Provincien, (doch sonder præjudicie uwer ouder vryheden ende exemptien; sonder ooc dese contributie in consequentie te trecken.) alleen voor den termyn van ses maenden te *consenteren*, verwilligen, ende met effect oplichten doen, in aenschouw nemende, dat tot gemeine saken, ende welvaert, ooc uws selfs evenwael, als andere Nederlanden, tot conservatie der gemeiner welvaert, eere, lyf, goet, ende naecomelingen gedaen wort. Ende dat anders gene bequaemliker middelen tegenwoordelyc vindbaer noch practicabel en zyn, overmits de grote ordinarische ende andere lasten, daermede de Landen alom ten uytersten belast zyn.

Wy hebben, naevolgende u begeren, de Ridderschap ende Steden van Overyssel ooc ernstlyc geschreven, ende gemaent tot *belegeringe der Steden* Deventer ende Campen, daer met sy eenmael de besetting ontslagen, ofte immers de vyandt gecrenckt mochte worden. Versien ons; sy werden alle ernsticheit ende middelen niet te vergeefs daer toe wenden, *mits dat ihr se troulick helpt, ende bystant leistet*, als wir van euch verhopen, ende dat ihr tot dien effecte, ende gemeiner Landen dienst, sult, naevolgende de opene brieven (*a*) ihr Con. Mat. hierby gevoecht, beschry-

(*a*) *opene brieven.*] Denkelyk is dit geweest de opene brief van den 11. *Februarii*, waarby de Aartshertog, *van wegen zyne Majesteit*, zulks aan die van Gelderland bevolen had. Wy hebben denzelven hier voren reeds geplaatst onder *Num.* 52. *bl.* 204.

schryven ende oplichten (ooc sonder præjudicie ofte consequentie) *in alle Steden* des voorsz. Furstendoms ende Graefschaps *den* 40., ende *in den Dorperen den* 20. *man*; daertegen sullen wy alle vlyt, toesicht, goeden raet, ende ordening plegen, dat metter hulpe Godts Almachtich alle saken in corten tydt mogen geremedieert, ende in eintlike ruste gebracht worden, ten welvaren ende vertroostinge van allen Landen, daertoe wy ooc onsen Heren Broederen de Keys. Mat., sampt onsen Oomen den Ertzhertoge *Ferdinandum*, ende andere Fursten ende Potentaten van Duytschlant, trouweliken aenropen. Welgeboren, Edele, Eerentveste, wyse, voorsienige, hier mede euch in Godes Almechtigen schutz ende scherm bevelende. Uyt Antwerpen den 12. Februarii 1578. Onderschreven. Uwer goeder Vrient, MATTHIAS. Noch was onderschreven. En wilt ooc geen swaricheit maken in diligentie allen Steden ende Vesten, aldaer liggende, *wel te besetten*, ende versien van alle nootturft. Noch onderteickent: N. SILLE. D'opschrift was dese. Den welgeboren, Edelen, Eerentfesten, wysen, voorsienigen, Bannerheren, Ritterschaft, Hooft ende Cleine Steden Gesanten des Furstendoms GELRE ende Graefschaps ZUTPHEN.

„ *Gecopieert uyt 't* 276. *en* 277. *bladt des Boecx*
„ *der Stadt* ZUTPHEN *d'anno*. 1578. *geteic-*
„ *kent B.*"

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 262. *E.*

# LV.

Volmagt *des* Magiſtraats *van* GROENLO *aan dien van* ZUTPHEN; *beloovende volkomenlyk te agtervolgen, 't geen door die van Zutphen op de uitgeſchreevene* Kwartiersvergadering, *en volgenden* Landdag, *nevens de overige Leden zou beſloten worden; met verzoek, om hun* uitblyven *te vernootſinnen.*

1578. 12. *Februarii.*

Eerentfeste, hoochgeleerde, Erſame, voorſichtige gebiedende Heeren, gonſtige frunde. E. Erſ. Wysh. aen ons geſonden Misſive des aengeſtempten *Quartiersdage*, op donredach naestcompſtich 's avons intecomen &c. hebben wir ontfangen; ende ſullen daerop derhalven onvermeldet niet laten, das wir alles, wes des vals, vermoge by overgeſanter Articulen, by u E. Erſ. Wysh., nevens den anderen Verordenten der Bannerheren, de Ritterſchaft, ende Geſanten der cleine Steden, tot welvaert des gemeinen Vaderlants ſal ingedient ende *geſloten* worden, *vollencomelyc mede te achtervolgen genegen*; gevende deſelve E. Erſ. Wiſch., in craft deſes, onſe *opene ende volcomene volmacht* ende gewelt, om wyders eenige te deputeren, die voorts daer aen op *volgenden Lantdach* binnen Arnhem daervan ſullen mogen ſich entſluyten, ende eintlyc reſolveren, dienstlyç ende vrientlyc biddende, E. Erſ. Wiſch. *onſers uytblyvens ten goedtſten af-*

*afnemen*, ende ons daer selfst, in val noodich, *vernootsinnigen*, ende volgens ons, op onse costen, wes alfo gehandelt ende ingeruymet moge worden, *Copia* toegeschickt, ende ten handen moge geschickt worden. E. Erſ. Wiſch. den Almechtigen bevelende. Datum Groenlo, am 12. Februarii 1578. Onderstont. B. S: ende R. der Stadt GROENLO. Het opschrift. Den Eerentfesten Hoochgeleerden wysen, Erſamen, ende voorſichtigen Heeren B. S. ende Raedt der Stadt ZUTPHEN, onsen gebiedenden Heeren, gonſtige goede vrienden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 280. *verſo.*

## LVI.

Extract *uit de* Reſolutien *der* Algemeene Staaten; *behelzende, onder anderen,* auctoriſatie *op den* Aartshertog, *den* Prins *van* ORANJE, *en den* Raad van Staate, *tot het* aannemen van Krygsvolk, *mits de onkosten derzelven niet loopen boven* 600,000 *Gulden ter maand. enz.*

1578. 13. *Februarii.*

XIII de Februier 1578. — Monſieur *de Freſin*, & le Conſeiller *Meetkerke* declairent, qu'il convient, que ſon Alteſſe, ſon Excellence, & le Conſeil d'Eſtat ſoient *authoriſéz*

O 2 *pour*

*pour toute levée des Gens de Guerre*, tant de pied, que de cheval, de quelle nation qu'ilz soient, y comprins les Ryters; desu mandéz par son Excellence; Affin que, la chose n'estant manifesté, l'Ennemy n'ait le moyen de contreminer, & se fortifier à l'advenant; Sur quoy est resolu *d'authoriser* sa ditte *Altesse*, son *Exce*, & le *Conseil d'Estat*, moyennant, & à condition, *que la soldée n'excede point la somme des aydes*, proposéez par les Provinces, asscavoir *les six cent mille* (*a*) *livres* Arthoys par moys. Bien entendu aussy, que tous Chiefs, levées, & à lever, devront estre experimentéz, & ayants faict preuve de leurs personnes, sy debvront estre *d'ungue mesme langue de leurs Soldats*, ou la faichans parler. Et ausquelz ne sera aulcunement permis d'avoir *diverses Charges*, ou *Offices incompatibles*; Ains debvront actuelement & de faict estre aupres de leurs Gens, pour les faire obeïr, observer, & garder la discipline militaire; à peine que les dits Chieffs sans port faveur ou intercesfion que ce soit, seront privéez de leurs dits Charges.

Sont arrestées Lettres aux Provinces pour *la practique* & execution des *moyens generaulx*, minutées par l'Audiencier *Potselberge*.

Le Docteur *Leonin* exhibé à Messieurs les Estats Generaux la *Responce*, (*b*) faicte au Baron *de Selle*,

(*a*) *six cent mille livres.*] Hier door wordt overzulks nader bevestigd het verhaal van WAGENAAR, *V. H. VII. D. bl.* 196.

(*b*) *la Responce.*] Denkelyk is dit geweest de Brief, welken de Algemeene Staaten aan den Baron *de Selles*, tot antwoord op zyn voorig schryven, op den 15. *Februarii* afgezonden hebben, en welken men in zyn geheel vinden kan by BOR, *XII. B. bl.* 18. —— Men ziet verder uit dit stuk niet on-

*le*, quant ſe partiſt de Bruxelles pour ſe transporter vers le Seigneur Don Jehan, & effectuer la charge, qu'il avoit de ſa Majeſté; dont mesdits Seigneurs les Eſtats ſe ſont conformez, demandent (*c*) Copie.

Envoyé Lettres & pourvoir de Commisſion à Monſieur d'Aloingue pour la *vente des biens des refugiez* & rethiréz des Eſtats, tenans la parthye de *Don Jehan.*

Uit de *MSS. Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot den* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. Hoogm, *Fol.* 114.

onduidelyk, dat de Algemeene Staaten in 't ontwerpen der Antwoorden op het voorſtel van vrede, door den gemelden Bannerheer toen aan hun gedaan, zig voornaamlyk bediend hebben van de pen van den beroemden Regtsgeleerden *Elb. de Leeuw*, of *Leoninus.* ——

(*c*) *Copie*,] Welke ook op den 15. *Februarii* daaraanvolgende ter vergadering is ingebragt, en goedgekeurd, gelyk blykt uit de navolgende aanteekening, welke daarvan in de *Reſolutien* of *Notulen* der Algemeene Staaten *Fol.* 116. *verſo* gevonden wordt:

„ *XV. de Février* 1578. —— *Le* Concept *des* Lettres
„ responſives *des Eſtats à celles du Seigneur* de Selles, *eſtant*
„ *pres Don Jehan*, *à eſté* approuvée *ſur la lecture*, *que en a*
„ *eſté faicte par le Secretaire van Aſseliers.*"

## LVII.

Bevel *des* Aartshertogs *aan* Canceler en Raden des Hofs, *om de* STAATEN *van* GELDERLAND *ten eersten te beschryven, en dezelve voortehouden de* Propositie, *hierna onder Num.* 58. *volgende.*

1578. 13. *Februarii.*

MATHIAS, by der gratie Godts Ertzhertoch van Oostenryck, Hertoge van Bourgoignen, Gouverneur ende Capitein Generael.

Lieve, besondere. Alfo de iegenwoordige nootlickheit, in dewelcke dese Erfnederlanden hen bevinden, ons bedwingt in alle vlyt ende neerstic-heit, ende by alle mogelycke ende gevoechlike middelen, *groote sommen van gerede penningen* te oplichten, ende vergaderen, hebben wy, by groote ende rype deliberatie, soo van de Lieden van den Raede van State neffens ons wesende, als van de Generale Staten, gegenwoordelyc in dese Stadt vergadert, geadviseert te doen voorhouden, ende proponeren binnen *alle* de voorsz. *Erfnederlanden*, ende naementlyc den STATEN *van* GELDERLANT de poincten ende articulen, in de *propositie*, hier by gevoecht, begrepen, ende bysonder aengaende de *generale middelen*, van dewelcke over sekeren tydt de voorsz. Generale Staten id dobbel gesonden hebben voor elck van den Provincien van herwaertz-over. Tot welcken einde versoecken wy u, ende niet min *in naem* ende van wegen *syner Mat.* ordi-

ne-

neren wel ernstliken by deſen, dat ghy terſtont, ende ſonder vertreck, deſelve Staten van Gelderlant doet *beſchryven*, ende vergaderen tot ſulcken corten dage, ende gelegenen dage ende plaetſe, als 't mogelyc ſal weſen, om aen te hooren, 't gene dat van wegen ſyner voorſz. Mat., van ons, ende van de voorſz. Generale [Staten] hen alsdan by u Cantzler voorgehouden, ende vertoont ſal weſen, volgende de voorſz. *Propoſitie*, die wy u hiermede overſenden, hebbende geraden bevonden u deshalven den last te geven by deſen, u verſoeckende voorts al 't gene des voorſz. is hen wel vyerichliken te doen verſtaen, ende houdende van uwen wegen daer aen ſtarck de goede handt, dat 't ſelve prompteliken, ende ſonder vertreck, geëffectueert mach worden; daerby voegende 't gene des ghy totter materie dienende bevinden ſult te behooren, gelyc ghy 't ſelve wel ſult connen doen, ende wy u gantſchlyc toe betrouwen. Lieve beſondere, onſe Here Godt zy met u. Geſchreven t'Antwerpen den 13. dach van Februario 1578. Onderteickent. MATHIAS. Noch. *Pottelsberge.* 't Opſchrift was. Onſen lieven beſonderen, de *Canceler ende Lieden van den Rade* onss Heeren des Conincx, in Gelderlant verordent.

Uit het MS. *Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578, van den Preſident V. HELL, *Fol.* 288.

## LVIII.

Propofitie, *door den* Aartshertog, *en de* Generaliteit, *gedaan aan de afzonderlyke* Provincien, *om, tot verval der onkosten van den oorlog, boven de* Generale Middelen, *intewilligen een wekelykfche tax op de* Huizen *en* Landeryen, *als mede een impost van 2. ftuivers op ieder Aam* Biers.

1578. 13. *Februarii.*

Myn Heeren. (*a*) Alfo ghy weet, dat de Vyandt in 't Landt getrocken is, ende hem efforciert, ende fyn uyterfte beste doet, van ons ende alle goede onderfaten van fyne Mat. oer goederen te bederven, ruineren, ende te vyer ende te fweerde te ftellen; ende dat om 't felve te verhoeden, ende daerin promptelyc te verfien, ende de Landen, ons eygen leven, ende van onfe huysvrouwen ende kinderen, te bewaren ende te conferveren, *anders geen remedie* en is, dan te doen vergaderen, ofte te *verfamelen onfen Leger*, ende in goeden getal *ander Crychsvolck*, foo te peerde, als te voet, *te doen comen*, het welck onmogelyc is te doen, fonder te hebben feer groote, ende notable, *gerede fomme van penningen*, die men niet vinden en can, dan by eene goetwillige ende liberale contributie van alle de Provincien, te famen geunieert wefende,

(*a*) *Myn Heeren.*] Zie den voorgaanden Brief onder *Num.* 57.

de, in der voege ende maniere, of elck Provincie alleen ſoude moeten wederſtaen, verdryven ende verjagen den raſenden vyandt, weſende voor de poorte, ende alrede daerin getreden, woe voorſz. is.

Syn *Hoocheyt*, Myn Heer de *Prince van* ORANIEN, met den *Raet van State*, mitsgaders de *Generale Staten* conſidererende, dat de *Generale Middelen*, den Provincien geproponeert, niet *alleen* genoechſam machtich ende ſuffiſant en ſyn, om 't furnisſement van de penningen, behoeflyc weſende tot bewaernisſe, preſervatie ende beſchermenisſe van de voorſz. Landen, noch tegens invaſie derſelver, hebben by gemeinen accorde gereſolveert ende geconcludeert *op de goede beliefte ende welbehagen van elck van de Provincien*, het gene hier nae volgt.

Eerstlyc dat men over alle de Landen van herwaertsover lichten ſal *op elck huys*, d'een door d'ander, ſoo wel in de Steden, Dorpen, Vlecken, Vryheden, Borgarden, Communiteiten, Caſtelen, als Cloosteren, ende Monaſterien, ſonder aldaer eenige plaetſen uytteſtellen, oft te excipieren, *acht ſtuver ter weke*; welverſtaende, dat *de Cloosters, oft de beste huyſen*, ſoo wel van de Heeren Edelieden, rycke Borgers, ende andere, *de minſten ſullen ſupporteren* by proportie ten allernaeste der redelycheit, tot discretie van de Wet ofte Magiſtraet, oft den genen, die ſy deputeren ſullen, te betalen by den Proprietaris ende Huerlinck half ende half, ende te verſchieten, oft . . . by den posſesſeur oft gebruycker. Ende dar men niet gevoechlyc de taxatie van de voorſz. Huyſen ſal connen practiſeren, ſal de Wet van elck van de voorſz. plaetſe toegelaten, ofte gepermitteert weſen, te vinden

den ende furneren by andere gevoechlyke settinge, ende gehele sommen, tot den welcken de tax van elcke plaetse ter weke solde bedragen; met moderatie, dat men in allen plaetsen quyten sal *'t derde* van de voorsz. gehele ofte totale somme, om de *armsten te verlichten ende soulageren*, makende de repartitie van de voorsz. quote getrouwelyc in elcke plaetse nae de huere ende estimatie van de voorsz. huysen; ende dit voor een tyt van *drie maenden* alleenlyc, te beginnen loop te hebben van den 25. van deser jegenwoordiger Maent van Februario 1578.; ende deselvige te lichten, soo men gedaen heeft de penningen van de personele contributien, oft soo de voorsz. Wet tselve best bevinden sal voor 't welvaren van de Generaliteit.

Oock dat men heffen ende lichten sal op elck Gemet ofte Bunder winnende Landt, oft Weiden, Merschen, Boschen, ende Vyvers, 't selve Gemeet gerekent tot 400. royen van 20. voeten elcx, ende den voet tot 11. duymen, *eenen Stuver ter weke*, beginnende te betalen, ende debourseren, voor den termine van *drie maenden*, als voor. Welverstaende, dat de voorsz. Landen, Weyen, Merschen, Boschen, ende Vivers, niet verpacht wesende, de proprietaris alleen den last deshalven dragen sal. Ooc dat de sterile ofte onvruchtbare Landen, oder Communiteiten, niet betalen en sullen. Welverstaende voorts, dat aen den genen, hebbende renten op huysen, landen, boschen, weyden, marsschen, oder vyvers, sal by den proprietaris gedefalqueert worden het achtste deel, voor den termyn van voorsz. 3. maenden.

Insgelycken dat men van elcken Aem van 100 potten *Biers*, van wat prys tselve zy, betalen sal

*twee*

*twee Stuver*, ende dat by den Brouwer, ofte Borgeren ende Landtlieden, in oeren huyſe brouwende; uytgenomen alleenlyc het Bier, daer van de Aem maer 12. ſtuver gelt, oft daer onder, het welcke niet betalen en ſal; geduerende ende beginnende, ſoo hier voor geſeit is; welcke twee ſtuver geeiſcht ende gedeſtineert zyn geweest om t'employeren tot den coop van Buscruyt, ſalpeter, lonten, ende andere munitie van oorloge, ſonder die tot anderen effecten te employeren.

Alles boven de *Generale Middelen*, by de voorſz. Staten geadviſeert, ſoo wel opt ſlyten ende conſumptie van de eetlike waaren, ofte victualen ende coopmanſchappen, als op 't dragen van ſyde Lakenen. Welverſtaende, dat alle perſonen, gequalificeert weſende om de voorſz. ſyden lakenen te dragen, deſelvige middelen betalen ſullen, het zy dat ſy deſelvige dragen, ofte niet.

Dat ſy terſtont willen dresſeren, ofte maken, ende ſenden in de Camer van de Beden *eenen ſtaet* geverifieert *van oeren Quoten*, geaccordiert zedert de UNIE, te weten van de twee millionen ſevenhondert tachtentich duyſent ponden, van de Generale Middelen, van den hondertſten penninck, van de vierhondertduyſent ponden, geaccordiert voor 3. maenden, ende geexpireert den 25. van januario leſtleden; om te beſien, *of elcke Provincie te veel, oft te luttel, gefurneert heeft*; om eens *een einde te hebben van de grote disputen ende ſwaricheden*, die daerom dagelycx den voorſz. Staten repunſtyren; mitsgaders eenen Staet van tweehondert duyſent ponden extraordinaerlyc geeiſcht; om daernae al 't ſelve *geliquideert* te worden.

*U* verſoeckende daerom, Myn Heeren, de voorſz. middelen ende Impoſitien ter weke promtelyc te con-

consenteren, ende te executeren, om met de penningen, die daervan sullen mogen komen, een corte oorloch den vyandt aen te doen, ende voeren, ende niet blyven truyrende in dese grote miserie ende calamiteiten, die andersins ons dreigen te dueren, geheel te bederven, te brengen ende redigeren in servituyt, slavernie ende tyrannie.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de Annis* 1576—1578. van den President V. Hell, *Fol.* 289.

## LIX.

Resolutie *der* Vroedschap *van* Utrecht, *om door twee Schepenen den* Eed tegen Don Jan *te doen afnemen van de vyf* Kapittelen.

1578. 13. *Februarii.*

Den xiiien Februarii. Geresolveert by den Rade, dat men als morgen in *elcke Capittel* twee vuyten Gerechte committeren sal, om aldair van elck Capittel, mit horen suppoosten, *t ontfangen den Eedt*, (*a*) die by den Burgeren in der monsteringe gedaen wort, ende zy mede te vreden zyn te doen.

Uit het *MS. Dagelicx Bouck der Stadt* Utrecht, *begonnen den 9. Novembris Anno* XVc. *seven ende seventich*, *Fol.* 29.

LX.

(*a*) *den Eedt.*] Zie hier voren *Num.* 47. *bl.* 186. Vergelyk ook *Num.* 53. *bl.* 206.

## LX.

Resolutie *van 't* Domkapittel *te* UTRECHT *wegens het afleggen van den* Eed *tegen* DON JAN; *als mede het* Formulier *van denzelven.*

1578. 13. *Februarii.*

Die XIIII. Februarii 78. Capittele geindiceert zynde, om by de Geestelicheyt mede gedaen te worden het *juramentum*, by de weerlick gemeen *Borgeren* ende *Ingesetenen* der Stadt UTRECHT te vorens (*a*) gepresteert, hebben die E. Heeren Vicedomdeecken, gemeen Capittele, Vicarien, ende Suppoesten mede *den Eedt gedaen* jn manieren als volcht, in presentie van *Aert Dircksen van Leyden*, *Frans Both*, Burgermeesters der Stadt Utrecht, ende *Johan van Botteycken*, een van de borgerhopluyden, als *Commissarien*, by den Raedt der Stadt Utrecht daertoe gedeputeert, op conditien, dat zy verstaen, dat hiermede nyet *gederogeert* en zullen zyn die *Unie* van de Generale Staten, ende *declaratie* daerop gevolcht; mitsgaders die *Satisfactie*, by den *Prince* van ORAENGEN den Staten van VTRECHT gegeven, verclaerden, dat zy, ende den *Raedt van Vtrecht*, t selffde oeck *alsoe verstonden*; dan alsoe die Heeren voersz. daervan begeerden *Acte* (*b*) van den Raedt voorsz., zeyden, en-

(*a*) *te vorens gepresteert.*] Zie *Num.* 47. *bl.* 186.
(*b*) *Acte.*] Hoedanig eene *Verklaring*, dat *door dien Eed niet*

ende beloofden die voorsz. Gedeputeerden, dat zy den Raedt daervan rapport doen souden; ende volcht hier nae den tenoer van den eede voorsz.

„ Wy Vicedomdeecken, Canonicken, Vicarien,
„ ende gemeen Suppoesten van der kercke *Ten Dom*
„ als jnwoenders van de Stadt Vtrecht, geloven
„ ende zweeren, dat wy van myn Heeren, die
„ Schout, Borgermeesteren, Schepenen ende Rae-
„ de van den Stadt Vtrecht, noch van den gemeen
„ Borgers, ende Ingesetenen van dien, Geestelick
„ noch Weerlick, Edel noch onedel, *nyet en sullen*
„ *scheyden noch affwycken*, mer mit hemluyden
„ *eendrachtelick*, ende gelyckelick, *tot behoeff Co.*
„ *Mats.*, onser aldergenadichsten Heere, ende den
„ *Prince* van ORAENGEN, als Stadtholder, dese
„ Stadt VTRECHT *te sullen bewaren jegens* DON
„ JOHAN *van Oostenryck*, alle *Spaengaerden*, en-
„ de haren anhanck, ende jegens alle deser Stadts,
„ ende des gemeen Vaderlants viänden, lyff goet
„ ende bloet mit malkanderen op te setten, goede
„ correspondentie ende eendracht te houden, en-
„ de by den anderen te leven, ende te sterven,
„ ende by de *pacificatie van Gendt* te blyven.
„ Soe helpt ons Godt, ende alle zyn Heyligen."

Uit de *MSS. Resolutien des Kapittels ten* DOM *te Utrecht*, *van* 1574—1581.

*niet zou te buiten gegaan worden de inhoud van de Satisfactie, maar dat men by dezelve begeerde te blyven*, door den Raad ook gegeeven is op den 25. *Februarii*, gelyk uit de *Resolutie* van dien dag, hier beneden in tydorde geplaatst, gezien kan worden.

LXI.

# LXI.

Resolutie *van 't* Kapittel *van* S. JAN *te* Utrecht, *wegens het afleggen van denzelfden* Eed *tegen* DON JAN.

1578. 14. *Februarii.*

Die Veneris 14. Februarii 1578. Placuit Dominis Capitularibus infrascriptis, (Capitulo per juramentum ad hoc indicto) Capitulariter congregatis, forma *juramenti*, Senatui Traiectino praestandi; salvo quod cuperent etiam mentionem fieri *Satisfactionis*, a Principe obtentae; item quod ipse *Senatus nobis* similiter *juraret reciproce*, hoc est, juramentum, per eos praestitum (*a*) *civibus*, extenderetur ad *communes incolas & inhabitantes Civitatis*, tam Ecclesiasticos quam Laicos, tam nobiles quam ignobiles, &c. Praesentibus Dominis, Decano, Hamstede, Rumelar, Knoop, Renesse, Esch, Berck, Bogart, Crap.

Forma autem praestandi juramenti haec est.

Wy Prelaten, Deecken, Canonicken, Vicarien ende gemeen Suppoesten van den Kercken van St. Johans als inwoenders van de Stadt Vtrecht geloeven ende (*b*) zweeren &c.

—(*post*

(*a*) *Civibus.*] Zie hier voren *Num.* 47. *bl.* 186.

(*b*) *zweeren* &c.] Wy hebben onnoodig geoordeeld het geheele Formulier, in het voorige Stuk reeds gegeeven, hier weder intevoegen.

—— ( *post alia* ) ——

Cumque desuper communicatum esset cum nobilibus viris *Joanne de Abcoude de Meerthen*, & *Lubberto de Zuidoort*, Scabinis Civitatis Traiectensis, nec non *Mathia de Hensberch* Capitaneo, tanquam a praedicto Senatu deputatis, dictique Deputati referrent, ac in fidem bonorum virorum assererent, praedictum *Senatum non esse alterius intentionis*, quam observare, & observari facere *satisfactionem* praememoratam, & praeterea sub *nomine Civium*, in juramento expresso, intelligere *universos incolas* dictae Civitatis, tam Ecclesiasticos, quam Laicos, (quanquam *in forma verborum juramenti nihil cuperent inmutari*) unde promiserunt *Actum* dare; sic concluserunt Domini dictum juramentum sub ea forma supradicta (qua aliae Ecclesiae praestiterunt) a prandio praestare ad horam tertiam.

Dicta itaque hora tertia domini Capitulariter, ac Vicarii simul congregati, praestiterunt dictum juramentum in forma supradicta, me Notario id ipsum recitante, in manibus praefatorum Commissariorum, videlicet Domini, *Decanus*, *Hamstede*, *Rumelar*, *Wtenengh*, *Renesse*, *Castro*, *Greve*, *Rengers*, *Esch*, *Bogart*, *Crap*, Canonici.

Item *Verborch*, *Vroyesteyn*, *Boon*, *Schyff*, *Druwech*, *Visscher*, *Verschoer*, *Lyster*, *Cornelius Johannis*, Vicarii. *Rodius* Secretarius. Schoelmeester. *Jacob* Succentor.

Restant *Knoop* & *Strengh*; H. *Adam* & *Zuvenss*, Vicarii; *Helyas* succentor.

Uit het *MS. Prothocol van 't Kapittel van St.* Jan, *te* Utrecht, *van* 1577—1585. *Fol.* 24.

LXII.

# LXII.

Reſolutie *der* Algemeene Staaten, *aangaande het betalen van 't* Tractement *van den* Aartshertog.

1578. 14. *Februarii.*

XIIII de Februier 1578. — Sur la Remonſtrance, faicte par Monſieur le Marcquis de *Havrech*, touchant le *traictement de ſon Alteſſe*, ſortant à la charge des Eſtats *quatre-vingt quatre mille Livres* de XL. gros par An, ordonné, que la ditte ſomme ſe payera par *Van der Beken* ſur les moyens Generaulx, & autres aydes, accordées, ou à accorder, durant la preſente guerre; la quelle finie ſera faite autre Ordonnance d'asſignation & repartisſement.

Quant à la remonſtrance verballe de Monſieur le Marcquis de Havrech, touchant le traictement de ſon Alteſſe, a eſté reſolu, que le dit Traictement commenchera d'avoir cours de jour de ſa acception & ferment, par luy preſté, pour le Gouvernement de ces Pays Bas, & que ſes deſpens depuis ſon partement de Viennes jusques à ſa ditte reception ſeroit payéz & rembourſéz par les dits Eſtats.

Uit de MSS. *Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. H. Mog. *Fol.* 115.

## LXIII.

**Quartiers Reces *van* Zutphen, *bevattende onder anderen, de* Advysen *der* Bannerheren, *en* Ridderschap, *als mede der* Regeeringe *en* Gemeente *der Stad* Zutphen, *in wat manier op den volgenden Landdag de* Capitale Impositie, *en de* Generale Middelen *zouden kunnen ingewilligd worden.***

1578. 14. *Februarii.*

Also tegens desen 14. *Februarii* 1578. mit toedoen ende voorweten der Ritterschap, die op den Lantdach te Nymegen de leste afgescheit hebben helpen nemen, eenen *Quartiersdag* aangestelt was, zyn daartoe erschenen van wegen der Gravinnen toe Bronckhorst ende Vrouwe toe Wisch *Jorrien van Keppel*; van wegen des Graven van den Berge, *Abraham Gier*; Bannerheeren.

Ritterschap: *Evert van Lintelo*, *Jacob van Hekeren*, *Henrick van Eck*, *Jorrien van Buerse*, *Gerrit van der Capellen* in den Dam, *Johan Nagel.*

*Johan Fredericx*, Stadtholder des Schultampts te Zutphen, ende de Gesanten der Steden *Doesborch*, ende *Doetinchem*; Dien van *Groenlo* (a) oere vernootsinninge gedaen hebbende.

— (*post*

(a) *Groenlo.*] Wy hebben den Brief, dienaangaande aan die van Zutphen geschreeven, hier voren reeds medegedeeld onder *Num.* 55. *bl.* 210.

—— ( *post alia* ) ——

De Verordente der Bannerheren, ende insgelycx Ridderschap voor eerst voorgeslagen hebbende, om eenige *Capitale Impositie* intestellen, ooc eenige *Artikelen uyt de Generale Middelen te trecken*, ende deselve int werck te richten, is op de Capitale Impositie, ende mede, woe men de Generale Middelen verstonde, te weten, daer van deselve in andere Provincien licent betaelt were, oft daervan alsdan ooc alhier jetwes betaelt werden solde, allerhande Communicatie geholden; doch is 't selve (soo men beducht, dat sonder de Capitale Impositie de Generaele Staten dese Lantschap in protectie niet sullen aennemen willen) den genen, die op Aernhem affgeveerdicht werden sullen, heim gestelt; om daerin te helpen doen, raetslagen, ende resolveren, nae gelegenheit, ende als oer L. bevinden sullen nutst te zyn.

Ende syn verordent ende gedeputeert, neffens der Bannerheren Gesanten, van de Ridderschap *Diederick van Baer*, Lantdrost, *Maurits Ripperda*, ende *Evert van Lintelo*; de Steden aengenomen hebbende de oere met volmacht ende instructie van gelycken afteveerdigen.

De voorsz. Gesanten sullen by den Nymegischen ende Arnhemschen Quartiers Gedeputierden aenholden, ende met vlyt bevorderen op de betalinge der Ruyterpenningen, daer met deselve sonder nalaticheit op de aengestelte terminen betaelt mogen worden; sullende ooc sy Gesanten (alsò by de Stadt ARNHEM geschreven van eenige *roeybarsen* te onderholden) desenthalven metten anderen Gesanten al-

aldaer communiceren, als nae gelegenheyt nutst bevonden ſal worden.

Sal men den Landrost verſtendigen om neffens den Stadholder *met oerer Ampten buyslieden deſe Stadt in buerwercken te asſiſteren*, ende helpen, gelyc van olts gewoontlyc. Insgelycx de Stadt *Doetinchem*; ende betreffende *Doesborch* (*b*) ſal men aen den Richter te Doesborch ſchryven.

De Gedeputierden des Raets, ende *Gemeinlieden*, overleſen, ende in de lengde volgens communicatie geholden hebbende op de verſcheiden middelen, van wegen der Staten Generael der Landtſchap geproponeert, om in deſen hoogen noot te comen tot gerede penningen, ende insgelycx op den voorraem der Eerſ. van NYMEGEN, derenthalven gegeven; woewal deſelve middelen vast zyn van grooten ende hoochwichtigen beſwaer, ſonderlinge deſe Landtſchap; die met ſoo verſcheiden privilegien verſien; Dan noch voor oogen geſtelt de jegenwoordige Staet der ſaken, ende betrachtet, wat derſelver Lantſchap by mangel van gelt (gelyk ſich van dach tot dach ogenſchynliker openbaert) beſorchlyc ſol mogen wedervaren, alſo dat niet alleen de voorſz. Privilegien, dan ooc lyf ende goet, wyf ende kinder, eer ende glimp, jetſonder in perikel ſtaen, ende ſweven; jae eintlyc de eewige verderffnisſe, eygendom, ende onderganc des Vaderlants meer dan je werlde te beſorgen; ende dat daerom de gelegenheit der ſaken niet en erlydet *te ſien*

(*b*) *Doesborch.*] Zie den ſtraks volgenden Brief.

*sien op Privilegien*, *dan te bedencken op wegen*, *daer met de Privilegien*, *van alle perikel*, daer met sy gedrouwet werden, *geconserveert*, ende staende gehouden mogen worden.

Dwiel dan 't selve eenige middel is, dat by uytersten vermogen raet tot opbrengen van gelde geschaffet worde; sollen niet mispryssen, (wie dan etlicker maten by den Nymegischen voorgeslagen,) dat by *Capitale settinge* eene merclike somme van penningen gevonden, ende opgebracht worde.

Dan aengesien 't selve niet, dan met uyterste swaricheit voor *eenmael*, gevoechlyc sal connen geschieden, ende dat, gelyc sich de sake aensien laet, de wederpartye sich niet lichtelyc ersedigen, dan den Landen *eenen langen crych* sal begeren aentedoen, ten zy dan de sake sonderlinge durch Godts genade met eenigen middel vergeleken, ende hen gelacht worde, also dat men sich in allen gevalle, om de lanckheidt te beiegenen, daertoe de voorslach van Nymegen niet genoechsam, gevat maken, ende spitsen moet.

Ende dat de Gemeine Staten schryven middel te weten de lanckheit te vervolgen, mits dat de *Generale Middelen* in allen Provincien in 't werck gerichtet, ende also *uyt eenen Buydel de sake ondervangen*, *ende gefuyrt* werde.

Dat ooc de Gesanten der Staten verclaerde, dat al de andere Provincien tot deselve middelen genoech geneicht, mits dat de Gelderschen daer in mede consentierden.

Sol oer L. beduncken, dat, soo de Staten Generael genoechsame versekeringe doen wolden de Landtschap him weder te schutten ende schermen, men de voorsz. middelen voor den tyt van 3. ofte

4. Maenden *fol mogen inwilligen;* Welverſtaende dat, nae eindinge, deſelve als dan ipſo facto ſollen afgeſtelt zyn, ten were dan met nieuwe ieders verwilliginge.

Verhopende, dewyl men bevindt de armoet daer in ſoo veel geſchoont te zyn, niet geſat weſende op eenich coorn, dat in 't Landt wast, dan alleenlyc dat van buyten ingebracht wort, ooc op boter ende keeſe, in den Lande gewonnen, insgelycx op harinck, ende meer diergelycke ſoorten van *lyfneringe*, dat de gemeine man, voor oogen ſtellende id groote tegenwoordige gevaer, ſich daerover weynich ſal beſwaren.

Alleenlyc ſoo de *Bieren* vast hooge aengeſlagen, ſal men daerop een moderatie ſtellen connen, ooc om in den Steden te verhoeden id ongewoonlike *beſichtigen der* Borger *Kelderen*, oer dranckbier aengaende, 't welck ſchynt dat allenthalven wat *beſwaerlyc ende verhaetlyc* zyn ſolde; ſold men in plaetſe van den in der molen op ieder molder molts, dat by den Borgeren tot oere nootdruft gebruyct worde, eenich gelt ſetten, ende ontfangen laten mogen; Insgelycx ſoo eenige andere Parcelen wat te hooge aengeſlagen, conde men daerop by de Landtſchap eene lydelike mate ſetten.

Beduchtende oer L. ſoo deſe voet niet voorgenomen, dan id *Capitael* ingeſtelt worden ſolde, dat voor eerst tſelve onwillicheit in anderen Provincien tot de Generale Middelen maken, jae ooc 't ſelve gantſchlyc verhinderen conde, woewel dat daerin de meesten ſoorten deſe Lantſchap niet en betreffen.

Ofte ten minſten ſoo de andere Provincien daer in evenwel accordierden, ſol voor eerst de Capitale

tale penninck deser Lantschap uytgegeven, ende dies niet te weiniger van alle goet, dat van buyten binnen desen Lande gehaelt ofte gebracht worde, de Generale Middelen in de andere Provincien betaelt worden; also dat in sulcken geval de Landtschap tweederley contributie sold gelden moeten, ende evenwel geenen danck noch ooc defensie erholden.

Stellende niet te min al 't selve in verner ende ryper deliberatie der Landtschap.

In allen geval, soo id Capitael voor sich ginge, sol men eenen voet moeten stellen, ende accorderen, waernae, te weten woe hooge, deselve genomen, ende outfangen werden solde.

Nae aengehoorten voorraem der Bannerheren ende Ritterschap, solde men van der Stadt wegen seggen, woe dat een Ers. Raet by de Gemeente allen mogelycken vlydt aengewent had, se tot de Gemeine Contributien te induceren.

Ende woewel men niet anders speurde, dan dat sy tot behulp der algemeiner sake genoech geneicht, hebben dan noch sonderlinge tweederley oorsaken tot de middelen een afkeer, eensdeels dat sy beduchten, dat de sake niet dermaten gemein zyn en sal, ten werden dan eenige op den platten Lande, mits copende oere provisie in naebuerheeren Landen, daer in geschoont; Andersdeels, dat de neeringe ende sonderlinge der Brouwerie, die doch in den Steden geringe is, daer durch gantschlyc geswact, ende uyt den Steden, daer men doch van 't Bier *accysen* geven moet, gelacht sal worden.

Daer nu u L. ende G. eenigen voet te bedencken wusten, dat niemant, hy were ooc wie hy were, sonder eenich bedroch gantsch ende geheel

 in

in de voorſz. middelen *ſold* moeten contribueren; ende geen vryheit genieten; dat ooc de Brouwerye (om de neeringe der Steden niet te vercleinen) op den platten Lande afgeſtelt worde, ten minſten geduerende deſe Generale Middelen, ende daer en teindens den Steden, ende een jeder, ſyn recht voorbeholden; ſold ſulcx eene enigen wech weſen, daer met men de Gemeinte eenichſins ſol mogen induceren; oer L. ſich verſiende, dat in ſulcken geval deſelve Gemeenten *ſich dermaten reſolveren* ſullen, dat men daer aen geen miſvallen ſal behooren te dragen.

Daer nu opt eerſte *punct* 't eene off 't ander voorgeſlagen worde, niet erheffelyc zynde, ſolde men mogen ſeggen, dat de Bannerheren, ende Ritterſchap, oer ſtedige huysgeſin, ende desſelfs aengeval, in bierſaet ende andere nootdruft ende onderholt, behoorde te laten overſlaen, ieder nae ſyn qualiteit, ende 't ſelve volgens nae advenant der Generale Middelen in gelde taxeren, *ſulcx ooc* nae advenant ter maent ofte vierdel jaers betaelden ofte opbrochten.

Boven de voorſz. middelen ſolde men de Landerien, tienden, ende incompſten der grontheeren buyten den Furſtendom Gelre ende Graeſchap Zutphen geſeten, nae behoor ooc aenſlaen.

„ *Gecopieert uyt 't* 205. *tot het* 209. *bladt in*„ *cluys des Boecx der Stadt* ZUTPHEN *d'ao* 78.
„ *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 277. *verſa*, en 278.

LXIV.

# LXIV.

Bevel *om de Ingezetenen van het* Richterampt *van* DOESBURG *op te ontbieden, om te arbeiden aan de* Vestingen *dier Stad.*

1578. 14. *Februarii.*

*Aen den Richter te* DOESBORCH.

Eerentfeste, ende frome, bysonder goede Vrundt. Alſo, in aenſchou van de jegenwoordige gevaerlicheit der tyden, de noot ervordert *den Steden*, ſoo *met ſchanſen*, *ſchanscorven*, als andersſins, ſoo veel mogelyc *te vestigen*, is onſe vrientlike advertieringe, dat u L. op 't aenholden eenes Erſ. Raets aldaer, uyt u L. bevolen Ampt *de onderdanen*, by gebeurte, in alſulcken getal, als oer Er. ende L. metten anderen verſpreken ſullen, *baeden doen willen*, om onweigerlyc, by ſulcke pene, als daertoe ſtaet, ſich in den voorſz. *dienst van vestiginge der Stadt* (daer toe ſy doch in tyt van noot oere toevlucht nemen connen) te gebruycken. Sulcx willen wy ons guetliken tot u L. verlaten, ende deſelve den Almachtigen bevelen. Geſchreven te Zutphen onder derſelver Stadt Secreet ſegel den 14. Februarii 1578. Onderſtont. Verordente der Bannerheren &c.

„ *Gecopieert uyt het* 209. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 78. *geteickent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 278. *verſo.*

# LXV.

Geloofsbrief, *en* Instructie *voor twee* Afgezondenen *der Gedeputeerden te Venlo*, *op de Vergadering van de Gedeputeerden der* vier Kwartieren *van* GELDERLAND, *binnen Arnhem te houden*, *alsmede de* Advysen *der* Gedeputeerden *van* VELUWE *op dezelve* Instructie.

*1578. 15. Februarii.*

Edele, Eerentveste, hoochgeleerte, Eersame, voorsichtige, insonders grosgonstige Heeren und goede frunden. Was gestalt wy dem auch Eerentfesten, Hoochgeleerten, und Ersamen *Johan van Stalbergen*, der Rechten Doctor, und Drost des Ampts Crieckenbeec, und *Johan van Greveraedt*, Borgermeester toe Venlo, goetlichen versocht, und aengelangt met E. L. und Eers. te communiceren, und by *instructie* metgegeven, dat hebben E. L. und Ers. van inne goetliken te vernemen, gantsch freundtlich begerende E. L. und Ers. gemelten Drosten und Borgermeester in ire L. werving aenhoren, ende voor dese tyt volcomene gelove toestellen, und volgents am spoedelicsten (gemerct de gelegentheit geen verwyling erlieden can) daerop te resolveren, als tot walvaert der Landtschappen dienen sal, und ons derselver Resolutie in der ile overschryven, (*a*) doende deselve in schuts des Al-

(*a*) *overschryven.*] Gelyk ook op den 19. *Februarii* geschied is. Wy hebben dien *Brief* hier beneden in zyn tydorde geplaatst.

Allerhoogſten emphelen. Datum Venlo den 15. Februarii Ao. 78. Onderſtont. Verordente der Bannerheren, Ritterſchappen und Steden des Furſtendoms Gelre und Graefſchaps Zutphen jetz binnen Venlo. Leger. By ordonnantie der Heeren Verordenten; onderteikent. *De Anthony.* Het Opſchrift. Den Edelen, Eerentfesten, Hoochgeleerten, Eerſamen und voorſichtigen Verordente der Bannerheren, Ritterſchappen und Steden des Furſtendoms Gelre und Graefſchap Zutphen, jetzo binnen Arnhem verſamblet, onſen groosgonſtigen Heeren und goeden freunden.

Inſtructie *voor den Erentfesten und Hoochgeleerten* Johan van Stalbergen, *der Rechten Doctor und Drosten des Ampts Crieckenbeeck, und* Johan van Greefraedt, *Borgermeester der Stadt Venlo, de aenweſende Verordente der Bannerheren, Ritterſchappen, und Steden des Furſtendoms* GELRE *und Graeſſchaps* ZUTPHEN, *itz binnen de Stadt van* Arnhem *verſamelt, te gelangen.*

Eerſtelick nachdem op den jongſten Nymmeſchen gehaltenen Landtdach veraſſcheidt, alle weech und middelen te bedencken, damet in aller yl gelt bekomen mach worden, ende den ongehoorſamen in betalinge der ſchatpenningen by *reale executie* durch den Executeur vervolgen, ende dwingen iren achterſtel te betalen; is daerop de Commisſarius Generael afgeveerdicht ſulcke Execution in 't werck te ſtellen. Dwiel aver etlike Hoplieden ende Knechten daertoe gerequireert, om in den Quartieren, daer de gebreken weren, neffens den Commisſarien

rien te vertrecken, und de Execution doen, heeft men deselvige *daertoe niet connen bewegen*, ehe ende te vorens dat sy ire betalinge ontfangen.

[*Advys* (*b*) *der Gedeputeerden des Quartiers van Veluwe.*]

„ Men verstaet, (hoewel dat dese weygeringe „ eerst voorgevallen.) dat dan noch nader- „ handt *sich de Soldaten willich gemaect*, „ ende in de Execution gebruycken laten, „ also dat dese swaricheit afgedaen. Dunct „ des niet te weiniger, dat men den Exe- „ cuteur bevele de Ruyterpenningen, die „ geëxecuteert sullen worden, uyt jeder „ Quartier tot betalinge derselver Ruyte- „ ren toe, by den anderen te holden, daer „ met sy niet vergeefs op den aengestelden „ dach erschynen, ende de Landtschap in „ verner costen voeren."

Dwiel ooc de Oberste Polwylersche *Lieutenant* de Ampteren Kesfel, Crieckenbeec, und Ercklens *drei-*

(*b*) *Advys.*] Het geen de Arnhemsche Gedeputeerden op de Artikelen deezer *Instructie* ter Vergadering geadviseerd hadden, heeft de Heer Van der Hell op een los inliggend blad afgeschreven uit *het 266. en 267. bladt des Boecx der Stadt* Zutphen *d'Ao. 78. geteickent B.* Wy hebben gemeend die Advyzen onder ieder Artikel hier tusschen tot meerder opheldering te moeten voegen. Wat door de gezamenlike Gedeputeerden der vier Kwartieren hierop besloten is, kan gezien worden uit het *Verbaal* van die Vergadering, als mede uit den *Brief*, door dezelven hierop tot antwoord geschreeven, welke beide stukken wy in 't vervolg hier beneden hebben medegedeeld.

*dreigementen* (*c*) geſchreven, und een aenſienlike aental van *penningen afgevordert*, oder *te ſweerdt ende te vyer den Onderdanen ontſacht*, als per Copiam hierby te erſien; is by den Heeren Deputierden wal raedtſam gevonden, und aengeſien, dat men etlike Ruyteren ende Knechten op bequame orteren ſolde leggen den vyant, ſoo veel mogeliken, wederſtant te doen. Aver nachdem den onderdanen *rontzom bedorven ende verlopen*, moet nootwendich gedacht worden op gelde, die men den knechten aenſtont moet verſtrecken, eer men deſelbige in eenige Schantzen ſolde connen crygen; und dewyl men daer met jegenwoordelyc niet verſien, wordt hoochnoodich eracht verſiening te doen, in aller yl gelt optebrengen, dat de Knechten met goede ordonnancie op den orteren, daer ſy de Landtſchap dienst connen doen, gelacht mogen worden. ſunst ist vermoetlic, dat ſy dit gantſche Landt entweder in *brantſchat* ſullen brengen, oder aver dat ſelvige gantſchliken afbranden.

„ De Gedeputierden, ende ſonderlinge van
„ den Ruremondiſchen Quartier, is de ge-
„ legenheit ten besten condich, ende ſtelt
„ men daerom tot discretie der voorſz.
„ Gedeputierden, waer men gevoechlyc
„ idt volck ſal mogen leggen, om te be-
„ hinderen de dreigementen, hier gemel-
„ det."

Nach-

(*c*) *dreigementen.*] Hoedanig die bedreigingen ingerigt waren, kan gezien worden uit den *Brief*, aan die van het Dorp *Virsſen* geſchreven den 7. *Februarii*, hiervoren door ons te dien einde reeds uitgegeeven onder *Num.* 42. *bl.* 147.

Nachdem ook voor weinich dagen etlike goedet durch den Soldaten alhier binnen Venlo inbracht, die op den wech ende passagie van Ruremond aengetroffen is, daer onder een Pe. . . . en men tien oder elf duysent gl. Brab. gevonden, noch ter tyt onseker, of dat gelt van *goeden prys* zal zyn, oder nicht; als were der Heeren Deputierden meyninge wel op correctie und gevallen irer Principalen, nachdem de *onvermydtlike noot* de Landtschap *daer hen dringt*, und beweecht, dat sy in aller yl nootwendich gerede penningen moeten hebben den onwilligen Knechten tot gehoorsaemheit und willich te maken, und iren Creditoren te contenteren, *dat men die penningen aen der handt solde holden*, und soo bevonden worde deselve *niet prys* te zyn, dat men de penningen by gebeurlike versekeringe, und verschryvinge, solde lichten, und de Cooplieden by gebeurlike interesse daervan contenteren; Edoch dat sulcke versekerheit by de gemeine Landtschap der Bannerheren, Ritterschap, und Steden, *geschien* solde, und niet alleen by den aenwesenden Gedeputierden te Venlo; souden begeren metten eersten hierop geresolveert mach worden, und ire goetduncken ilens overschryven.

„ In *aenschou van den hoogen noot*, ende om
„ anderen verscheiden redenen, vindt men
„ goet, dat de Gedeputierden *de pennin-*
„ *gen*, achtervolgende oeren voorraem, *in*
„ *handen nemen*, daer van de 3. Veenlen
„ Geldersche Knechten afdancke, ende de
„ reste tot behoef der andere Soldaten aen-
„ legge. Ende soo, gelyc de Gedeputier-
„ den ooc schryven, onseker te zyn, of
„ idt

„ idt geldt, hier gemeldet, *prys* zy, 't
„ welck ohne twyvel noch binnen een vier-
„ deljaers niet uytvondich gemaect sal con-
„ nen worden, hoopt men daer tegen mid-
„ del te hebben om deselve penningen, soo
„ id also behoorde, te *restitueren.*"

Dat geordonneert worde, de Deputierden, die op *Venlo* te comen bescheiden, aenstont mogen verschreven worden alhier aentecomen, dan de aental te geringe eenige wichtige voorvallende deser Landtschappen saken te resolveren, binnen ire Ed. ende L. sunst bedacht mede van hier te vertrecken, dwiel ire gebeurlike tydt verstreken.

„ Men sal toesien, om metten eersten des Zut-
„ phenschen Quartiers Gesanten derwaers
„ afteveerdigen.".

Den Heeren Deputierden binnen Arnhem mede te melden, dat de ses Hollantsche Veendlen aen dese Landtschap ten achteren zyn tien duysent gl. Brabants.

Dat de 3. Geldersche Veendlen sullen niet min ten achteren zyn; behalven de Ruyteren, die afgedanckt, ende weynich gelts ontfangen, ende daer by dan noch gerekent moet worden dat aenrits gelt, nachtgelt, und monats gelt van den nyen aengenomenen Ruyteren, dat ooc geen cleyn gedragen doet.

Daer beneffens dat ire Ed. bericht zyn, dat sich de Penninckmeesteren, onder ire eygen handt und geloof, voor de Landtschap verschreven hebben in de 6000 gl. voor polver, loot, lonten, ende

de andere munitien, und *geleent gelt*, daer ſy ſich in ſolidum voor verobligeert. Actum te Venlo den 15. dach Februarii 1578.

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 270.

## LXVI.

Inſtructie *der Stad* ZUTPHEN *aan hunne* Gecommitteerden *ten* Landdage, *over het inwilligen der* Generale Middelen, *enz.*

1578. 16. *Februarii.*

Inſtructie *voor den Eerentfesten*, *vromen*, *ende voorſichtigen*, Wilhem Middeldorp, Derrick van Till, *ende* Andries van Achtevelt, *Raetsverwanten ende Geſanten der Stadt* ZUTPHEN, *om ſich neffens anderen Gedeputierden der Landtſchap op den* 17. Februarii *te vinden binnen* Arnhem, *om aldaer eintlyc te helpen delibereren ende reſolveren op 't voorgeven*, *gedaen van wegen der Heeren Generale Staten.*

Eerstlyc een Erſ. Raedt der Stadt ZUTPHEN wert ſich meer als te wel berichten, woe hoechnodich id zy, jae ooc, dat id t'endes Godt Almachtich is id eenige middel, om des aenſtaenden jamers, eelendts, lydens, ende beſwaers, daer met

net alle dese Landen gedrouwet worden, onthe-
gen te blyven, raet te soecken om *gelt* te becomen.
Verstaen ooc oer Ers. niet anders, dan dat, in
ienschou der saken gelegenheit, te rugge gestelt
alle vryheden ende præëminentien, die men in sa-
ken van contributien had, ofte plach te allegeren,
ende voor te wenden, een yeder sich ten uytersten
toe behoort te besnyden, betrachtende, dat niet al-
leen id goet, dan lyf, leven, wyf, kinderen, eer,
ende glimp, ende eintlyc entweder de eewige on-
derganck, die Godt almachtich immers verhoede,
oft welvaert ende voorspoet der Landen in 't ge-
mein, ende jeder insonder, daer aen gelegen. Al-
soe dat oer Ers. gantsch ende wel geneicht, alle
bequame wegen te helpen voornemen, ende dra-
gen, om tot middel van gelt te comen, ende woe
deselve beter gevonden mogen worden, dat sy ge-
mein zyn, ende niemant daervan geschout, woe
oer Ers. liever ende aengenamer.

Dwiel dan *tweederlei manieren*, eensdeels van
de *Generale Middelen*, durch den (a) Staten, an-
derdeels van *Capitale Schattinge*, ende ooc oplage
op eenige parcelen, durch den van NYMEGEN (b)
voorgeslagen, sonder dat op 't Capitael beraemt is,
woe hooge ende diepe den overslach geschieden
sol; dat ooc de aengeslagen parcelen der gestalt
zyn, dat daervan niet sonderlings te verwachten.

Zyn

(a) *den Staten.*] De *Propositie*, dienaangaande uit naam der Algemeene Staten gedaan aan die van Gelderland, hebben wy hiervoren reeds medegedeeld onder *Num.* 19. *bl.* 75.

(b) *durch den van Nymegen voorgeslagen.*] Dien voorslag hebben wy hiervoren insgelyks gegeeven in onze Aanmerkinge op *Num.* 1. *bl.* 24.

Zyn oer Erf. in allerhande bedencken, eerst, ingeval de *Generale Middelen* ingeruympt werden, of alsdan te verstaen zyn sol, dat *alleen, wat deselve in dese Landen uytbrochten*, gecontribueerdt sal worden; of dat (gelyck by eenige voorgeslagen) de Landtschap *eenen tax ende portie toegemeten* worden sol, om deselve optebrengen.

Daer de meininge were, dat de Generale Middelen, sy brochten dan *vele ofte weynich* uyt, ingewillicht sollen werden, ende dat de Generale Staten daer met te sedigen sollen zyn; erachten oer Erf. gantsch onnodich de Landtschap met id Capitael noch daerenboven te beswaren, ten were dan, dat de gelegenheit der saken soo geschapen, dat ylige assistentie van gelde noodich, ende daerom de Capitale settinge in allen anderen Provincien ingerichtet worde.

Oer Erf. verstaen de Generale middelen niet anders, dan daer men eenich parceel in Hollandt, oft andere Provincien, gecoft had, id were een vat Heerincx, botter, oft sunst, om in dese Landen weder uyt te slyten, ende also id generale middel *daervan* in de andere Provincien *betaelt* had, dat daervan alsdan *hier in den Lande niet te gelden* stondt.

Ende daer de meyninge also were, (wie oer Erf. niet en twyvelen) had id in dese Lantschap te weiniger beswaer de Generale Middelen intewilligen, aengesien ('t zy daerin alhier geaccordiert wort, oft niet,) men in allen geval van alle sorten, die uyt andere Provincien, onder de *Union* gecomprehendeert, alhier in den Lande gebracht worden, de Generale Middelen doch misgelden moet.

Wesende in sulcken val de Parcelen van geringer

aen-

aental, daervan hier in den Lande betalinge der Generale Middelen vallen ſolde, welcke Parcelen, ende ſonderlinge het bier, men met believen der Generale Staten op eenige lydtlike moderatie nae goetduncken der Lantſchap ſtellen mochte, ende ſoo id den Borgeren gantſch *vreemt ende verhaetlyc zyn ſolde oer eygen drancbier in den Kelderen te comen proeven, roeden, ende beſichtigen*, ſal men, om t ſelve te ſchouwen, ende dat gelycke wel daervan betalinge geſchiede, de accys ofte *impost opt gemael des molts* nae advenant, ende grootheit der maten, mogen ſtellen.

Ende om te vermyden alle bedroch, dat op den platten Lande daerin ſol mogen geſchieden, ende dat, ſoo de ſake gemein is, daerin ooc niemant geſchoont werde, ſal men in de poorten de oplage des biers, dat op den platten Lande gedroncken ſal werden, mogen ontfangen. Edoch most alsdan id *brouwen op den platten Lande afgeſtelt worden*, ſoo om id voorſz. bedroch te myden, als ooc om de neeringe den Steden, daermen *accys* moet geven, niet afteſnyden, gelyc men bevind, dat hier bevorens by tyden lofliker memorien Hertochs (*c*) CARELS *van Gelder* is geſchiet.

In allen geval, alſo d'eene Provincie beter gelegenheit heeft, dat aldaer meer, als in d'ander Provincie, van 't generael middel ſal connen opgebracht worden, ende ſonderlinge in HOLLANDT, moest

(*c*) *Carels van Gelder.*] In den jaare 1521. De Handvest, ten dien einde op den 27. *Januarii* des gemelden jaars door Hertog KAREL aan de Steden der Graafſchap ZUTPHEN verleend, kan men vinden by A. SLICHTENHORST, in het *Aanhangſel* van Stukken agter de *Gelderſche Geſchied. bl.* 572.

moest men al 't selve *in eenen buydel* (terugge gestelt alsulcken (*d*) verding, als deselve Provincien gemaeckt hadden) *comen laten*, ende alsoo de gemeine Lasten daeruyt te dragen.

Ende sold men, (dat vooral noodich,) getrouwe Ontfangers ende Opsienders in ieder Quartier stellen moeten, daermet, sonder simulatie, de penningen naegetrachtet, ende soo wel van den eenen, als van den anderen, opgebracht worden, sonder jemants, hy were Bannerheer, Ritterschap, Adel oft Onadel, daerin te schoonen.

Ende soo, daer met de Bannerheeren ende Adelicke personen, sonderlinge die op de grensen geseten, de generaele soo wel als anderen misgelden mogen, noodich wort bysondere ordening te helpen bedencken, sullen de voorsz. deser Stadt gesanten daerop, ende op alles metten Gesanten der anderen Steden, gelyc hun goetduncken sal, mogen communiceren ende raetslagen; ende mede, alsoo verscheiden voorhavige huyslieden, op haer eygen erven sittende, ende anders, die al t gene, dat hun tot onderholt noodich weet, by sich selfs hebben, ende also weinich, oft overal niet, in de Generale Middelen dragen sollen, te bedencken, welcker gestalt, tot onderholdinge van gelyckheit met densel-

(*d*) *sulken verding*.] Die van HOLLAND en ZEELAND namelyk hadden zig buiten de gemeene lasten gehouden met de overige Provincien; doch in plaats van die aangeboden een zeker aantal Krygsvolk op hunne kosten ten dienste der Generaliteit te onderhouden. En dat aanbod der Hollanderen, en Zeeuwen, was by de Algemeene Staaten aangenomen. Men zie ons *IV. Deel bl.* 174. 218. en 273. — Deeze overeenkomst nu derzelven met de Algemeene Staaten wordt alhier bedoeld.

selven, nevens den *uytheimschen* geërfden, in *contributie* sal connen crygen.

Soo de sake dermaten aengesien worde, dat dese Landtschap eene *eygentlike somme* om, id were ter maent, vierdeeljaers, oft dragelycken, (*e*) by 't eene ofte ander middel, optebrengen nae sich nemen solde, sal noodich syn te allegeren van alle waaren, die uyt den anderen Provincien hier gebracht worden, daervan de Generale Middelen gedragen ende misgolden moeten worden, ten einde dat men daernae de eigentlike summe moderierde, ende te matigen aenslae.

Dat voor allen verdacht sal moeten worden, soo den Staten Generael eenich consent van *contributien* in voorgeroerten, oft anderen gestalt, (als verdragen sal connen worden) geschege, dat sy hen *weder versoecken de Landtschap te nemen in oere protectie*, schuts ende scherm te leisten nae allen oeren uytersten vermogen, 't zy in onset van belegerde Steden, oft andersins, gelyc tot defensie der Landtschap int generael, ende jeder int particulier, behooren ende noodich zyn sal, geen aenschou nemende, gelyc tot noch toe geschiet; oft vellicht dese Landtschaps contributie niet so excessive groot en ware, oft veel uyt en brachte, &c. in aenschou, dat sy in de andere Provincien van den geruerten gestalt der Generale Middelen dragen moet.

Die voorsz. Gesanten sullen mede allegeren, dat de nieuwe inwilliginge geen loop te nemen behoort; son-

(*e*) *oft dragelycken.*] Ik vermoede, dat de Heer V. HELL door overhaasting een woord zal overgeslagen hebben by het afschryven van dit Stuk. De zin ten minsten vereischt, *oft dragelycken termyne.*

sonder voor al ende eerst ingevordert ende geëxecutiert te zyn de Ruyterpenningen, ende 200,000, ende daer van de Ruyteren de gebeurlike betalinge, die op mitvasten aengestelt is, geschiet, ende daervan rekeninge ende reliqua gedaen te zyn; ende sunst allenthalven aengeven, melden, ende voorwenden al 't gene, dat oer L. ende Ers. achten sullen ter saken te dienen, om deselve ten meesten welvaert, eenicheit, ende voordeel der gemeiner Landtschap te dirigeren, ende helpen richten.

Insonderheit mede gelangende de sake, ende garnisoen, liggende binnen *Deventer*, om te raetslagen, wat, om den platten Lande van allen overval te bevryen, daer in sunst voor te nemen zy. Daer nu vellicht voorgeslagen worde, om den Steden met garnisoen derenthalven te besetten, erachten oer Ers. gevoechlicxt, dat men, in plaetse van daer met de Steden te beswaren, tselve Crychsvolc in *Schansen* leggen mochte, waer met men in tyt van noet, om se in Steden te leggen, genoech versien sal connen zyn.

Soo eenige gelegenheit bevonden worde, sullen de Velusche Schatsetteren als noch tot afstandt oerer *ongebeurliker schattinge* vermanen, ende voorholden den onraet, dier daer uyt te volgen geschapen is, soo men tselve niet langer gedenckt te dulden.

Soo oer L. goetdunckt, sullen mogen vermanen van 't geschut, dat dese Stadt binnen *Swoll* staende heeft, om goet raet te vernemen, woe men tselve best van daer sal mogen crygen.

Oock metten Gesanten der Stadt *Venlo* te spreken, betreffende id pulver, dat men begeert heeft dese Stadt ter handt te copen, om tselve metten

al-

allereerſten hier te crygen; ende aenteholden, dat aen de Gedeputierden te Venlo geſchreven worde, om, achtervolgende den (*f*) Affcheidt der Landtſchap, *in den Steden proviſie van Buspoeder* te doen.

Sullen oer L. ooc vermelden van de gelegenheit des aengeholdenen pulvers, ſampt apprehenderen der Borgers vrouwen, ende wat men daer in gevoechlicxt voornemen mochte, te vernemen.

Oer *L.* ſullen ooc met de andere Stedegeſanten communiceren, of niet raetſam tot onderholdinge goede correspondentie, dat niet alleen by denſelven Steden van *'s Hertogenboſch*, *Grave*, ende anderen een poort opgeſat worde, om in der yl van d'eene Stadt tot de andere alle tydinge overtedragen.

Gegegeven te ZUTPHEN, oorconde derſelver Stadtſecreet ſegel, dat beneden op ſpatium deſes gedruct is, den 16. Februarii 1578.

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 279.

(*f*) *den Affcheidt.*] Zie ons *IV. Deel bl.* 363.

# LXVII.

Brief *der* Gedeputeerden, *te* Venlo *vergaderd, aan de* Gedeputeerden *van* GELDERLAND *te* Arnhem; *behelzende derzelver* Advys *wegens het opligten van den* 40. *Man uit de Steden, en den* 20. *uit de Dorpen.*

*1578. 16. Februarii.*

Edle, Ehrenveste, hoochgeleerte, Eersame, Voorsichtige, insonders gonstige goede frunden. Wat de Durchluchtichste Hoochgeboren Furst, und Heer, Heer MATTHIAS, Ertzhertoch zu *Oistenrich*, Gouverneur und Capitein Generael, aen Bannerheren, Ritterschaften, und Steden dieses Furstendoms GELRE und Graefschaft ZUTPHEN &c. schriftlich (*a*) gelangen thut, dat hebben u L. und Ers. mit noch anderen, *hierby verwaerten*, schriften, Acten, und Copien, van den Gedeputierden, te Antwerpen zynde, abergesant, goetlichen te vernemen. Dwiel nu dat principaelste Articul onsers erachtens is den 40. *Man in den Steden* ende *den* 20. *op den platten Lande*, tot stuer deses iegenwoordigen *Crychs, optebrengen*, vinden wy wal goet, ende noodich, alle stuer, und gegenweer, den

(*a*) *schriftlich.*] Wy hebben dien Brief des Aartshertogs hiervoren reeds geplaatst onder *Num.* 52. *bl.* 204.

den Fiandt te erzeigen. Sien aber (onses einfeldigen erachtens) de sachen dermaten geschapen, dat deselbe *mit borgerlich und bauwren chrych niet wol gedirigeert*, und gedreven wil wesen: Sonder, wanneer der Landtschap solchs aennemlich, und wy daerop solten adviseren, solden wy vermeinen, dat *in plaets der Burger, und Bauren, goede dappere ervaren Crychslieden bestalt, und aengenomen solten werden*, unde dat *de* 40. *Borgeren eenen Crychsman*, und *de* 20. *Huyslieden des gelycken einen, opmaken, onderhalden*, ende *besoldigen* solde; und dat by goede obricheit, ende sulcke ordening, als dat by de alinge Landtschap tot dienst ende welvaert derselver bevonden sal worden te behooren. E. L. und Ers. sullen niettemin de Hooftsteden hiervan verstendigen, ende van alles copielyc metdeilen. Dan versien ons wel, dat daer op particulierlicken niet geresolveert wil worden, sonder de saken op gemeinen quartiersdagen in aller yl te bespreken ereischen doen, dat dan noch bedacht und geresolveert werde, wat men syner F. Durchlt. op 't gefeuchlicxt sold beantwoorden, dat wy E. L. und Eers. goetlicher wolmeining nicht mogen verhalten, die wy in schuts des Allerhoochsten hier met doen empfhelen. Datum *Venlo* den 16. Februarii Ao. 78. Onderstont. Verordente der Bannerheren, Ritterschap, und Steden des Furstendoms Gelre und Graefschap Zutphen. Leger. By ordonnancie oerer Ed. L. und Gunsten. Geteikent. *L. Anthony*. Het opschrift. Den Edlen, Eerenvesten, Hoochgeleerten, Ersamen, und Voorsichtigen, den Verordenten der Bannerheren, Ritterschap, und Stend des Furstendoms Gelre und Graefschaft

Zutphen, itzt binnen Arnhem versamblet, onseren insonders gunstigen goeden frunden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 265. *verso.*

## LXVIII.

Brief *der Stad* DOETINCHEM *aan* ZUTPHEN, *dat zy uit* gebrek en mangel van geld *geen* Gecommitteerden *op de aanstaande Vergadering kunnen zenden; tevens overschryvende hun* Advys *aangaande het inwilligen der* Generale Middelen; *en verzoekende hun uitblyven by de overige staatsleden te ontschuldigen.*

1578. 16. *Februarii.*

Ersame, wyse, ende voorsichtige, bysonders gonstige goede frunde. Also op den jongsten afgegangen Nymegischen Lantdach (*a*) op het punct van gelt te becomen niet eintliken geresolveert, ende ter oorsaken, om middelen van dem te beramen, sekeren Lantdach binnen Arnhem, als huydiges, aengestempt geworden, connen wy u Ers. niet verhalden, dat wy *uyt gebreck ende mangel geldes* niet hebben mogen compareren; Dan wes

(*a*) *Lantdach.*] Zie ons *IV. Deel*, *bl.* 373.

wes by den Verordenten, ende Geſanten der Hooft, ende Cleine, Steden tot dienst Co. Mats., ende welvaert der gemeiner Landtſchap, ingewillicht, ende veraccordiert ſal mogen werden, zyn wy *willich te achtervolgen*, ende naetecomen. Dan angaende de *Impoſitie op de perſonen* nae qualiteit van ſyn Have ende Rycdom, bedunct ons, dat een jeder alhier by ons, nae qualiteit van den vergangen, ende idtzigen, jaren, in geen vergeet geſtelt, ſonder hooge genoech aengeſlagen, ende beſwaert geworden; verhopende, dat, wanneer de voorgedragene *Generale Middelen* ſullen *ingewillicht* worden, dat alsdan de *Capitale impoſitie niet ſal behooren aengenomen*, ende geſtadet te worden. Want by ons, leider! de geſtalt is, dat wy noch niet en weten, met wat middelen wy ſullen op mogen brengen onſe geboerende aendiel van de ingewillichde 200,000 gulden.

Ende ſo volgens by den Erſ. van *Nymegen* raetſam bevonden, op alle goederen, waaren, coopmanſchappen, op ende af beneven Heeren ende Steden Tollen varende, ende uyt den Lande gebracht, ende gevoert wordende, *Licenten* opteſtellen; Ende dan durch *Doetinchem*, op de Frontieren liggende, etliker maten vele Waegenen ende Caerren met Schelviſch, ende diergelycke waar, op *Weſel*, ende *Colen*, oeren pas nemen, dunckt ons niet onraetſam, dat op jeder ſeker Licenten mochten geordonneert worden.

Dat insgelycken eendrachtliken mochte afgeredet, gereſolveert, ende beſloten worden van de *afſtellinge der Brouweryen* op den platten Lande. Dan is onſe Schepenen, ende Borgeren, eens deels ſeer wel condich, dat in tyden van oorloge by Hertoch

toch CAREL *van Gelre* zaliger gedachtenisſen ingelycken gedaen, dat op jeder vat biers, ſoo uyt den Steden gefuert worde, ſeker *accys* tot onderholdinge des Crychs opgeſat, ende ontfangen worde, 't welc ſoo allentlycken in af- ende mis-bruyck *toe groten nadeel der Steden* gecomen, is 't noodich, ende can *geen bequamer tydt*, als deſe, bevonden worden, *ſulck gebruyck te renoveren*, ende in vorigen olden ſtaet te recupereren. Dit ſelve wy u Erſ. niet hebben weten te verhalden, begerende, ſy willen *onſe uytblyven onſchuldet* hebben; u Erſ. den Almechtigen in ſchutz ende ſcherm ter ſalicheit bevelende. Geſchreven te *Doetinchem* den 16. Februarii Ao. 78. Onderſtont. B. S. ende R. der Stadt DOETINCHEM. Het opſchrift; Den Erſamen, wyſen, ende voorſichtigen B. S. ende R. der Stadt ZUTPHEN, onſeren byſonderen gonſtigen goeden Vrienden.

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 280.

LXIX.

# LXIX.

Brief *der Stad* Lochem *aan* Zutphen, *zig ver-nootzinnende*, *om geen Gecommitteerden op de uitgeschrevene Vergadering der Landschap te kunnen zenden.*

1578. 16. *Februarii.*

Ersame, wyse, ende voorsichtige, bysonders gonstige goede vrunde. Wy hadden den jongesten Nymegeschen Lantdages genomenen Recesse, ende u Eers. schryvent in dato den 7. Hujus nach, onse Gesanten huyden op Arnhem ten Lantdage te reisen geveerdicht. Dan d'wiel u Eers. ons in oere missive, op dach voor gisteren gedatiert, der grooter aental der Knechten, soo in Duytschlant villicht tot onsen grooten naedeel bestalt ende aengenomen worden, durch adverteringe der Gedeputierden der Landtschap doen vernemen, ons ernstlycken waerschouwende, *allenthalven goet toeversicht te nemen*, soo hebben wy, in aenschou deses, *onse Gesanten* voor ditmael, (want id getal der Raetsvrienden alhier gaer clein, waer durch goet toeversicht ten meerendeel genomen moet worden, ende ooc *gantscb qualyc*, woe u Eers. ons wel heeft af te nemen, *teergelt totter voorsz. reyse te becoomen* is,) niet dorven, noch connen afveerdigen; Begerende derhalven van u Ers. gantsch vrundtlyc, deselve willen ons onses uytblyvens aldaer by den Bannerheren, Ritterschap, ende Stedengesanten, soo veel mo-

mogelyc der oorsaken, als boven, *vernootsinnigen.* Wy willen allet, wes aldaer gemeinlyc, soo van Hooft, als Cleyne Steden Gesanten toe dienste hoochberoemter Co. Mat., ende der Landen welvaert, voorgewent, bewillicht ende overgegeven sal mogen werden, alsso vastlyc, als of wy onse Gesanten aldaer ter stede hadden, mede bewillicht ende overgegeven, ende *bewilligen vermits desen.* U Ers. 't beste te doen versien wy ons gantschlyc, ende verschuldent jeder tyt tegens u Ers. die wy den Almechtigen bevelen van herten geriche. Geschreven am 16. Februarii 1578. Onderstont. B. S. ende R. der Stadt LOCHEM. Het opschrift. Den Ersamen, Wysen, ende voorsichtigen B. S. ende R. der Stadt *Zutphen*, onsen bysonderen gonstigen goeden Vrienden.

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis 1576—1578.* van den President V. HELL, *Fol. 280. verso.*

# LXX.

Brief *der Stad* Gelre *aan de Landschaps Gedeputeerden te Arnhem, over het inwilligen der nieuwe* Middelen, *het bezetten van* Erkelens, Stralen *en* Wachtendonck *met* Guarnizoenen, *en het niet zenden van hunne Gecommitteerden op den Landdag.*

1578. 17. *Februarii.*

Edele, hoochachtbare, eersame, und voorsichtige, gunstgebiedende Heeren, und insonders goede frunden. De Eerbaren der Stadt Venlo hebben daer selfs intecomen onss durch eenige onse Raetsfrunde, vergangen Goedesdach den avont, in dato den 10. *hujus*, verschreven, und volgents daechs sekere Articulen, soo op den jongsten geholdenen Lantdach binnen Nimmegen mit de federen begrepen, doch niet conclusive afgehandelt, soo schriftliken, als muntliken, onsen Gesanten verlesen und voorgedragen.

Und eerstlichen 3. middelen durch d'eersamen der Stadt *Nymegen* (*a*) (doch op behagen oerer Burgerschap) voorgeslagen, daer durch men sekere summe penningen tot gehalt und volvoeringe des Chrychs opbrengen conden, welche *Capitael middelen* genaemt worden, daervan wy den eersten Artikel niet anders sollen connen in 't werck stellen, dan na voet van Schattinge, gelyc men de 100,000. daler Ruy-

(*a*) *Nymegen.*] Zie hier voren *Num.* 1. *bl.* 24.

Ruytergelts, und de 200,000. *gulden* by een gepast heeft, befreemt ons gantsch seer; dan als wy onser Burgerschap sulche middelen voorgehalden, hebben sy sich seer baldt erinnert der Heeren Deputierden schryvens, in dato den 15. Novembris verleden jaers uyt Arnhem, daerin ermelte Heeren becandt, „ dwiel nae id opbrengen van 200,000. gl. „ opten selven voet niet meer gelts sol zyn te be„ comen, derwegen andere middelen (*b*) te be„ dencken; " wilche middelen wy de bequaemste achten, dat tot last ende op costen gemeiner Lantschappen somma penningen gefurnirt worden, daertoe eenmael sekere personen deputiert zyn, da mit de crych gehalden conde worden; dan es niet mogelycken is den gemeinen man eenige penningen op te brengen. Zyn ooc, dwiel men in heffen ende beuren der ingewillichter voorgenoemter penningen geweest, ende alhier volcomeliken betaelt zyn, mit soo swarer Garnisoon van Ruyter und Knechten beladen und belast geweest, dat sy *niet alleen* boven nootturftich onderhalt beswaert, sonder *als vyanden geplondert*, gevangen ende gespannen worden; des sy, aller billicheit gemess, ommer vry hadden behooren te zyn. Ende soo is durch den menschen niet voorgecomen, und remedieert wurdt, stonde te besorgen, dat Godt Almachtich aen voorspoedige regieringe wolt mangelen, und ontsetten laten.

Them anderen is verlesen worden, dat men den drien Steden *Erckelens*, *Stralen*, und *Wachtendonck* noch iederen één Veendelen Knechten inte-
ne-

(*b*) *middelen.*] Vergelyk hiermede ons *IV. Deel*, *bl.* 83.

men ſolde preſenteren, dan dwiel *Wachtendonck*; wie ooc *Stralen*, ieder met eenen geheelen Veendelen te hooch beſwaert, ſoldt daervan etliche Rotten op 't huys *Criekenbeeck* gelacht worden, ende uyt *Stralen* etliche op den Huyſe *Gelre*, ende dat Veendelen toe Gelre ſoldt geheel in de Stadt gedrongen worden. Dat ſelfs niet onbillich te beclagen, uyt oorſaken, dat wy met nootturftiger wacht op den huyſe ende in der Stadt met een veenlen genochſam verſien zyn; dan voor gewalt ons te beveiligen ſollen anderhalf fendel, ſchoon drie, niet ſufficient zyn; doch ſchynt niet anders, dan ons ſonderlinge boven anderen, weder recht, alle redenen, und billicheit te bedroeven, ende grondtlichen te verderven; niet dat wy onſe benabuerde begeren beſwaert, ſonder vry erlyden connen, ende ſoo men eenich Garniſoon daer ommer hebben wil, zyn noch andere ohne Gelre Huyſer den Vyandt naher, die men tot verlichtinge der Steden wel behoorde te beſetten, te beſorgen, ende te bewaren, dan ſy van oeren Heerſchappen ſeer verlaten zyn.

Item derden ſollen wy, als onſer Stemmen verlauslich, und niet meer verſchreven te worden declarirt, doch begenedicht onſe Stem met erlegginge *vyftich dalers* (c) *poengelts* te behalden, ofte erheffliche und redeliche oorſaken onſes uitblyvens op nechſten Lantdach voortebrengen; die wy wel bequaem ende ſufficient, ſoo ſchriftlyc, als anders, ſullen weten voorgebracht mit hulpe Godes, die E. E. L. und G. in genaden erhalte. Geven am 17. Februarii Ao. 78. Onderſtont. E. E. L. und G. günſt. wil-

(c) *Vyftich dalers.*] Zie *IV. Deel bl.* 369.

willigeren, B. S. und R. der *Stadt* GELRE. Het Opschrift. Den Edelen, hoochachtbaren, Eersamen und voorsichtigen Verordenten der Bannerheeren, Ridderschappen, und Steden des Furstendoms GELRE und Gaesschap ZUTPHEN, jtz toe *Arnhem* versamelt, onsen gunstgebiedenden Heeren, und goeden freunden.

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL; *Fol.* 265.

## LXXI.

Extracten, *uit het* Verbaal *der Verhandelingen van de* Gedeputeerden *van* GELDERLAND, *bevattende, onder anderen, verweigering van* sessie *aan den Heer van* Anholt, *als* Bannerheer, *om dat dezelve de* Unie *nog niet onderteekend had; alsmede de voorwaarden, op welke men de* Generale Middelen *zoude kunnen inwilligen; enz.*

1578. 17—22. *Februarii.*

Op den 17. Februarii 78. zyn vermogens den Afgescheit te Nymegen opten Lantdach genomen, binnen Arnhem, nae luyt (*a*) den 59. Artikel, erschenen van wegen den Bannerheeren.... NYMEGEN.

*Bart-*

(*a*) *den* 59. *Artikel.*] Zie het *Landdags-reces* in ons *IV. Deel, bl.* 373.

*Bartholt van Gent*, Heer tot Loenen; *Henrick Masschereel*; *Derck Vygh*, Heer tot Zoelen; Ritterschap. *Gerryt Canis*, Raetsvriendt; *Jan Meus*, *Arnt van Zeller*, van de Gemeinte; *Henrick Canis* Secretaris. RUREMUND. *Johan van Stalbergen*, *Johan van Grefraedt*. ZUTPHEN. *Diederick Baer*, Lantdrost, *Maurits Ripperda*; *Wilhelm Middeldorp*, (b) *Henric van Till*, . . . . *Achtevelt*. Does-

(b) *Middeldorp* enz.] Deeze drie Gecommitteerden der Stad *Zutphen* waren voorzien met deezen navolgenden Volmagtsbrief:

„ *Wy Burgemrn. Schepenen ende Raedt der Stadt* ZUT-„ PHEN *doen condt; alsô, in craft des am lesten te Nymegen* „ *by de Landtschap genomenen Affcheits*, *sekere bycompst* „ *der* Gedeputierden, *op* Arnhem *op den* 17. *deser maent by* „ *den anderen te erschynen*, *aengestelt is*, *ten einde in den* „ *Recesse voorsz. gemeldet*, *dat demnae wy* gedeputiert en-„ de afgeveerdicht *hebben*, *deputieren ende afveerdigen in* „ *cracht deses*, *onse Lieve mederaetsvrienden*, *den Eerent-„ festen*, *fromen*, *ende voorsichtigen*, Wilhelm Middeldorp, „ Hendrick van Till, *ende* Andries van Achtevelt, *om in on-„ sen name den voorsz. dach ende plaetse te respiceren*, *ende* „ *aldaer te doen achtervolgende oer L.* Instructie, *ende sunst* „ *te helpen doen raetslagen*, *ende resolveren*, *als oer L. be-„ vinden ende erachten sullen tot meesten dienst Con. Mats.* „ *onses allergenedichtsten Heeren*, *ende welvaert der Landt-„ schap te behooren.*

„ *Oorconde onser Stadtsecreet segel*, *dat wy beneden opt* „ *spatium deses hebben doen ende heiten drucken. Gegeven te* „ *Zutphen den* 17. *Februarii* 1578."

*Uit het* MS. Tomus van Landsaeken de annis 1576—1578. *van den President* V. HELL, Fol. 281.

De *Instructie*, welke deeze Gecommitteerden is medegegeeven, en waarop men zig in deezen beroept, hebben wy hier voren reeds geplaatst onder *Num.* 66. *bl.* 240.

Doesburch. . . . *Swaefken*. . . . *Blyffert*. ARNHEM. *Joseph van Arnhem*, *Gerhardt de Groef* genant *Erckelens*. *Otto Canis*, *Wilhelm van Zuylen van Nyvelt*; Harderwyck, *Reyner van Vanevelt*, Rentmr. Wageningen, *Johan van der Moelen*. Hattum, *Wilhelm van Hattum*. Elburch, *Dibbolt Feyt*.

—— ( *post alia* ) ——

Alſo, achtervolgende den *Afgeſcheidt* by de Landtſchap in Januario lestleden binnen Nimmegen geholden, opten 17. Februarii binnen *Arnhem* erſchenen zyn de Geſanten der 4. Quartieren, in meyninge, dat de Gedeputierden der Bannerheren ook aengecomen ſollen zyn geweest, om alſoo geſamenderhandt, den voorſz. recesſe gemes, op middelen van gelt te adviſeeren, ende reſolveeren; is niemant derſelver Bannerheren Geſanten erſchenen, alſo dat, om te vernemen, of villicht de Amptman *Jacob van Ommeren* gequalificeert, ende gedeputeert weer, deſelve ontboden is worden; dewelcke aangevende geen ſonderlinge bevel des *Heeren toe Anholt* (waarna hy een bode afgevaardicht hadde) te hebben; edoch preſenterende op der Landtſchap begeren deſelve in raetſlach by te woonen, is (nae dat hy eenigen tydt vertogen ende midlerwyl derenthalven communiceert was, die Landtſchap niet verſtaende, alſoo welgemelte *Heer tot Anholt* den Nymegiſchen reces (c) *niet voldaen*, dat men hem te

(c) *niet voldaen.*] Ten opzigte van het ondertekenen der UNIE, *puer ende ſonder eenige proteſtatie*, *uitgeſondert betreffende de Heerlickheit Aenholt*; het geen hy tot dus ve geweigerd had. Zie het *Landdagsreces* in 't *IV. Deel bl.* 344

te admitteeren behoorde) syn L. ontboden, dat men *denselven syner erschyning bedancken*, met begeerte, so haest hy antwoort syns Heeren ontfangen sol hebben, den Gedeputierden daervan te verstendigen. Ende is alsoo aen den anderen (*d*) Bannerhe-

(*d*) *anderen Bannerheren.*] Tot meerder opheldering zullen wy hier ondervoegen den Brief zelven, welke te dien einde aan den *Grave van den Berg* toen geschreven is. Dezelve was van deezen inhoud:

„ *Welgeboren, und Edle, Genadige Heer, wy hadden* „ *niet getwyffelt, u G. soll, so in craft des recessses op den* „ *lestleden Lantdach, als ooc den zedert binnen Zutphen ge-* „ *holdenen Quartiersdach, genomen*, syne Gesanten tot de-„ ser bycompst, *daer aen soo mercliken gelegen*, afgeveer-„ dicht hebben. *Aver bevinden, dat* niemants, *om uwer G.* „ *ofte der ooc welgeborner vrouwen Gravinnen toe* Bronck-„ *horst ende vrouwen toe* Wisch, *plaets te vertreden, en er-* „ schynt, tot groote verachtering der saken, *ende vergeefsche* „ *costen onser. Opdat nu wy derenthalven niet langer ver-* „ *lettet, noch ooc de noottruft der gemeiner saken uytgescho-* „ *ven werde, is ons goetwillich begeren, dat u G., ende* „ *welgedachte Gravinne*, elck aenstont, *ofte* ten weynich-„ sten beyde eenen (*daerom wy sunst ooc aen oer G. schry-* „ *ven*) afveerdigen, *ende hier her erschynen laten willen,* „ *om eenhellichlyc de nootwendicheyt der saken met rype de-* „ *liberatie te behertigen, ende daerin eintelyc te helpen sluy-* „ *ten, ende resolveren, als ten meesten dienst Co. Mats.* „ *onses alregen. Heeren, ende welvaert der Lantschap be-* „ *vonden zal worden te behooren, ons gantschlyck vertrou-* „ *wende dat in 't geene voorsz. geen verner mangel voorval-* „ *len sullen, bevelen u G. hier mit in schut des Alweldigen;* „ *Geschreeven t Arnhem onder derselver Stadt secreet segel,* „ *dat wy samptlyc hier toe gebruycken, den* 18. *Februarii* „ 1578. *Onderstont. Verordente der Ritterschappen und Ste-* „ *den des Furstendoms* GELRE *ende Graefschaps* ZUTPHEN, „ *jetz binnen Arnhem by een anderen synde. Het opschrift.*

 „ Den

heren in der yle geſchreven, oere Geſanten *elck*, *oft ten minſten beyde eenen*, te willen afveerdigen.

De Geſanten des Ruremondiſchen Quartiers vermeldende den inhalt oerer L. (*e*) Inſtructions, van den Gedeputierden der Landtſchap gegeven, is daerop, nae dat veelvoudich derenthalven nu ende dan gecommuniceert, ooc de Nymegiſche Geſanten, by gebreck van volmacht, aen oere principalen geſchreven, ende daerop antwoort ontfangen hadden, gereſolveert, alſo de misſive (*f*) aen den Gedeputierden geſchreven wyders vermeldet.

Schrydende voorts ter principaler ſaken, is, of een ieder met genoechſame volmacht verſien were, gevraecht, waerop de Nymegiſcher Ritterſchap Gedeputierden ore Commisſien doen verleeſen; dan ſoo deſelve ingeſtelt was op drien, ende de Heer toe *Soelen* alnoch niet erſchenen, is verordent, in yl aen denſelven te ſchryven, om al noch te erſchynen.

Verleſen weſende de vernootſinninge etlicher (*g*) Ste-

„ *Den wolgeboren und Edlen* Wilhelmen, *Gravé toe dem* „ Bergh, *Frybern to Boxmeer und Bilandt*, *Heeren toe He-* „ *dell*, *Homoet Haps*, *Wiſch und Spalbeeek*, *Bannerhern* „ *des Furſtendoms Gelre*, *onſern Genedigen Heer*."

*Uit het* MS. Tomus van Landſaeken de annis 1576—1578. *van den Preſident* V. Hell, Fol. 272. *verſo.*

(*e*) *Inſtructions.*] Wy hebben die *Inſtructie* hier voren reeds medegedeeld onder *Num.* 65. *bl.* 234.

(*f*) *Misſive.*] Wy hebben dezelve hier beneden in tydorde geplaatst.

(*g*) *etlicher Steden.*] De vernootſinningen der Steden Groen-

Steden; daerby deſelve oere Hoofdſteden om in oeren name mede abſolutelyc te handelen machtigen, ende etlike, te weten die van *Tiel*, *Bommel*, (*b*) *El-*

GROENLO, DOETINCHEM, en LOCHEM, hebben wy hier voren reeds medegedeeld onder *Num.* 55. *bl.* 210, *Num.* 68. *bl.* 250. en *Num.* 69. *bl.* 253. Die der andere hier gemelde Steden THIEL en BOMMEL zyn ons tot dus ver niet voorgekomen.

(*b*) *Elburch.*] De Brief van ELBURCH was bevat in navolgende bewoordingen.

„ *Eerentfeste*, *Eerſame*, *wyſe*, *ende voorſichtige gonſtige*
„ *goede vrunden. Wy hebben u L. ende Eerſ. Miſſieve ont-*
„ *fangen*, *inhoudende*, *dat morgen binnen Arnhem by Banner-*
„ *heren*, *Ritterſchappen*, *ende Geſanten der Steden*, *eenen*
„ *Quartiersdach*, *oder bycomst*, *te zullen geſchien*, *is aen-*
„ *geſtelt*, *daer wy onſen Gedeputierden ſolden ſchicken met*
„ *wider inhalts derſelver misſieve &c. Waerop wy u L. en-*
„ *de Eerſ. niet mogen verbergen*, *dat eenigen van onſe*
„ *Schepenen in oer eygen geſcheften ſyn uytgereist*, *ooc etlicke*
„ *van Stadswegen moeten op anderen plaetſen vertreckken*,
„ ſo dat ons niet mogelyc en is eenigen van onſen raedvrun-
„ den aldaer *deſer tyt* te ſchikken. *bidden ende begeeren wy*
„ *derhalven*, *dat u L. ende Eerſ. willen wael doen*, *ende* ons
„ voor ditmael *tegens den aenweſenden Bannerheren*, *und*
„ *Ritterſchappen*, *ofte derſelver volmagtigen*, *oder eenige*
„ *Gedeputierden*, *ſampt Geſanten der Steden* excuſieren,
„ *ende van 't gene aldaer geproponierd*, *und daerop gereſol-*
„ *veert wordt*, *ons voor behoorlike belooninge by brenger deſes*
„ Copie *willen mede* doen geven, *om ons overtebrengen*,
„ werden wy met den anderen daer van communiceeren,
„ *und u L. ende Eerſ. metten aldereerſten* onſen meyninge
„ ſchriftelyc toecomen laten. *Eerentfeste*, *Eerſame*, *wyſe*,
„ *ende voorſichtige*, *gonſtige goede vrunden*; *De Heere Godt*
„ *Almachtich wil u L. und Eerſ. lange in goede regieringe*
„ *unde geſontheyt bewaren. Geſchreven opten* 16. *Februa-*
„ *rii* 1578. *Onderſtont.* *B. S. ende R. der Stadt* ELBURCH.
„ *Het opſchrift. Den Eerentfesten*, *Eerſamen*, *wyſen und*

*Elburch* ende (*i*) *Gelre*, dewelcke, ſonder ſich ten principalen intelaten, in plaets van erſchininge allerhande clachten voorſtelden; ooc eenige noch Volmacht, ofte vernootſimminge, overſchicten, noch ook ſelfs erſchenen, te weten die van *Gelre*, ende *Wachtendonck*, is verordent aen denſelven te ſchryven, om entweder perſoonlyc te erſchynen, ofte oere reſpective Hooftſteden te machtigen.

Zyn geleeſen twee misſiven, een van *Reiner van Dorth*, Heer tot Varich, ende d'ander van den Amptman van Bommel, daar by de Ritterſchappen des oordts ſich beclaegden, dat *tot oere cleynachtinge ſy alleen by Mr. Johan van den Have*, Nymegiſchen Secretarium, *tot deſen dach beſcheiden waren*; 't welk aengaende de geſanten der Stadt *Nymegen* begeerden copiam, om den voorſz. Secretaris *ſyn misbruyck voor te holden*.

—— ( *post alia* ) ——

Aen de Gedeputeerden der Landtſchap te Antwerpen is geſchreven, (*k*) ende denſelven vermaent;

„ *voorſichtigen B. S. ende R. der Stadt* Arnhem *onſe grootgonſtige goe vrunden.*"

*Uit het* MS. Tomus van Landſaeken de annis 1576–1578. *van den Preſident* V. Hell, Fol. 271. verſo.

(*i*) *Gelre.*] Deezen Brief der Regeering van Gelre hebben wy onder *Num.* 70. *bl.* 255. ook reeds geplaatst.

(*k*) *geſchreven.*] Die Brief was van deezen navolgenden inhoud:

„ *Aen de Gedeputeerden der Landſchap jets te Antwerpen zynde.*

„ *Edle*

maent; dat, also *aen eenen Stadholder* deser Landtschap *so mercckliken gelegen*, sy geen vlyt noch arbeit

„ *Edle, Errentfeste, Hoochgelerte, und frome, bysondere*
„ *goede vrunden. Woewal wy alhier agtervolgende den afgescheidt des Nymmeschen Lantdach by den anderen erschenen, und geern onsen uitersten vermogen aenwenden*
„ *solden, waer met, in dese hoochste ende uyterste noot, middel ende raedt tot penningen gevonden mocht warden; soo*
„ *erachten wy doch*, dat alles geenen soo goeden voortganck
„ sal connen gewinnen, als of dese Landtschap met eenen
„ bequamen *Stadholder* versien ware, buyten 't welck dese
„ Landtschap, *gelyc dagelycx meer ende meer gespeurt wort*,
„ geschapen is van allen syden te vallen in onverwintlike be-
„ derfnisse. *Ende al is 't nu, dat wy in geenen wegen aan*
„ *u E. L. und W. vlyt wantrouwen, daer met id selve, als*
„ *sonderlinge wesende oer opliggende commission, gebetert,*
„ *ende daerin, der gebeur nae, versien werde moge, des*
„ *niettemin bevindende, dat id selve is* idt eenich middel,
„ *daer met de saken deser Lantschap sullen mogen staende*
„ *geholden worden; hebben niet sullen nalaeten u E. L. und*
„ *W. te schryven, ten eynde dat doch de sake op 't allerspoedichste, achtervolgende u E. L. ende W. instruction, met*
„ *vlytigen aenholden daer her gerichtet werden mooge*, dat
„ in desen *gevaerlicken lopen, sonder langer vertoch, totten*
„ *Gouvernemente deser Landtschap* een bequaem Stadholder
„ verordent, ende gedeputiert werden moge; *verwachtende*
„ *by brengeren deses verstendicht te werden, woe verre daer*
„ *in by u E. L. und W. voortgeschreden, ende wat daer in*
„ *al noch erholden zy. Daer benessens id werden dagelicx*
„ *verscheyden tydingen alhier van 't innemen der eener Stadt*
„ *voor, ende d'andere nae, gespreyt; ende want ons dan seer*
„ *verlangt van de sekerheyt van dien; opdat men alhier, soo*
„ *veel eenichsins mogelyc, voorraet in der saken gebruycken,*
„ *ende sich, aller gebeur nae, holden mooge; is dem nae*
„ *onse vrientlicke begeeren, dat u Ed. L. und W. ons op 't*
„ *allerspoedichst, als 't mogelyc, (waartoe wy desen bode*
„ *sonderlinge mede afgeveerdicht hebben,) verstendigen willen, in wat staet ende gelegentheyt de saken althans geschapen mogen zyn; sampt, wat versieninge in desen hoo-*

 „ *gen*

beit sparen wolden, derenthalven aentehalden, ende mede den Gedeputierden te verstendigen, hoe de saken, ende staet, aldaer in Brabant geschapen.

—— ( *post alia* ) ——

Is allerhande ende lancwilige communicatie van de gemeine sake geholden; een ieder der Quartieren, ende Hooftsteden, meldende *in de lengde* oer opinie, ooc deels deselve, *ende* oere instructie, lesen latende; doch om sich des te beter eenhellich te maken, *is* bequaemst bevonden, dat op morgen de Ridderschap, ende Stedegesanten, beide jder apart gaen, ende jetwes concipieren solden.

Des volgenden daechs is eerstlick lange ende brede communicatie geholden op 't *verding*, gemaect by den van *Brummen* metten Soldaten te *Deventer*; 't welck de Gedeputeerden seer vreemt gevonden, ende daerom veraffcheit hebben aen den ingeseten des voorsz. Ampts te schryven, *wie geschiet*, der gestalt als de *Copie* (*l*) sulcx wyder metbrengt.

„ *gen noot in der saken tot tegenstant der wederpartye gedaen*, *ende in 't werck gerichtet wort*; *sulcx vertrouwen wy ons gantsch vrundlick tot u Ed. L. und W.*, *den wy in schuts ende scherm des Allerhoochsten bevelen*; *Gescreven t'*Arnhem *onder derselver Stadt secreet segel den* 18. *Februarii* 1578. *Onderstont. Die verordente &c.*"

*Uit het* MS. Tomus van Landsaeken de annis 1576—1578. *van den President* V. Hell, *Fol.* 272.

(*l*) *Copie.*] Tot meerder opheldering zullen wy dien Brief in zyn geheel hier ook ondervoegen, zynde van deezen inhoud:

„ *Eerentfeste*, *Achtbare*, *und vrome*, *bysonder und gode*

brengt. Is ooc de Richter van Arnhem hiervan in de lengde geſproken, ende voor goet aengeſien, dat *Hen-*

„ *de frunden. Wy verſtaen niet ſonder grote verwonderinge,*
„ *dat u L. ende Gby u* by maniere van verding mitten Solda-
„ ten *te Deventer* geſat, *denſelven ooc mercklike ſumme van*
„ *penningen (daervan de helfte al betaelt mach ſyn) te ver-*
„ *ſtrekken belooft, tot groote ſterckinge der voorſz. Soldaten,*
„ *ende quaden exempel van andere; ſonder dat wy ons we-*
„ *ten te berigten, wat u L. ende U daertoe bewerckt mach*
„ *hebben. In allen gevalle zyn daertoe, van wegen quader*
„ *beſcherminge, niet geënget, noch gedrongen; dan u L.*
„ *ende Gby immers, wes her, niet ſonder merckliken costen,*
„ *by twee Veendlen Soldaten des uytlopens, berovens, ende*
„ *beplonderens der voorſz. Hoochduytſchen genoech verſekert*
„ *ſyn geweest. Erachten ooc,* dat hetſelve der ingegangener
„ Union niet gemes, dan gantſch wederwertich is, *alſo dat*
„ *de ſake wel anders ingeſien had behoren te worden; edoch*
„ *willen ſulcx der Gemeiner Landtſchap tot ſyner tyt bevo-*
„ *len laten ſyn, dan wy vermoeden, dat daer aen een ge-*
„ *ring gevallen dragen, dan ſich onſes erachtens daerop ver-*
„ *laten wert, daer u L. ende Gby den Algemeinen Vyandt,*
„ *die niet en ſoect, gelyk metter daet geſpuert is, dan deze*
„ *Landtſchap in ellende, armoet ende verdriet te brengen,*
„ *alſulcke mercklike* aſſiſtentie, unde gelde, te leisten, *dat*
„ *niet weyniger dreigen wil, dan de Landtſchap (aengeſien*
„ *aen de defenſie niet en mangelt) mit* dobbelde ſtuer *in de-*
„ *ſen hogen noot byteſtaen, 't welck wy, als Gedeputeerden*
„ *der Landtſchap, die derſelver besten, als billick, gern*
„ *gevordert ſagen, u L. ende u niet hebben ſullen verhal-*
„ *den, denſelven* vermanende, dat die al noch ongeleverde
„ penningen niet aen de voorſz. Hoochduytſchen, *dan tot*
„ *behoef der Landtſchap,* verſtreckt, *ende uytgekeert mogen*
„ *werden; wie wy ons in name derſelver Landtſchap, die*
„ *hier van ter eerſter bycompst billicxt verſtendicht te wor-*
„ *den behoort, tot u L. ende u verlaten, bevelende denſelven*
„ *in ſchutz des Almachtigen. Geſchreven onder 't ſecreet*
„ *ſegel der Stadt Arnhem, dat wy ſamtlick hiertoe gebruic-*
„ *ken, den* 19. *Februarii* 1578. *Onderſtont, Verordente &c.*
„ *Het opſchrift; den Eerentfesten, Achtbaren, ende fro-*
„ *men*

*Henrick van Scherpenstein*, die men verstont, dat de sake principalyc gedreven hadde, op Arnhem bescheiden sol worden.

Volgens als bovengenanter gestalt beide, soo Ridderschap, als Stedegesanten, elck apart gegaen, hebben den meesten tyt van den dach onledich geweest; Edoch weder by den anderen comende, en is geene van beiden, noch Ridderschaps, noch Steden gevoelen eropent, ter oorsaken, dat deselve Steden sachten oer meininge eerst tegen morgen in 't claer te willen doen vervatten.

*Als* op den volgenden dach de Gedeputeerden weder by een anderen erschenen, ende in maten, als boven, apart afgetreden waren, hebben, 't gene sy op gisteren vervattet, weder oversien, ende etliker maten gecorrigeert; ooc volgens weder by malcanderen erschenen. Ende woewal sy in eenigen puncten den anderen niet soo heel conform, hebben dan noch op behagen oerer Principalen, ende, gelyc hier nae breder gesacht sal worden, sich eenhellich gemaect, deser gestalt:

Eerst van *Waar*, die in den Lande genuttet werden. gl. st.

Van Romani, bastert, malvasie, ende alle Spaensche Wynen, den Aem. 2 - 10 - ;

Alle

„ *men*, *Ritterschappen*, *Schultis*, *ende andere Ingeseten* „ *des Ampts* Brummen, *onsen bysonderen ende goeden Vrien-* „ *den*, *sampt ende bysonder*."

*Uit het* MS. Tomus van Landsaeken de annis 1576—1578. *van den President* V. Hell, Fol. 272. verso.

| | gl. | st. | p. |
|---|---|---|---|
| Alle Franſche Wynen, den Aem. | 1 | 5 | : |
| De Wynen van Hoegerden, Loeven, Luyck, ende diergeliken, in deſe Nederlanden gewasſen, den Aem. | 1 | 5 | : |
| De Rynſche Wyn, den Aem. | 2 | : | : |
| De Aem van den Gebrande Wyn. | 3 | : | : |
| Alle halven ende vierdedeelen van de voorſz. Wynen na advenant. | | | |
| Bier. Jopenbier, de pype. . : | 2 | 10 | : |
| Alle vreemde Bieren, te weten die in den Furſtendom GELRE, off Graefſchap ZUTPHEN, niet gebrouwen zyn, dan aldaer uytgeſleten worden, de ton. . . . . | : | 10 | : |
| Op de platte Landen. . . . | 1 | : | : |
| Alle inheimſche Bier, daervan de tonne gelt 3. gl. ende daerover, ende in den Steden vertapt wordt. . . | : | 4 | : |
| Van alle inheimſche Bieren, opten platten Lande vertapt, is id vat onder 3. gln. ſal betalen. . . . . | : | 3 | : |
| ende van 3. gulden, ende daerboven. | : | 6 | : |
| Alle halven, ende vierdendeelen nae advenant. | | | |
| Den Aem Wyn Edicx. : : | : | 4 | : |
| Den Aem Bier Edicx. . . . | : | 2 | : |
| Den Aem van Peeren ofte Appeldranck. | : | 10 | : |
| Id Artikel ofte Capittel van *Vleiſch* wordt in bedencken geholden, ſoo men tſelve jetzonder noch niet en gebruyckt. . . . . . . | | *Memorie* | |

Belangende id Capittel van Sout, Viſch, ende Haring, alſo daervan de Genera-

le

le Middelen betaalt werden, eer sy hier in de Landen comen, ergo hier niet Coopmanschap, ofte waer ten slete, van gelyken; niettemin wil men daervan noch hier in den Lande dragen op die hier navolgende parcelen: Op Flueel, allerley Sydewerck, Borduerwerck, Silveren, ende Golden Laken, Golden ende Silveren Parsement, ende Coorden, den . . 20 penninck

Laken, dat de elle 2½ gulden, ende daer boven gelt, den 20 penninck, te betalen by den verkoper.

Lyste van de *Licenten* van waaren, uyt den Lande gevoert wordende, 't welck men ontfangen sal op de uyterste palen der Landtschappen.

| | gl. | st. |
|---|---|---|
| Asche, Berenkauw, 't Last. | - | 12 |
| Potasche, de Ton. | - | 10 |
| Azyn, den Aem. | - | 5 |
| Aranie Appelen, 't duysent. | - | 5 |
| Botter, 't vat. | - | 15 |
| Noortsche, Sweetsche Botter, 't vat. | - | 7½ |
| Bier in desen Lande van Gelre ende Zutphen gebrouwen, dat uytgevoert wort, 't vat. | - | 2 |
| Lubecx, Engelsch, ende ander Buytenlants Bier, 't vat. | - | 2 |
| Jopen Bier, de Pype. | - | 10 |
| Hondert genge Colen. | 1 | 5 |
| Smeecolen, 't voeder. | - | 2 |

Kee-

| | | | |
|---|---|---|---|
| Keese, 't 100 pondt. | : | 2 | : |
| Een pont swaers Cantert. | : | 2 | : |
| 100 Stuk cloet Keese. | : | 4 | : |
| Een wage Vleemsche Keese. | : | 2 | : |
| Een hondert Calcx. | 1 | 5 | : |
| Huyden, te weten Osse, ofte Coevellen 't stuk. | : | 2 | : |
| Ider pont swaers geloede Vellen. | 1 | : | : |
| Een vat *Hoonichs.* | : | 2 | : |
| Van allerley *Holtwerck* ende schoemakers Loe, ofte Eeck, den 40 penninck, als 't ingecoft is. | | | |
| Hoppe, ieder sack den 40 penn. ofte. | : | 5 | : |
| Iser, van 't duysent. | : | 5 | : |
| Van alle Iser nae advenant. | | | |
| Van een tonne Nagelen. | : | 6 | : |
| Half ende vierdendeelen nae advenat. | | | |
| Stael, 't duysent. | : | 7 | : |
| Allerley wullen Laken, te weten een Engelsch Laken, ende diergelycken. | : | 6 | : |
| Vleemsche Laken. | : | 3 | : |
| Trichter Laken. | : | 2 | : |
| Slecht Laken. | : | 1 | : |
| Linnen doeck, den 40 penninck. | | | |
| Een quarteel Boomolye. | 1 | 5 | : |
| Een Aem ander Olye. | : | 10 | : |
| De halven ende vierdendeelen nae advenant. | | | |
| Een duysent ruef koecken. | : | 5 | : |
| Allerhande Leyen den 40 penninck. | | | |
| Van een tonne Noortsche ende Pruysche Teer ende Peck. | : | 3 | : |
| Eene Tonne Rygebandtzteer. | : | 1 | : |
| Seepe, een Vat. | : | 5 | : |
| Ende soe nae advenant. | | | |

Hon-

| | | | |
|---|---|---|---|
| Hondert grof Solt. | 10 | : | : |
| Solt den Ryn op. | 10 | : | : |
| Van Margel, Molen, ende Graeuwen Steen, den 40 penninck. | | | |
| Speck ende Vleisch den 40 penninck. | | | |
| Hondert pondt Tin. | : | 6 | : |
| Traen, een vat. | : | 5 | |
| Torf een hondert. | : | 4 | |
| Wyn; een Voeder ofte Stuk Rynschen Wyn. | 1 | 10 | : |
| Van een Toelast. | 1 | : | : |
| Van een Halfvoeder. | : | 15 | : |
| Van een pungh wyns, wesende omtrent 2. ofte 2½ Aem. | : | 10 | : |
| Van een Pype Malvesy, ende Bastert. | 1 | 10 | : |
| Van een Aem gebranden Wyn. | : | 15 | : |
| Van een boet Romanie. | 1 | 10 | |
| Van Fransche Wyn, een vat van 6 Amen. | : | 15 | : |
| Wolle een 100 pondt. | : | 8 | : |
| Visch; een last Harincx. | 3 | : | : |
| Een ton Labberdaens. | : | 4 | : |
| Een ton Bolcxhoofden ende Schelvisch. | : | 2 | : |
| Van alle gesolten Visch, ende Spiering, een groote ben 3. oortstuvers. de kleine ben half. | | | |
| Of een pont swaers. | : | 3 | : |
| Talck, ongel, den 40. penninck. | | | |
| Een mager Osse. | : | 2 | : |
| Een vetten Osse. | : | 4 | : |
| Een vette Coe, ende tweejaerich vet beest. | : | 3 | : |
| Van jeder Cooppeerdt boven een jaer olt. | : | 6 | : |

Een

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Een vullen, dat de Moeder niet en volgt, ende uyt den Lande gedreven wort. | : - | 2 | - | : |
| Een mager Vercken, ende 1 Schaep. | : - | ½ | - | : |
| Een vet Vercken. | : - | 3 | - | : |
| Een vet Schaep. | : - | 1 | - | : |
| Coorn. 't Last Weit. | : - | 15 | - | : |
| Een Last Rueffaet. | : - | 15 | - | : |
| Een Last Rogge. | : - | 10 | - | : |
| Een Last Boonen ende Erweten. | : - | 10 | - | : |
| Een Last Gersten. | : - | 8 | - | : |
| Een Last Haveren. | : - | 4 | - | : |
| Een Last Boecweiten. | : - | 6 | - | : |
| Een Last Wicken. | : - | 6 | - | : |

De halven, vierdendeelen, ende Molders nae advenant.

Van allerley drooge waer ende Speceryen, alhier niet genoemt, den 40. penninck.

1. T*is te weten*, dat geen Ingeseten deses Landts, sy zyn dan oock hooges oft nederiges stants, Geestlyc oft werltlyc, eenige parcelen, daervan de Generale Middelen in maeten voorsz. betaelt moeten worden, sullen mogen halen, dan *in de plaetsen deser Landtschap, daer de Generale Middelen in oeren swanck gaen*, uytgesondert de *Wyn*, van den welcken men niet te min de Generale Middelen betalen sal, opdat also niemant, van wat qualiteit hy zy, daerin geschoont worde.

2. T'eindens 't gene voorsz. sullen alle uytheemsche, soo Geestlyc, als Werltlyc, (te verstaen voor *uytheimsche*, die onder de Generale Middelen niet begrepen en zyn) eenmael *van den jaerlicschen vryen opcompsten* oerer goederen, in desen Landen lig-

gende, betalen, ende uytreicken den 12. *penninck*.

3. Ende soo villicht de noot ervorderen mocht, in der yl penningen te hebben, ende men alſo alle Ingeſeten, Geestlyck ende Werltlyck, op leeninge ſtelde, ſal de voet genomen worden opten 20. *penninck* aller ſyner vryer opcomſten; welverſtaende, dat de *reſtitutie* daervan uyt den penningen, procederende van de Licenten ende middelen voorſz., eenen jederen gedaen ſal worden.

4. De voorſz. *Licenten*, ende *Generale Middelen*, te gedueren voor den tyt van 3. Maenden, ende daer en teindens tot revocatie der Hooft ende Cleine Steden, als ſonderlinge gepriviligiert zynde. In allen gevalle ſal de inwilliginge zyn buyten prejudicie, naedeel ofte afbreuck, der Landtſchap ende Steden vryheden, privilegien, ende gewoonten, ende niet getogen worden eenichſins in conſequentie.

5. De Geſanten der Hooft ende *Cleyne Steden* en verſtaen in geenen wegen, dat de voorſz. inwilliging *ſtat gewinnen ſal*, *dan nae afſtellinge der Brouwerien*, ſampt *Wollewage*, opten platten Lande, als weſende ſulcx id eenige middel, *om oere Gemeinte tot de voorſz. inwilliginge te bewegen*; ſonderlinge mede, ſo men andersſins niet ſoo eygentlyc de Generale Middelen op 't *Bier* ſol naetrachten connen; Edoch met dem beſcheide, dat de Ritterſchappen, ende Cloosteren, ſullen mogen *brouwen voor oer ſelffs huyshalden*, geſin, ende Conventen, ende daertoe gehoorende. T welck aengaende de Ritterſchappen aengenomen, eerstlyc betreffende de *Wollenwage*, dat deſelve afgeſtelt ſullen worden; ende gelangende de *Brouwerien*, willen

ten daervan oeren Principalen verstendigen, ende alsso bearbeiden, dat sy hopen, dat de swaricheden derenthalven cesseren sullen.

6. Verstaen ooc de Stedegesanten niet, dat men in eenigen deel procederen, oft voortvaren sal ter inninge der voorsz. Middelen, ten zy dat voor al ende eerst betaelt, ende gebeurlike rekeninge gedaen zy van den *Ruytergelde*, ende 200,000 gulden. Betreffende 't welcke verafgescheit is, te schryven aen den Gedeputierden te Venlo, om de voorsieninge te willen doen, dat van Quartier tot Quartier, ende van Ampt tot Ampt, dermaten met de *Execution tegen den gebrekeliken* voortgevaren worde, sonder iemandtz, hy zy ooc, wie hy zy, te schoonen, daer met in aller yl de penningen opgebracht, ende de Ruyteren daervan mede betaelt mogen worden; om des te spoediger de Generale Middelen te doen ylen; altyt de respect geholden wordende, om den genen, die betaelt hebben, te schoonen, ende verner niet te overvallen.

7. De Gedepnteerden, overwegende, dat de voorsz. Ordeninge niet soo goeden voortganc, als wel noodich, sol connen winnen, mits dat de Landtschap *niet versien en is van een Stadholder:* dat ooc sich ereigt, daer dese Landtschap eenige alsulcke stuer inwilligen solde, dat deselve ooc henweder, der gebeur nae, geschut ende geschermt worde, hebben verordent, dat men aenstont schryven (*a*) sal aen de Durchluchticheit des Ertzhertogen, Lieutenant ende Gouverneur Generael, sampt aen den Generalen Staten, ten einde om vooral *van de* voorsz.

(*a*) *schryven.*] Zie dien Brief hier beneden onder *Num.* 81.

voorsz. *defensie*, id zy ooc in belegerde Steden, oft anderssins, als de nootdruft ereischen sal, *versekert te zyn*; Dat ooc de Landtschap aenstont met een bequaem *Stadbolder versien* moge werden. Ende sal men nae gehadte alsulcken versekerheit sich dermaten op de Generale Middelen ende Licenten resolveren, dat syn F. D. ende welgemelten Staten des in redelickheit een gnedich gevallen, ende goet genoegen, dragen sullen.

8. Alsoo de Stedegesanten deels van etliken parcelen in de Generale Middelen van oeren principalen *geen volcomen macht*, oder bevel, gehadt; Dat ooc van de *Bannerheren*, ende insgelycx etlike Steden, *geen Gesanten erschenen*; mede gemerct, dat de voorsz. Ridderschap betreffende de *Brouwerie*, in maten als boven, oer rapport genomen, is verafscheit, dat de Ritterschappen oere Principalen, sampt der Bannerheren Gesanten, op 't allerspoedelicxt, ende gevoegelicxt, hiervan *rapporteren*, ende bovengeroerter gestalt melden *sullen*: *Ende* voorts van oere eintlike meininge den Hooftsteden respective, doch in plaetse der Stadt *Ruremonde* (*m*) een eerbaer Raet der Stat *Venlo* verstandigen sullen, dewelcke Hooftsteden oeren *ondergehorigen* *Clei-*

(*m*) *Ruremonde.*] Welke wel de Hoofdstad van 't Overkwartier, doch thands in vyands handen, was, als bezet zynde met Hoogduitsch Guarnizoen van 't Regiment van *Polwyler*, 't geen der partye van DON JAN aanhangig, en toegedaan was. De tweede Stad overzulks in rang wordt thands als de Hoofdstad van dat Kwartier aangemerkt. —— Op dezelfde manier, wanneer de Stad ZUTPHEN, verscheiden jaren later, in handen der Spaanschen was geraakt, heeft men DOESBURG inmiddels ook als de Hoofdstad van dat Quartier aangemerkt, tot dat dezelve weder aan de Staatsche zyde gebragt was.

*Cleine Steden* middelerwyl *ſullen aenteickenen eenen dach van bycompst*, om nae ontfangener der Bannerheren, ende Ritterſchap, meininge, in 't gene boven verhaelt, ſich als dan ooc eintlyc te reſolveren, ende ontſluyten; dewelcke eintlike Reſolutien ende meiningen by jegenwoordigen Gedeputeerden ſamptlyc, ofte ten deel, nae gelegentheit, op den 6. dach *Martii* 's avonts binnen Arnhem erſchynen ſullen met eintlike volmacht, *om de meininge by den anderen te brengen*, ende, ingeval van verſcheidenheit, ſich *gantſchlyc ende geheel einhellich* te maken, ende ontſluyten.

9. Wordt voor goet aengeſien, dat de Hooftſteden, ende mede de Stadt *Venlo*, in plaetſe der Stadt *Ruremunde*, ten dage der bycompst oere Cleine Steden voorholden, ende ſy dermaten metten anderen communiceren ſullen, om in tyt van noot op welbehagen der Gedeputierden der Landtſchap, tot oerer ende der Landtſchaps verſekerheit, tot costen derſelver Landtſchap *Garniſoon* intenemen.

Aldus gedaen binnen Arnhem, aengeheven op den 17. ende geeindicht op den XXIIen dach Februarii 1578.

Uit het MS. *Tomus van Landſaeken de Annis* 1576—1578. van den Preſident V. Hell, *Fol.* 266—270. Gecollationeerd met de oorſpronkelyke *Minute* in het *MS. Boek van Landſaeken* der Stad Arnhem, *Num.* 9. *Fol.* 104—123.

# LXXII.

**Brief** *van* **Joach. van Lier** *aan de Regeeringe van* ZUTPHEN, *onder andere nieuwstydingen meldende, in hoe verre hy in zyne bezendinge by die van* HOLLAND *en* ZEELAND *geslaagd was ten opzigte van het aanneemen der* Generale Middelen.

1578. 18. *Februarii.*

Eerentveste, wyse, voorsichtige Heeren, ende Vrienden. Ich hatte wel verhoopt, E. L. wurde *einen anderen*, laut aufgerichten verdrag zu Arnhem, *in myne plaets abgeveerdiget*, *ende deputiert* haben; dwiel aber desselve noch niet geschien, und myne tyt schoon uberlangst experirt, *is* andermaels mein dienstwillige bidt, und begeren, E. L. wollen sulcx op dat furdelicxst verschaffen, oder zum weinichsten den Burgermr. *Bentinck* (*a*) daer

(*a*) *Bentinck.*] *Steven Bentinck*, Burgemeester der Stad Zutphen, was mede een der Geldersche Afgezondenen, om van den Aartshertog te verzoeken het aanstellen van eenen Stadhouder, en bevond zig te deezen tyd binnen Antwerpen. Zie hier voren *Num.* 32. *bl.* 115. en *Num.* 46. *bl.* 170. Voorziende, dat zyn Zwager, *Joachim van Lier*, welke thands wegens de Graafschap Zutphen gecommitteerd was ter vergadering der Algemeene Staaten, by de Regeering van Zutphen zoude aanhouden om ontslag van die Commissie, vreesde hy, dat men hem daartoe zoude mogen benoemen. Om dit voortekomen, had hy in een Brief, op deezen zel-

daer zu qualificeren, daer met ich auch einmael moge meine private ſachen in *deſen gevaerliken tyden* etwas verrichten. Wa ich ſunst myne Heeren auf ein andermael eenige wydere frundſchaft can leisten, wil ich mich hin widerom gantſch willich erzeigen. Ich ben nu ongeveerlich 14. dagen lang (wie E. L. bewost) van wegen der Staten Generael (*b*) nevens anderen nach HOLLANT und ZEELANDT gedeputeert geweest, und alda denſelvigen Staten *die alhier geconcipieerde Lyste, oder Generale Middelen, aenzunemen zu induceren*; waer auf

zelfden 18. Februarii aan zyne medere̊genten onder anderen ook dit navolgende geſchreven. „ *Myn Swager* Joachim „ van Lier *heeft aen u L. geſchreven. Daer uyt ſullen u L.* „ *ſonder twyfel wel wat nieus vernemen, daer ick ſoo geen* „ *ſeker wetenſchap afdragen can, naedenmael ſyn L. dage-* „ *lycx in den Raet van Staten perſoonlyc; ende of u L. uyt* „ *deſelvige Brieven vernamen, dat myn Swager* Lier *aen u* „ *L. aenbielde, om met een ander goet Vriendt ſyn L. al-* „ *bier te ontſetten, ſoo begeer ick*, dat u L. myn perſoon „ daer niet toe willen qualificeren; *want my niet doenlyc oder* „ *mogelyc en is in deſer tyt de ſelfſte plaets te vertreden, woe* „ *u L. ſamentlyc myn gelegentheyt wel becant is, ende wat* „ *tyt my aenſtaende is, ende myn Commiſſie daerop ooc niet* „ *bolt. Hierin ende in alles doet dat beste, wie ick u L.* „ *toebetrouwe, het welck ick op een ander tyt met myne goet-* „ *willicheyt wederom verſchulden wil, kenne Godt Almach-* „ *tich, die ons allen in deſen gevaerliken tyden tot ſalicheyt* „ *beſchutten ende beſcermen wil, verhopende, dat alle din-* „ *gen noch wel ten besten comen ſullen.*" —— Men ziet hieruit niet onduidelyk, dat de Commisſien ter Generaliteit toen meer last- dan lust-posten gerekend wierden.

(*b*) *van wegen der Staten Generael.*] Zie wegens deeze bezending ons *IV. Deel, bl.* 241. 274. en 287. Uit deezen Brief, welken wy daarom voornaamlyk ook gemeend hebben alhier te moeten plaatzen, kan men nu zien, hoe hy in die bezending geſlaagd zy.

auf sy ons voor antwoort gegeven, das deselvige lyste niet zu practiseren wete, sonder wurde *zur grosse verderbnis deser Landen gereigen;* Dwiel sy nu veel hooch ende excessif aengestelt weren, also das daer durch de causmanschap ende *handel in anderen vreemden Landen diverteert mocht werden*, derhalven haben sy deselvige Lyste auf einen anderen voet etwas *geringers ende verdraechliker* gestelt; waer auf man morgen, (*c*) oder ubermorgen, by den Raet syner F. Durchlt., und Staten Generael, tracteren, ende eintlyc sliessen wirdt, wie und in was fuegen man deselvige Lyste mochte in 't werck stellen, wae van ich E. L. auf das boldest Copiam, samptlyc daerop gevolchte resolution, uberschicken wil. In dem zyn auch de Hollander ende Zelander der meininge, *das alle de profiten oder penningen*, soo aus de Generale Middelen *in ire Provincien* zu empfangen, wurden procederen, oder hercomen, deselvige *zu iren nuts und profyt alleen gehaben ende aengelecht sullen worden*, ohn dat sy gehalten ende obligeert wollen zyn deselvige penningen *in de Generaliteit zu contribueren*, aengesien sy zur hulf ende bystant der Generale Staten 25. Veenlen Knecht ende 100 peerdt auf ire oncosten (*d*) erhalten und betalen; nebens dem rusten sy auch noch 18. *grosse Crychschif* zu, om de Zee voor de Piraten zu vryen, zu dem auch om ire Provincien ende Haven zu beschutten; dan men sacht veel Zeerover auf diversche bestelling hin und wider streiffen, und der Coninck auss Vrancryc had auch cortslyc 25. Crychschif lassen aufrusten,

(*c*) *morgen.*] Zie het volgende Stuk onder *Num.* 73.
(*d*) *auf ire oncosten.*] Zie *IV. Deel bl.* 273.

ten, ende men can niet vernemen, wa zu er deselbige wil gebruycken, dan allerleis zu besorgen steet. Weitter is heut eenen Brief, datiert zu Augsburch den 4. Februarii aencomen, welcher inhalt is, das zu Neapolis ein gros aufroer entstanden, ende alle de Spanier met den Viceroy erwurcht ende ombracht; ende daerom zu Milan sich seer besorgen, ende de wacht ersterckt haben. Ob nu dem also zy, must men es aen zyt bevelen. Er schryft auch, das *der Coninc gern vrede met ons wolt maken; aber zynen Raet zynde altyt da wider.* In Italien is een gros Crychsvolc voor handen, om in dese Landen aen zu comen voor Don Johan. Desgelycken auch in Duytschlant etlike dausent Ruyter, wa von der Oberster zyn sol der abgestandener Ertzbisschop zu Colen, und der Graef van *Barby*. Don Johan is jetzonder zu Loeven, oder niet wyt van dan auf een hauss, genant *Heurren*, den Hertogen van Arschot zustendich; er stercket sich noch alle dagen; syn Crychsvolc verdeilt sich hin und widder, etlike by Vilvorden, by *Brussel*, by Diest, in Tienen, etlike by Arschot, alwaer sy nu 2. dagen voorgelegen, aber de Borger ende Crychsleut, soo daer in zy, weren sich dapper; sonst was victalien sy uber comen, deselvige werden nach Loeven gevuert; Somma, das Landt wert jammerlyc berooft ende verdorven, ende soo lang de Staten geene Ruyter haben, can mans niet besseren, veel weiniger een nieuwes Leger aufrichten. Jedoch men hoopt, dat in corten dagen 2500. peerdt alhier aencomen sullen, aber de grost mangel is am gelt. De Coningin aus Engelant had den Staten Generael durch iren Ambassadeur zum anderen mael vertroostet, das sy

denselvigen met alles *ihrer vooriger* verheisching nach wil bystaen, ende *dat* schoon 2000. knecht veerdich, om auf das boldest her zu schicken; de andere sollen auch bald volgen. Men had *gisteren* das Bagynhof, ende alle de huyser ausserhalb de Stadt *Mechelen*, und *Lyer*, abgebrandt, da met sich der vyandt deren niet conde behelpen. Sunst weet ich, Eerentveste, groosgunstige Heeren, E. L. niet bysonders zu schryven; sonder wil E. L. dem Almachtigen nevens mynen *geneichtwilligen* dienst bevolen haben. Datum in der eil den 18. Februarii auss Antorff *1578*. Onderstont. E. E. altyt geneichtwilliger, JOACHIM VAN LYERE. Het opschrift. den Erentvesten, wysen, welgeleerden, Ersame Heeren B. S. ende R. der Stadt *Zutphen*, mynen grosgonstigen Heeren, ende Vrinden. Zutphen.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis 1576—1578.* van den President V. HELL, *Fol.* 284.

XXXIII.

## LXXIII.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *wegens de* Generale Middelen, *en het leggen van een belastinge op de* Huizen *en* Landeryen.

1578. 19. *Februarii.*

XIX du Februier 1578. — Arresté d'envoyer (*a*) par toutes Provinces la minute des *Moyens Generaulx* sur le port des draps de soye, & consumption des vivres, ensemble de prendre *huict patars sur chacune maison* & *ung patart sur chacune bonnier* de terre, la terme de troys moys; commenchant la premier le 25. de ce moys de Februier, le tout en forme comme ceulx des aydes l'ont minuté.

Uit de MSS. *Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. H. Mog. *Fol.* 122. *verso.*

(*a*) *par toutes Provinces la minute.*] Dat des daags hier aanvolgende ook aanstonds hier aan voldaan is door den Aartshertog, kan blyken uit deszelfs Brief, welken hy aan Canceler en Raden des Hofs van Gelderland geschreven, en waar by hy hun belast heeft, om aan de Staaten van dat Gewest de alhier beraamde belastingen voortestellen. Wy hebben dien brief hier beneden geplaatst onder *Num.* 78.

LXXIV.

## LXXIV.

*Door het* Kappittel *van* S. JAN *te* UTRECHT *Gemagtigden benoemd, om met de overige Kapittelen een middel te beramen tot afdoening der* bezwaren *van de* Geestelikheid; *ten opzigte van de* Wagt.

1578. 19. *Februarii.*

Die 19. Februarii 1578. Deputati ſunt Domini *Reneſſe*, & *Greve*, ad communicandum cum aliis *Capitulis* ſuper *gravaminibus*, *Clero obvenientibus ratione excubiarum*; & aliquid remedii inveniendum, ſi bonis rationibus poſſit. Actum in Capitulo. Præſentibus Dominis, Decano, Rumelar, Knoop, Reneſſe, Caſtro, Greve, Rengers, Eſch, Berck, & Bogart; ac me

FRAN. RODIO *Nto.*

Uit het MS. *Prothocol van 't Capittel van S.* JAN, *te* UTRECHT, *van* 1577—1585. *Fol.* 25.

LXXV.

## LXXV.

Antwoord *der Gecommitteerden van* Gelderland, *aan de Landschaps* Gedeputeerden, *te* Venlo *vergaderd*, *op de* Artikelen, *vervat in de* Instructie, *hier voren onder* Num. 65. *uitgegeeven.*

1578. 19. *Februarii.*

*Aen den Gedeputeerden te Venlo zynde.*

Edele, Eerentfeste &c. Naedat wy alhier binnen Arnhem, den Nymmeschen affscheit nach, zyn erschenen, hebben ons de Erentfester, Hoochgeleerter, und Eerenthafter, *Johan van Stalbergen*, der Rechten Doctor, und Drost des Ampts Crieckenbeeck, und *Johan van Greveraedt*, Burgermeester der Stad Venlo, oere hebbende *Credents* und *Instruction* van u Ed. L. und G. overantwoort, ende doen verlesen. Connen daerop u Ed. L. und G. niet bergen, wie dat wy op deselve Instructions Articulen (*a*) rypelyc gelet, ende volgens geresolveert. Eerstlyc soo veel 't eerste punct aenlangt, om wegen ende middelen te bedencken, daer mit in der yl gelt becomen mach werden: ten tweeden dat de Commissarius Generael afgeveerdicht sulche execution in 't werck te stellen &c. ver-

(*a*) *Instructions Articulen.*] Men zie hier voren *Num.* 65. *bl.* 284. en *Num.* 71. *bl.* 262.

verstaet men dat sulcx mette *Generael execution* in den Nymmeschen Quartier algereets voorgenomen, wie ooc op Veluwen met oeren eygen schutten gedaen wort. Ten derden dewyl de Overste Polwylersche Lieutenant den Ampteren Kessel, Crieckenbeeck, und Erckelens, dreygementen toegeschreven; ten 4. nachdem ooc voor weynich dagen etlike goeder durch den Soldaten bynnen Venlo inbracht, die op de wege und passage van Ruremund aengetroffen; wordt by ons voor *goedt* aengesien, dat men *de penningen*, die tot Venlo ingebracht, *aen de handt holden sold*, om deselve in dese en andere Landtsaken *te verdeilen*, oder te gebruycken. Ende wan men erinnert zy, wie deselve penningen toegehoerich, sal men dan denselven (soo die derselver Landtschap *niet verbeurt*) van wegen der alinger Landtschap daervan behoorlike *interest geven*, *ende verschryving doen*.

Opt 5. dat de Deputierden, die op Venlo te comen bescheiden, aenstont mogen *verschreven worden*, is raetsam eracht, dat de Gedeputierden aldaer jegenwoordich synde noch eene corte tyt solden verblyven, om eerst te Kessel ende Crieckenbeeck goede ordening te stellen met de naestgeseten jonckeren, ende Eers. Raet der Stat Venlo, dat de platte Landen van 't uytlopen der Ruremondsche Knechten gevryt, ende onbeschadicht blyven mogen, deweicke de macht sullen hebben daer in te doen ende te ordonneren, of wy daer samentlyck tegenwoordich waren. Doch soo de noot immers soo hardt ervordert, und sulcx by sich selven niet sollen connen, oder mogen doen, sullen in sulcken val aen de *Hoofstteden* mogen *schryven*, *om ire Gesanten* in der yl aldaer *aencomen* te laten.

Voorts

Voorts soo men verstaet, dat de 3. Veendlen Knechten der Landtschap geen voordeel oder dienst en doen, erachten 't daervoor, dat deselve afgedanct behooren te worden, wie ooc te Nymegen op den lest geholdenen Lantdach verafgescheidt is. Ende dat tot dien einde eenige van u E. L. ende G. met alle rekeningen, monstercedulen, tot de afrekening dientlyck, aenstont by den Knechten afgeveerdicht werden, om die aftedancken, de monsteringe ende aftellinge te doen, die men dan volgens van die te Venlo aengeholdene penningen eensdeels betalen sal, ende voorts, soo veel mogelyck, met hen op *terminen* te accorderen. Refereren ons voorts in desen tot den 4. Articul (*b*) des Recesses te Nymegen, op den Landtdach genomen. u Ed. L. ende G. in schuts ende scherm des Almachtigen bevelende. Geschreven t'Arnhem onder derselver Stadt secreet segel den 19. Februarii. 78. Onderteickent. Verordente &c.

Uit het MS. *Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 271.

(*b*) *tot den* 4. *Articul.*] Zie ons *IV. Deel bl.* 344.

LXXVI.

## LXXVI.

Propositie, *door den Aartshertog, en de Algemeene Staaten, aan de Staaten der afzonderlyke Gewesten gedaan, om behalven de* Generale Middelen, *en andere lasten, een* leeninge *van 't* ongewyde Silverwerk *en* Juwelen *te doen van de* Geestelikheid, Kloosters, *en andere* Communiteiten.

1578. 13. *Februarii.*

Myn Heeren. Alſo mits de jegenwoordige groote nootlyckheit, daer in deſe Nederlanden hun bevinden, men *nootshalven* by een moet doen vergaderen, ende lichten in aller vlyt, ende neerſticheit, by alle mogelycke ende behoorlike middelen, groote ſommen van gerede *penningen*, om te remedieren, ende voortecomen tot de *miſerien*, ende *calamiteiten*, daermede 't Vaderlant gedreicht is by den Vyant, weſende alrede ſoo diep in 't Landt getreden, ende meer doen ſal, indien daerin terſtont niet verſien en worde; 't welck niet geſchieden can ſonder gereet te hebben de voorſz. ſommen van penningen, ſonderlinge om daer mede te betalen het oorlogsvolck, ende namentlyck de Ruyters, die men doet comen, ende trecken na deſe Landen om een einde te maken aen deſe jegenwoordige Oorloge, dewelcke, ſo men verhoopt, corts in de voorſz. Lande weſen ſullen. Ende om daertoe te geraeken heeft men, by rype ende grote deliberatie van rade, van node bevonden voor de

*uyterste remedie* te doen proponeren, ende voorhouden den Staten van *alle de Landen van herwaertsover* de Punčten ende Articulen, hiernae volgende; te weten, eerst in practyck te stellen de *Generale Middelen* op het incomen, ende uitgaen, van alle Coopmanschap; op 't slyten ofte consumptie van alle eetlike waar, oft victualien, ende het dragen van syde Lakenen, voor den tyd ende termyn van een jaer. Item te eischen 2. Stuvers voor elken aem *Biers*, boven de voorsz. Generale Middelen, om de penningen, daervan comende, geëmployeert te worden tot wapenen, buscruyt, lonten, ende andere munitien van oorloge; te betalen, soo wel by den Brouwers als by den Huyslieden, bier brouwende in hare huysen, van wat prys hetselve Bier zy. Item een notabele *leeninge* te doen by de *Geestelickheit*, ende daerenboven den voorsz. Staten *te leenen hun Baggen*, *goude ende silvere juwelen*, *ende ander silverwerck*, dienende totter Kercke, ende *niet-gewyet* ofte *geconsacreert* synde, *by inventaris*, dewelcke hun verobligeren ende verbinden sullen deselve hun *wederom te geven* in spetie, ofte natuere, oft in sulcken staet, als sy jegenwoordelyc syn; ende dat van gelycken soude gedaen worden aengaende de *Gemeinte*, ofte *Communiteiten*, *Steden*, ende *Broederschappen*. Ende eintlyc in aller vlyt ende ernsticheit ooc te practiseren het *oplichten van den 20. Man over alle Dorpen ende Vlecken*, ende *den 40. in de Steden*, om een Leger te maken, ende den Vyandt te resisteren. Welcke Punčten syne Mat., syn Hoocheit, den Raet van Staten nevens hem wesende, ende de Gedeputeerde van de Generale Staten, alhier vergadert wesende, aenmerckende den voorsz. uy-

terften noot, verhopen, dat fy redelyc, ende billick, bevonden fullen wefen, ende fonderlinge in regard van de voorfz. *Geestelycken*, den welcken de faecke foo nae raect, als fy felve mogen confidereren, foo ooc 't felve doet aen de Gemeinte, fonderlinge aengefien, dat hier in gelegen is niet alleen hun eigen bewaernisfe ende confervatie, ja hun leven, maer ooc van 't gehele Lant in geheel; Waerom fyn voorfz. *Majefteit*, fyn voorfz. *Hoocheit*, ende *Staten Generael* voorfz. *verfoecken* aen myn Heeren hierop te willen refolveren op de ftaende voet, ende *fonder wederfenden ofte renvoy*, aenmerckende, dat de fake geen langer uytftel, ofte dilay, en vereifcht, foo Ghy felven wel weten moogt, ende dat Ghy hier op een vruchtbare antwoort fenden willen.

„ *Gecopieert uyt het* 440. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'Ao.* 1578. *geteickent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landfaeken de annis* 1576—1578. van den Prefident V. HELL, *Fol.* 289. *verfo.*

LXXVII.

## LXXVII.

Canceler *en* Raaden *des Hofs van* GELDERLAND *door den* Aartshertog *gevolmagtigd*, *om het* ongewyde Silverwerk, *ten dienste der Algemeene Staaten*, *van de* Geestelikheid, Kloosteren, *en* Confrerien, *onder belofte van wedergeeving*, *te* leenen, *en door* Commisſarisſen *te doen ophaalen*.

1578. 19. *Februarii*.

MATHIAS by der gratie Gods Ertzhertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgoignen &c. Gouverneur ende Capiteyn Generael.

Lieve besondere. Also by de *Propositie*, (*a*) aen U gesonden, om den STATEN van GELDERLANT voorgehouden, ende geproponeert te worden, men onder andere puncten versoect, dat de Geestlickheit over alle de Landen van herwaerts over hun *baggen*, *gout*, *silver*, *juwelen* ende ander

(*a*) *Propositie.*] Die *Propositie* hebben wy onder den voorgaanden *Num.* 76. alhier geplaatst. Dezelve was aan Canceler en Raaden des Hofs van Gelderland overgezonden by een Brief van den Aartshertog van den 13. *Februarii* deezes jaars. Wy hebben dien Brief in zyn tydorde reeds geplaatst hiervoren onder *Num.* 57. *bl.* 214. en op dien brief had de straksvoorgaande Propositie behoord te volgen onder *Num.* 58. terwyl wederom de Propositie, welke wy aldaar by abuys geplaatst hebben, eigenlyk op den volgenden Brief *Num.* 78. had moeten volgen.

der *silverwerck*, dienende tot der kercken, ende niet *gewyet ofte geconsacreert* zynde, aen de Generale Staten van de voorsz. Landen van herwaertsover *leenen* souden *by Inventaris*, die hen verobligeren, ende verbinden souden deselve hun weder te geven in specie, oft natuere, oft in sulcken staet als die jegenwoordelyc zyn, en dat van gelycke gedaen soude worden van de Communiteiten, Steden, Broederschappen, ofte Confreryen. Ende want *om de jegenwoordige nootlyckheit* men *niet en mach gebruycken van requisitie, ofte inductie*, maer van *bevelen, ende executien*, soo verre des noot zy; Hebben wy u daerom, nae rype deliberatie hierop genomen soo wel van de voorsz. Generaele Staten, als andersins, geautoriseert, ende autoriseren, *gevende volcomen macht* ende autoriteit by desen om te committeren, ende stellen sulcke Commissarisen, als ghy daertoe bequaem, ende gequalificeert bevinden sult, om te bedwingen, ende doen bedwingen, realiken, ende metter daet, *soo* wel de voorsz. *Geestlickheit*, als de *Communiteiten*, *Steden*, ende *Broederschappen*, oft *Confreryen* hen voorsz. silverwerck te *leenen* op de obligatie voorsz. Welcke Commissarissen, soo verre des noot zy, hebben wy ooc geautoriseert, ende autoriseren by desen, ten einde als vooren; die 't selve ontfangen sullen by goeden Inventaris, den welken sy ons oversenden sullen. Ende sal daer na deshalven hen gegeven worden sulcken bescheidt als sy versoecken sullen, waerom sy geen occasien sullen hebben, hen des te beclagen; sonderling aengesien, dat de sake *hen soo nae raect*, als sy selfs weten, ende dat *hun welvaert*, jae *hun eygen leven*, *daer aen hangt*, ende dependiert. Lieve be-

beſondere, Onſe Heere Godt zy met u. Geſchreven t'Antwerpen, den 19. dach van Februario 1578. Onderſtont. MATHIAS; ende beneden, *Pottelsberge.* 't Opſchrift was. Onſen Lieve, byſonderen, de Cantzler, ende lieden van Co. Mats. Raden in *Gelderlant*.

Uit 't *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576—1578. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 288. *verſo.*

## LXXVIII.

*Bevel des Aartshertogs aan Canceler en Raaden des Hofs van* GELDERLAND, *om aan de* STAATEN *voortehouden de* Propoſitie, *hier voren onder* Num. 58. *geplaatst, om de by de Algemeene Staaten ontworpene belastingen intewilligen.*

1578. 20. *Februarii.*

MATHIAS by der Gratie Gods Ertzhertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgoignen, Gouverneur ende Capitein Generael.

Lieve, beſondere. Aenmerckende dat de *Generale Middelen*, ende andere, die, volgende onſe voorgaende (*a*) Brieven, ende de (*b*) Propoſitie daer-

(*a*) *Brieven*] van den 13. *Februarii.* Wy hebben dien Brief hier voren reeds medegedeeld onder *Num.* 57. *bl.* 214.

(*b*) *Propoſitie.*] Zie dezelve insgelyks hier voren onder *Num.* 76. *bl.* 288.

daerby gevoecht, elcke van de Provincien van herwaerts over geproponeert ende voorgehouden sal wesen, niet machtich, ofte suffisant bevonden zyn geweest tot den furnissemente van penningen, nootsakelyc wesende tot preservatie, ende bescherme-nisse van dese landen, noch tegens d'invasie derselver; hebben by gemeinen accorde van onsen Neve den *Prince* van ORANJEN, dien van den Rade van Staten neffens ons wesende, ende van de Generale Staten (*c*) van herwaerts over, geresolveert, ende geconcludeert, op de goede beliefte ende *aggreatie van elck van de* voorsz. *Provincien*, alnoch andere middelen, in de Propositie (*d*) hierby gevoecht, begrepen, U versoeckende, ende niet min *in naem* ende van wegen ons Heeren *des Coninck* ordonnerende wel ernstliken, dat ghy ter naester vergaderinge van de Staten des Furstendoms GELRE, ende Graefschaps ZUTPHEN, hen ooc vertoont, voorhout, ende proponiert de puncten ende middelen, in dese *leste propositie begrepen*, denselven inducerende by alle mogelike wegen, ende om de redenen, breder daer in verhaelt, ende anderen, die ghy ter materie dienende bevinden sult te behooren, dat sy deselve middelen willen aenveerden, oft accepteren, ende ter executie stellen, volgende 't inhout van deselve Propositie. Ende dat

(*c*) *Generale Staten.*] Zie de Resolutie, dienaangaande ter Vergadering der Algemeene Staaten genomen op den 19. *Februarii*, hier voren geplaatst onder *Num.* 63. *bl.* 283.

(*d*) *Propositie.*] Wy hadden die Propositie op deezen Brief moeten laten volgen, doch dezelve is reeds uitgegeeven hier voren onder *Num.* 58. *bl.* 216. alwaar wy dezelve te onrecht gebragt hebben op den 13 *Februarii*, daar zy op den 20. *Februarii* had behoord gesteld te zyn.

dat boven de voorsz. Generale Middelen, ende anderen, te proponeren, aengesien dat, sonder seer groote ende merclike summe van gerede penningen, niet mogelyc en is te versien tot 't gene des voorsz. is, ende de landen te beschermen, jae 't leven van de ondersaten van dien, hun huysvrouwen, ende kinderen. Lieve, besondere, onse Heere Godt zy met u. Geschreeven t'Antwerpen den 20. dach van Februario 1578.

Onderstont. MATTHIAS. Noch. *Pottelsbergen.* Het opschrift. Onsen lieven, bysonderen, de Cantzler van Co. Mats. Raeden, in Gelderlant verordent.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 288. *verso.*

## LXXIX.

Brief *der* Gedeputeerden *uit* Venlo *aan* ARNHEM, *klagende over de slappe behandeling der gemeene zaake, en dat een ieder maar zyn eigen nut, en niet het gemeene welzyn, behertigde,* enz.

1578. 20. *Februarii.*

Edle, Eerentfeste, Eersame, voorsichtige, insonders gonstige goede freunden. Wiewal ons van den lesten Lantdach uyt Nymegen met trouwlicher verheissching toegeschreven, dat als baldt nae verandering desselbigen de Verordente Deputierden,

den, soo van die van de Ridderschaft, als uyter de Steden, by ons solten aengeschickt worden, und ire Deputations plaets vertreden, daer tegens de anderen, die meer als ire gebeurlike tyden alhiet verhalden, ontsat sollen werden. Nu is 't aen dem, das wyr ons des trouwlichen schryvens gantschlich vertroost, und verlaten, und nicht anders vermeint, sy solten nicht allein de Gedeputierden, sonder auch de penningen, achtervolgende des Nymegischen afgescheits, hier obergeschickt hebben; gemerct dat de genige, die van hier eensdeels durch erlaubnis, de andere by heur *selbss* sonder adieu, na *den Lantdach* verreist, de gestalt, und gelegentheit, soo wol, als ons, condich; und hedden ons wel versien, die self een vleissiger beforderinge solten hebben gedaen, und ons, und der sachen gelegentheit, nicht soo gering *in vergessing gestalt*; und sien de gelegentheit niet anders, dan dat wy *opsetzlich in de gevaer, perikel, und angst gestalt, und verlaten werden*, und *een ieder syn eygen nutz meer soect, dan de wolvaert deses Vaderlanden*; daeruyt nicht anders ervolgen wil, *dan ein geheel bederfnis und ondergaen des algemeinen Landts*. Et is gewislich also, dat wy twee verscheiden leeningen voor de Knechten van goeden lieden op onsen eygen glaub geleent, und nu wederom inwendich twee dagen de derde moeten doen, daertoe wy nicht soo veel in voorraet, dat wy eenen boden connen doen belonen, geswegen andere Cooplieden; die amunition, ende lonten, dese Landtschap gelevert, und op onsere costen alhier in betalinge vervolgen, ende daerop verhalten. Wy hadden ons gewislich een anderen und hoogeren betrouwen versien, und nicht bedacht, *dat de wolvaert*

*des*

*des Vaderlants in soo een geringe achtinge gestalt*, und opgenomen were worden. Alss hebben wy dan noch voer deser tyt noch eenmael, und voor id leste, goet gevonden E. L. und Erss. der wolbegrunter, bestaedichter, *beswoerner Union* goetliken *te vermanen*, und verstendigen, ten einde sy aenstont ire Gedeputierden, soo van die van der Ritterschap, als van de Stad, met eene aensienlike aental van gelde hier her aberschicken, und ons in desen grooten gevaer, beswaernisse, und perikel nicht langer onvertroost verblyven laten. Soo wy aver geen andere vertroostinge, als bis aen her beschien, solten syn gewerdich, *protesteren* hier met *voor Godt und de gantsche werelt*, soo vern eenige inconvenienten oder inbreuck durch onser verreissen, (dat wy nootwendich moeten doen) und geen meerdere penningen aengeschickt werden, *dat wy daerin onschuldich und onverwytlich gehalden wollen wesen;* dar wy, weet Godt, de saken lieber anders solten sien, dan sy iegenwoordelyc gedreven worden, daer wy *anders geen oorsaec sien dan onachtsaemheit, und de verscheidentlike opinien, die*, leider! *noch soo verborgen gedragen und gedreven worden, daeruyt nicht goedes wirdt ervolgen.* Ons ist auch opten Lantdach vill operlacht, daertoe wy overal geen middelen, veel weyniger auctoriteit hebben te verrichten, als wy tot meermalen van gelycken wol geschreven. E. L. und Ers., daervan wy een toeverlatich antwoort by iegenwoordigen izeigeren geweerdich, dem Almechtigen bevelende. datum Venlo den 20. Februarii anno 78. P. D. wy schicken E. L. auch hier by copie eenes Testaments durch Peter Bloem van Dalem gemaect, soo onlancx te Carpen is justificeert worden, wie E. L.

weiter daeruyt fullen vernemen. Onderstont. Verordente der Bannerheren, Ritterschappen, und Steden des Furstendoms Gelre und Graefschaps Zutphen jets binnen Venlo. Leger. By Ordonnantie der Heeren Verordenten. *D. Anthony.* Het Opschrift. Den Edelen, Eerentfesten, Ersamen und voorsichtigen, B. S. ende R. der Stadt ARNHEM, onseren gonstigen goeden frunden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 273.

## LXXIX*.

Brief *der* Zutphensche Gedeputeerden *uit* Venlo, *onder anderen, aan de Regeering der Stad* ZUTPHEN *overzendende de* Confessie *van eenen onthoofden* Peter Bloem, *wegens verscheiden aanslagen, op* Gelderland *en* Oldenzaal; *en gebeime verstandboudingen te* Nimwegen, Arnhem, *enz.*

1578. 20. *Februarii.*

Onseren vrientliken gruss negest erbieding bevoor. Edle ende Eerentfeste, hoochgeleerde, ersame, wolwyse, grootgunstige, gebiedende Heeren, ende goede Vrunde. Veler goeder nieuwer tydingen connen wir E. L. ende Ersamheden voor ditmael niet metdeilen; dan is alhier binnen Venlo das gemeine rumoer, als solde DON JOHAN der Stadt

Stadt *Lüdick* aengeſonnen hebben, om eenen pas te erholten, ende ſyn geſchuts met alle nootdruft daer durch te voeren, ende alſo voorhabens ſich op *Maeſtricht* zu ergeben; dan ſolde ihme ſulcx noch ter tyt *verweygert* zyn worden. Toe dem, grosgebiedende Heeren, ſollen wir E. L. ende Erſ. dienstlick niet verhalden, welcker geſtalt der ongetrouwer *Peter Bloem* zu Carpen durch den Hopman *Uchelen* is ingetogen worden, ende den 16. hujus durch den Scherprichter geëxaminiert, auch volgens vergangen wonsdach den 17. *juſtificiert ende gecopt* worden, als ons der bode aengeſacht; ende ſchicken demnae E. L. ende Erſ. gemelten Bloem ſyne *Confesſion*, waer E. L. und Erſ. aller ſachen, dero gelegentheit nach, hebben zu erſien; ende is goede toeverſicht, onſers erachtens, zu holden hoochnoodich; auch inſonderheit, dewyl de Stadt *Oldenzael* daerin allerley gedacht wort, daeraen onſeren Quartier niet weinich gelegen. Bedunct ons nae onſere eenvolt *den van Oldenzeel ſulch zu adverteren* noodich; edoch allet in E. L. bedencken geſtalt. Men ſeght alhier vlochmerich, dat die van *Hierges* ſolde voorhabens zyn ſich uber den Rynſtroom zu ergeben, wie dan auch gleichvals uyt Bloemen testament haben zu erſien. Lestlich, gebiedende Heeren, connen wir E. L. ende Erſ. onſe nootdruckelike gelegenheit niet verhalden, dat ons niet mogelyc hier langer te verblyven; dan wie met waerheit auch met onſere armoet gelyc anderen zu doen hebben, welchs wir auch niet langer ufhalten mogen. Und inſonderheit willen E. L. ende Erſ. mynes *Frederichs van Marhulſens* gelegentheit gunstliken behertigen, ende erkennen, das ich mich vergangenen jaers om d[illegible]

tyt alhier deses oorts eene *geruyme tydt* nach meiner geringheit bygewoond, ende alle myne welvaert nach gestelt, ende sunst versuymt, das derwegen mir nochmaels jets alhier langer te verblyven onmogelyc. Begeren daerom gansch dienstlyc, ende vrientlyc, de *Union* ernstlyc ende trouwlyc bedacht worde, ende twee anderen in onser Stadt onvertochlyc, ende insonderheit, dat eene van der Hooftstadt alhier auf Venlo geschickt werden; dan de Gedeputeerden, so hier in presentie zyn, sich niet resolveren gedencken *ohne byzyn der Gesanten der Hooftsteden*; ende wat disorder daeruyt volgen wirt, willen *E. L.*, als welmeinende des Vatterlants, gunstlicken bedencken. Disses vertroosten (*a*) wir ons ongetwyvelt toe E. L. und Ers. gunstlych, ende doen deselvige hier met den Almachtigen in synen schuts ende geluckige regiering frislich ende gesont emphelen. Datum Venloe den 20. Fe-

(*a*) *Vertroosten wir ons.*] Wat antwoord de Regeering van Zutphen hierop geschreven heeft, kan blyken uit den navolgenden Brief.

„ *Aen* Marhulsen *ende* Keppele.

„ *Eerentfeste, ende frome, bysonder goede frunde. Wy* „ *hebben u L.* Brief van den 20. *ontfangen, ende bedancken* „ *voor eerst u L. vrientlyc der metgedeilder tydingen, ende* „ Copie der belydinge. *Sullen u L. niet verhalden, dat wy* „ *jetsonder betreffende id uytblyven deses Oorts Gesanten aen* „ *de Generale Gedeputeerden aldaer schryven, waertoe,* „ *sampt tot de Missive, die van Arnhem op de Instructie des* „ *Drosten te Crieckenbeec geschreven,*" [Zie dezelve hier voren onder *Num.* 75. *bl.* 285.] „ *wy ons refereren. Niettemin* „ *daer, niet tegenstaende 't selve schryven, immers noodich,* „ *dat noch jemants deses Oorts aldaer erschyne, sullen wy,* „ *mits*

20. Februarii Ao. 78. Onderſtont. E. L. ende Erſ. Dienstwilliger. *Frederich van Marlhulſen. Deryck van Keppel* in de *Voorst.* Het Opſchrift. Dem Edelen, ende Eerentfesten, Hoochgeleerden, Erſamen ende wolwyſen, Burgermrn. und Raedt der Stadt ZUTPHEN, onſen gonſtigen gebiedenden Heeren, ende goeden Vrienden.

*Confesſie van Peter Bloem.*

Anno 1578. den 16. Februarii is *Peter Bloem* geëxamineert worden durch den Scherprichter.

Auf den I. Artikel bekent Bloem, dat er van dem van *Hierges* ontboden is, das er ſich in DON JOHANS dienst begeven ſolte, ende 50. Croonen ontfangen, ende eenmael 20. Croonen.

Bekent Bloem, Don Johan 3. oder 4000 Man zu werven.

Noch bekent, wie des Landtrentmrs. ſoon *Wasſenberch* had etlich gelt von dem von Hierges voor Ruremond ontfangen, ende in das Dorp Echt geſien worden, ende denmael by Bloemen geſlapen hadt; ende denmael, ſoo Bloem bedunct, gemeltes Wasſenberchs aenſlach auf *Maeſtricht* geſcheen ſolde zyn, ende der van Hierges hem ſyn eygen peerdt geleent.

Nach

„ *mits daervan by u L. verſtendicht zynde, alle middelen*
„ *voorwenden, dat eenige ſich derwaerts erfuegen. U L. den*
„ *Almachtigen bevelende. Geſchreven te Zutphen den* 23. *Februarii* 1578."

„ *Uit het* MS. Tomus van Landſaeken
„ de Annis 1576—1578. *van den*
„ *Heer* V. HELL, Fol. 286.

Noch auch Bloem *becandt*, das der *Graef van Salm* solte ihm auf Hemkirchen im Landt van Gulich geschickt haben, ende daer verbleven, ende sich aen *Paulus Langen* lassen aengeven, das gemelter Paulus synenthalven solliciteren sold das Landt wyder zu crygen, oder een pardon.

Noch Bloem bekandt, das er uytgeschickt is aen dem von Hierges zu Gulich de victorien zu erzellen, ende von Ambassadeur, am jongsten by Hof gewesen, genant Sch. . . . , etlycke Brief bracht, deselvige Paulus Langen uberantwoort.

Noch Bloem bekant, das Paulus Langen in alle gelegenheit des Landes GELLER, ende was im Gulickschen Hof swebet, schriftlich, ende montlich, metdeilen, ende datselvige dem van Hierges zu uberantwoorden aen Don Johan.

Noch bekant Bloem, das etliche im Gulischen Hof zyn, die *man-gelt* van den Coninck van Spaingnien hopen; ende desses soldt er Bloem gehoort haben van den Graeven van *Riverscheidt* nemptlick, *Swartsenborch*, der Secretarius *Paulus Langen*, ende, soo er Bloem gehoort had, das der Don Johan grosse zuversicht auf den voorgl. personen hadt.

Noch Bloem bekandt, das er aen *Merwyck* (*b*) Drost auf Montfoort geschreven hadt, das er das Haus Montfoort aufgeben soldt; waer uf der Drost geantwoort, das zu holden zu behoef des Conincx; Doch der von Hierges gesacht, sy werden das Hauss Montfoort nicht lange holden; synes bedunckens werden sy verlauffen.

Wie

(*b*) *Merwyck*.] Deszelfs Verantwoording hebben wy hier voren reeds geplaatst onder *Num.* 35. *bl.* 123.

Wie ſy auf dem Huuſe Stond gelegen haben, hadt Bloem dem von Hierges gevraecht, *Gnediger Heer, was zeitung hadt E. G. van Monfoort becomen?* „ nichts ſonders, der Drost ontbiedt my „ ſpitsvondich. de eerſte zeiting, die wir daervan „ haben, das ſy werden lauffen gaen, derwylen „ wy meer vrundt als vyandt uf den hauſe haben."

Noch bekandt, ein Condtſchapper zu Urmondt, heist *Johan Schomacher*, welcher twie oder driemael binnen Tricht, und Venlo, geweſen, om verraderye zu gebrauchen, ende van dem Don Johan abgevertiget, welche Johan alle gelegentheit ſolt wiſſen.

Noch is der von Hierges voornemen, das er gedencke NYMEGEN ende ARNHEM zu erlappen, ende *veel goeder vrienden daerin habe.*

Noch bekandt Bloem, wanneer er de reiss gedaen hadt im Landt zu Gulich, ſold ſyne beſtelling voortganc gewinnen, ſoo ihm van dem van Hierges verheiſchen is, ende met ſyne Knechte auf GELDERLANT zehen, ende alle heimliche aenſlage zu gebrauchen.

Soo vern Bloem gevangen werdt, had der von Hierges verheiſchen, ende gelooft, ihm zu ranſoenen, oder eenen anderen irer gevangen voor ihm auf zugeven.

Bekandt auch Bloem, wie der Don Johan voor Namen ende Lutzenborch gelegen had, der Don Johan alle ire zeiting auss Bruſſel, ende andere Steden in Brabant, becomen, ende daer neven der von Hierges ſich vermeſſen, was im Raedt gehandelt werdt by den Staten, daervan advertiſſement haben.

Auch had der von Hierges Bloemen heimlich abgevraecht, ob er niet gelegenheit wiſſe der Stadt *Oldenzeel*; ſich des te erclaren; ende met wat aenſlage deſelbige zu becomen were. Auf deſe Artikel

is

is Bloem einmael oder driemael von dem von Hierges heimlich gevraecht; waer uf Bloem ſpricht, de gelegenheit des Landes ſolde ihmen onbecandt zyn geweſen; aber den von Hierges belooft den aenſlach zu wege te brengen.

Becandt, das noch 12. Veendel Duytſcher Landsknechten im Lande zu Lutzemborch liggen, ende noch etliche Veendel Spaengniaerden erwarten, welche dem von Hierges ſolden zucomen, daer met gemelte von Hierges gedenct das Landt GELLER aenzugriffen, ende zu uberzehen.

Bekent auch, das ſy in twee geweldigen hauffen ſolden zehen; hadt Don Johan 4. grove ſtucken, jeder cogel 40. pondt ſwaer, ende 4. anderen zemlichen Stucken binnen Lutzenborch, ende Diedenhoven, ausſgevoert.

Den 17. Februarii bekandt Bloem, die van *Virsſen* gebrantſchat 600. Daler.

Auch becandt, das er in dem Hertochdom Gulich geweſen, ende das Coorn binnen *Ruremond* helpen invoeren.

Der Geſante, binnen dem *Gulickſchen Hof* geweſen, had widder Bloemen geſacht, das Don Johan 15. grove ſtucken gecregen ſolde haben.

Heeft Bloem dem von Hierges belooft *Erckelens* inzunemen.

Auch ſaget Bloem, die van *Erckelens* geſchreven ſolten haben dem von Hierges, ſich zu dem Don Johan zu ergeben, ſoo er das Landt widder becomen hadt; ſoldt ihr om Gladtbeeck knecht zu worden, ende daermet goeden lieden ende etlike aenſlagen gehandelt ſold haben. Solte Bloem des von Hierges Overſte Lieutenant geweſen; ſolde gantſchlich ſyne laufplaets auf Virsſen ingenomen haben; ſold der von Hierges aenſtont 5. oder 600. Spaen-

Spaenſche peerdt zugeſchickt haben, wanneer er der laufplaets ingenomen hadt; ſollen die van Gladbeec proviandt hebben zu geſtelt, ende Gladbeec zu ihren willen gehadt haben.

Bekant auch, das der Secretarius *Uberlauf* heimlich geſprech met Don Johan zu Lutzenborch gehadt, welche Uberlauf een Secretarius van Bruſſel is.

„ *Gecopieert uyt het* 302. 303. *ende* 304. *bladt des* „ *Boecx der Stadt* ZUTPHEN *d' Ao.* 78. *geteickent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1576 — 1578. van den President V. HELL, *Fol.* 262. *A. verſo* — 262. *B. verſo.*

## LXXX.

Brief *van de* Gravin *van* Bronckhorst, *als* Bannervrouw, *verzoekende verontſchuldigd te worden over het niet zenden van een Afgezant op de vergadering der Gedeputeerden van* GELDERLAND.

1578. 21. *Februarii.*

Edle, Eerentveste, Erſame, voorſichtige, und wyſe, grootgonſtige goede frienden. Wy hebben u Ed. ende Gunſten ſchryven den 18. deſes (*a*) allereerst des 20. desſelven alhier ſpaed ontfangen; Ende mogen u Ed. ende Gonſten daer op goeder

(*a*) *ſchryven den* 18. *deſes.*] Zie hier voren *Num.* 71. *bl.* 261. en 262.

der welmeining nicht verhalden, of wol onser Drost *Jurgen van Keppel* ons in verschenen dagen gereferiert, und aengemeldet, dat etliche Landes verordenten sich binnen Arnhem te samen geven solten, gestalt in etlichen voorgevallenen swaricheden te remedieren, und sunst den notturft nach vermugen te verrichten, soe hebben wy nochtans von denselben onsern Drosten verstanden, dat de obaengeroerte swaticheden ohn der Bannerheren toedoen tot vermydinge veler onnodiger costen gevoechlic cunten hen gelacht und afgehandelt worden; weshalven *wy daher niemandt* (aldewyl wy ooc den aenbeteikenden dach niet eigentlyc geweten) afferdigen noch schicken muegen. Sintemael wy averst uyt voorbemelten u Ed. ende Gonsten schryven verstaen, dat deselve, toe grooten costen, *onsere* volmachtigen verwachtet, ende dan noch nicht erschenen weren, weren wy wol sonderlinge geneicht, toe billiger folch des algemeinen lesten gehaltenen Landtdage genomenen Recesses und *daerop gevolchte* Quartiers affscheit nach, onsere Gesanten *daer her* afteveerdigen; averst dwiel wy *gelyc vals* verstanden, dat voor ditmael genoech were *eins Bannerheren* Gesanten gegenwoordicheit, und wy anders niet vermercken connen, dan der wolgeborner onserr Liever Neef Heer *Willem Graef toe den Berge* &c., der ooc dan vol tydtlicher, dan wy, hier van verschreven, oder verstendicht mach zyn, syn Gesanten albereit dae hin abgefertiget; wollen wy begeren, soo wy doch ditmael met vollen gescheffen beladen, daerin wy onsere Dienere nootwendich gebruycken moeten, *dat men ons ditmael entschuldiget aennemen, und holden wolle.* Da immer ooc jetzo de sachen dermaten geschapen, dat men

on-

onserer volmechtiger daselbst toe Arnhem ditmael darffich, und wy dessen tydtlyc verstendicht wurden, wollen wy den onsere da hin afveerdigen, und aen onseren mogelycken vlyt overal nichtes ersitten, gelyck wy ons oock (sonder roem) met der waerheit betuigen connen, dat wy ommer ende aller tyt uyt goeder trouwer affection, dar met wy den lieven Vaderlant verwant, geerne ende niet sonder swaren costen, voorgewant, dat de Stenden ende ingesetenen desselven in vorigen ende rhuwigen staet gebracht mochten worden, woewal, leider! uber alle onse toeversicht *weinich vruchtbaerlicx uytgericht werden*. Ende bevelen u Ed. und Gunsten hierby den genadentrichen schuts des Almechtigen Heeren. Datum Wildenburch am 21. Februarii Ao. 1578. Onderstont. Ermgart, Graevin toe Limburch und Bronckhorst, Vrouw toe Stirom, Wisch, und Borculoe, weduwe. Onderteickent. ARMGART *Wed.* Het opschrift. Dem Edelen, *Eerentvesten*, *Ersamen*, Voorsichtigen, und wysen, der Bannerheeren, Ritterschaften, Hooft und *Cleiner Steden* des Furstendoms GELRE, und Graefschap *ZUTPHEN*, Verordenten, jetzo toe Arnhem versamblet, onsere grootgonstigen, besonderen goeden frunden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 274.

## LXXXI.

**Brief** *van de* **Gedeputeerden** *van* **GELDERLAND** *aan den Aartshertog* **MATHIAS**, *verzoekende, voor dat hunne Principalen de voorgestelde belastingen konden inwilligen, van denzelven, en van de Algemeene Staaten, eene* verklaaring, *dat zy dien van* Gelderland *alle hulp en bystant, ingeval van nood, weder zullen bewyzen; als mede om door denzelven met een* Stadhouder *voorzien te mogen worden.*

1578. 21. *Februarii.*

*Den durchluchtigen und Hoochgeboren Furften* MATTHIAE, (*a*) *Ertzhertoch zu Oosterryck; ende aen de* Staeten Generael, *mutatis mutandis.*

Durchluchtige, Hoochgeboren *Furst*, Genediger Heer! wy erbieden ons op 't dienstlicxt tot uwe F. D. Genediger Heer, of wel de Verordente der Bannerheren, Ritterſchappen, ende Stedegeſanten op den lest geholdenen Lantdach op de *Propoſitien* van wegen uwer F. D. ende den Staten Generael durch den welgeboren Heeren, JOHAN *van* NASSAU, ſampt *Roelant Corteville*, gedaen, nae geholdene Communication niet eintlick gereſolveert hadden,

(*a*) *Matthiae.*] Zie hier voren *Num.* 71. *bl.* 275.

den, dan noch ons om op deser bycompst der saken halven in verner Communication te schryden verordent; den welcken nae wy uwer F. D. in aller dienstlickheit niet sullen verhalden, dat, al is 't soo, dat onse Principalen aen de met waelgedachten Heeren Staten ingegangene *Union* met nichten en twyvelen, dan in alle voorvallende saecken in cracht derselver, und sunst, van u F. D., in statt Co. Mats. onses allergen. Heeren, met assistentie geroerter Heeren Staten, *alle schutzinge, scherminge, ende protection verwachten*; niet te weiniger, also onse Principalen t'anderen tyden, voor aencompst uwer F. D., sich toe meermalen *hoochlyc beswaert, dat sy in derselver nooden*, niet tegenstaende allen ende menichvoldigen aenhalden, *soo geringen troost ende werkliken behulp erhalden*; wy daerom, tot behoef derselver Principalen, vooral, ende *eerst*, van uwe F. D., ende walgedachten Heeren Generale Staten, alle noodige *versekerheit verwachten* van dese Landtschap, in allen voorvallenden saken, nootwendigen schutz, scherm, ende defensie te leisten, soo in 't ontset van belegerde Steden, als andersins, gelyc de noot ereischen, ende tot defensie der Landtschap in 't gemeen, ende jeders in 't particulier, behooren sal, *sonder deselve nu in eenigen noodt te verlaten, ofte* doch *aenschou te nemen, dat deser Landtschaps contributie*, van wegen derselver armoet, ende gelegentheit, *niet soo excessive groot en were*. Dewelcke versekerheit hebbende twyvelen wy niet, id werden sich onse Principalen op de voorsz. Propositon dermaten resolveren, dat uwe F. D. des in billicheit een genedich gevallen, ende gedachte Generale Staten een goet benuegen sullen behooren te

dragen; waelverstaende, also wy beduchten, da deselve Resolutie niet dergestalt, als wel noodich, ten effecte ende execution gestalt sal connen worden voor aencompst eenes deser Landtschaps Provinciael *Stadholder*, *buyten den welchen* men daechlycx bevindt, dat *dese Landtschap* aen verscheiden oorden *te bodem gaet*, sal uwe F. D. genedichst believen, dat vooral, ende eerst, geroerte Landtschap *met eenen* bequamen *Stadholder versien mogen worden*; sulcx willen op 't allerdienstlicxt wy ons tot uwe F. D. (daervan wy genadich antwoort verwachten) vertroosten; und hier met, Durchluchtichste Hoochgeboren Furst, Genadiger Heer, bidden wy Godt Almachtich, uwe F. D. in hoogen stande, ende goeden voorspoedigen Regimente, te erholden. Geschreven onder 't secreet Segel der Stadt Arnhem, dat wy tsamptlyc hiertoe gebruycken, den 21. Februarii 1578. Onderstont. U F. D. onderdanige Dienaers, de Gesanten der Ridderschappen, ende Steden des Furstendoms GELRE ende Graefschaps ZUTPHEN, ietz t'Arnhem by den anderen zynde.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 275.

LXXXII.

## LXXXII.

*Bevel der* Gedeputeerden *van* GELDERLAND *aan den* Commissaris Generael *en* Executeur, *om die van de Heerlikheid* Zoelen *niet te* executeren, *als mede dat de Krygsluiden niet meer, dan eeten en drinken, zullen vorderen.*

1578. 21. *Februarii.*

A*en* Johan van Holthuysen, *deser Lantschap Executeur:*

Eerentfeste. Also wy erinnert zyn, wie dat u L. itz, ire Commission (*a*) nach, om met de execution op den onwilligen te doen in Nederbetuwen voortvaren, und algereets in 't werck zyn, conden dan noch u L. onvermeldet niet laten, wie dat de ooc Eerentfeste *Diederyc Vygh*, Heere tot Zoelen, ons, soo vele derselver heerlickheit *Soelen* aengaet, op den generalen Lantdach te Nymegen alsulcke versekeringe ende gelofte gedaen, daer met wy de *portie der* voorgl. *Heerlickheit* in corten dagen gewertich zyn sullen, is derhalven onse ernste gesinnen, dat u L. sich met ire Knechten niet in den Dorpe, oder heerlicheit, Zoelen en ergeven, noch den onderdanen in eenigen dele beschadigen laten; ooc in de Dorperen, daer u L. de Executien te doen behooren, dat deselve den huyslieden, oder

(*a*) *Commission.*] Wy hebben dezelve hier voren reeds medegedeeld onder *Num.* 25. *bl.* 98.

oder inwoonderen, *die betaelt hebben, geen overlast en doen*; sonder, regardt te nemen, aen wien sy betaelt hebben, 't zy Amptlieden, Scholten oder andere, *om die daer voor aen te sien*, ende voorts de *Crycbslieden* sich op den onwilligen alleenlyc *met gebeurlike eeting ende dranck zedigen* laten. Ende soo wy anders, (wie wy niet en vertrouwen) ervaren, sullen wy genootdringt worden sulx *op u L. persoon*, sampt Hoplieden ende Bevelhebberen, *u verhalen.* Waernae sich hebben te richten u L. die der Almachtige &c. Geschreven Arnhem, onder derselver Stadt secreet zegel, den 21. Februarii 1578. *Ondeustont.* Verordente, Ritterschappen. &c.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. Hell, *Fol.* 275.

## LXXXIII.

### Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *aangaande een* Stilstand van Wapenen *met* Don Jan, *door den Keizer voorgeslagen.*

1578. 22. *en* 24. *Februarii.*

XXII Februier 1578. — Reçeu Lettres de Heller, que le Marcquis de Warrabon, envoyé par Don Jehan à l'Empereur, retourne avecq commandement de *surceance d'armes* de la part de Don Jehan, & que l'Empereur

reur avecq les Electeurs se doibt brieff apres Pasques transporter à Worms, pour pacifier les affaires de pardecha; bien entendu, que sa Majesté d'Espaigne est contente de donner sa sole avecq les Pays Bas à l'Empereur.

—— ( *post alia* ) ——

Les mesmes (les Pensionnaires de Boisleduc & de Lille) estans Deputéz pour adviser, sur quelz pointz convient respondre aux *lettres* de l'Imperiale Majesté.

—— ( *post alia* ) ——

XXIIII. Februarii. — Les Pensionaires, *Tman* de Boisleduc, & de Lille, sont deputez pour adviser, quelle responce on pourra dresser à Monsieur l'Ambassadeur de l'Imperiale Majesté.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. Hoog. Mog. *Fol.* 127. *verso.*

## LXXXIV.

**Brief** *der* **Regeering** *van* **Zutphen** *aan die van* **Arnhem**, *om onderling te bewerken het afstellen van de Brouweryen ten platten Lande.*

**1578. 23. *Februarii.***

Eersame, wyse, ende voorsichtige, bysonder goede frunde. Achtervolgende id *versprcck tusschen u Ers., ende onse Gesanten genomen*, om middel te soecken, eenmael der *Brouwerye* (*a*) *op den platten Lande ontledicht te zyn*, hebben wy den hier *bygevoecbten Brief* aen u Ers., wie wy dan gelyc vals aen een Erbaer Raet der Stadt *Nymegen* (*b*) gedaen, wal willen afveerdigen, ten einde dat u Ers. denselven Brief, sampt de gene, die de voorsz. van Nymegen aen u Er. ooc schryven sullen, nae eropeninge derselver, oers *Quartiers Ritterschappen*, ten dage oerer by*compst, originalyc* mogen toestellen, ende vertoonen, niet twyvelende,

(*a*) *der Brouwerye.*] Dat de Steden voornamelyk daarop uit zyn geweest, om, by gelegenheid van 't inwilligen der Generale Middelen, de Brouweryen ten platten Lande, als strekkende tot nadeel van hunne Stads Accysen, afgesteld te krygen, hebben wy reeds uit een en ander stuk hier voren kunnen verneemen. Men zie, onder anderen, *Num.* 68. *bl.* 251. en *Num.* 71. *bl.* 274. Tot opheldering van die onderlinge beraaming hebben wy gemeend, deezen vertrouwelyken Brief der Stad Zutphen, alsmede den tweeden Brief, daarby overgezonden, om in de Kwartiersvergadering te laaten lezen, den Liefhebberen van ons Staatsrecht, en Historien, niet te mogen onthouden.

(*b*) *Nymegen.*] Het Antwoord derzelven zie hier beneden *Num.* 90.

de, daer oer L. also vernemen *de eenhellige meininge*, ende dat *sonder dem* men tot de voorsz. middelen in aller gevalle *niet sol willen verstaen*, sy sullen sich dem gemes maken; met fruntliken begeeren dat u Ers., (*c*) ende gemelte van Nymegen, ons ongeveerlyc *in gelycker gestalt oere Missiven*, by brengeren deses, aenstont (soo tegen donredach de Ritterschappen deses Quartiers by den anderen syn sullen) willen *toecomen laten*, opdat wy deselve geroerten Ritterschappen ooc mogen voorlesen doen, sulcx sal gereicken tot der Steden welvaert, ende wy zyn sulcx om u Ers. weder te verschulden geneicht; u Ers. den Almachtigen bevelende. Geschreven te Zutphen den 23. Februarii 1578. P. D. Soo haest de bode van Antwerpen sal aengecomen syn, begeren van syn aenbrengen verstendicht te worden. De bode van Bodelswing licht alhier noch, wachtende op 't gelt, dat u Ers. Quartier hier te bestellen aengenomen. begeren daerom dat, soo ylens als mogelyc, daerin gehandelt, ende de penningen herwaerts bestelt werden mogen. Onderstont. B. S. ende R. der Stadt ZUTPHEN. Het opschrift. Den Eersamen, wysen, ende voorsichtigen, B. S. ende R. der Stadt. ARNHEM, onsen bysonderen goede vrunden.

Eersame, wyse, und voorsichtige, bysonder goede frunde. Wy hebben uyt onser Gesanten, ietsonder van den bycomst t'Arnhem comende, rapport verstaen de gelegentheit der *geconcipieerder middelen* tot gelt; unde woe wal nu wy, ende onse Borgeren, sich gerne in desen itzigen nooden oe-

(*c*) *u Ers.*] Zie dat Antwoord hier beneden *Num.* 89.

oerer uyterster vermogen nae ertonen sullen, beduchten dan noch, dat (sonder grooten swaricheit) onse Borgeren tot derselve middelen niet wel te bewegen sullen zyn; in allen gevalle *zyn des verseekert, dat sy daer toe niet sullen verstaen willen*, ten worde dan by de Ritterschappen de versiehinge gedaen, dat, geduerende den tyt derselver middelen, *geen Bier opten platten Lande gebrouwen* worde, uytgesacht by den Adeliken personen, ende Cloosteren, tot oer eygen huysholdinge; Edoch t'eindens denselven tydt een ieder ten allen syden onvernadeelt syn hebbende recht; ende woe deselve Ritterschappen daerin swaricheit sollen willen maken, ende daer durch also de gemeine sake verstoort te worden, ende tot geenen effecten, (als hoochlyc te beduchten) queme, hebben oer L. sulcx niemants, dan sich selfs, toe te meten, ende sullen de Steden by een ieder, de gelegentheyt der saken verstaende, lichtlyc te ontschuldigen zyn; 't welc wy u Ers. fruntliker meininge niet sullen hebben verhalden, bevelende denselven in schuts des Almachtigen. Geschreven te *Zutphen den 23. Februarii 1578.* Post datum. 't sal noodich zyn mede op de voorsz. bycompst te resolveren op 't bevel F. D. des Ertzhertochs, belangende den 20. ende 40. Man. Onderstont. B. S. ende R. der Stadt ZUTPHEN. Het opschrift. den Ersamen, wysen und voorsichtigen, B. S. ende R. der Stadt *Arnhem*, onsen bysonderen goeden frunden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 275. *verso*, en 276.

LXXXV.

# LXXXV.

Antwoord *der Stad* ZUTPHEN *op den Brief van de Gedeputeerden te Venlo, hier voren onder* Num. 79. *geplaatst, dat hun niet kan geweten worden de ſlegte behandelinge der gemeene zaaken, enz.*

1578. 23. *Februarii.*

Edele, (*a*) Eerentfeste, frome, ende voorſichtige Heeren, byſonder goede Vrienden. Wat u Ed. L. ende G. ons (met voorholding der *Union*) geſchreven, ende onder anderen ſich beclaegt, dat de *eygen nuts by een jeder meer dan de welvaert des Vaderlants geſocht wort* &c. hebben wy in de lengde uyt u Ed. L. ende G. Brief van den 20. deſes

(*a*) *Edele enz.*] Offchoon wel in de *Verzameling* van den Heer V. HELL niet aangeteekend ſtaat, aan wien deeze Brief door de Regeering van ZUTPHEN geſchreven zy, uit den inhoud egter van denzelven blykt genoeg, dat dezelve heeft geſtrekt ter beantwoording van een Brief, welke door de Landſchaps Gedeputeerden, te *Venlo* alnog vergaderd, geſchreven was aan die van *Zutphen.* Wy hebben dien Brief der Gedeputeerden hier voren onder *Num.* 79. *bl.* 295. reeds geplaatst, zo als dezelve aan de Regeering van ARNHEM geſchreven was. En uit deezen onzen Brief blykt thands ten duidelykſte, dat ſoortgelyke Brieven, in dezelfde bewoordingen bevat, en vervuld met dezelfde klagten, ook te dien tyde door de Gedeputeerden aan de overige Hoofdſteden, ten minſten ook aan ZUTPHEN, zyn afgezonden. Wy hebben overzulks gemeend, dit Antwoord op dien Brief den Lezer niet te mogen onthouden.

ses ingenomen: ooc dat *sulcx* geschege een geringe gevallen gehadt, als wesende 't gene, dat by sich gansch *onbeboorlyc*, ende *den gemeinen beste soo merclyc naedelich*. Woldens nochtans daer voor holden, soo veel dese Stadt betreft, dat (*buyten* roem gesacht) sich deselve jeder tyt, daer *sy* des Lantschaps beste uytterichten gewust, dermaten bewesen, dat oer 't selve billicx *niet naegeholden, noch toegemeten* te worden behoort. Soo veel id uytblyven der Gedeputierden gelangt, 't heeft aen onse vorderen der Ritterschap niet gemangelt, ende, *so deselve niet en staen tot onsen gebiede*, en connen daerin niet verner doen, dan oer L., die onlancx by den anderen zyn sullen, id voorsz. schryven voorteholden. Edoch hebben uit 't rapport onser Gesanten, die nu van de bycompst van Arnhem (*b*) comen, verstaen, welcher gestalt derenthalven aen u Ed. L. ende Gunsten op de instructie des Drosten te Crieckenbeec geschreven, (*c*) waertoe wy ons dienaengaende *refereren*.

Betreffende id oversenden des *gelts*, u Ed. L. ende G. weten sich te berichten, *wat last*, marten ende aenvorderen wy daechlycx van den Ritmrn. der Ruyteren moeten lyden, waervan noch jetzonder een bode, om 1000 gulden te ontfangen, hier light, ende soo de dach der alinger afbetalinge voor de handt is, en sollen niet alleen alnoch geen middel

(*b*) *bycompst van Arnhem.*] Wat aldaar voornamelyk verhandeld en besloten is, kan men zien uit de *Extracten*, hier voren uit dat *Verbaal* reeds medegedeeld onder *Num.* 71. *bl.* 258–277.

(*c*) *geschreven.*] Zie dien Brief hier voren *Num.* 75. *bl.* 285.

el weten om van hier gelt derwaerts te senden;
an sullen etlike andere Quartieren tot den Ruyte-
n oere Quota ooc noch moeten leveren, ingeval
en denselven tot schade ende schande der Landt-
hap, die op allen oorden verbreidet wordt, niet
eder te vergeefs daerom sollen willen laten co-
ien; hierby gevoecht, dat eenige deses oorts,
et van den minsten, alnoch geen gelt en leveren,
nde dat wy beduchten, dat van denselven ooc
'einich dan *met uyterste execution* te erholden.
)och hopen, dat men voor eenigen tyt van den
engeholden penningen aldaer nootdruft sal heb-
en; al 't welck wy u Ed. L. ende G. goetwilliger
neininge niet hebben sullen verhalden, bevelende
eselve den Almachtigen. Geschreven te Zutphen
en 23. Febrnarii 1578.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 286.

LXXXVI.

# LXXXVI.

Extract *uit de* Resolutien *der* Gedeputeerden *van* OVERYSSEL, *bevattende onder anderen den Brief van dezelven aan die van* Groningen, *over het inneemen van* Coevorden. *enz.*

1578. 24. *Februarii.*

Den XXIIII. Februarii Ao. 1578. Sinnen die Gedeputeerde van Ridderschap ende Steden erschenen binnen *Swolle*, nemptlick *Eggerich Ripperda*, Drost van Sallandt; *Johan Sloet*, Drost van Vollenhoe; *Johan van Laer*, *Robrecht van Ittersum*, *Johan van Echten*, *Henrick Hiegen*, *Johan Mulert*, *Adolph van den Rutenberch*, ende *Johan van Steenwyck* vth die Ridderschap; Gedeputeerde der Stede, van DEVENTER *Willem Huerninck*, *Gerrit van Brunsfelt*; van CAMPEN, *Gheert van Endoven*, *Johan to Bocop*; van SWOLLE, *Wulff van Ittersum*, *Johan van Haerst*, *Johan Loeze*, ende *Bitter van der Marsch*; Die Drost van Twenthe syn vernootsinnige schriftlick gedaen vermits tydes cortheit.

Ierstlick verhaelt, welcke gestalt *Bartolt Enthes* (hebbende bestellinge van de Ridderschap der *Groninger Ommelanden* (a) tegens die Stadt *Groningen*

(a) *Ommelanden.*] Wat aanleiding tot deeze bestelling gegeeven heeft, kan men betoogd vinden by BOR *XII. B. bl.* 32. *B.*, en anderen. Zie ook de *Memorien* van FRESINGA by DUMBAR *Anal. Tom. III. p.* 42.

*ingen*) hadde met 350 ſchutten thuys to *Covorden* igenomen; wie dan volgentz die Drost van Coorden genarreert, dat die van Groningen mit 6. 'enlyn Burgeren, ende 60. oft 70. peerden, vthetogen, etlike van Enthes volck to Aſſen gevanen, anderen int garden by Dalen verjaecht, daerae thuys to Covorden beront, beſchantzt, ende tlicken malen beſchoten hadden; doch dat Enthes ıuys opgegeven, ende gevancklick na Groninen gevoert were, ende dat die van Groningen geſchreven, om mit conſent des Drost te helpen bevaren, waertoe ſie dan 50 Mans aldaer opgeaten.

Demnae is voir guet angeſien an die Stadt *Groningen* te ſchriven, als volcht:

„ Unſern vruntlicken grus bevorens. Erbare, „ wyſe, vnd voerſichtige, beſonders gunſtige gue- „ de Vrunden. Wy hebben gantz ongern verno- „ men gehat, dat *Bartolt Entes* mit een deel Krychs- „ volcks Con. Matt. onſers alregen. Heren Huys „ Covorden, weſende een *annex des Landes van* „ *Sallant*, *ende den drien Steden* Deventer, „ Campen, *ende* Swolle *mede toecomende*, inge- „ namen, vnd ſtrax an den Drosten desſelven Huy- „ ſes, ende van der Drenthe, geſchreven, ſich to „ ſtercken, om gemelten Entes wedder to entſet- „ ten, onſern byſtant, ende hulpe ſyner L. daer- „ toe van wegen deſes Landes ende der drier Ste- „ den erbiedende, und dairna verſtanden, wie dat „ u E. W. hoeren Burgeren ende Krygsvolck in „ aller ſpoet na Covorden affgeferdicht, die welc- „ ke dem viandt dat huys weder affgenomen; des „ wy ons wal ſeer verblydet, und nyet onderlaten „ hebben kunnen u E. W. to bedancken voer ſoe-

„ danen vlyt, moyte, ende oick waldaet, soe bey-
„ den Landen, (als der Drenth vnd Overjssel)
„ daermede geschien. Nu ist weder, gunstige gue-
„ de Vrunde, welcker gestalt wy berichtet wor-
„ den, dat u E. W. Burgern ende Soldaten dat-
„ selve Huys to Covorden alnoch inholden sonder
„ den Drosten dat weder intoeruymen, wie sich
„ in alle wege (onsers erachtens) behoert hedde.
„ Und soe dan die drie Steden *Deventer*, *Cam-*
„ *pen*, und *Zwolle* toe denselven huysen van den
„ Landtzfursten voer ondenckelicken jaren *gepri-*
„ *vilegiert (b) sinnen, dat ghien Drost op den*
„ *Huy-*

(*b*) *geprivilegiert sinnen.*] Bisschop FREDERIK van Blankenheim had reeds in zynen bevestigingsbrief der Regten en Privilegien van Drenthe in den jaare 1395. uitdrukkelyk beloofd, dat *Hy noch zyne Nacomelingen geene Schulten noch Amptman toe* Covorden *setten en sullen, noch in den Landt van Drenthe, buyten raide noch tegen wille zyner drier Hoevetsteden van Sallandt, als* Deventer, Campen, *ende* Swolle, *end des Landes van Drenthe.* Ingevolge van welke belofte de Drosten van Drenthe van dien tyd af, *zo al niet* reeds te voren, verpligt zyn geweest aan de gemelde drie Steden den eed van getrouwigheid te doen, en zelfs Borgtogt daar voor aan dezelve te stellen, gelyk met meerderen de Heer DUMBAR aantoont *Analect. Tom. II. p.* 349. by wien men zelfs ook *p.* 363. kan vinden eene *Deductie*, door de STAATEN van OVERYSSEL op den 12. *Augustus* 1592. gegeeven, aangaande *de goede rechten, ende wettige titels, soo die Landtschap van Overysſel, ende besonder de drie Steden Deventer, Campen, ende Swolle, hebben opten Huyse, Borch ende Stadt Coeverden.* —— En hier van is het, dat nog huiden ten dage de Land-drosten van DRENTE volgends beraamde tourbeurten, of uit de Leden van de Ridderschap van DRENTE, of uit de Leden van de Ridderschap van OVERYSSEL, moeten verkooren worden, gelyk de beroemde Hoogleeraar PESTEL ook te regt opmerkt in *Comm. de Rep. Bat. p.* 389. Zie ook den *Tegenw. Staat van* OVERYSS. *bl.* 117.

" *Huyse, noch Stadt Covorden, gestalt mach wor-*
" *den buyten consent van deselve dree Steden*, welc-
" ke Drost *synen Eedt voer die bewaringe des Huy-*
" *ses*, und dattet in nyemantz anders handen als
" der Con. Mats. ende drier Steden weder averge-
" levert solde werden, *doen moet*; wie dan oick
" tegenwoordiger Drost den dreen Steden gelyc-
" ken Eedt gedaen, vnd burgen gestalt heft; Soe
" begeren wy derhalven gantz vruntlick, dat u
" E. W. oeren Burgern, ader andern, op den
" voorsz. Huyse wesende, bevelen willen, datselve
" Huys to Covorden met die vlecke *dem Drosten*
" *intoruymen, sonder die dree Steden in oeren Pri-*
" *vilegien to vercorten.* Wy hebben mitten Dros-
" ten gesproken die versieninge tdoen, dat datsel-
" vige Huys dermaten verwaert sal worden, dat
" compstichlick dergelyke inneminge vnd schaede
" niet tho besharen sal syn. Ende woewal wy ons
" des tot u E. W. frundtlicken versien, soe bege-
" ren wy nochtans derselven schriftlick antwoort
" by desen, welches wy verschulden tegens de-
" selve u E. W., die wy hiermede den Almechti-
" gen in gueder fredlicher regierung bevelen. Da-
" tum onder der Stadt van Swolle segel, dat wy
" samptlick voer ditmael hier to gebruycken op
" den 24. Februarii. 78. u E. W. frundtwillige
" Die Verordenten van Ridderschap und drien Ste-
den des Landes van Overjssel."

Item die Stadt Groningen hadde an den Drost in Vollenhoe geschreven, om guede toesicht t heb-en op *Bluckzyl*, ende elders, vermits noch etlicke schotten (Entes toestendich zynde) op der Zee eren.

—— ( *post alia* ) ——

Item alzoe die Drost van Twenthe geschreven hadde, dat toe *Oldenzael* Knechten angenomen werden onder den naem des Conincks van Portugal, begerende daerop der Gedeputeerden advys, worde gesacht, dat men an syn F. L. schryven solde sulx nyet toe gestanden, vermits die contrarieteit, in der bestellinge ofte Commisien bevonden.

Item die Staten Generael hadden geschreven, om die Generale Middelen van contributie intewilligen, wie insgelycx die Ertzhertoch geschreven om den 20. *Man* (*c*) *in de Steden* ende *den* 40. *Man in den Lande* optobrengen, mede inholdende, dat syn F. D. an den Keyser wolde schriven om Polwiler aftomanen, opdat alsoe die beyde Steden *Deventer*, ende *Campen*, eenmael verlichtet mogen worden.

Item die Hopman to Campen (*Hans Caspar van Pfar*) hadde an den Gedeputeerden der *Lantschap* van Overjssel geschreven, om noch een maent lanc dat *surplus der leninge* (*d*) toe continueren, in hope peninge dat des nyet lange duyren solde, soe si guede vertroestinge hadden van hoeren Veltoverste DON JOHAN van Oestenryck.

—(*po*

(*c*) *den* 20. *Man.*] Dus staat in het oorspronkelyke M waaruit wy dit Stuk geeven, doch by vergissing des Schryvers. Want dat men den 40 Man uit de Steden, en den 20 de Dorpen, opgeeischt heeft, is uit vorige Stukken genoe kenlyk Zie onder anderen *Num*. 48. *bl*. 188. en *Num*. *bl*. 248.

(*d*) *Surplus der leeninge.*] Zie hier voren *Num*. 43. 162. en 163.

—— ( *post alia* ) ——

Item gelesen een supplicatie des Rentmrs. van Twenthe, om *van den wachte toe* Oldenzeel *verschoent t worden*; daerop in effect geappoincteert, dat die van Oldenzeel ten naesten Lantdage hoir jegenbericht dairop doen, ende die sake middelertyt in stilstant holden solden.

Item vorgegeven, dat Hans Oert op des Bisschops van Utrechts arven to Vollenhoe geprocedeert hadde, ende dat die Bisschop *den bode* (die de wete des Schultz van Vollenhoe gedragen) *hadde doen vangen, den Schultz gecitiert, ende in den ban gedaen*; ende soe van wegen des Schultz begeert worde voirschrift an den Bisschop, is gesacht, dat hy dit angevent by supplicatie solde stellen; alstan weer hem t voirschrift vergunt.

—— ( *post alia* ) ——

Item die Drost van Covorden raets begeert, oft hy sich voorts to Covorden begeven, ader to Swolle opt antwoort van Groningen verblyven solde. Dairop voer guet angesyen worde, to Swolle opt antwoort to verwachten. ——

Uit het MS. *Boek van Dagvaarden Ao.* 1578—1579. der Stad CAMPEN, *Fol.* 16—19.

## LXXXVII.

**Brief** *der* **Gedeputeerden** *uit* **Antwerpen,** *om aanstonds een* **Landsschaps vergadering** *in* **Gelderland** *uitteschryven, om aantehooren de* **Propositie** *des Aartshertogs* **Mathias,** *wegens de* **nominatie** *van een* **Stadhouder,** *de* **Generale Middelen.** *enz.*

*1578. 25. Februarii.*

Eerentfeste, Ersame, seer discrete, grosgunstige goede frunden. Also by de Durchluchticheit des Ertzhertogen toe Oostenryck, Gouverneur Generael deser Con. Mats. Erfnederlanden, geordonneert, dat in den Lande van Gelre opten *Dominica Laetare*, namentlyc den 9. Martii toecomende, den avondt binnen Arnhem intecomen, eenen *generalen Lantdach uytgeschreven* solde worden, ten fine van aentehooren *verscheiden* Propositien, belangende id *nomineren eenes Stadholders*, de *Generale Middelen*, ende anders; hebben wy den Gedeputierden te Venlo voor 2. oder 3. dagen daer van verstendicht. Ende aengemerct de tyt seer cort is, ende de Brieven daervan, vermits vele occupatien, villicht in een dach oder twee niet veerdich sullen connen zyn, hebben wy, om tyt te winnen, voor goet aengesien desen aen u L. ende Eers. te schryven, vruntlyc begerende, u L. ende Eers. aenstont, ende in aller yl, op voorgeroerter dach ende plaetse eenen generalen Lantdach laten uytschryven. Wy sullen ons opten voorsz.

voorsz. Lantdach vinden, om van alles, daer aen de Landtschap gelegen, *rapport te doen*, ende de originale Brieven van den Eertshertogen metbrengen. Hiermede u L. ende Eers. den Almachtigen bevelende. Uyt Antwerpen den 25. Februarii Anno 1578.

P. D. Gelycke Brieven zyn aen den anderen Hooftsteden ende Quartieren geschreven, ten fine in een jeder Quartier den Lantdach aenstont uytgeschreven mach worden. Connen ooc u L. ende Eers. onvermeldet niet laten, dat wy van eenige goede frunden uyt Loeven verwittiget, dat de Heere van HIERGES sich opentlyc heeft laten verluyden *goede intelligentie* te hebben in den Lande van Gelre, ende met eenige *communicatie te holden*.

Onderstont. U L. ende Eers. goede frunden. Geteyckent met verscheyden handen. *Fred. van Boeymer; Ger. Voetb; Cornelis van Boedtbergen. Adolph van Goer* toe Caldenbroeck; *Kaerl van Gelder; Henrick van Steenbergen; Derick van Underen; Steven Bentinck.* Het opschrift. Den Erentvesten, Ersamen, seer discreten, B. S. ende R. der Stadt ARNHEM, onsen grosgonstigen goeden Vrunden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 276.

# LXXXVIII.

Verklaring *der* Vroedschap *van* UTRECHT, *dat zy door het laten doen van den* nieuwen eed *de* Satisfactie, *met den Prins van* ORANJE *ingegaan, niet gedenken te buiten te gaan.*

1578. 25. *Februarii.*

Dynsdags den xxv. Februarii. Die Raet verclaert, dat zy by den *Eedt*, (*a*) onlancx by de vyff Godshuysen, Edele, Burgeren, ende Gemeente deser Stadt malcanderen gedaen, nyet en dencken *te buten te gaen den jnhouden van de Satisfactie*, by de Excie van den PRINCE *van* ORAENGIEN, als Stadthouder, volgende de Pacificatie, tot Gendt gemaickt, den Staten van Vtrecht gegeven; maer dat zy by deselve *Satisfactie* begeren te bliven, ende die van sulcker weerden te houden, als off *dselve in de voorsz. Eedt mede geinsereert*, ende verhailt ware.

Uit het MS. *Dagelicx Boeck der Stadt* UTRECHT, *begonnen den* IX. *Novembris Anno XVC. seven ende seventich*, *Fol.* 21. *verso.*

(*a*) *Eedt.*] Het Formulier van dien Eed hebben wy hier voren reeds gegeeven *Num.* 47. *bl.* 186. — Dat verder op aanhouden der Geestelykheid de Vroedschap deeze Verklaaring heeft afgegeeven, kan blyken uit *Num.* 60. en 61. *bl.* 221. en 224.

LXXXIX.

## LXXXIX.

Antwoord *van die van* ARNHEM *aan* ZUTPHEN *op den Brief, hier voren* Num. 84. *geplaatst, wegens het afſtellen der Brouweryen ten platten Lande.*

1578. 26. *Februarii.*

Erſame, (*a*) wyſe, ende voorſichtige, byſonder goede frienden. Naedat de Verordente der Ritterſchappen, ende Stedegeſanten deſes Furſtendoms vertogen ſyn geweest, hebben wy onſe *Gildemrn. ende Gemeintslieden* de geconcipieerde middelen, om gelt te becomen, voorgedragen. Ende hoewel wy, ende onſe ingeſetene Borgeren, ons gern in deſen itzigen nooden, onſe uyterſte vermogen nae, beſnyden ſollen, opdat de ſake te beter ſynen voortganc gewinne, bevruchten dan noch, dat onſe Borgeren tot alſulcke middelen (ſonder groote querellen) niet wel te bewegen, oder ſunst te crygen ſullen ſyn, ten waere, dat by de Ritterſchappen die verſiehunge gedaen worde, wie oer L. ooc, ſoo veel mogelyck, te doen belooft, dat, geduerende den tyt derſelver middelen, *geen bier op den platten lande* (edoch de Adelike perſonen, en-

(*a*) *Erſame.*] Die van ARNHEM voldoen overzulks by deezen Brief aan het verzoek van die van ZUTPHEN. Zie *Num.* 84. *bl.* 315.

ende Cloosteren tot oere *huysholdinge* uytbescheiden) *gebrauchen werden*, ende voorts de *Wagen* op de platte landen, corteling *in prejudicie der Steden gerechticheit* gelacht, afgestelt werden, ende dat 't eindens denselven tyt een ieder syn hebbende recht onvercort, oft verraadeelt sal syn; und soo de Ritterschappen swaricheyt (des niet te verhopen) daer in sollen willen maken, ende de gemeine sake also daer durch verstoort werde, hebben oer L. niet ons, dan sich selven, sulcx toetemeten. Enden sullen ons by eenen iederen, der saecken verstaende, met redenen r'ontschuldigen hebben; 't welck wy gonstiger wolmeininge niet hebben sullen verholden u Ers., die wy in schutz des Alrehoochsten doen empfelen; Geschreven am 26. Febr. 1578. Onderderstont. B. S. ende R. der Stadt ARNHEM. Het opschrift. Den Ersamen, wysen, ende voorsichtigen, B. S. ende R. der Stadt *Zutphen*, onsen bysonderen goeden vrienden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 286. *verso.*

XC.

# XC.

## Antwoord *van* Nymegen *aan* Zutphen, *tenzelfden einde, als in 't voorgaande.*

1578. 26. *Februarii.*

Ersame, wyse, ende voorsichtige, gonstige goede Vrienden. Wes u Ers. in dato den 23. Februarii aen ons geschreven (*a*) hebben, hebben wy gisteren avont ontfangen, den inholt vernomen, als sold u Ers. beduncken, dat derselver *metborgeren* (sonder groote swaricheit) *tot de geconcipieerde Middelen niet wel te brengen zyn*, ten were, dat sy versekert weren, *dat de Brouweryen op den platten landen afgestelt werden* &c. wyderes inholts desselven schryvens; ende sollen derselver voor goetliker meininge onvermelt niet laten, dat wy *onsen Borgeren* van de voorgeslagen middelen ende Licenten *noch niet verstendicht*, maar ooc derhalven by den Ritterschappen eenige bycompst geholden zy; und wes des vals by der Ritterschap, ende ons, onsen metborgeren, verhandelt, ende concludeert wurden, derselver ende onse Gedeputierden op den aengestembden Deputation dach binnen Arnhem refereren, om sich te vergelycken, ende einhellich te maken mit beveling des Almachtigen. Geschreven den 26. Februarii Ao. 1578. Onderstont. B. S. ende

(*a*) *geschreven hebben.*] Hoedanig die Brief ingerigt zy geweest, kan afgenomen worden uit *Num.* 85. *bl.* 314.

de R. der Stadt NYMEGEN. Het Opschrift. Den Ersamen, wysen ende voorsichtigen B. S. ende R. der Stadt ZUTPHEN, onsen gonstigen goeden Vrienden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 286. *verso.*

## XCI.

Brief *des Aartsbertogs* MATHIAS *aan* ZUTPHEN, *wegens de* nominatie *van* Grave JAN *van* NASSAU *tot* Stadhouder *van* GELDERLAND; *en om op den aanstaanden Landdag met eenpaarigheid te bewilligen in de* Generale Middelen. *enz.*

1578. 26. *Februarii.*

MATHIAS van Gottes gnaden Ertzhertzoch zu Oostenryck, Hertzog zu Burgundie, Steyer, Carnten, Krein, und Wirtenberg, &c. Graven zu Habspurg, vnd Tyrol, &c. Gubernator und Capitein Generael deser neder Burgundische Erblanden &c.

Onser gnade, und alles goets zu vor. Ernvest, Ersam, voorsichtige, und wyse, liebe besondere. Nachdem de gemeine Abgesanten des Furstendoms GELRE ende Graeschaft ZUTPHEN, vur etlichen dagen, bei ons mit ersnt angehalten, wie wolten deselve Landtschaften *mit eenen bequamen Stadt*-

*hol*-

*holder versien*, ende dan wir onss, moeglichs vleiss, anders nich aen gelegen sein lassen, dan gemelte Lantschaften in *eenicheit*, geluckfaliger welvaert, ende goeder regiering zu onderhalden; auch nicht lievers sien wolten, dan das wir deselven mit eenen *bequamen Christliken ende vredelievenden Stadholder*, insonderheit by desen gevaerliken ende sorchvoldigen tyden, zum vorderlicsten versien mogen; end aber wir niet wissen, zu wehm oder welchen Heren opgedachte Landtschaften meest und *best gesinnet*; de Verordente Abgesanten auch bis noch zu niemanden naemcondich gemaect, deselve auch auf onser gnedigst vragen ons in antwoort gegeven, das sy, vermogen habender (*a*) Instruction, niemanden *naemcondich* maken mogen. So haben wir derhalb noodich eracht, das solche *Nomination* etwa auf einen gemeinen Lantdach gefuchlic geschien conde, den welchen wir wollen und gnedichst begeren, das ir gegen Sondach *letare* (naemlyc den 9. Martii,) des avents binnen Arnhem inzucomen, in aller eil aussschreiben sollen, om deselbst (soo vern der Lantschaft nutzlich und vruchtbaer were, auch derselve aengenaem zyn conde) den welgeboren onsen lieven besonderen JOHAN, *Graven zu* NASSOUW, oder iemant anders, der Lantschap gevellich, *zu nomineren*, ende ons demnach alsulcke Nomination zum vorderlichsten overzuschryven, da mit alsdan wir na bevinding, zu nuts und wolvaert obgemeltes Lantschaft, daerin eintlich versien, ende sliessen mogen.

Nachdem auch der Feyndt deses gemeinen Vader-

(*a*) *Instruction.*] Zie dezelve hier voren *Num.* 32. *bl.* 114.

derlants sich daechlycx, *je langer je meer*, sterckt, ende dese gemeine arme onderdahen *in grondt zu* verderven onderstaet, derwegen wir ons met nootdurftigen gegengeweer gefast maken mosfen, und aber ons niet moeglyc is sulchs *ohne grosse mercLike oncosten* zu volbrengen, wir aber von herten gern dese Landen van allen onheil, schaden, ende eewiger dienstbaerheit, und jock der Vyanden, nach moeglickheit, beschermen wollen; soo haben wir demnach, neben gemeinen Lantstenden, voor raetsaem ende noodich eracht auf obgemelten comftigen Lantdach de *bewilliging der Generale Middelen* wegen irer Con. Mats. onsers lieven Heeren Vetteren, und Swagers, *proponeren* zu lassen; derwegen gnedichst gesinnende, dasman auf alsolchen Lantdach de saken *etwas besser*, *ende met meereren vleis*, *trouw*, *ende ernst*, dan hier bevoren, erwegen, behertigen, ende dem nach sich in eene soo billike, hoogenoodige, ende erprysselike, sake nach ietziger gelegentheit nicht onweigerlich erzeigen; sondern alles, *met eendrachtiger trouw*, *liefde*, *ende welmeinender affection*, met forsetten helpen, was zu gemeinen nuts, ende defension des Vaderlants, ende euwer aller selffst bevryinge, gereiken mach. Dagegen wollen wir, mittelst Gotlicher hulf, ons jeder zeit dergestalt genedichst erzeigen, das ihr, und euwer gemeiner Onderdanen, desen een guetes begnugen haben sollen. Und ersuchen demnach euch hier met abermaels gantsch genedichst, das ir, neben gemeinen onderdanen des Furstendoms Geldre ende Graefschaft Zutphen, dese onse *eerste petition* goetwillich, ende met milden herten, wercklich volbrengen wollen; sonderling in betrachtinge der gegenwoordiger noot; ende das obgemelte *gemei-*

*meine middelen* zu geener conſequentien getogen; ſondern in corten wederom abgeſtelt werden ſollen; ende das alſo, hier durch, de gemeine Landen von der onchristliken Hispaniſchen Tyranney, ende deren Adherenten moetwil, bevryet werden ſollen, da ſy ſonst beſorglich deſen Landen zum eeuwigen zeiten (das doch Godt verhueden wolle) byblieven mochten.

Als auch oberroerte Geſanten ons zu erkennen gegeven, ende in onderdanicheit aengelangt, das ſeer noodich, ende gemeiner welvaert daer aen mercklick gelegen zy, das Hauss ende Stadt *Wachtendonc* mit garniſoon zu beſetten; das aber auf denſelven Hauſe, auss bevelch des Hertzogen von ALBA, etlike knechte jederzeit gelegen, ende noch liggen, welcke daervan ab zu ziehen onwillich, bis zur zeit inen, in minderung ires ſoldts, 1525. gln. eerstlick betaelt; da met dan das ſelvige hauss met nootturftigen garniſoon verſorcht werden moge, ſoo haben wir geordoneert, ende bevolen das gemelten Knechten de 1525. gulden auss den *Domeinen ende goederen irer Majt.*, die men alda gereet vinden can, betaelt werden ſullen; zu welchen nootturft wir auch byſondere Acta irer Majtz finantz aen de Rekencamer alda hier met zuſchicken, mit welcken die auctoriſeert werden auf gedachte Domeinen ende goederen, biss zur verkauffing ende verpanding, zu procederen bis zur obgemelten ſummen.

Weilman auch zu dienst ende behoef irer Mat., ende der Landtſchap, in aller yl 10000. daler van nooden had, om die den Schenckiſchen Ruyteren zu leveren, daer met ſy ſtracx voortrucken, ende den Vyandt onder ogen ziehen mogen, ſoo ſenden wir

wir euch gleicher gestalt hierby verwaert noodige Acta und Ordinantie (*b*) irer Matz. Finantz, waermet

(*b*) *Ordinantie.*] Den Brief, te dien einde door den Aartshertog aan de Rekenkamer van Gelderland geschreven, hebben wy, tot meerdere opheldering van dit Stuk, gemeend hieronder woordelyk te moeten plaatzen. Dezelve was van nevolgenden inhoud:

MATHIAS, *by der gratie Godts Ertzhertoch van Oostenryck, Hertoch van Burgundien &c. Gouverneur ende Capitein Generael.*

*Lieve, ende wel beminde. Alſo wy tot defentie van deſe Landen, ende goede onderſaten van dien, geordonneert hebben gehadt, den Bannerheren van Toutenborch,* Christoffel Schenck, *op te lichten ende te wege te brengen* 1000 Duytſche Ruyteren te peerde, *die alrede veerdich, ende bereit zyn, om in 't Landt te treden; reſterende alleenlyc, dat men de* knechten in monſteringe neme, ende tot eedt brenge; *het welck niet geſchien en kan* ſonder ſulcke ſumme van gelde, *als daertoe noodich is; ende ſoo daertoe* alhier geen middel *voor handen* en is, *ten minſten dat ſoo gereet zy, als de ſake wel vereiſcht, ſoo en hebben wy niet willen laten u lieden te* ordonneeren *ende* bevelen van wegen ſyner Mat. wel ernstlyc, *dat ghy, by middelen van allen den Rentmrn., Ontfangers, Tolleners ende pachters van den* Domeinen, *binnen den Landen van* GELRE, *ende Graeffſchap* ZUTPHEN, *doet* opbrengen, ende furneren de ſumma van 15000 ponden, *van* 40 *grooten Vleemſch 't pondt, terſtont, ende in alle diligentie, ende dat in handen van den genen, die daertoe van de Ridderſchap ende Steden van Gelre ſal weſen geordonneert, om te bekeren, als boven, ende geemployeert te worden in* betalinge *van de voorſz.* Ruyteren, *naevolgende den last, die ſy daer af hebben, doende afnemen behoorlyc acquyt ter ontlastinge van den genen, die deſelve penningen gefurneert ſullen hebben, geteikent by den Capiteinen, ofte Overſten van de voorſz. Ruyteren, ſoo men dat gewoonlyc is te doen, ſonder eenich regardt, ofte onſchult te nemen op de voorſz. Domeinen ſtaen ende uytgaen, hetwelcke, in geval dat daer in*

jet

met de Rekencameren in Gelderlant *by peen ende verliess irer Officien* bevolen wirt von stond aen, ende sonder eenigen vertogh, by allen Rentmeestere ende Tolneren irer Matz. Domainen de obgemelte summa van 10000 daler aufzubrengen, zu welcher execution, ontfang, ende vollenbrenging, wir den Generalen Verordenten des Furstendoms Gelre, ende Graefschap Zutphen, neven euch, hier met autorisiert ende volcomen macht gegeven haben, *auctoriseren ende geven volle macht* in craft deses, met solcher condition, ende verstandt, das sy von verschienen ende kunftigen pachten, soo noch

*het gebrake, wy sullen doen rembourseren, ende furneren, by andere middelen.*

*Voorts also grootlyc gelegen is te versien tot* bewaernisse van den huyse ende slote van Wachtendonc, *soo ordonneren wy ulieden insgelycken, by manieren ende middel, als boven, ofte by* verkopinge van renten op de voorsz. Domeinen, *te doen* vinden de summa van 1500 ponden *van* 40 *grooten, die doende verstrecken by middel van voorsz. Ridderschap ende Steden tot betalinge van knechten, aldaer wesende in garnisoen, onder gelycke conditien. Ende also* de welvaert, ruste ende defensie van voorsz. Landen, ende ondersaten van dien, daer aen soo grootlyc treft, *soo ordoneren wy u lieden wel ernstlyc terstont, ende van stonts aen, 't selvige te achtervolgen ende volbrengen*, sonder eenich wederseggen; *ende des en wilt niet laten. Hier mede u, Lieve en wel beminde, onse Heere Godt zy met u lieden. Geschreven t'Antwerpen den* 27. *Februarii* 1578. *Het opschrift, aan den* Rekenmrn. *van Arnhem in Gelderlant.*

„ *Gecopieert uyt het* 315. *Bladt des Boecx der Stadt* ZUT-„ PHEN *d'anno* 1578. *geteickent B.*"

Uit 't *MS. Tomus van Landtsaecken de annis* 1576–1578. van den President V. HELL, *Fol.* 287. *verso.*

noch zu verschynen staen, *irer Mat.* Domeinen sich selver wederom betalen mogen, ende sullen.

Lestlich nachdem ons auch de Gesante voorgedragen, ende sunst verstanden, dat der von HIERGES met Crychsvolc in 't Landt van *Geldre* vallen mochte, soo haben wir zu der nootturft *sekere* (c) *Ordinantie geconcipiert*, daer nach ihr euch in sulchen val zu richten haben, ende was sunst noch weiter zu verdediging euwer aller van nooden, wollen wir nach moeglickheit hin furter met raet ende zustandt onsers freundtlichen Lieben Ooms ende Lieutenants Generael, PRINCEN ZU URANIEN, gnedichst bevorderen.

Das alles haben wir euch (denen wir sunst met gnaden gewogen) hier met niet bergen wollen. Datum Antorf am 26. Februarii Ao. 1578. MATTHIAS. Leger stont. Met austrucliken irer Durchlt. bevelch abgangen. *Van Asseliers.* Het opschrift. Den

(c) *Ordinantie geconcipieert.*] Dit *Concept*, of ontwerp, van een Ordonantie tot verdediging en bewaaring van Gelderland is my voor als nog niet voorgekomen; ten zy men, gelyk ik vermoede, hier voor houden wil het *Advys*, het geen omtrent deezen tyd door den PRINS van ORANJE in geschrift gebragt is, *belangende het versien ende bewaernisse des Furstendoms Gelre ende Graefschaps Zutphen geduerende dese tegenwoordige troublen*, gelyk in het Hoofd van 't zelve staat. Dewyl de Aartshertog in deezen Brief belooft, 't geen nog *wyder* ter verdediging van Gelderland mogte noodig bevonden worden, *met raad en toestand des* PRINCEN *van* ORANJE, *te zullen bevorderen*, moet het niet onwaarschynlyk voorkomen, dat ook dat Ontwerp met raad, of Advys, van ORANJE op schrift gebragt, en mogelyk hier nevens gezonden is. Dewyl dat *Advys* geen dagteekening heeft, hebben wy 't zelve op 't einde van dit ons *vyfde Deel* gemeend te moeten plaatsen.

Den Ernvesten, Ersamen, Voorsichtigen, und wysen, onsern lieben besonderen, Burgemeisteren, und Scheffen ende Raet der Stadt ZUTPHEN.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 287.

## CXII.

Brief *der Stad* ARNHEM *aan* ZUTPHEN, *wegens dat de* Hertog *van* CLEEF *het* Tolhuis *had doen bezetten, en de* Stroomen *verzorgd tegen den inval der Vyanden.*

1578. 27. *Februarii.*

Ersame, wyse, ende voorsichtige, bysonder goede Vrienden. Wy bedancken u Ers. van de waerschouwinge, die deselve ons by desen gedaen, ende hebben tot dien einde eenen bode op *Wesel* afgeveerdicht, om, wes weegs sy willen, te verhooren. Hebben ooc op gisteren ervaren, wie dat 't *Tolhuys* op eergisteren ingenomen sold zyn worden, waerop den *Furst* van CLEVE nu Hopman *Simon Nyenhuys* met etlike schutten gelacht heeft, also dat 't nu *genoechsam versorcht* is, verhopende dat 't selve tot onse voordeel zyn sal. u Ers. in schuts ende scherm des Almechtigen bevelende. Geschreven den 27. Febtuarii 1578. Onderstont. B. S. ende R. der Stadt ARNHEM. Post data.

 Heb-

Hebben ooc op huyden vernomen, wie de *Furst* van CLEVE in syne F. G. Landt de *Stroomen* (*a*) doen versorgen, ende alle de huyseren met schutten belacht. Het opschrift. Den Ersamen, wysen, ende voorsichtigen, B. S. ende R. der Stadt ZUTPHEN, onseren bysonderen goeden vrunden.

„ *Gecopieert uyt het* 375. *bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *d'Anno* 1578. *geteikent B.*"

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de annis* 1576—1578. van den President V. HELL, *Fol.* 287.

(*a*) *Stroomen.*] Men had op den 24. *Januarii* hier te voren ter Staatsvergadering van GELDERLAND besllooten eene plegtige bezending te doen aan den Hertog van CLEEF. Zie ons *IV. Deel bl.* 351. Onder anderen had men de Afgevaardigden opgelegd, om by denzelven aantehouden, dat, dewyl de Vyanden voornemens schenen te zyn *den pas na den Ryn te nemen*, hy *dien pas* aan dezelve mogte *verweigeren.* Zie de *Instructie*, in dit ons *V. Deel* geplaatst onder *Num.* 11. *bl.* 51. Dat dit Gezantschap niet vrugteloos is geweest, blykt thands duidelyk uit deezen Brief, aan welken wy daarom ook voornamelyk gemeend hebben eene plaats in deeze onze Verzameling te moeten vergunnen.

XCIII.

## XCIII.

*Den* Aartshertog *verzogt door de* Algemeene Staaten, *om 't* Drostampt *van* HARLINGEN *niet te begeven, zonder vooraf de* Staaten *van* VRIESLAND *daarop geboord te hebben.*

1578. 27. *Februarii.*

XXVII. Februier 1578. — Touchant la Lettre de Monſieur *George de Lalaing*, Gouverneur de *Friſe* & *Groningen*, du VIe. de ce moys, eſt apoſtillé: Les Eſtats ſupplient ſon Alteſſe ne vouloir conferer l'eſtat de *Droſſat de* HARLINGEN, ſans prealable avoir ouy les *Eſtats de* FRISE, en faveur du Seigneur (*a*) *d'Oyenbrugge.*

Uit de *MSS. Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot den* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. HOOGM. *Fol.* 132. *verſo.*

(*a*) *d'Oyenbrugge.*] Jonker *Henrick van Oyenbrugge*, een Edelman van Mechelen, gelyk hem BOR beſchryft, *XII. B. bl.* 33.

# XCIV.

**Resolutien** *van 't* Kapittel *van* S. JAN *te* Utrecht, *om tot afbetaling der schulden de* Juwelen *en* Cleynodien *van hunne Kerk in 't* heimelyk *te laten* verkoopen, *eer hun van wegen de Algemeene Staaten dezelve werden afgehaald.*

1578. 27. *en* 28. *Februarii.*

Die 27. Februarii 1578. Capitulo per juramentum indicto, ac præsentibus omnibus, exceptis Decano, *Rumelar*, & *Pyl*, extra Civitatem absentibus, *Strengh* ægroto, & *Bogart* occupato & excusato, is believe, naedemael datter apparentie is, dat alle *die Juweelen ende Cleynodien van de Kercke ons affgehaelt zullen werden* volgende t schryven van de Generale Staten, dat men onse . . . sen (diewyle die nu in 8. off 10. jaren *nyet te voortschyn* geweest syn) ende soe wat men anders best ontbeeren mach, *secretelyck laet tot gelde maecken*, om t'employeren tot voldoeninge van de Kercken schulden; mits nochtans, soe wanneer die Kercke eens tot ene beteren staet gecomen sal zyn, datmense als dan repareren sal in sulcken staet, als die nu syn. Ende hiertoe syn gecommitteert *Knoop* ende *Berck*. Actum vt supra.

Uit 't MS. *Prothocol van 't Kapittel van* S. JAN, *te* UTRECHT, *van* 1577—1585. *Fol.* 25.

Die

Die Veneris ultima Februarii 1578. — Is geordonneert, dat men die *resterende sylvere Cleynodien* Domino *Crap* in handen stelle tot betalinge van den achterwesen van synre Fabricke. Actum, vt supra.

Uit het zelfde *Prothocol*, *Fol.* 27.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

## CXV.

*De* Repartitie, *of* Quote, *van de* 600,000 *guldens ter maand voor het Krygsvolk, by de* Algemeene Staaten *goedgevonden, te zenden aan de Provincien.*

1578. 28. *Februarii.*

Dernier de Februier 1578. — A esté faicte lecture de certaines Lettres, que son Altesse a trouvé convenir envoyer aux *Provinces* pour avancer *leurs Quotes es VI*c. *M. L.* pour le moys present. Ce que les Estats ont trouvé bon & expedient.

Uit de MSS. *Resolutiën*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. H. Mog. *Fol.* 135.

## XCVI.

Brief, *uit naam der* Ridderschap *aan de Stad* Zutphen *geschbreven, dat zy, wegens de afwezigheid van de Gezanten der* Bannerheeren, *voor de welken zy niet konden stemmen, op hunne gehoudene vergadering geen eindbesluit hadden kunnen nemen over de* Generale Middelen. *enz.*

*1578. 1. Maart.*

Ersame, wyse, ende voorsichtige, insonders gonstige Heeren, ende goede Vrienden.

U. Eers. sal ik goetlyc niet bergen, woe dat op gisteren, den lesten February, de meerendeel der Ritterschap des Drostampts, ende Schultampts *Zutphen*, ende *Lochem*, te *Hengelo* vergadert gewesen, ende sich der strydigen puncten ten deel vergeleken. Dewiel averst *der Bannerheren Gesanten geene* (behalven *Woldenborch*) daer gewesen, die sich ooc beklaegt (dewyl ihr. G. geen Copie der Recesses, noch ooc der articulen, gehadt) *niet sluslichs noch eintlics daerover* te connen *resolveren*; ende averst *ons voor de obglt. Bannerheren te stemmen niet gebeuren wil*, als hebben gedachte van der Ritterschap eenige uytgeschoten, ende gedeputiert, die by U. Ers. desen aenstaenden guedesdach toe uwer dagetydt erschynen sullen, om alsdan (de Bannerheeren midlerwyl van u Ers. deses verstandiget zynde) u. E. met einhellige aentwoort te bejegenen. Dises hebben mich operlacht, ende ge-

beden de gemeine aenwesende Ritterschap in allen goeden te vermelden u Ers., die der Almachtiger in wolstande, ende goeder policien, voorspoedlyc erhalten wolle. Datum *Vörden* am eersten Martii anno 1578. Onderstont. U Ers. goetwilliger Naebuer, ende Vriendt. MAURITS RIPPERDA. Het opschrift. Den Ersamen, wysen en voorsichtigen B. S. ende R. der Stadt ZUTPHEN, mynen insonders gonstigen Heeren, ende goeden Vrienden.

Uit het *MS. Tomus van Landsaeken de Annis* 1578—1579. van den President V. HELL, *Fol.* 1. *A.*

## XCVII.

Order, *door de* Algemeene Staaten *gesteld, op de betaling van het* Tractement *des* Prinsen *van* ORANJE.

1578. 1. *Maart.*

Prima Martii 1578. — Du *Traittement*, accordé à son Exce de *cent florins par jour* depuis & comprins le XVIII. de Septembre dernier, est ordonné à *Van der Beken* de payer & furnir à Monseigneur le PRINCE D'ORANGE, ou à son Commis, la somme de sept à huict mille Livres en tant moings de ce que luy peult competer à cause de son Traittement, à luy accordé en vertu de

l'*Acte* (*a*) de xxiii. de Decembre dernier. Et ce du premier deniers, que recepvra, & par rapportant ceste avecq Copie autenticque de la ditte Acte, & Quitance, sera la ditte somme allevé à compte, la & ainsy qu'il appartiendra. Bien entendu, que *touttes Provinces* y soyent *contribuables*, de quoy ceulx de GELDRES, & FRISE, advertiront leurs Maistres.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van HUN HOOGM. *Fol.* 136.

(*a*) *Acte.*] Het Besluit der Algemeene Staaten van *dien* dag hebben wy reeds medegedeeld in ons *IV. Deel Num.* 56. *bl.* 218.

## XCVIII.

Resolutie *der* STAATEN *van* UTRECHT, *om de* Satisfactie *van die van* AMSTERDAM, *niet anders dan als* Nabuuren *en* Getuigen, *mede te bezegelen en onderteekenen.*

1578. 1. *Maart.*

Opten 1. dach Martii 1578. Soe zyn d STATEN van VTRECHT bescreven, ende int grote Capittelhuys ten Dom vergadert geweest, om te resolveren opte missive van de STATEN van HOLLANT ende ZEELANT, versoeckende dat die Staten

ten van Vtrecht die *Satisfactie* van die van AMSTERDAM approberen, doen besegelen, ende onderteyckenen willen. Ende naer enige deliberatie daerop gehadt; Soe hebben die Staten gesloten, dat zy d voirsz. Satisfactie, *niet als hun daer jnne verbyndende*, *ofte voir verobligerende*, mer in de qualitè als *nabueren*, ende daerover als *getuygen* geweest hebbende, approberen, doen besegelen, ende onderteyckenen zullen.

Uit het *MS. Derde Boeck van Beschryvinge*, *of Protbocolle*, *der* STATEN *van* UTRECHT *de Ao.* 1577. — 15. *Februarii* 1581. *Fol.* 53.

## XCIX.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *aangaande het betaalen van de* 600,000 *gulden 's maands tot de militie.*

1578. 2. *Maart.*

IIe de Mars 1578. — Le Seigneur de *Berchem* a faict rapport, que son Altesse desira, que touttes Provinces ayent à effectuer le payement de leurs *Quotes* es VIc. *M.* L. Arthoys escheuz le XXVe. du Moys passé, pour de recouvrir argent; attendu la necessité presente. Ensemble que les Estats de chacune Province soyent exhibéz de ce qu'ilz

qu'ilz ont payé, ſcavoir ce que reſtera à furnir de touttes les dits aydes, comme auſſy du partisſiment & quotiſation d'icellès.

Uit de MSS. *Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. H. MOGENDE, *Fol.* 137. *verſo.*

## C.

### Volmagt *der Stad* Hattem *aan die van* Arnhem, *tot inwilliging van de* Generale Middelen.

1578. 2. *Maart.*

WY Burgermeesteren, Scheepen, ende Raedt, met den *Gemeinslieden* der Stadt HATTEM, doen cóndt, certificeren, ende tuygen mets deſen, dat wy ſampt und byſonder autoriſeert ende macht gegeven hebben, autoriſeren ende geven macht in cracht dieſes den Edelen, Eerentfesten, Erſamen, wyſen und voorſichtigen Heeren Borgermeesteren, Schepen, ende Raedt onſer Hooftſtadt ARNHEM, om in onſeren naem, ende van onſentwegen, aentehooren de meininge der Bannerheeren, und Ridderſchap, op 't articul van de *Generale Middelen*, am jongſten binnen Arnhem by Geſanten der Ridderſchap und Steden getracteert, der welcker Bannerheeren meininge in val metter doe-

doemaels genomener Reſolutie discordeerde, dat ſich alsdan gemelte Burgermeesteren, Schepenen ende Raedt *in onſen naem* met walgedachten Bannerheeren, und Ridderſchap, oft oer G. und Ed. L. Geſanten, op den 7. dach deſes maents in materie van de Generale Middelen *ſullen mogen abſolutelyc vereenigen*, *ſoo als 't* oer Eerſamh. *beduncken ſal te behooren.* Ende wes alſo daerin, als ooc in allen anderen voorvallenden geſcheften, gereſolveert, und tractiert wert, geloven wy ſampt und byſonder voer ſoo aengenaem ende beſtendich te holden, als oft by onſe eygene perſonen, ſampt, und byſonder geſchiet were. ſonder argelist, oorconde onſer Stadt hieronder opgedructe zegels und der handen van den Gemeensluyden, hieronder geſchreven den 2. Martii Anno 78. Van wegen der acht Gemeinslieden. Onderteekend. *Lubbert van Wilsſom. Jacob Cremere* 1578. van wegen der ſestienen. *Balhaſar Johanſs. Harman Jacobſen.*

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1578—1579. van den Preſident V. Hell, *Fol.* 1.

## CI.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *aangaande de betaaling van het* Tractement *van den* Aartshertog; *het aanwerven van Ruiters*; *het zenden van een Gezantschap naar* Engeland; *het aannemen der* Generale Middelen *door die van* Mechelen, *enz.*

1578. 3. *Maart.*

IIIe de Mars 1578. — De son altesse ayant faict requirir les Estatz d'ordonner à *Van der Beken*, leur Tresorier present, ou aultre advenir, de luy payer pour chacun moys les sept mille livres Arthoys, faisants les quatre vingt IIII. *m.* L. Arthoys, que demeurent à la Charge des dits Estats de son (*a*) Traittement. Et advisé, que sans prejudice aux Ordonnances precedentes sur ce *faictes*, que demeureront en vigeur, le *Traittement* de son Altesse par provision se pourra lever sur le revenu des *Eveschez & Abbayes*, presentement *vacans*, si comme l'Eveschè de Gand, & semblables.

Le VI. Jour du dit Moys le Prelat *de Marolles* estant en l'assemblée des Estats Generaulx a remonstré, que passée troys ou quatre moys jl a esté pourveu de la maison & Abbaye de Berthun, n'enten-

(*a*) *Traittement.*] Vergelyk hiermede de *Resolutie* van den 21. *December* 1577. in ons *IV. Deel* reeds geplaatst onder *Num.* 53. *bl.* 211.

tendant par tant jcelle eſtre vacante, n'y que ſur jcelle ſe doibvent accorder aulcuns Tractements; joint, que ſon Alteſſe l'a enchargé remonſtrer aus dits Eſtats, *n'eſtre decent, que ſon Traittement ſoit asſigné ſur Eveſché*, ou Abbayes, du moings qu'elle le doibve faire recepvoir du recepveur d'jcelles, requirant par tant eſtre dreſſée ſur le Treſorier General, affin d'avoir payement par chachun moys, ſuivant qne aultrefoys a eſté requis.

—— ( *post alia* ) ——

Les Seigneurs *de Freſin*, & Docteur *Leonin* ont remonſtré aux Eſtats eſtre neceſſaire de preſtement envoyer Deputez aux Provinces; affin de furnir comptant la meilleure ſomme de deniers, que pourront, tant ſur leurs Quotes de ſixcent mille livres Arthoys, accordéez & à accorder. Sur quoy eſt dict, que chacun fera tous debvoirs requis aux fins ſusditz.

Le dit Seigneur Docteur a declairé, que les Ryters retenuz feront difficulté de marcher, veu que ſon Alteſſe ſeulle les auroyt retenu, requirant par tant, que les Eſtats *aggreëront la ditte retenue, & promettre les payer.* Surquoy les Eſtats ſe referent à l'Acte (*b*) de ſon Excellence & Conſeil d'Eſtat pour le faict de la Guerre tant de pied, que de Chevaulx, n'excede la ſomme de ſix cent mille L. par moys accordée, jlz aggreënt *ſoubz le bon plaiſir* de leurs Maiſtres la levée des dits Reyters, & promettront les payer pour le ſervice de troys moys.

Le

(*b*) *l'Acte.*] Zie hier voren *Num.* 56. *bl.* 212.

Le Seigneur Marcquis *de Havrech* a remonſtré d'avoir eſté adverti du bon ſucces, qu'il eſpere du faict d'*Angleterre*, & comme il eſpere partir jeudi prochain pour s'achiminer vers ſa Majeſté Regnale, & affin qu'il puiſt tant mieulx reſpondre de ſes Actions, requiert que quelqu'ung de l'Aſſemblée des Eſtats ſoit deputé pour en faire compagnie, comme a faict le Seigneur (c) *Meetkercke* en ſon aultre voyage. Sur quoy a eſté delegué le Penſionaire de Bruges, *Yman*.

Le dit Seigneur Marcquis a requis les Eſtats ordonner, que le Seigneur *De Fama* eſtant en Angleterre ſoit contenté de ſon Traittement pour deux moys, & que ſoit adviſé, ſi l'on trouvera bon de continuer le dit Seigneur De Fama en ſa charge. Sur quoy eſt reſolu de faire contenter le dit Fama de deniers, venans de Bruges, ou autres plus preſtz; remettant à la discretion du dit Seigneur Marcquis la continuation ou rappel, ſelon que trouvera convenir, evitant les deſpens aultant qu'il ſera posſible.

—— ( *post alia* ) ——

Le Penſionaire des *Malines* a exhibé l'accord des *Moyens Generaulx* de ceulx de *Malines*, requirans icelluy eſtre accepté ſelon ſa forme & teneur & que lettres leur en ſoyent depeſchées en forme pertinente.

—— ( *post*

(c) *Meetkercke.*] Welke met en benevens den *Marquis van Havre* uitgewerkt heeft de overeenkomst met de Koningin van *Engeland*, geſloten op den 7. *Januarii* 1578. en te vinden by Bor *XI. B. Fol.* 307. Zie ook aangaande die bezending ons *IV. Deel bl.* 123. 227. 228. en 237.

—— ( *post alia* ) ——

Est ordonné, que le Pensionnaire de Boisleduc former *responce* aux Lettres de sa Majesté Imperiale, & le Greffier *Weellemans* se trouvera vers son Altesse pour entendre, quelle responce se donnera aux Lettres d'*Alferon*.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot den* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. H. M. *Fol.* 139. *en* 40.

## CII.

Resolutie *der* STAATEN *van* UTRECHT, *om die van de* Ridderschap in meerder getal *te beschryven, voor en aleer men resolveerde op de* Propositie *over de* Generale Middelen, *het leenen van het* zilverwerk *der Kerken en Kloosteren, en over het in de wapenen brengen van den* 40. *Man in de Steden, en den* 20. *op de Dorpen.*

1578. 3. *Maart.*

Opten III. Martii 1578. Soe zyn die STATEN slants van VTRECHT bescreven, ende jn den Groten Capittelhuys van Vtrecht vergadert geweest, om fynalick te resolveren opte (*a*) *Propositie* van we-

(*a*) *Propositie.*] Wy hebben dezelve hier voren reeds medе-

wegen des Eertshartoge van *Oistenryck*, Gouverneur ende Capiteyn Generael &c. den Raide van State, ende Generale Staten, by myn Ed. Heere, die President van Vtrecht, *opten* 27en *Februarii* (*b*) lestleden den Staten van Vtrecht voirgehouden. Ende alzoe dye van de *Ritterschap* in *zeer cleyn* ge-

degedeeld onder *Num.* 76. *bl.* 288. Naar alle gedagten is die Propositie door den Aartshertog aan den President des Hofs van Utrecht, om daarop de Staaten te beschryven, en ze aan dezelven voorteftellen, overgezonden geweest, met een soortgelyken Brief, als waarmede ze ook aan Canceler en Raaden des Hofs van Gelderland ten zelfden einde is toegezonden. Men kan dien Brief hier voren vinden onder *Num.* 57. *bl.* 214.

(*b*) *Opten* 27. *Februarii.*] Reeds op den 22. *Februarii* had de President des Hofs van Utrecht, gelyk in het *MS. Protbocol* op dien dag aangeteekend staat, den Staaten voorgehouden, „ *om in train te brengen de Generale Middelen*; „ *optebrengen aller Kercken ende Cloosteren gewyt silver*; „ *voorts den* XL. *Man in de Steden*, *ende den* XX. *in de* „ *Dorpen*, *&c. allet breder achtervolgende zeecker Ge-* „ *schrifte*, *in de Staten geëxhibeert*, *ende gelesen.*" Doch de Staaten hadden te dien dage „ *daervan*, *naer eenige com-* „ *municatie*, *versocht* Copie, *om mitten beuren te delibe-* „ *reren*, *ende geordonneert beschryvinge tegens donderdach* „ *toecomende.*" Op dien dach, den 27. *Februarii* namelyk, de Staaten weder vergaderd zynde, is hun door den President eene nadere mondelinge Propositie, „ *uit crachte* „ *van scriftelyc bevel*, *van nyeus gedaen ter cause als boven.* „ *Ende naer eenige Communicatie daerop gehadt*, *en de voirgl.* „ *Propositie weder op nyeus scriftelic geboirt*, *ende daervan* „ *Copie versocht hebbende*, *zoe ordonneerden d voirsz. Sta-* „ *ten daerop een beschryvinge tegens maendach toecomende.*" Onder wat voorwendsel men op dien *Maandag*, zynde geweest den 3. *Maart*, weder die zaak heeft uitgesteld, blykt thands uit dit Stuk. Wy zullen in 't vervolg zien, dat deeze zelfde zaak de Staaten meer dan eens onledig gehouden heeft, eer men tot een eindbesluit kwam.

*getal* waren, hebben verclaert, daerop niet te connen resolveren, ende oick op geen andere zaecken, *jngevall men het Ridderschap niet wyder en verscreve*, begerende daeromme noch een bescryvinge gedaen, ende t Ridderscap jn *meerder getale* geroupen te worden.

Uit het *MS. Derde Boeck van Beschryvinge, of Prothocolle, van de* STATEN *van* UTRECHT *de Ao.* 1577. — 15. *Febr.* 1581. *Fol.* 53. *verso.*

## CIII.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *onder anderen, wegens de* Satisfactie *van* Amsterdam; *het gezantschap naar* Engeland, *en het doen van eenige* presenten *aan de voornaamste* Ministers *van de* Koningin, *enz.*

1578. 5. *Maart.*

Ve de Mars 1578. — Est ordonné aux Pensionaires de Boisleduc, & de Malines, de visiter l'*Accord* de son *Excellence* & d'AMSTERDAM, & les pieches y jointes, pour leur advis ouy en ordonner &c.

Les Estats ont renvoyé l'Accord (*a*) faict des Moy-

(*a*) *l'Accord.*] Zie hier voren *Num.* 101. *bl.* 352.

Moyens Generaulx par ceulx de *Malines* aux Commis des aydes pour avoir leur advis.

—— ( *post alia* ) ——

Sur la remonſtrance de ceulx de GELDRES, touchant la Requeſte & pieches jointes du Comte *Frederick Van den Berge*, eſt ordonné, que le Renverſal ſera en conformité de l'Ordonnance de ſon Alteſſe depeſché, & donné, ſans prejudice touttesfoys du droict du Comte *Guilliame van den Berghe* en petitoir pour le demander par devant juge competent, la part & ainſy qu'il appartiendra, & que ſemblablement ſeront donnéez les Articles y jointes ſans prejudice du Pays de Geldres, y laiſſant ſeullement demeurer les Soldats, que y ſont par ceulx de *Boisleduc* (*b*) par proviſion, & jusques ad ce qu'aultrement ſera ordonné.

—— ( *post alia* ) ——

Sur l'apartement de Meſſieurs *les Eſtats* preſent le Penſionnaire de Bruges *Yman*, deux de Flandres, aulcuns de Brabant, & de Lille & Haynault, ordonné au Griffier des Eſtats à l'inſtance en perſonne de Monſieur le Marcquis de Havrech l'*Inſtruction* pour Angleterre par ſon Alteſſe ſignée. Et quant à l'Inſtruction particuliere, ou ſecrete, n'a le dit Greffier vouſu ſigner ſans expreſſe ulterieure Or-

(*b*) *Boisleduc.*] Tot opheldering hiervan vergelyke men ons *IV. Deel bl.* 344. 347. en 366. en hier voren in die *V. Deel Num.* 7. *bl.* 39.

Ordonnance des dits Eſtats en preſence du dit penſionnaire *Ymans.*

Monſieur le Marcquis de Havrech a requis eſtre furny de quelque ſomme de deniers, tant moings du voyage, qu'il fera en Angleterre. Sur quoy non obſtant l'Ordonnance d'hier (*c*) eſt dict, & reſolù, que au dit Seigneur ſéront furniz quatre mille florins par les quatre membres de Flandres, tant moings que luy ſera deu de ſept mille troys cent LXX. L. Arthoys pour le dit *voÿage.* Et au regard de ſon vieux deu les dits de quatre Membres luy en furniront la *moitié* dedans ſix ſepmaines, & *autre moitié* dedans autre ſix ſepmaines, le tout à deduire ſur ce qu'ilz doibvent ou devront à la Generalité, à la quelle fin leur ſeront envoyées lettres.

Sy

(*c*) *l'ordonnance d'hier.*] In de *MSS. Reſolutien* der Algemeene Staaten *Fol.* 141. *verſo* vindt men dien aangaande op den 4. *Maart.* dit navolgende aangeteekend:

„ *Le Seigneur* Marcquis de Havrech *entendant la bonne* „ *volonté, que les XV*c. *Ryters ont de marcher pour faire ſer-* „ *vice, offrant luy mesme furnir de ſon propre en preſt* „ *IIII. Eſcus, que les Eſtats leur ſont tenuz furnir au Com-* „ *misſaire* Steenl *ſelon l'Ordonnance, qu'il à des Eſtats ſur* „ Van der Beken, *moyennant qu'avecq la ditte ſomme luy* „ *ſoyent reſtituez telz* autres deniers, que luy peuvent eſtre „ deubz pour le Voyage, qu'il a faict en Angleterre; *Sur* „ *quoy eſt dict, que le dit Seigneur fera en ce que deſſus* „ *grand ſervice aux Eſtats, pour quoy pour le rembourſer* „ *en partie tant de ſomme ſusdit*, que de ſon deu, *ſeront* „ *eſcriptes Lettres aux* quatre Membres de Flandres, *affin* „ *que paſſant illecq pour* Engletterre *luy* ſoyent furniz quatre „ mille florins *tantmoings dé ſept mille troys cent ſoixante* „ *dix Livres XIIII. S. VI. D. Arthoys, &* la reſte *à ſon* „ *retour.*"

Sy a esté resolu, que les *troys tapescheries* s'achepteront *pour presenter aux principaulx Officiers* de la Royne d'ANGLETERRE, lors que l'on entendra le dit Seigneur de Havrech avoir achevé sa charge avecq le ditte Royne.

Les Estats ordonnent à leur Greffier Weelemans de signer tant l'*Instruction secrete*, & particuliere du dit Seigneur de Havrech, comme aussy plusieurs Lettres, escriptes à divers Seigneurs particuliers d'Angleterre.

Est ordonné, que les Pensionnaires de Lille, & de Gand, tiendront correspondance avecq le Seigneur *Marcquis de Havrech*, estant en Angleterre, pour solliciter de luy donner les responces, & advertissements requis.

Monsieur le Vicomte de Gand remonstre estre necessaire ramasser nos forces & dresser vng Camp pour repousser les invasions des Ennemis; pour le quoy faire suivant l'advis de Monsieur le *Prince* d'ORANGE, & autres du Conseil de Guerre, seroit besoing recouvrir prestement la somme de IIc. XXXm. L. Arthoys tant pour *la Cavallerie*, que pietons, dont de la liste a esté *faicte lecture*.

Les Estats ont authorisé Monsieur le Marcquis de Havrech, que, en cas que la Royne d'Angleterre ne veuille envoyer ses Gens, de passer oultre pour les deniers & à la plusgrande somme, si besoing est.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot den* 20 *April* 1578. ter Griffie van Hun HOOGMOGENDE, *Fol.* 143. *verso* — 144. *verso*.

CIV.

# CIV.

Extract *uit de* Reſolutien *der* Staaten *van* Utrecht, *aangaande de* Generale Middelen, *en het leenen van 't* zilverwerk *der Kerken en Kloosteren.*

1578. 6. *Maart.*

Opten vi. Martii 1578. Soe zyn die Staten ſlants van Vtrecht beſchreven ende in der Capittelhuys van Vtrecht vergadert geweest, om fynalick, *op verbueren van Stemme*, te reſolveren opte petitien (*a*) van wegen die hoicheyt des Eertshartoge van Oiſtenryck, Gouverneur &c. by myn E. Heere die Preſident den Staten van Vtrecht gedaen. Item om *adheſie te doen* die Prelaten ende Capittelen van de vyff Eccleſien, verſoeckende brieven van de Staten aan zyne Hoicheyt, ende Excie, ten fyne dſelve gelieven zouden hunlieden te *verdragen van t inventariſeren van hun zyluerwerck*, zoe het directelyk es tegens huere privilegien, ende in geen *angecommen landen*, als Vtrecht es, geproponeert. Ende eerst nopende die petitie van de Eertshartoge, es dſelve gecontinueert tot op maendach toecomende, ende geordonneert nye beſchryvinge &c. Opt *verſochte adheſie* hebben die vant *Ritterſcap* voir antwoirde gegeven, dat zy die

(*a*) *Petitien.*] Zie hier voren *Num.* 162. *bl.* 354.

die begeerte van de generaele Staten daer jnne *niet en willen contrarieren*; Ende die van de Stadt zeyden, dat zy geerne, het zylverwerck geinventariseert wesende, die hant daer an willen houden, dattet hier *in de Stadt* [blyve] om in den uyterste noot geemployeert te worden. Actum vt supra.

Uit het *MS. Derde Boeck van Beschryvinge*, *of Prothocolle*, *van de* STAATEN *van* UTRECHT *de Anno* 1577—1581. *Fol.* 53. *verso*, en 54.

## CV.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten, *bevattende*, *onder anderen*, *het* Voorstel *van den* Aartshertog, *ten einde de Provincien in gereede penningen mogten opbrengen hun aandeel in de ingewilligde* 600,000 *gulden ter maand*. *enz*.

1578. 6. *Maart*.

VI de Mars 1578. — Ceulx de Chambre des Aydes ont faict rapport de leur advis sur l'*Accord* des Estats d'*Haynault*; sur quoy les Estats se sont conforméz au dit Advis, mais comme les Moyens, y contenuz, ne sont trouvéz *souffisans* pour l'entretiennement des Gens de Guerre, comme il convient, seront requis les dits de Haynault de oultre ce accorder les aultres moyens, nagueres proposéz avecq les susdits.

Son Altesse en personne, accompagnée de son Ex-

Exce, & Conſeil d'Eſtat, s'eſtant trouvé en l'Aſſemblée des Eſtatz Generaulx, a remonſtré par ſa ditte Excellence la ditte necesſité, en la quelle on ſe trouve preſentement, ny ayant moyen de ſe dreſſer ung Camp, comme eſt requis, pour repoulſer l'invaſion des Ennemis, & comme pour la bonne affection, quelle porte à ces faicts, elle eſt fort mary ne pouvoir effectuer à ce qu'eſt neceſſaire à mettre ordre partement aux mangeries, foules, & oppresſions des ſoldats, qui à faulte de payement ne ſe peuvent contenir à la discipline militaire, joint que combien, que ſa ditte Alteſſe ait eſté au dit ville paſſé (*a*) cincq ſepmaines, & plus, neantmoings n'a jusques à preſent receu ung ſeul ſient pour ſon Traittement. A raiſon de quoy prie bien juſtamment, que chascune des Provinces paſſent preſentement toutes difficultéz, qui ſe pouroient repreſenter, en ſe veullant efforſcher de fournir compptant ce qu'ilz doibvent es *VIc. m. L. Artboys, accordéz pour le moys*, fini le xxv. de Februier dernier, affin que l'on puiſt avoir en la main du moings y CXXX à XL. m. L. Arthoys *pour former ung Camp*, & y faire entretenir les Gens de Guerre, ſuivant que ſa ditte Alteſſe a faict repreſenter le jour d'hier (*b*) aus dits Eſtats par le Seigneur Vicomte de Gand. A deffaulte de quoy a proteſté & *proteſte* tant en ſon nom, comme d'aultres, aus quels les

(*a*) *cincq ſepmaines.*] Op den 2. en 5. Februarii namelyk had men by de Algemeene Staaten beſloten uit Bruſſel naar Antwerpen te vertrekken. Zie hier voren *Num.* 30. *bl.* 111. *Num.* 32. *bl.* 120. *Num.* 34. *bl.* 121. en *Num.* 44. *bl.* 167.

(*b*) *le jour d'hier.*] Zie hiervoren *Num.* 103. *bl.* 358.

les dits Estats ont faict l'honneur de donner la charge (*c*) du faict de *la charge*, qu'il ne feront cause de tel desordre, que pourroit advenir à faulte du dit moyen. Ains que de ce en feroit tenuz ceulx qui deffaileront à faire ce que dessus.

Est resolu, que les Lettres de la levée du *Casemiere*, & Ryters, se signeront & selleront de la part des Estats.

—— ( *post alia* ) ——

Sur la rapport du Pensionnaire Hollness, *touchans Contract de son Excellence* & ceux d'*Amstredam* est dict, que l'on resouldra demain au matin.

—— ( *post alia* ) ——

Les Estats ordonnent à leur Tresorier Van der Beken payer IIc. L. Arthoys à *Roelant Courteville* pour ses voyages, faitz en *Frise*, & aultres voisins lieux.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. Hoogm. *Fol.* 145. *verso* en 146.

(*c*) *du faict de la charge.*] Dus staat uitdrukkelyk in de MSS. Resolutien, waaruit wy dit Stuk geeven; doch zonder slot of zin. Ik denke, dat men leezen moet *la charge du faict de la guerre.* —— Dat het gantsche beleid des Oorlogs aan den Aartshertog, den Prins, en Raad van Staaten was overgelaten, hebben wy te voren reeds gezien uit de *Resolutie* der Algemeene Staaten van den 4. *Februarii*, alhier geplaatst onder *Num.* 32. *bl.* 120.

CVI.

## CVI.

Extract *uit de* Resolutien *der* Algemeene Staaten; *waarby aan den* Prins *van* ORANJE 5000 *gulden ter maand voor geheime verstandhouding worden toegelegd; alsmede aangaande de* Satisfactie *van* AMSTERDAM; *het betalen van 't* Tractement *aan den Aartshertog; enz.*

1578. 7. *Maart.*

VII de Mars 1578. — Ordonnée à *Beken* de furnir à Monseigneur le *Prince* d'ORANGE, tous les moys, Vm. L. durant la Guerre, *pour les affaires secretes*, & les employer à sa discretion.

—— ( *post alia* ) ——

Touchant la Commission du Duc *Casimiere*, & les Lettres à luy envoyéz, ordonné à Wellemans de les signer.

—— ( *post alia* ) ——

Touchant l'Accord faict entre le Seigneur *Prince d'*ORANGE & ceulx de HOLLANDE & ZEELANDE d'une part, & la ville d'AMSTERDAM d'aultre, est envoyé à son Altesse & son Excellence, pour remonstrer, que les Estatz sont resoluz aupauravant accorder, ou disposer sur l'adveu requis de con-

consulter son Altesse & ceulx du dit Conseil pour y estre examiné, & notament *sur* le faict de Convoygelt. A quelle fin sont commis le Pensionnaire Maltote, & . . . . . .

—— ( *post alia* ) ——

Touchant le *Traictement* de son Altesse, il se payera par le Tresorier (*a*) *Van der Beken.*

Sur la Requeste de *Hubert le Roy*, Historiographien, dict les Estatz n'estre intentionéz donner pensions aux Historiographiens.

Uit de *MSS. Resolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot den* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. HOOGM. *Fol.* 146. *verso* en 147.

(*a*) *Tresorier.*] Op den 3. deezer Maand had men by de Algemeene Staaten beslooten uit de opkomsten van de openstaande Bisdommen en Abdyen de bezolding aan den Aartshertog te doen betalen. Doch dezelve had door den Prelaat *de Marolles* op den daaraanvolgenden zesden Maart vertoogen tegen dat besluit laten doen. Zie hier voren *Num.* 101. *bl.* 350. Ingevolge nu van die vertoogen is dat besluit thands door deeze Resolutie weder ingetrokken, en veranderd.

CVII.

## CVII.

Volmagt *van den Heer van* Anholt, *om uit zynen naam*, *als* Bannerheer *van* Baar *en* Lathum, *de* UNIE *te onderteekenen.*

1578. 8. *Maart.*

Wy *Diederick van Bronckhorst* ende *Batenborch*, Heer tot *Anholt*, Bannerheer tot *Baer* ende *Lathum*, Pandtheer tot *Bredefort*, &c. doen condt ende bekennen; Alſo wy verſtaen hebben, dat de generale Regiering deſer Nederlanden durch de Con. Mat. toe Hispanien &c. den Raet van Staten in Brabant zyn gecommitteert, ſoo, nae eener binnen Gent geholdener Pacification, aen Bannerheren, Ridderſchap ende Steden deſes Furſtendoms Gelre ende Graefſchaps Zutphen bevolen ende geſchreven hebben ſollen, om ſich te *unijren*, ende ſulcke *Union* 't ſamenderhandt onderſchryven, oft onderſchryven te laten, dat tot dienst hoochst beroemter Con. Mat. ende erholding deſer Landen privilegien, rechten ende eenicheit, erreiken ſol. Demnae ſoo hebben wy, achtervolgende ſulcken bericht, hier met *Volmacht gegeven* aen onſeren Amptman *Jacob van Ommeren*, om *van onſerent wegen*, als *Bannerheer tot Baer ende Lathum*, *deſelve* UNION *te onderſchryven.*

Edoch onder *proteſtatie*, *dat wy van wegen der Heerlickheit van Anholt van den heyligen Ryk ons daermet niet willen affonderen*, dan als een *lidt-*

*maet*

*maet* denſelvigen Roomiſchen Ryck aengehorich verblyven.

In oorcondt der waerheit ſoo hebben wy Diederick Heer voorſz. deſe onſe Conſtitution, ende volmachtsbrief, met eygener handt ende Christliken namen onderſchreeven, en met onſeren aengeboren inſiegel op ſpatium verner becreftigen laten. Actum op onſere behuyſinge ende ſlot Anholt am 8. dach maents Martii anno 1578. Onderteikent, DIEDERICH *Heer tot Baer und Lathum*.

„ *Gecopieert uyt het 92. bladt des Boecx der* „ *Stadt* ZUTPHEN *de annis 1576. ende 77. geteic-* „ *kent A.*"

Uit 't *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1578—1579. van den Preſident V. HELL, en wel uit een los blad, ingevoegd tusſchen *Fol.* 1. *C.* en 1. *D.*

## CVIII.

### Extract *uit de* Reſolutien *der* Algemeene Staaten, *aangaande de onderhandelinge met de* Koningine *van* Engeland; *met den* Hertog *van* Alençon; *en wegens de* Satisfactie *van* Amſterdam, *enz.*

1578. 8. *Maart.*

VIII de Mars 1578. — Lettres de credence, données par les Seigneurs au Seigneur Marcquis *de Havrech* pour Angleterre, ont eſte leués & arreſtées.

— *Apost*

—— ( *post alia* ) ——

Quant à l'Advis du Conſeil d'Eſtat, touchant l'affaire de mille Ryters, & mille pietons, d'amener par le Duc *Caſimirus*, à payer par la *Royne d'Angleterre* jusques a XXm. Eſterlinx par deſſus les cent mille Eſterlings, quelle a promis donner en l'obligations, les Eſtats Generaulx ont aggrée le dit Advis, conſentants, que le Seigneur Marcquis d'Havrech pourra adjouſter à ſon Inſtruction.

Sur la propoſition, faicte par le Seigneur Marcquis d'Havrech aſſavoir ſi on acceptera en ſervice quatre (*a*) mille *Ryters*, & quatre mille pietons, ſoubz la conduitte de Duc *Caſimiere* ſur les Lm. Eſcus ja avanchez par la *Royne d'Angleterre*, & les payer de Cent mille Livres Sterlincx, que la ditte Dame accorde par l'Obligation d'aſchever (*b*) III. mille & III. mille pietons au dit Caſimiere au lieu d'asſiſtence, que la Royne debvoit envoyer du dit Angleterre, Ont les Eſtats premiers requis l'advis de ſon Alteſſe, ſon Excellence, & du Conſeil d'Eſtat pour par apres en approver; depuis veu l'Ad-

(*a*) *quatre mille Ryters.*] Dus ſtaat uitdrukkelyk in het MS. Reſolutienboek, zo als thands ter Griffie van Hun Hoog Mogende in 's Hage berust. Doch ik twyfele zeer, of niet in dit getal een ſchryffout is ingeſloopen. WAGENAAR ten minſten *Vad. Hiſt. VII. D. bl.* 198. bewyst ons, dat door de Koninginne by verdrag *duyzend Ruyters, en vier duyzend Knegten* beloofd waren. ——

(*b*) III. *mille* & III. *mille Pietons.*] Dus heeft het MS.; doch ongetwyfeld is hier ook een ſchryffeil begaan: ten minſten zo al de getallen goed zyn, ſchynt het woord *Ryters*, of Ruiters, by overhaasting des Schryvers uitgelaten te zyn.

l'Advis de ſon Alteſſe, de ſon Excellence, & du Conſeil d'Eſtat, ont advoyé comme il eſt conceu ſigné *Aſſeliers*, Eſtans contens, que le Seigneur Marcquis pourra adjuſter à ſon Inſtruction.

—— ( *post alia* ) ——

Touchant la negociation avecq ceux d'Hollande à l'endroit les moyens generaulx de Convoygelt, eſt dict, de ſupplier ſon Excellence, de vouloir faire ungue *Inſtruction* pour traitter ceſte negociation, & y denommer perſonne, ou perſonnes, à ce idoines & agreables par dela; & pour faire ceſte requiſition, ſont denomméz les Penſionaires de Boisleducq, & Provin.

—— ( *post alia* ) ——

Sur les Lettres, envoyées par Monſieur le Duc d'*Alencbon* vers les Eſtatz, & la reſponce faicte, ſe ſont conforméz à la ditte responce, & que icelle en telle forme ſera envoyée.

—— ( *post alia* ) ——

Quant à l'appoinctement de Monſieur le *Prince* d'ORANGE, HOLLANDE, & ZEELANDE d'une part, & la ville d'AMSTERDAM d'autre, les Eſtats ſont contents de aggreer le dit appoinctement en la meſme forme & maniere, qu'a faict ſon Alteſſe, aſſçavoir que quant au *convoygelt* que les Eſtats demeurent en leur entier ſuivant la requiſition par eux faite aux dittes d'HOLLANDE.

—( *post*

— ( *post alia* ) —

Le Seigneur de Ve. . . . . . a emprins la charge de ſe trouver vers Monſieur de *St. Aldegonde* pour s'enquieter s'il a formé la responce au Duc *d'Alenchon*; ſi non, le prier de vouloir faire, & par apres monſtrer aux Eſtats.

Donné Acte d'authoriſation a Monſieur le Penſionnaire *Yman* pour beſoigner, traitter, conclure, & arreſter avecq le Marcquis de Havrech Envoyé en Angleterre, le tout en conformité de l'Inſtruction, demandé de la part des dits Eſtats Generaulx.

— ( *post alia* ) —

Sur le *Memorial*, faict & repreſenté aux Eſtats par le Conſeil d'Eſtat, touchant les Lettres d'*Alfaronge*, eſt dict, de prendre Advis à ſon Alteſſe, ſi on doibt envoyer le dit Memorial avec les Lettres du Duc *d'Alençon* aux Provinces.

— ( *post alia* ) —

Ordonné à *Van der Beken* de faire ung eſtat & *liſte* de Gens de Cheval & de Pied, avecq ſpecification pertinente & par chapitres & combien que l'on leur eſt redevable.

Uit de *MSS. Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22. *November* 1577. *tot den* 20. *April* 1578. ter Griffie van H. Hoog-mog. *Fol.* 148—151.

# CIX.

Geloofsbrief, *en* Instructie, *voor de* Afgevaardigden *der Stadt* Zutphen *ten Landdage, op het stuk van de verkiezing eenes* Stadhouders, *het inwilligen der* Generale Middelen, *en het ligten van den* 40. Man *in de Steden, en den* 20. *in de Dorpen.*

*1578. 9. Maart.*

Wy Burgermeesteren, Schepenen, ende Raedt der Stadt Zutphen, doen cond, alfo op den 10. Martii naestcomende eenen gemeinen Lantdach (*a*) binnen *Arnhem* aengestelt is, dat demnae wy daertoe gedeputiert ende afgeveerdicht hebben, deputeeren ende afveerdigen in craft defes den Eerentfesten, Vromen ende Voorfichtigen *Henrik van der Capellen*, *Steven Bentinck* ende *Willem Middeldorp*, onfe lieve Burgermeesteren, ende Raetsverwanten, gevende denfelven volcomen macht ende bevel, om onfe plaetfe aldaer te vertreden, de propofition aentehooren, daerin te helpen refolveren, ende inruymen, als oer L. nae gelegenheit der tyt nutst ende best te zyn beduncken fal, al 't welck wy belooft hebben ftede ende vast te holden,

(*a*) *gemeinen Lantdach.*] Verfcheidene aanmerkelyke befluiten, alstoen genomen, hopen wy uit het *Reces* van dien Landdag den Beminnaren onzer Hiftorien en Staatsrecht mededeelen in 't begin van ons volgende *Deel.*

den; ſonder argelist, oorconde onſer Stadt ſecreet Segel, dat wy beneden op ſpatium deſes hebben doen ende heiten drucken. Gegeven te Zutphen den 9. Martii 1578.

Inſtructie *voor den Erentvesten, Vromen ende Voorſichtigen* Henrick van der Capellen, Steven Bentinck, *ende* Willem Middeldorp, *afgeveerdichte Geſanten der Stadt* ZUTPHEN *tot den Lantdach, op den* 10. *Martii binnen Arnhem aengeteikent.*

Eerstlyc een Er. Raedt der Stadt *Zutphen* ontfangen hebbende ſeker ſchryven der Gedeputierden (*b*) uyt Antwerpen in dato den 27. February, hebben daaruyt vernomen twee punčten uytgedruct, die op den voorſz. Lantdach principalyc geproponiert ſullen worden, te weten id *nomineren eenes Stadhölders*, als ooc de *Generale Middelen* aangaende.

Soo veel aentreft de nominatie eenes Stadholders, nae dat daerop niet alleen gemeltes Burgermeesters rapport gehoort, dat ooc de Misſive (*c*) van de Durchl. des Ertshertogen Generaels Gouverneurs geleſen is geweest; Bedunct oer Erſ., dat wesher de Steden, ſich ontholdende van alſulcke nomination, gedaen hebben 't gene hen (in de autoriteit ſyner Mat. te tasten niet en gebeurt.) oplicht,

(*b*) *Gedeputierden.*] Zie hier voren *Num.* 87. *bl.* 326.
(*c*) *Misſive.*] Van den 26. *Februarii.* Wy hebben dezelve hier voren reeds gegeeven onder *Num.* 91. *bl.* 332.

licht, ende toestaet, ende 't gene dat om velen ende verscheiden redenen de *Landtschap* nutst ende oorbaerlixst was.

Ende soo by syne Durchlt. in 't gementionierde schryven versocht wort, soo id der Landtschap nut ende vruchtbaer, ooc denselven aengenaem zyn conde, alsdan te nomineren den welgeboren *Heeren* Graven JOAN *van* NASSAU, oft jemant anders &c. Oer Ers. verclaren, daer derselver al gebeurde de nomination te helpen doen, dat dan noch oer, als overal mits oerconde der Heeren geen wetenschap dragende, wat der Landtschap nutst ende profitelicst zyn soll, sulcx gevochlyc te helpen doen onmogelyc, daerom als noch verblyvende by (*d*) de vorige meininge by den Steden vervat; Heimstellende also syne F. Durchlt. gedachte nomination, der vertroostinge, om de Landtschap met eenen alsulcken bequamen Stadholder te versien, dewelcke derselver conform den Tractate voor Venlo *persoonlyc* bywoonen, ooc by denselven Tractate, sampt privilegien, rechten, ende gerechtigheden, Costumen, ende gewoontheden, schutte ende handthave, insgelyck de articulen der pacification van Gent, int gemein ende insonder, onderholde ende vollentrecke, sonder ietwes dem te weder te doen, ofte te gehengen. Willich ende veerdich zynde oer Er. denselven Stadholder, nae gedane alsulcke gelofte ende eedtplicht, te accepteren, eeren ende gebeurlike gehoorsamheit te leisten.

Belangende id tweede articul van de Generale Middelen, also 't schynt ende uyt id rapport aftenemen is, dat

(*d*) *vorige meininge.*] Zie onder anderen hier voren *Num.* 1. *bl.* 15.

dat id den Magiſtraten toegemeten word, dat deſelve tot noch toe niet aengenomen zyn: Oer Erſ. hadden wel lyden ende aenſien mogen, dat durch eenige Commisſarien den *Gemeinten der Steden* in 't particulier de propoſition gedaen had mogen worden, om (*e*) wat derenthalven ſy ſelfs te hebben mogen ſpeuren ende afnemen willen, niet te weiniger wel geſtendigen, dat oer Erſ. wes her niet hebben verſtaen connen, dat ooc als noch en verſtaen, dat tusſchen deſen Furſtendom GELRE, ende andere Provincien, daer wes her grote imposten loop gehadt hebben, ende men alſo in 't gebruyc was, geen onderſcheit ſol werden gemact. Nietteman alſo achtervolgende den lesten Lantdachs afſcheit de Gedeputierden op den 16 February lestleden binnen Arnhem by den anderen geweest, ende geſamenderhandt eene *forme* (*f*) geconcipieert ende vervat hebben, ſullen ſy Geſanten aenhoeren, ende vernemen, welcher geſtalt ſich de Bannerheeren ende Ritterſchap op den articulen ende conditien, daerop de forme vervat, gereſolveert mogen hebben. Ende ſoo deſelve Reſolutie is gemes id verſoec (*g*) der Steden, alsdan in geroerte forme mede te helpen verwilligen ende accorderen, ende allenthalven deſes puncts ſich metten anderen Stedegeſanten eenhellich te maken, altyt mede voor ogen

(*e*) *wat derentbalven.* enz.] Wy hebben naauwkeurig het Afſchrift van den Heer VAN DER HELL gevolgd. De zin egter is eenigermaaten gebrekkelyk, en mogelyk zyn door overhaasting eenige woorden alhier door denzelven overgeſlaagen.

(*f*) *Forme.*] Zie hier voren *Num.* 71. *bl.* 268—277.

(*g*) *verſoek der Steden.*] Beſtaande voornamelyk in 't afſchaffen der Brouweryen ten platten Lande. Zie, onder anderen, *Num.* 84. *bl.* 314. en *Num.* 89. *bl.* 329.

ogen ſtellende der inholt der *Inſtructie*, (*h*) die den Geſanten deſer Stadt alſo mede gegeven is geweest.

Sullen Geſanten op 't ſchryven des Ertshertogen, (*i*) ſampt Staten Generael, (*k*) belangende den 40. *Man in den Steden*, *ende* 20. *op den platten Lande*, melden id goetduncken oerer Erſ., te weten, opdat de Borgeren in den Steden, ende Huysman by ſynen Acker, verblyven mochte, dat jeder Stadt, ende Dorp in plaetſe van 't getal, dat alſo opgebracht worden ſolle, *werven ende opbrochten eenige welgeruste ende ervaren Crychslieden*, ende deſelve *ieder in 't ſyne* voor 3. Maenden verſorgden. Edoch ſoo de anderen der Landtſchap, dit aengaende, van anderen gevoelen waren, ſullen ſy ſich den aengaende eenhellich maken.

Insgelycx ſy Geſanten ſullen aldaer aenhoren alſulcke propoſitien, als aldaer verner gedaen ſullen worden, ooc daer in dermaten helpen reſolveren, als hen duncken ſal nuts ende vorderlicxt te zyn. Welverſtaende, ſoo deſelve, oft eenige van dien, weren van *grooter wichticheit*, alſo dat oer *L.* ende andere Stedegeſanten beduchte, *dat id* nutter were ſulcx voor eerst, yder in 't ſyne, *oren principalen te melden*, ſullen daerop oer *rapport nemen*, ten ware dan deſelve dermaten geſchapen, dat ſy *geen vertuch erlyden* conden, in welcken geval

(*h*) *Inſtructie.*] Wy hebben dezelve hier voren geplaatst onder *Num.* 66. *bl.* 240.

(*i*) *'t ſchryven des Ertshertogen.*] Zie het zelve hier voren *Num.* 52. *bl.* 204.

(*k*) *Staten Generael.*] Den Brief der Algemeene Staaten dienaangaande hebben wy ook hier voren reeds gegeeven onder *Num.* 48. *bl.* 188.

val ſy ons daervan in der yl ſchriftlyc verſtendigen mogen, om onſe meininge dien aengaende te verſtaen.

Oorconde onſer Stadt ſecreet Seegel, 't welk wy op ſpatium diſes hebben doen ende heeten drucken. Gegeven te Zutphen den 9. Martii 1578.

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1578—1579. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 1. C. *verſo.*

## CX.

Ordonnantie *der* Algemeene Staaten *aan den* Treſorier Van der Beken, *om dagglyks in de Vergadering der Staaten te komen; alsmede om een* Lyste *van 't* Krygsvolk, *en der bezoldingen, optemaaken.*

1578. 10. *Maart.*

X. Martii 1578. — De dreſſer Ordonnance pour le Treſorier *Van der Beken*, affin qu'il ſe aye à trouver tout le jours devant midi ungue heure, & apres auſſy ungue heure, à l'aſſemblée des Eſtats *pour entendre ce qu'on luy voudra commender*; enſemble faire ungue *Liste* (*a*) de tous les Gens de Guerre tant de Cheval, que de Pied, qu'a-

(*a*) *Liste.*] Zie hier vorens *Num.* 108. *bl.* 369.

qu'avons à noſtre charge & du payement, que l'on leur a faict, avecq ſpecification des Capitaines en particulier.

Uit de MSS. *Reſolutien*, der Algemeene Staaten, *van den* 22 *November* 1577. *tot den* 20 *April* 1578. ter Griffie van H. HOOGM. *Fol.* 151. *verſo.*

## CXI.

Advis *van den* PRINS *van* ORANJE, *wegens het bewaaren en verſterken van* GELDERLAND *tegens den inval der Vyanden.*

1578. . . . *Maart.*

Advys, (*a*) *ende* goetduncken *des Heeren* Princen van ORANIEN, *belangende het verſien ende bewaernisſe des Furſtendoms* GELRE *ende Graeffſchaps* ZUTPHEN *geduerende deſſe tegenwoordige troublen.*

In den eerſten, dat de Stenden des voorſz. Furſtendoms eude Graeffſchaps goede *Correspondentie*, *ende eendracht* onderholden metten Staten van

(*a*) *Advys.*] Dit aanmerkelyk Stuk heeft wel geen jaar of dagteekening, doch behoort ongetwyfeld ongeveer tot deezen tyd. Mogelyk is hetzelve aan die van Gelderland overgezonden by den Brief van den Aartshertog, welken wy hier voren reeds geplaatst hebben onder *Num.* 91. *bl.* 338.

van de andere Provincien van de Nederlanden, ende ſich daerin willen reſolveren, ende bewilligen, om niet alleen te wederſtaen, maar ooc om met *gemeender macht* uyt de Landen te verdryven de Spagnaerden, met ſampt oeren adherenten, aennemende ende toelatende tot dien einde, als voor hen eygen ſake, und 's Landts defenſie, de heve van de *Generale Middelen*, die by den propoſitien voorgeholden ſullen worden, ſonder daerby te crencken de rechten, privilegien, ende exemptien, den Furſtendom ende Graefſchap voorſz. competerende, oft dat den Prince van den Landen ſulcx, ende van gelycken om ſynen dienst naemaels, in conſequentie ſal mogen trecken.

Ten tweeden, dat Bannerheeren, ende Ridderſchap, ende Steeden, in aenſchouwen van der ſorglicken tyt, malkanderen in alle trouwicheit willen byſtaen met een oprechte *affectie*, *eendracht und geberticheit*, gelyckelyc om eendrachtelyc het gemeine Vaderlant te defenderen, ende alle vyantlicke invallen te weeren, ende alſoo te behoeden, ende te ontgaen de tyrannie, die de Vyanden ſoecken overal inteſtellen, ende te gebruycken, gelyck men by experientie bevonden heeft by de aenſlagen, ende voornemen van *Duc* D'ALVA ende anderen, ende byſonder van DON JOHAN.

Het middel, om de Landtſchap te behouden tegens de vyanden ſonder geweldige Veltleger, ſolde weſen, dat men fortificeerden *Wachtendonc*, ende *Stralen*, daerin ſtellende goet garniſoon.

Item 't ſelve, in geval des van doen were, ſolde mogen geſchien aengaende de Stadt *Gelre*, daer leggende goet garniſoon, ſoo wel op het Slot, als in de Stadt.

Soo veel de Stadt *Venlo* belangt, dat deselve sterck genoch is, behalven dat versien worde, dat de Borgers *onder malcanderen goede eendracht houden*, ende ontfangen eenich garnisoon, nae dat de tyt ende gelegenheit id vereischen, ende requireren sal.

Ende om op 't spoedicxt Crychsvolc te vinden, tot het gene voorsz. is, staet te aenmercken, dat, naedemael in alle de andere Landen men opneemt den 20. Man opten platten Landen, en den 40. *in* de Steden, ooc redelyc solde wesen, dat de Gelderschen van gelycken deden, *tot* beholdenisse *van* henselver; maer also *het schynt, dat* de Steden ende Dorperen *liever* solden betalen *het sold van elcken Soldaet, dan te senden hun Borgeren, ende Ingesetenen in eygener persoonen*, solden de Staten van Gelderlandt mogen maken eene generale Calculatie, hoe veel dat den 20. Man ten platten Lande, ende den 40. in de Steden solde bedragen, ende dienvolgende, ende nae proportie ende getal van dien, Crychsvolc aennemen onder goede Capiteinen van den Lande aldaer, nae advenant *van den taxe ende* calculatie voorsz. welverstaende, *dat men solde* moeten toesien in de vermeerderinge van de besoldinge, die sommige toegevoecht solden worden, ende nae advenant minder getal van Crychsvolc aennemen, dan is bedragende de taxe van den voorsz. 20. ende 40. Man. Ende dat bis ende ter tyt toe, dat by de aenneminge ende execution van de Generale Middelen beter van gelde ende meerder getal van Crychsvolc versien sal worden.

Ende om te bewaren de Graefschap ZUTPHEN solde van nooden wesen te fortificeren des *Heeren Berge*, *Ulft*, *Doetinchem*, *Lochem*, ende principalicxt

licxt *Zutphen;* ſolde ooc goet weſen te fortificeren *Ommen* by die van OVERYSSEL, ende *Oldenzeel.*

Aengaende de bewaernisſe van de rivieren ſolde ſeer goet zyn, dat men uytſtelden, ende voor beginſel toerusten 3. ofte 4. *roey barsſen* met 2. goetelingen voor, ende aen elcken ſydt 7. riemen, tot berwaernisſe van de voorſz. rivieren, ende dat onder goede Capiteinen, die geen overlast en deden den ſchipperen, ende pasſanten. Onderteikent GUILLEM DE NASSAU.

Uit het *MS. Tomus van Landſaeken de annis* 1578—1579. van den Preſident V. HELL, *Fol.* 1. *K. verſo.*

KOR-

# KORTE INHOUD

DER

# STUKKEN.



6. Re

18.

van

op-

98.

# KORTE INHOUD DER STUKKEN.

*Bondam*, Verzameling v. onuitgeg. stukken tot opheldering d. vaderl. historie. Utr. 1779. 5 dln. Auctie Folmer. Oct. 1885; f 0.30